

154335

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TOPLUMSAL SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNE YÖNELİK
OLARAK YENİ BİR KURUMSAL YAPI,
KENT ENSTİTÜLERİ**
154325

Şehir Plancısı Yasemin SOLMAZ

**FBE Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı Şehir Planlama Programında
Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ayşenur ÖKTEN

P. Gültepe
Prof. Dr. Gülten ERKUT

Ayşenur Ökten

İSTANBUL, 2004

Prof. Dr. Bevil Görgülü

[Signature]

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KISALTMA LİSTESİ.....	vii
ŞEKİL LİSTESİ.....	viii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	ix
ÖNSÖZ.....	xi
ÖZET.....	xii
ABSTRACT.....	xiii
GİRİŞ	
1. EĞİTİMİN BÜYÜK KENTLERDEKİ SORUNLARI ÇÖZMEDEKİ İŞLEVİ.....	1
2. METROPOLLER VE SORUNLARI.....	7
2.1 Genel Bakış: Metropollerin Özellikleri, Sorunları ve Nedenleri.....	7
2.2 Genel Bakış: İstanbul Metropoliten Alan ve Yaşanan Sorunlar.....	12
2.3 Çözüm Arayışları	20
3. METROPOLDEKİ TOPLUMSAL SORUNLAR, ÇÖZÜM ARAÇLARI İÇİN YENİ BİR EĞİTİM ANLAYIŞI.....	27
3.1 Toplumsallaşma ve İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesinde Eğitimin Önemi.....	27
3.1.1 Toplumsal Sorun.....	27
3.1.2 Toplumsal İlişki ve Toplumsal Küme Kavramı.....	28
3.1.3 Toplumsallaşma ve İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesinde Eğitimin Önemi.....	29
3.2 Türkiye’de Eğitimin Yapısı ve Tarihten Örnekler.....	30
3.2.1. Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemi	30
3.2.2. Cumhuriyetin Kuruluş Yılları ve Köy Enstitüleri.....	32
3.2.2.1. Halk Dershaneleri ve Halk Konferansları.....	34
3.2.2.2. Millet Mektepleri.....	34
3.2.2.3. Halk Odaları.....	34
3.2.2.4. Halkevleri.....	35
3.2.2.5. Bölge Okulları.....	35
3.2.2.6. Köy Enstitüleri.....	36
3.2.2.6.1. Köy Enstitülerinin Kuruluş Amaçları ve İlkeleri.....	36

3.2.2.6.2.	Köy Enstitüleri'nin Kuruluşu, İşleyişi ve Yıkılışı.....	43
3.2.3.	Türkiye'de Eğitim Öğretimin Bugünkü Yapısı ve İşleyişi.....	44
3.2.4.	Bugün Metropoller İçin Nasıl Bir Eğitim Anlayışı Gerekli.....	50
4.	UYGULAMA ALANI GAZİOSMANPAŞA İLÇESİ 75.YIL, GAZİ, ZÜBEYDE HANIM MAHALLELERİ İÇİN BİR KENT ENSTİTÜSÜ ÖNERİSİ.....	56
4.1	Araştırmanın Yöntemi, Kapsamı ve Alanı.....	56
4.2	Gaziosmanpaşa İlçesi.....	57
4.2.1	Konum.....	57
4.2.2	Ulaşım.....	59
4.2.3	Demografik Yapı.....	59
4.2.3.1	Nüfus.....	59
4.2.3.2.	Demografik Yapının Değerlendirilmesi.....	63
4.2.4	Gaziosmanpaşa'nın Tarihsel Gelişim Süreci.....	63
4.2.5	Gaziosmanpaşa'da Sosyo-Ekonomik Yapı.....	66
4.2.5.1	Nüfusun Eğitim ve Kültür Düzeyi.....	66
4.2.5.1.1.	Eğitim Donatıları.....	68
4.2.5.1.1.a	Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları.....	68
4.2.5.1.1.b	Liseler.....	71
4.2.5.2.	Sosyal-Kültürel Donatıları.....	73
4.3.	Gazi, Zübeyde Hanım, 75.Yıl Mahalleleri Genel Özellikler.....	74
4.4.	Bulgular.....	75
4.4.1.	Mahallelerin Sosyo-Ekonomik Görünümü.....	75
4.4.1.1.	Yaş, Cinsiyet ve Temel Sosyo-Ekonomik Özellikleri İtibariyle Dağılımı.....	75
4.4.2.	Sosyal Ağ.....	77
4.4.2.1.	Aile, Komşuluk İlişkileri, Toplumsal Duyarlılık.....	77
4.5.	Gaziosmanpaşa'da Sorunların Aşılması ve İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi İçin Kent Enstitüsü Modeli.....	80
4.5.1.	Amaçlar, İlkeler.....	82
4.5.1.a	Kuruluş Amaçları.....	82

4.5.1.b	Kuruluş İlkeleri.....	86
4.5.2.	Yer Seçim Kriterleri.....	87
4.5.3.	Hukuki Temeli ve İşleyişi.....	88
5.	SONUÇ.....	92
	KAYNAKLAR.....	96
	EKLER.....	99
	Ek 1 Suç İşlediği Andaki İkametgah (İstanbul) ve Suç Türüne Göre Cezaevinden Çıkan Hükümlüler, 2000.....	102
	Ek 2 Yaş Gruplarına Göre Cezaevine Giren Hükümlüler, 2000,İstanbul.....	102
	Ek 3 Suç İşlediği Andaki İkametgah (İstanbul) ve Suç Türüne Göre Cezaevinden Çıkan Hükümlüler, 2000.....	103
	Ek 4 Öğrenim Durumuna Göre Cezaevine Giren Hükümlüler, 2000.....	104
	Ek 5 Suç Türüne Göre İslahevine Giren Hükümlü Çocuklar, 2000, İstanbul.....	105
	Ek 6 Zübeyde Hanım Mahallesi –Yaş ve Cinsiyet Dağılımı.....	106
	Ek 7 Deneklerin Medeni Durumlarına Göre Dağılım.....	107
	Ek 8 Deneklerin Eğitim Durumu.....	108
	Ek 9 Deneklerin Çalışma Durumları.....	109
	Ek 10 Yaş ve Cinsiyete Göre Öğrencilik, Çalışma ve İşsizlik Durumları.....	110
	Ek 11 Deneklerin Kişisel Gelir Kaynakları.....	111
	Ek 12 Hane Halkının Gelir Düzeyi.....	112
	Ek 13 Deneklerin Doğdukları Bölgelere Göre Dağılımı.....	113
	Ek 14 Zübeyde Hanım Mah.'de Yaşamaya Başlama Sebepleri.....	114
	Ek 15 Zübeyde Hanım Mah. Hakkında Olumlu/Olumsuz Düşüncelerine Göre Dağılım.....	115
	Ek 16 Mahallede En Sık Buluşulan Noktalara Göre Dağılım.....	116
	Ek 17 Denelerin Ailevi İlişkilerinin Olumlu/Olumsuz Oluşlarına Göre Dağılımı.....	117
	Ek 18 Deneklerin Karşılaştığı En Önemli Güçlükler.....	118

Ek 19 Mahallede En Sık Rastlanılan Sosyal Bozukluklar.....	119
Ek 20 Mahallede Olmasını İstediklerine Göre Dağılım.....	120
Ek 21 Belediyeden Mahalle İçin İstediklerine Göre Dağılım.....	121
Ek 22 Mahalleyi Ne Kadar İyi Tanıdıklarına Göre Dağılım.....	122
Ek 23 Mahallede Kökeni, Yaşam Tarzı ve Sosyal Düzeyi Birbirinden Farklı İnsanların Varlığına İlişkin Dağılım.....	123
Ek 24 Mahalledekilerle Güçlü Bir Dayanışma İçinde Olup/Olmadıklarına Göre Dağılım.....	123
Ek 25 Mahalle İçindeki Derneklerin ve Halkevlerinin Ne Kadar Sıklıkta Kullanıldıklarına Göre Dağılım.....	124
Ek 26 Yıl Mahallesi –Yaş ve Cinsiyet Dağılımı.....	125
Ek 27 Deneklerin Medeni Durumlarına Göre Dağılım.....	126
Ek 28 Deneklerin Eğitim Durumu.....	127
Ek 29 Deneklerin Çalışma Durumları.....	128
Ek 30 Yaş ve Cinsiyete Göre Öğrencilik, Çalışma ve İşsizlik Durumları.....	129
Ek 31 Deneklerin Kişisel Gelir Kaynakları.....	130
Ek 32 Hane Halkının Gelir Düzeyi.....	131
Ek 33 Deneklerin Doğdukları Bölgelere Göre Dağılımı.....	132
Ek 34 75.Yıl Mah’de Yaşamaya Başlama Sebepleri.....	133
Ek 35 75.Yıl Mah. Hakkında Olumlu/Olumsuz Düşüncelerine Göre Dağılım.....	134
Ek 36 Mahallede En Sık Buluşulan Noktalara Göre Dağılım.....	135
Ek 37 Denelerin Ailevi İlişkilerinin Olumlu/Olumsuz Oluşlarına Göre Dağılımı...	136
Ek 38 Deneklerin Karşılaştığı En Önemli Güçlükler.....	137
Ek 39 Mahallede En Sık Rastlanılan Sosyal Bozukluklar.....	138
Ek 40 Mahallede Olmasını İstediklerine Göre Dağılım.....	139
Ek 41 Belediyeden Mahalle İçin İstediklerine Göre Dağılım.....	139
Ek 42 Mahalleyi Ne Kadar İyi Tanıdıklarına Göre Dağılım.....	140
Ek 43 Mahallede Kökeni, Yaşam Tarzı ve Sosyal Düzeyi Birbirinden Farklı İnsanların Varlığına İlişkin Dağılım.....	140

Ek 44 Mahalledekilerle Güçlü Bir Dayanışma İçinde Olup/Olmadıklarına Göre Dağılım.....	141
Ek 45 Mahalle İçindeki Derneklerin ve Halkevlerinin Ne Kadar Sıklıkta Kullanıldıklarına Göre Dağılım.....	141
Ek 46 Gazi Mahallesi –Yaş ve Cinsiyet Dağılımı.....	142
Ek 47 Deneklerin Medeni Durumlarına Göre Dağılım.....	142
Ek 48 Deneklerin Eğitim Durumu.....	143
Ek 49 Deneklerin Çalışma Durumları.....	144
Ek 50 Yaş ve Cinsiyete Göre Öğrencilik, Çalışma ve İşsizlik Durumları.....	145
Ek 51 Deneklerin Kişisel Gelir Kaynakları.....	146
Ek 52 Hane Halkının Gelir Düzeyi.....	146
Ek 53 Deneklerin Doğdukları Bölgelere Göre Dağılımı.....	147
Ek 54 Gazi Mah. de Yaşamaya Başlama Sebepleri.....	148
Ek 55 Gazi Mah. Hakkında Olumlu/Olumsuz Düşüncelerine Göre Dağılım.....	149
Ek 56 Mahallede En Sık Buluşulan Noktalara Göre Dağılım.....	150
Ek 57 Denelerin Ailevi İlişkilerinin Olumlu/Olumsuz Oluşlarına Göre Dağılımı....	150
Ek 58 Deneklerin Karşılaştığı En Önemli Güçlükler.....	151
Ek 59 Mahallede En Sık Rastlanılan Sosyal Bozukluklar.....	152
Ek 60 Mahallede Olmasını İstediklerine Göre Dağılım.....	152
Ek 61 Belediyeden Mahalle İçin İstediklerine Göre Dağılım.....	153
Ek 62 Mahalleyi Ne Kadar İyi Tanıdıklarına Göre Dağılım.....	153
Ek 63 Mahallede Kökeni, Yaşam Tarzı ve Sosyal Düzeyi Birbirinden Farklı İnsanların Varlığına İlişkin Dağılım.....	154
Ek 64 Mahalledekilerle Güçlü Bir Dayanışma İçinde Olup/Olmadıklarına Göre Dağılım.....	154
Ek 65 Mahalle İçindeki Derneklerin ve Halkevlerinin Ne Kadar Sıklıkta Kullanıldıklarına Göre Dağılım.....	155
ÖZGEÇMİŞ.....	156

KISALTMA LİSTESİ

ASP	Okul Sonrası Program
BCH	Briagolong Topluluk Evi
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
PSP	Okul Öncesi Program
YPP	Gençlik Programı

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa
3.1 Türk Eğitim Sistemi	45
4.1 Gaziosmanpaşa İlçesinin İstanbuldaki Konumu ve Mahalleleri.....	58
4.2 Gaziosmanpaşa İlçesi Ulaşım Şeması.....	60
4.3 Kent Enstitü Sisteminde Hedeflenen Amaçlar.....	84
4.4 Kent Enstitülerinin 75. Yıl, Zübeyde Hanım ve Gazi Mahallelerindeki Yer Seçim Şeması...	89

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 Cinsiyete Göre İşgücü Durumu, 1980-2000, İstanbul.....	14
Çizelge 2.2 1995, 1998 Yılında Nedenlerine Göre İntiharlar.....	16
Çizelge 2.3 1995 Yılı Yaş Gruplarına Göre İntiharlar.....	17
Çizelge 3.1. Köy Enstitüleri Kuruluş Yerleri ve Yılları.....	38
Çizelge 3.2. 1990-2000 Eğitim Öğretim Yılı Resmi ve Özel Liselerde Okul Türlerine Göre Okul,Öğrenci ve Öğretmen Sayısı (İstanbul).....	47
Çizelge 3.3. 1990-2000 Eğitim Öğretim Yılı Resmi Genel Liselerin İlçeler ve İstanbul Bazında Derslik ve Şube Sayılarına Göre Öğrenci Dağılımı.....	48
Çizelge 3.4. 1990-2000 Eğitim Öğretim Yılı Resmi Mesleki ve Teknik Liselerde İlçeler ve İstanbul Bazında Derslik ve Şube Sayılarına Göre Öğrenci Dağılımı.....	50
Çizelge 3.5. 1990-2000 Eğitim Öğretim Yılı Resmi-Özel Ortaöğretimlerde İlçelere Göre Öğrenci, Öğretmen, Derslik Sayıları ile Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları.....	51
Çizelge 3.6 1990-2000 Eğitim Öğretim Yılı Resmi ve Özel Ortaöğretimlerde İlçelere Göre Sınıf Geçme ve Sınıfta Kalma Oranları.....	52
Çizelge 3.7 Yaygın Eğitim Kurumları (1999, Türkiye).....	54
Çizelge 3.8. Halk Eğitim Merkezlerince Açılan Kurslar ve Kursiyer Sayısı (1997, İstanbul).....	54
Çizelge 4.1 1980-1997 Dönemi Gaziosmanpaşa İlçesi ve Komşu İlçelerin Nüfus Artış Hızları, İstanbul Nüfusu İçindeki Payları.....	62
Çizelge 4.2 Gaziosmanpaşa İlçesi Kentsel-Kırsal Nüfusları.....	62
Çizelge 4.3 Gaziosmanpaşa İlçesinin Nüfus Gelişimi.....	62
Çizelge 4.4 1980-2000 Dönemi Türkiye, Marmara, İstanbul, G.O.P. Nüfus Artış Hızları.....	64
Çizelge 4.5 İstanbul, Batı Yakası, Gaziosmanpaşa Kır Nüfusu Karşılaştırılması.....	64
Çizelge 4.6 İstanbul, Batı Yakası, Gaziosmanpaşa Kent Nüfusu Karşılaştırması.....	64
Çizelge 4.7 Gaziosmanpaşa İlçe Merkezi Cinsiyete Göre Okuryazarlık,Eğitim Durumu,2000..	67
Çizelge 4.8. Gaziosmanpaşa İlçe Merkezi Cinsiyete Göre Okuryazarlık,Eğitim Durumu,2000..	67
Çizelge 4.9 1999-2000 Dönemi Resmi-Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yerleşim Yerlerine Göre Okul, Öğrenci, Derslik Sayıları ve Oransal Dağılımları..	68
Çizelge 4.10 Resmi ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının İstanbul ve Gaziosmanpaşa'da	

Okul, Öğrenci Sayısı ve Dönemsel Artış Oranları.....	68
Çizelge 4.11 1990-2000 Yılları Arasında Resmi ve Özel İlköğretim Kurumları, Öğrenci Sayısı ve Artış Hızları.....	70
Çizelge 4.12 1999-2000 Dönemi Resmi ve Özel Zihinsel-Fiziksel Engelliler İlköğretim Kurumları.....	70
Çizelge 4.13 1999-2000 Dönemi Resmi İlköğretim Okullarının Gaziosmanpaşa ve İstanbul Bazında Okul, Öğrenci ve Derslik Sayılarıyla Oransal Dağılımları.....	70
Çizelge 4.14 1999-2000 Dönemi Resmi ve Özel İlköğretim Okullarının Gaziosmanpaşa ve İstanbul Bazında Okul, Öğrenci ve Derslik Sayılarıyla Oransal Dağılım.....	71
Çizelge 4.15 1999-2000 Dönemi İstanbul’da Resmi ve Özel, Genel ve Mesleki-Teknik Liselerde Okul, Öğrenci Sayıları ve Artış Oranı.....	72
Çizelge 4.16 1999-2000 Dönemi Resmi-Genel Liselerin Gaziosmanpaşa ve İstanbul Bazında Okul, Öğrenci ve Derslik Sayıları.....	73
Çizelge 4.17 1999-2000 Dönemi Resmi, Mesleki ve Teknik Liselerin Gaziosmanpaşa ve İstanbul Bazında Okul, Öğrenci ve Derslik Sayıları.....	73
Çizelge 4.18 1999-2000 Dönemi Resmi ve Özel Liselerin Türlerine Göre Gaziosmanpaşa ve İstanbul Bazında Öğrenci ve Derslik Dağılımları.....	73

ÖNSÖZ

Tezin hazırlanma aşamasında bilgilerini, zamanını ve özverisini benden esirgemeyen tez danışmanım Prof.Dr. Ayşenur Ökten'e, değerli fikirleriyle tezin biçimlenmesinde katkıları olan sevdiğim insan Selahattin Celal Şengül'e Köy Estitülerinin yeniden canlandırılması amacı ile kooperatif kurma yoluyla çalışmalar yapmış olan Işık Baykurt'a ve kendisine ulaşmam için aracı olan Prof Dr. Sümer Gürel'e ayrıca tezin içeriğinin belirleyicisi olan anket çalışmasına katılan 75. Yıl, Zübeyde Hanım ve Gazi Mahalleleri sakinlerine teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Günümüz metropollerinde sosyo ekonomik sorunlar, toplumsal sorunlar, planlama sorunları büyük oranda yaşanmaktadır. Bu sorunların artmasıyla bireyler birbirlerinden daha fazla uzaklaşarak yalnızlaşma başlamış, değer yargıları değişerek tek tip değerler haline gelmiştir. Küreselleşme olgusu ve kapitalizm ile birlikte tüm bunlar daha yoğun olarak ve kentlerin her noktasında hissedilir olmuştur. Özellikle gelişmekte olan metropollerde, gençler hızlı değişimlerden etkilenmekte ve medya kanalıyla özendirici reklamlar ile kent içinde bilinçli olmadığı için, özendirmelerden etkilenerek kendilerini kaybetmektedir. Artık metropollerde güven, paylaşım duyguları iyice yok olmuştur ve adli suçların oranı artmıştır.

Bu noktada kentleri istediğimiz kadar fiziksel planlarla sağlıklı ve yaşabilir formlarda planlayalım, sonuç aynı olacaktır. Öncelikle insanın bilinçli hareket etmesi ve yaşadıkları mekanlara sahip çıkmaları sağlanmalıdır. Metropollerde kapitalizm ile birlikte eşitsiz gelir dağılımı, insanların kentteki sosyal aktivitelere katılamaması söz konusudur. İşsizlik oranları her geçen gün artmaktadır. Bu sorunlara çözüm bulmak için hazırlanan tezde hedef; eğitim yoluyla insanları bilinçlendirmek, eğitimsizlik, gelir düşüklüğü, işsizlik ...vb. sorunları yaşayan yerleşmelerde sorunları giderici, kötü alışkanlıkları azaltıcı çözümler üretmektir.

Hedeflenenleri gerçekleştirmek için Türkiye’de uygulanmış olan Köy Enstitüleri Uygulamasının amaç ve ilkeleri alınmıştır. Köy Enstitüleri ile insanlar hem bilinçlendirilmiş ve hem de iş içinde eğitim uygulamasıyla bireyin öğrendiklerini yaşama geçirmesi ve yaşamının her alanında kendini diri tutması mümkün olmuştur. Ayrıca dünya ülkelerinde de giderek artan toplumsal sorunları çözmede uygulanan örneklerde model olarak ele alınmıştır. Böylece toplumsal sorunları çözmek amacıyla yeni bir eğitim sistemi kurgulanmıştır: Kent Enstitüleri. Enstitü sistemiyle daha duyarlı ve bilinçli bir toplumun önü açılmış olacaktır. Sistem mahalle bazında uygulanarak ve her mahallenin enstitü aracılığı ile birbirine bağlı olması sağlanabilecektir. Bu kollektif eğitim çabasıyla belki sorunlar şu an için kökten çözülmeyecektir ancak, bu çabanın bugün başlamasıyla bundan iki kuşak sonra yaşayan insanlar daha az sorunla karşılaşabilecek ve insancıl değerler ayakta kalabilecektir.

Anahtar Kelime: Enstitü, Metropol, Göç, Eğitim, Küreselleşme.

ABSTRACT

In our contemporary metropolises people encounter large amounts of socio economical, social and planning problems. The increase in these problems has caused the individuals to get isolated more from each other and has changed the values of the people rendering values as a single value type. With the conception of globalization and capitalism all of these have become more densely felt in all points in the cities. Especially in the newly thriving metropolises, youth is affected by the rapid changes and with the tempting commercial through media, as youth is not conscious being influenced by these temptations, lose themselves. Yet in metropolises the feelings of trust and sharing have greatly diminished and the rate of crime has increased

At this point no matter how we plan the cities in physical plans healthy and livable forms, the result would be the same. First of all the conscious behavior of people and their claim of the places they live must be sustained. With capitalism in metropolises the unequal income distribution of incomes prevents people from participating in social activities. The rate of unemployment increases everyday. The aim in the thesis that has been prepared to overcome these problems is to make people conscious and to create solutions that would decrease the bad habits and purge away the problems like illiteracy, unemployment, low income etc. In the places that encounter them.

In order to achieve what is targeted the principles and aims that have been applied in the Village Institutions Utilizations in Turkey are taken. By the Village Institutions people have been both made conscious and with the education in the work policy the individual has been granted the opportunity to transfer what he has learned into his daily life thus enabling him to keep himself alive in every aspect of life. Moreover samples that are used to overcome the increasing social problems around the world are also taken as models. In this way in order to solve the social problems a new education system is formalised: City Institutes.

With the Institute system, the way for a more conscious and sensitive society will be opened. System would work on a neighborhood basis where each neighborhood will be connected to the other by the Institute. It is most probable with this collective education attempt that the problems will not be fundamentally solved for the time being, but by starting a struggle today, people, two generations after would encounter less problems and the humanistic values would stand strong.

Keywords: Institute, metropolis, migration, education, spherical.

1. GİRİŞ

EĞİTİMİN BÜYÜK KENTLERDEKİ SORUNLARI ÇÖZMEDEKİ İŞLEVİ

Metropol kentler, insan ihtiyacının gereksinimi olan üretim-tüketim sorunlarının en fazla yaşandığı mekanlardır. Bu alan içinde, uzmanlaşmış ticaret, büyük-orta-küçük ölçekli sanayi...vb. ekonomik ilişkiler, sosyal ve kültürel çeşitlilik, farklı kimliklerin bir araya geldiği heterojen insan toplulukları bulunmaktadır. İnsan ihtiyacına farklı ve hızlı alternatifler sunarak cevap veren metropoller ayrıca birçok sorunu da taşımaktadır. Bu sorunlar metropolün özelliğine göre farklılaşabilmektedir.

Gelişmiş ülke metropollerinde altyapı sorunları çözülmüş, yerleşim alanları ve çalışma alanları planlanmış, donatı alanları nüfusun ihtiyacına cevap verecek, yaşanabilirlik ölçütlerine uygun nitelik kazanmıştır. Gelişme düzeyi yüksek olmasına karşın ekonomik ilişkilerin en yoğun yaşandığı bu mekanlarda özellikle küreselleşme etkileri ile ortak paydaya oturan kültürel yapı, insani ve etik değer yargıları değişime uğramış olup beraberinde toplumsal sorunları, kaygıları ve çelişkileri doğurmuştur.

Küreselleşmeyle birlikte kentlerde, özellikle metropollerde para akışı yoğunlaşmış, mekan ve yaşayanlar metalaşmıştır. Metalaşma ve kültürel alandaki yanlış bilgilenme güven, paylaşım duygularını azaltmakta, suç eğilimlerinin artmasına neden olmaktadır.

Gelişmekte olan metropollerde bu sorunlar çok daha ağırlık kazanmaktadır. Yerleşmeler düzensiz olup kamusal alanlar ihtiyacı karşılayabilecek oranda değildir. Çalışma alanları ve iskan edilen alanlar birbirinden uzaktır. Yerleşmeler arasında gelir düzeyine ve etik değerlere bağlı dengesizlikler hakimdir. Bu yapı kentin insanlara sunduğu olanaklardan eşit olarak faydalanmanın önünü tıkamaktadır. Gelişmekte olan metropol kentte merkezi alanlar ile çevre alanlar arasında büyük farklar bulunmakta, çevre yerleşmede yaşayan topluluklar kendi içlerine kapalı olarak kalmakta, dışarı açılacak ortamı bulamamaktadır. Göçlerle kalabalıklaşan kentlerde bu özellik çok daha net olarak ortaya çıkmaktadır. Büyük kentlere daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak için gelen insanlar, kentin çeperlerine yerleşmişler, bu plansız çevrelerde kırdaki kültürlerini devam ettirmişlerdir. Kentin iş potansiyeli göçle gelen iş gücünün tamamını

ememediği için açık işsizlik oranları yükselmiş, imarsız alanlarda yerleşimler altyapı sorunlarını getirmiş, imarlı alanlarda ise, nüfusun ihtiyacına cevap verecek nitelikte imkanlar yaratılamamıştır. Bu da kentlerin sorun yumağını büyümüştür. Giderek kalabalıklaşan kentlerde, birbirinden bağımsız yerleşmeler, farklı etnik ve kültürel yapıya sahip toplumsal gruplar oluşmuş ve işsizlik, eğitimsizlik, sağlık sorunları, altyapı sorunları büyümüştür. Kent kültürü kır kültürü birbirine karışmıştır. Kentteki kültürel yapıya uyum sağlayamama, kendi kabuğuna çekilerek geleneksel kültürü devam ettirme söz konusu hale gelmiştir. Bu ikili yapı yabancılaşmayı, gruplaşmayı doğurmuştur.

Göçler yeni göçleri getirmiş, ilk göçerler kente uyum sağlamaya başlarken bu defa yeni göçerler uyumsuzluk yaşar hale gelmiştir. Aynı kültürler arasında da çözümler başlamıştır. Bu da bireylerin kendi kültürel çevreleri içindeki bireylere de yabancılaşmasına neden olmuştur. Böylece kentler, bireylerin salt çalışma hayatının odaklandığı, zorunlu olarak yaşadığı, ve kimsenin kendi yaşamından memnun olmadığı ortamlar haline gelmiştir. Büyük kentlerin merkezi yerleşim alanları ile çevreleri arasındaki mesafeler, bu açıdan önemli rol oynamaktadır. Merkeze yakın yerlerde çalışan ve çevre yerleşmede oturan insanların kente dahil olması, kentteki herhangi bir aktiviteye katılabilmesi, ancak çok özel, kişisel çabalarla mümkün olmaktadır. Özellikle ekonomik değişimlerden en çok etkilenen metropollerde bu olanaklar neredeyse yok gibidir. Çünkü ekonomik dalgalanmalar, krizler, çalışma hayatı dışındaki zamanının ve bütçesinin kısıtlı oluşu bireylerin herhangi bir etkinliğe katılma şansını yok etmektedir. Bu durum en çok gençleri etkilemektedir.

Dünyadaki metropol kentler, uluslararası şirketlerin gerçek anlamda pazar payının en yüksek olduğu yerleşim yerleridir. Bu yapı, tüketime özendirici yayın ve politikalarla özellikle gençlerin arz ve talep dengesini değiştirmekte, bu farklılaşmada özentiyeye, suça, bilinçsiz tüketime, geleneksel aile yapısının çözülmesine neden olmakta; hırsızlık, fuhuş, beyaz zehir, gasp, tecavüz olaylarına neden olmaktadır. Bu olaylar özellikle metropollerin göçle gelen kalabalık mekanlarında bilinçsiz bir davranış yapısına sahip olanlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu noktada eğitimin önemi daha fazla ortaya çıkmaktadır. Sosyal çözülmenin önlenmesi kollektif eğitim hareketinin başlamasından geçmektedir.

Eğitim insanları belli amaçlara yönelik olarak geliştirme sürecidir. Bu süreçten geçen insanların davranışları, içinde bulundukları toplumun beklentilerine göre değişir ve kişinin toplumla uyumlu

bir yaşantı sürmesini sağlar. Böylece toplumlar, kendi yeterlikleri ve beklentileriyle toplumun imkanları ve beklentileri arasında denge kurabilen bireyleri yetiştirerek varlıklarını sürdürürler.

İnsanın kişilik yapısı, içinde bulunduğu toplum tarafından biçimlendirilir. Her toplum bireylerine kendi kültürünü kazandırmaya çalışır. ‘Birey doğduğu andan itibaren bir kültürleşme sürecine girer. İnsanın çocuk, genç ve yetişkin olarak kendi toplumuyla bütünleşmesi toplum içinde etkinlik kazanması yetişmesi sırasında karşılaştığı bilinçli ve bilinçdışı öğrenmeler bu süreç sonunda elde edilir.’(Güvenç, 1972) Kültürleşme evde,işte sokakta kısaca her yerde ve her ortamda bilinçli veya bilinçdışı kendiliğinden oluşan ve bireysel olan öğrenmeleri kapsar. Kültürleşmenin amaçlı olarak yapılanı eğitimidir. Bu nedenle eğitim kasıtlı kültürleşme süreci olarak da tanımlanır. Eğitim, formel ve informal olarak ikiye ayrılır. Formel eğitim amaçlıdır. Önceden hazırlanmış bir program çerçevesinde planlı ve başlangıcından sonuna kadar kontrollü yapılır. Sürecin belli aşamalarında ve sonunda değerlendirme işlemi yer alır. Formel eğitime örnek olarak okulda halk eğitim merkezlerinde yapılan eğitimler gösterilebilir. Formel eğitim örgün ve yaygın eğitim olarak iki biçimdedir.

Örgün eğitim, ‘belli bir yaş grubundaki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla okul çatısı altında düzenli olarak yapılan eğitimidir. Yaygın eğitim ise, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş, bu sistemin herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden birinden ayrılmış olan kişilere ilgi ve gereksinme duydukları alanlarda yapılan eğitimidir. (Taymaz, 1992)

İnformel eğitim, kendiliğinden oluşan bir süreçtir. Amaçsız ve plansızdır. İnformel eğitim her yerde kendiliğinde gelişebilir. İşte, sokakta, otobüste, oyun sırasında, arkadaş gruplarında bireyler farkında olmadan bir takım şeyler öğrenebilir. İnformel eğitim önceden saptanmış amaçları olmadığı için bireye olumlu tutum ve davranışların yanı sıra toplum tarafından kabul görmeyen olumsuz bir takım alışkanlık ve tutumları da edindirebilir.

Eğitim bireyle toplum arasında bir bağ oluşturma süreci olarak düşünüldüğünde eğitimin birey ve de toplum açısından önemi de ortaya çıkmaktadır.

‘İlk olarak eğitim, temel bir insan hakkıdır. Ekonomik büyümenin olmazsa olmaz koşuludur. Nitelikli teknik ve yönetsel kadroların kronik kıtlığını gidermenin bir aracıdır. Bireyler için özellikle sektörde daha iyi gelir getiren işlere girişin pasaportudur. İnsanları eski fikirlerden ve batıl inançlardan arındırmanın bir aracıdır. Daha iyi seçmenler, demokratik siyasal süreçlere daha iyi katılmanın özendiricisidir. (Kavak, 1997)

‘Toplumlar kendilerine uygun insanı kendilerine özgü eğitim süreci içinde yetiştirirler. Toplumlar insanlarla birlikte yaşamının gerektirdiği toplum bilincini vermek için eğitim sürecinin amaçlarını ve içeriğini belirlemiş ve onu kontrol altına almışlardır. Bu surette eğitim bir kamu hizmeti olarak kurumlaşmıştır. (Fidan, 1985)

Eğitim kurumlarının, toplumsal, siyasal, ekonomik ve bireyi geliştirme olmak üzere 4 temel işlevi vardır. Eğitimin siyasal işlevi, bireyleri mevcut siyasal düzene bağlı vatandaşlar olarak yetiştirmektir. Eğitimin ekonomik işlevi, bireylere bir beceri kazandırarak onları üretici durumuna getirerek toplumun ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirmektir. Eğitimin bireyi geliştirme işlevi ise bireyin gelişimine yardımcı olmak ve yeterliliklerine uygun ortam ortamlar sunarak sosyal, fiziksel ve ruhsal gelişimini sağlamaktır. Bu işlevler evrenseldir. Yani eğitim tüm toplumlarda bu işlevleri yerine getirmek üzere ortaya çıkmıştır. Ancak bu işlevlerin yerine getirilme biçimleri, amaçları toplumdan topluma farklılık gösterir.

Bu çalışmada amaçlanan eğitim yoluyla insanları bilinçlendirerek yaşadıkları topluma sahip çıkabilmelerini sağlamak, toplumsal sorun yaşayan (eğitimsizlik, gelir düşüklüğü, işsizlik...vb.) yerleşmelerde sorunları giderici, insanları katılıma teşvik edici, toplum tarafından kabul görmüş kötü alışkanlıkları azaltıcı çözümler üretmektir. Tüm bunları gerçekleştirmede eğitimin önemi büyüktür. Mevcut örgün eğitim sistemleri bunu gerçekleştirmede yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle yaygın eğitim kanalıyla bunu yakalamak mümkün olabilecektir.

Hedeflenenleri gerçekleştirmek için bir çok yönüyle Köy Enstitüleri model olarak alınmıştır. Ayrıca yurt dışı örnekleri incelenerek yeni bir eğitim sistemi kurgulanmıştır.

Köy Enstitüleri, kurulduğu yıllarda nüfusun çoğunluğu kırsal alanlarda, köylerde yaşadığı için köylere kurulmuştur. Köyler hem eğitim olanaklarından yoksun idiler hem de üretime katılma şansları çok az idi. Bu anlamda Köy Enstitüleri çabası salt ilköğretimi yaygınlaştırma çabası değildir. Aynı zamanda kalifiye eleman yetiştirmek adına, Türkiye’de var olan eğitmen açığını gidermek adına ve köylünün bilinç seviyesini yükseltmek adına öncü bir çalışma olmuştur. Köy Enstitüleri’nde coğrafi sınırlar belirlidir. Uygulanan model, bir diğer yerleşmeye uygulanırken temel ilke ve amaçlar aynı kalmak kaydı ile bölgesel özellikler ve üretim süreci gözönüne alınmıştır. Tanzimat Dönemi’nden günümüze Türkiye’deki eğitim sistemleri içinde, bölgesel özellikleri değerlendirerek bir bilinçlenme hareketine giden ilk eğitim sistemi Köy Enstitüleri olmuştur.

Enstitü sonrası klasik öğretim sistemine geçilmiştir. Okul öncesi eğitim zorunlu değildir. Zorunlu temel eğitim 1996'da 5 yıldan 8 yıla çıkartılmıştır. İlköğretimi bitiren öğrenciler, lise veya meslek liselerinde öğrenimlerine devam edebilmektedirler. Liseler, üniversite eğitimine geçiş sağlayan orta öğretimin ikinci kademesidir. Bu süreçten geçen öğrenciler, öğrendiklerini, yaşamın içinde hayata geçirememektedirler. V. Beş Yıllık Kalkınma Planında, ilköğretimlerde amaç, özellikle son 3 yılda genci mesleğe yöneltmek ve ona, çevre şartlarına göre geçerli beceriler kazandırmaktır. Ne var ki, uygulama süreci bu anlamda kısırdır. O nedenle, özellikle genç ağırlıklı olmak üzere, nüfusun tümüne örgün eğitimi destekleyecek yaygın eğitim verme zorunluluğu bulunmaktadır.

Bugün kentlerde, ilk-orta-yüksek öğretimde eğitim alan bireyler, bir çok sorun yaşamaktadır. Lise seviyesindeki öğrenciler, üniversite öğrencileri üretken ve topluma yarar getirecek bireyler olmaktan uzaklaşmaktadır. Eğitim bilinçli ve uygulamalı olarak verilerek, bu yöntemle öğrencinin zekasını, zamanını en iyi şekilde kullanmasına çalışılmalıdır. Uyuşturucu kullanımı; intiharlar, saldırganlık, depresyon...vb. olaylar özellikle metropollerde yaşayan gençleri etkisi altına almıştır.

Eğitim, aile - sokak - mahalle - ilköğretim - ortaöğretim - üniversite süreci içinde gerçekleşmektedir. Bu durumda her yaştan insana eğitilmiş-eğitimsiz,sınıfsal konum, bedensel engellilik ayrımı olmadan, Köy Enstitülerindeki gibi, sorunlara çözüm olabilecek nitelikte, potansiyelleri değerlendirici, örgün eğitimi de destekleyecek yaygın eğitim kurumları kurulmalıdır. Bu temel amacı gerçekleştirmek için bu tezde Kent Enstitüsü modeli kurgulanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde metropoller ve sorunları incelenmiştir. Ketlerin göçlerle nasıl bir değişime uğradığı, gelişmiş ülke metropollerıyla gelişmekte olan ülke metropollerindeki sorunların nasıl farklılaştığı; dünya metropollerinde ve İstanbul metropoliten alanındaki sorunlar genel olarak incelenmiş ve bu sorunları çözmeye eğitimin önemi vurgulanmıştır. Yurt dışı ve yurt içinde toplumsal sorunları çözmeye eğitim odaklı yapılmış çalışmalara değinilmiştir.

İkinci bölümde, toplumsal sorun, toplumsallaşma kavramları kuramsal olarak incelenerek, insan kaynaklarının geliştirilmesinde eğitimin önemi vurgulanmıştır. Eğitim sistemleri arasında bir karşılaştırmaya varabilmek için Tanzimat, Meşrutiyet, Cumhuriyet dönemi eğitim sistemleri incelenmiştir. Günümüzde yaşanan sorunlara değinilmiş, bu sorunları çözmeye nasıl bir yöntem

izlenmesi gerektiği açıklanmıştır. Türkiye’deki eğitim sistemleri içinde Köy Enstitüleri uygulaması ile daha üretken ve daha bilinçli bir sosyal toplum yaratılmaya çalışıldığı için uygulamanın amaç ve ilkeleri üzerinde durularak bugün metropoller için uygulanması hedeflenen yeni bir eğitim anlayışı ‘Kent Enstitüleri’ uygulamasına örnek model olarak değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölüm ise Kent Enstitüleri’nin uygulama alanı Gazi Osman Paşa ilçesi Gazi, 75. Yıl ve Zübeyde Hanım Mahalleri hakkında detaylı bilgiler vermektedir. Gaziosmanpaşa ilçesinin tarihsel gelişim süreci, nüfus, ulaşım, eğitim, sosyal ve kültürel yapısı sayısal veriler ışığında incelenmiştir. İlçenin üç mahallesinde insanların sorunlarını, potansiyellerini, eğitim ve gelir düzeylerini değerlendirebilmek, kentin olanaklarından ne ölçüde faydalanabildiklerini görebilmek için anket çalışması yapılarak bunlar tablolastırılmış ve değerlendirilmiştir. Bu bağlamda Kent Enstitü sisteminin bu mahallelerde üstleneceği rol ortaya çıkartılmıştır. Modelin burada nasıl uygulanabileceği, ilke ve amaçları, yeri, büyüklüğü, verilebilecek eğitimin niteliği ve söz konusu mahallelere uygun kapsamının ne olması gerektiği bu bölümde tartışılmıştır.

2. METROPOLLER VE SORUNLARI

2.1. Genel Bakış: Metropollerin Özellikleri, Sorunları Ve Nedenleri

Metropol kentler, çeşitli fonksiyonların bir arada bulunduğu, üretim ve ticaret konusunda bir pazar noktası olan, büyük nüfus guruplarını barındıran, farklılaşmanın yoğunlaştığı, toplumsal değişimlerin hızlı bir devingenlik gösterdiği, farklı kimliklerde ve farklı mekansal büyüklüklerde yerleşmelerden oluşan heterojen alanlardır.

Metropoller, çok uluslu şirketlerin sermaye ilişkilerini yönlendirdiği mekansal birimlerdir. Dünya kenti olarak da nitelendirilen metropoller, gelişmişlik düzeyine göre farklı şekillerde gelişim göstermektedir. Gelişmiş ülke metropollerinde kamusal hizmetler insanların daha sağlıklı yaşayabileceği-yaşanabilirlik ölçütlerine uygun – ölçütlerde olup mekan, insanlara ihtiyaç duyacağı hizmeti verebilmektedir. Ancak gelişmekte olan kentlerde, ihtiyacın karşılanamayışı sorunları beraberinde getirmektedir. Metropollerde yatırımlar özellikle ulaşım olanaklarının yoğun olduğu, kamusal ve altyapı hizmetlerinin uygun olduğu alanlarda gerçekleşirken (merkeze çok yakın ya da merkez alanlarda) bunun dışındaki yerleşmelerde hizmetlerde eksiklikler görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde eğitim, sağlık, konut, iş imkanı, rekreasyon, eğlence-kültürel fonksiyonlar, ulaşım vb. gibi altyapı hizmetleri nüfusun ihtiyacına cevap verecek niteliktedir. Yaşam standartlarını arttıran her türlü olanağa rağmen özellikle küreselleşme etkileri ile kültürel yapıda, toplumsal yaşamda çözümler başlamıştır. Gelişmekte olan -az gelişmiş- ülkelerde bu fonksiyonlar yeterli düzeyde olmamakta, kent merkezi ve çevresinde hizmetlerin dağılımında dengesizlikler olmakta ve sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Sermaye kuvvetleri özellikle merkezi alanları seçmekte, çalışma alanında profesyonel işlerde çalışan kesim ve informel olarak çalışan kesim oluşmaktadır. Ucuz emekle çalışan insanlar özellikle kent çeperlerine çekilmekte, çalışılan yer ile iskan edilen yer uzaklaşmakta, bireylerin zamanlarını aile içinden çok dışarıda geçirmelerine neden olmaktadır. Ayrıca çalışma hayatındaki bu ikili yapı , eşitsiz gelir dağılımına neden olmakta, mekandan ve kentli olmanın gerektirdiği her türlü avantajdan aynı oranlarda yararlanmayı engellemektedir. Tüm bunlar özellikle metropol kentlerde daha acımasız şekilde kendini hissettirmektedir. Ekonomik olarak gelişim, toplumsal olarak da merkez ve çevresi arasında büyük uçurumlar yaratmakta, sınıf temelli kutuplaşmanın öncüsü olmaktadır.

‘Günümüz kentleri toplumsal eşitsizliklerin en yoğun ve en çarpıcı yaşandığı mekanlardır. İster birbirinden ayrılmış olsun, ister yan yana sıralanmış olsunlar varsılığın dışavurumcu mekanları ile yoksulluğun gözden uzak tutulmaya çalışılan mekanları ve ikisi arasındaki çelişki tüm kapitalist kentlerin ortak bir özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Sınıf temelli farklılaşmalar farklı boyutlar kazanmış olsa da, yoksulluğun ve refahın yarattığı mekanlar arasındaki uçurum varlığını sürdürmektedir. İşsizlik, konut sorunu, yabancılaşma, fahişelik...vb. sorunlar kapitalizmin ilk gelişim döneminin geçiş sorunlarıdır. Kent mekanı toplumsal eşitsizliklerin kaynağı olduğu ölçüde, sosyal adalet sorunu kent mekanından bağımsız değerlendirilemez. Sosyal adalet kavramı toplumda fayda ve maliyetlerin nasıl dağıtılması gerektiği sorunu ile ilgilenmektedir.’*

Çağdaş yaşamın gereği olarak sosyal adaletle, devletin ve ona bağlı kurumların vatandaşlık ve kişi haklarına sayı göstermesi, sosyal refahın artırılması ve buna bağlı olarak iş, eğitim, konut hakkının...vs. tüm vatandaşlara sunulması gerekir. Özellikle, metropollerdeki uç noktalara gitmiş olan eşitsizliğin, asgariye indirilerek adil bir yaşam sunulması gerekmektedir.

Ancak, küresel etkideki kentlerde gelir dağılımı farklı sınıfsal temellerin çizgilerini daha da belirginleştirmiş, bu derinlik devlet-hükümet destekli sermaye sınıfı bir takım kitle iletişim araçlarını köy-kent kültürü arasında kalmış insanları tüketim yönelimleri sağlayarak adeta bir kaosa sürüklemiş, etik değerlerini yok ederek, kendilerine muhalefet edemeyecek duruma getirmiştir. Etik değerler içindeki yardımlaşma, insani değerler ve liriklik yerini, kent etiği yaratma çabalarının eseri olarak yeni insan jenerasyonuna bırakmıştır.

1970’lerden sonra küreselleşme ile birlikte uluslar, ulus ötesine taşma imkanı bulabilmiştir. Küreselleşme, günümüz toplumsal yaşamında sos yo-ekonomik eşitsizliklerin bariz yaşandığı, kentsel mekanlarda acımasızca, adaletsizce gelişimini sürdüren ve sınıfsal farklılıkları daha da belirginleştiren; dünya metropollerinde yarattığı sorunlarla ortak paydaya sahip bir olgu olarak karşımızda durmaktadır. Özellikle teknolojik imkanlarla birlikte ‘ulaşılabilir’ olgusu ortadan kalkmış, ekonomik olarak birbirine bağımlılık söz konusu hale gelmiş, kültürler kaynaşmış, ortak ve yeni değer yargıları oluşmuştur. Ancak buna karşın teknoloji insana egemen hale gelmiş, insan ilişkileri değişmiş, bireyler arası ilişkiler kitle iletişim araçlarıyla gerçekleşir oluşmuştur.

* Şengül, Tarık. (1999), ‘Sosyal Adalet Kent Mekanı ve Küreselleşme’, 3.Bin Yılda Şehirler: Küreselleşme Mekan-Planlama, Dünya Şehircilik Günü 23. Kolokiyumu 8-9-10.Kasım. 1999, İstanbul.

Modernleşmeyle bireyler, toplum içinde yaşamalarına rağmen eskisinden daha çok yalnızlık içindedir. Bu durum, hem merkezde hem çeperde, toplumların birlikte yaşama duygusunu zayıflatmış, yabancılaşmayı doğurmuştur. Bireyin yalnızlaşması, asabileşmesi söz konusu hale gelmiş ve güvensizlik eskisine oranla artmıştır. Örneğin New York ve Londra gibi kentlerde gelişmişlik düzeyi çok yüksek, teknolojik imkanlar, eğitim sağlık, eğlence, altyapı hizmetleri yeterli olmasına karşın toplumsal sorunlar oldukça yüksektir. Fukuyama (1999) Güven adlı kitabında belirttiği gibi Amerika'da yaşanabilir kentler olmasına karşın güvensizlik en yüksek noktadadır ve suç oranları yüksektir. Buna paralel olarak Türkiye'de özellikle İstanbul'da suç oranları eskisine oranla artmaya başlamıştır. Sorunlar farklılık gösterse de ortak olan bireyin giderek insancıl olan değerlerden uzaklaştırılmasıdır.

Sermaye kuvvetleri, 20.yy'la birlikte kent mekanı içindeki hareketliliğini arttırmıştır. Liberal ekonomiyle birlikte gelişen özelleştirme, serbestleşme...vb. politikalarla kentin en girilmedik noktalarına kadar sokulmuştur. Böylece kentler, 'mevki ve akrabalığa dayalı olan durağan nitelikteki arkaik orta yaşam sistemlerini, yenilikçi ve özgür nitelikteki politik alana ve yurttaşlığa dönüştürmüştür. Ancak bununla birlikte kentler, kendi kendini yok eden etmenleri de ortaya çıkarmıştır.' (Bookchin, 1999). 'Kentler Pazar yeri haline gelmiştir ve insanları bir arada tutan etik bağlar zayıflamıştır. Bu türden bir durum ile bu durumun yarattığı düşünce biçimi toplumu çeşitliliğe, karmaşıklığa ve birlikte yaşama yöneltten evrimsel nitelikteki itici gücün ortadan kalkmasına neden olmaktadır'. (Bookchin, 1999) Toplumsal ilişkilerin zayıflaması, ekonomik-idari-insani yapının değişmesi davranış sapmalarına yol açmıştır.

David Harvey'e göre (1997), kapitalizmin varlığı ile bir mekansal birim gelişirken diğeri gerilemektedir. Bu durumda kapitalizm hep var olacağı için sorunları kökünden çözülmesi imkansızdır. Çünkü, kentin bir bölgesinde sorun çözülsün de başka yerlerinde kendini gösterecektir. Bu dengesiz dağılım, bazı yerleşimleri geliştirirken bazılarını da geri bıraktırmıştır. Geri kalmış yerleşimlerden gelişmiş olan yerleşimlere nüfus hareketleri başlamıştır. Bu durum plansız olduğu sürece bir çok sorunu beraberinde getirmektedir. Böylesi bir durum eğitimsizlik, işsizlik, kötü konut, toplum örgütlenmelerinin başarısızlığı gibi davranış sapmalarını kolaylaştıracak ortamlar hazırlamaktadır.

Kapitalizmin gelişim döneminde böylesi ilişkiler kentlerde yaşanır hale gelmiştir. Çünkü, ucuz işgücü var edebilmek için kente göç politikaları geliştirilip, buna paralel olarak varoş-getto kültürünü kent kültürüyle çakıştırıp sürekli kendini ulaşılmaz kılmıştır. Türkiye'de 1950'lerde

başlayan göçler de bu durumu gözler önüne sermektedir. Tutunma çabaları, iş, eğitim, sağlık talepleri insanların geri bıraktırılmış bölgelerden gelişmiş bölgelere akmasına sebep olmuştur. Aradıklarını yaşadıklarıyla özdeşleştiremeyen göçle gelen insanlar, kendi kimliklerine çekilmiş, gettolaşmalar başlamıştır. Metropol kentlerde tüm bunlar daha ezici biçimde kendini hissettirmektedir. Kentler etik değerlerden uzaklaştırılmış ve bu yapı içinde, sokak, mahalle ve ilçelerde aynı değerlere sahip insanlarda düşünsel kuşak çatışmaları meydana gelmiştir.

‘Metropoller sadece önemli nüfus barındıran değil, aynı zamanda kültürel çeşitlilik ve farklılaşmaların yoğun olarak yaşandığı bir mekandır. Bu yapı içinde farklı kolektif kimlikler* arasında çekişmeler başlamıştır.’ Metropollerde insanlara sunulan kimlikle, insanın getirdiği geleneksel kimliği uyuşuyorsa sorun çıkmamaktadır, ancak bu iki kimlik arasında bir çelişki ve karşıtlık varsa kaçınılmaz olur. Bu durumda kimlik sorunu iç savaşlara, ayaklanmalara sebep olabilir. Bugün Türkiye’de kimlik kutuplaşması yaşanmaktadır. Kırdan kente, kentten büyük kente doğru yaşanan göçlerle insanların fiziksel çevresi ile birlikte sosyal çevresi de değişmiş, kent koşullarına uyumu sağlayıcı yeni kimlikler ortaya çıkmıştır. Ancak oluşan yeni kimlikler alt yapısında eski geleneksel tavrı barındırdığı için eski yerleşmelerle, göçerlerin oluşturduğu spontan mahalleler arasında eski/yeni çatışması söz konusu olmuştur. Metropollerdeki parçalı yapı, kentsel bütünleşme olasılıklarını zayıflatmakta, metropol alanını toplumsal çelişkilerin ve çekişmelerin odaklaştığı yerler durumuna getirmektedir. Karmaşıklığın daha fazla belirginleştiği günümüz metropollerinde özgür olma ve güvenlik açısından çok önemli sorunlar yaşanmakta, kolektif kimlikleri hedef alan bir gettolaşmaya gidilmektedir.’

Bu sorunun en temel çözümü; bireylerin ve grupların bir yandan sosyo-ekonomik ve siyasal güvenlik öte yandan bireysel ve toplumsal özgürlük içinde sosyo-ekonomik ve siyasal boyutlarıyla üretim sürecine fiilen katılabilmeleri ve bu süreçten elde edilen çıktıları, toplum yararı doğrultusunda özgürce değerlendirebilmelerinde düğümlenmektedir. ‘Türkiye her açıdan bütünleşmemiş bir toplumsal yapı özelliği göstermektedir.

Mutioğlu’nun da belirttiği gibi metropollerde demokrasiyi besleyen temeller zayıflamakta ve onları reddeden eğilimler güçlenmektedir. Metropolün oluşturduğu mekanlar siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel olarak birbirinden uzak toplumsal kesimlerin bir arada yaşadığı/yaşayamadığı

* Kollektif Kimlik, belirli alanda kök salmış bir takım grupların diğer gruplarda farklarını ortaya koyma, uygulama talebidir. (Bilgin, Nuri, (1995), Kollektif Kimlik, Sistem Yay., İstanbul, ss:59

gerilimlerin sürekli arttığı bir mekana dönüşmektedir.* Artık günümüz metropollerinde bireysel yaşam ve güvensizlik söz konusudur. Oysaki farklılığın içinde birliğin sağlanması gerekir. Metropollerdeki dengesiz gelir dağılımı, işsizlik, hırsızlık, gasp, yaralamalar, cinayetler, intiharlar, bunalımlar, eğitimsizlik, vurdumduymazlık ve coğrafi kopuklukla birlikte gelen yabancılaşıma, kutuplaşma güven duygusunu neredeyse yok etmiştir.

Bu nedenle eğitim kurumlarına, yerel yönetim birimlerine çok iş düşmektedir. Toplumların bilinçlendirilmesi için, bu kaçınılmazdır. Karmaşık olarak gelişime devam eden kentleri sadece fiziksel olarak planlamak yeterli değildir. Sos yo-kültürel-eğitim içerikli politikaların yaşama geçirilmesi özellikle gelecek kentlerin ve toplumların kendi kimliklerini koruyabilmeleri adına zorunludur.

* Mutioğlu, Halil. (1998), 'Metropollerde Kimlik ve Katılım/Kaybolan Paradigma', Metropoliten Alanlar Planlama Sorunları, 1.Sempozyum Bildirileri, 15-16 Ekim. 1998, İstanbul.

2.2. Genel Bakış: İstanbul Metropoliten Alan Ve Yaşanan Sorunlar

İstanbul metropoliten alanı, farklı büyüklükteki yerleşmelerden oluşan ve bu yerleşmeler arasında ekonomik-idari-sosyal ve kültürel ilişkilerin yoğun yaşandığı bir mekandır. Göçlerle birlikte büyük nüfus gruplarına ev sahipliliği yapan metropolde, farklı tabakalarda ve yoğunluklarda yerleşmeler bulunmaktadır.

İstanbul'un sorunlarının düğüm noktası öncelikle demografik büyüme, sanayinin yer seçimi, düşük vasıflı konut ve eski dokunun bozulması ve tüm bunlara paralel olarak dünyada yaşanan hızlı değişimlerle toplumsal hayattaki bozulmalardır.

Sanayi yatırımlarıyla özellikle 1950'lerden sonra İstanbul metropolü yoğun göç almış, merkezde çalışanların sayısı artmış, konut alanları genişlemiştir. Her metropolde olduğu gibi kentte alt kentler oluşmuştur. Öncelikle göçle gelenler imarsız, alt yapısı olmayan alanlarda gecekondu tipi yapılarda yaşamışlardır. İskana açık alanlarda ise altyapı, donatı alanları her geçen gün artan nüfusun ihtiyacını çözemez hale gelmiştir. Yataydaki büyüme düşeydeki büyümeyi, apartmanlaşmayı getirmiş ve giderek gökdelen tipi yapıların çoğalmasına sebebiyet vermiştir. İstanbul Metropoliten alanında yerleşimler, 1950 sonrasındaki göçlerin etkisiyle giderek büyümüştür. Metropol içinde bugün, çok büyük alana sahip ve yoğun nüfus barındıran yerleşimler yer almaktadır. Ayrıca iş yeri-konut mesafesi açısından değerlendirildiğinde nüfusun büyük çoğunluğunun oturduğu mahallenin, ilçesinin sınırları dışında çalıştığı görülmektedir. İş yeri-konut mesafesi insanların yaşadıkları mekanları yeterince kullanamamasına neden olmakta ayrıca mesafenin uzun olması günlük yaşamı parçalamakta ve kent içi aktivitelere katılım oranını azaltmaktadır.

Metropolde farklı kolektif kimlikler bir arada yaşamasına karşın kentte insanlara sunulan sosyal aktivitelere katılmak yerine kendi içlerine çekilerek kapalı olarak yaşamaktadır. Ayrıca her kolektif kimlik bir diğeriyle çatışma halinde olabilmektedir. Çünkü göçle gelenlerin oluşturduğu bu toplumlar kendi kapalı değer yargılarını kente getirmişler, kentteki varolan kapitalizmin yarattığı değer yargılarıyla bozulmaktan korkmaktadır. Ancak yinede kitle iletişim araçlarıyla (TV, radyo, cep telefonu,vs.) bu çatışmaların ortasında kendilerini bulabilmektedir. Bu noktada eğitim kurumlarının ve yerel yönetimlerin bilinçli politikalar yaratması, üretmesi söz konusu olsa, bilinçsiz/toplumca benimsenmeyen yönelimler aza inebilecektir.

Göçlerle birlikte yaşam düzeyleri, dünya görüşleri, kültürleri birbirinden farklı bireylerden oluşan ve bütünleşemeyen bir toplumsal yapı oluşmuştur. Bununla birlikte kentte yaratılan iş olanakları göçle gelenlerin tamamına yetemediği için açık işsizlik oranları yükselmiştir. Ayrıca barınma, sağlık, eğitim ...vb. hizmetlerden yeterince faydalanamaz hale gelmiştir.

2000 Genel Nüfus Sayımında D.İ.E. tarafından işsizlik bilgileri derlenmiştir. Buna göre İstanbul ilinde, işsizlik oranı %12,7'dir. Bu oran erkek nüfusta %11,5 iken, kadın nüfusta %15,9'dur. Bu durum her iş gücündeki her 100 kişiden 13'ünün işsiz olduğunu göstermektedir. (Çizelge 2.1)

İstanbul'da iş gücüne dahil olmayan nüfusun çalışabilir yaştaki nüfus içindeki oranı 1980-90 döneminde ortalama %52,6; 2000 yılında ise %49,8'dir. 2000 yılında iş gücüne dahil olmayan nüfusun %72'ini kadın nüfus oluşturmaktadır. İş gücüne dahil olmayan kadın nüfus içinde en fazla paya sahip olan ev kadınlarının oranı 1980-90 döneminde %83'ten fazla iken, bu oran 2000 yılında %76,6 olmuştur. (Çizelge: 2.1)

İşsizlik oranı, ilçe merkezlerinde Büyükşehir göre daha yüksektir. İlçe merkezlerinde %15,7 olan işsizlik oranı, Büyükşehir'de %14,3, köylerde ise %3'dür.(D.İ.E)

Büyükşehir'de ve ilçe merkezlerinde kadınların işsizlik oranı erkeklerin işsizlik oranından daha yüksek iken, köylerde erkeklerin işsizlik oranı kadınların işsizlik oranından yüksektir. Büyükşehir'de işsizlik oranı kadınlarda %19,6, erkeklerde %12,5 ve ilçe merkezlerinde kadınlarda %22,1, erkeklerde %14,3 iken, köylerde bu oran kadınlarda %2,7, erkeklerde ise %3,2'dir. (D.İ.E, 2000)

Erkek nüfustaki işsizlik oranı da kadın işsiz oranına yakındır. Ayrıca işsizlik oranı içine dahil olmayan ev kadınları da sayıca çoktur. Ev kadınları, genel olarak, bütün zamanlarını evde geçirmektedirler ve zamanlarını üretken kılmaktan uzaktadırlar. Farklı aile ortamları ve farklı sınıfsal tabakalarda yer alan kadınların yaşamın içinde çok daha verimli roller üstlenmesine çalışılmalıdır.

Ayrıca gelir düşüklüğü birey birey insanların yapıcı olmalarına sekte vurmaktadır. Örneğin, birey istediği anda istediği kitabı alamamakta ya da istediği sosyal-kültürel aktivitelere (tiyatro, sergi...vb.) katılamamaktadır. Ulaşım giderleri, aktiviteye katılım giderleri engelleyici olmaktadır.

Cizelge 2.1 Cinsiyete göre işgücü durumu, 1980-2000, İstanbul

Sayım Yılı	Toplam Nüfus	12 ve Daha Yukarı Yaşta Nüfus	12 ve Daha Yukarı Yaş Oranı	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İş Gücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı	İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus	Bilinmeyen
Toplam										
1980	4.741.890	3.500.307	73.8	1.654.154	1.563.939	90.215	47,3	5,5	1.840.160	5.993
1985	5.842.985	4.380.003	75.0	2.014.350	1.873.597	140.753	46,0	7,0	2.359.306	6.347
1990	7.309.190	5.604.703	76.7	2.707.397	2.539.963	167.434	48,3	6,2	2.893.774	3.532
2000	10.018.735	7.919.177	79.0	3.977.241	3.471.400	505.841	50,2	12,7	3.941.767	169
Erkek										
1980	2.482.247	1.845.051	74.3	1.408.324	1.331.908	76.416	76,3	5,4	432.667	4.060
1985	3.041.847	2.292.289	75.4	1.688.571	1.566.108	122.463	73,7	7,3	599.563	4.155
1990	3.798.761	2.923.988	77.0	2.214.110	2.076.455	137.655	75,7	6,2	707.363	2.515
2000	5.088.535	4.006.837	78.7	2.909.396	2.573.547	335.849	72,6	11,5	1.097.352	89
Kadın										
1980	2.259.643	1.655.256	73.3	245.830	232.031	13.799	14,9	5,6	1.407.493	1.933
1985	2.801.138	2.087.714	74.5	325.779	307.489	18.290	15,6	5,6	1.759.743	2.192
1990	3.510.429	2.680.715	76.4	493.287	463.508	29.779	18,4	6,0	2.186.411	1.017
2000	4.930.200	3.915.340	79.4	1.067.845	897.853	169.992	27,3	15,9	2.844.415	80

Kaynak:DİE, 2000

Alt gelir grubundaki insanlar salt yaşamak için mücadele verirken bu tür aktivitelerden ister istemez uzak kalmaktadır. Oysaki, tüm insanların eşit olarak kentsel fonksiyonlardan faydalanması gerekmektedir. Bu anlamda aktivitenin (gelir dağılımındaki dengesizlikler göz önüne alınması kaydı ile) insanlara ulaştırılması zorunluluğu bulunmaktadır.

İşsizlik oranlarına bakıldığında, 1980-1990 yılları arasındaki kadın işsiz oranı %83 iken, 2000 yılında çok küçük bir azalma ile %76'a düşmüştür. Son yıllarda yaşanan ekonomik çıkmazlar artık kadınların da çalışmasını zorunlu kılmıştır. Erkeklerdeki işsizlik oranı özellikle son yıllarda büyük artış göstermektedir. Çalışanların işten çıkarılması, yeni istihdamlar...vs. işsizlik oranını her geçen gün ikiye katlamaktadır. Genç ağırlıklı işsizlik metropollerdeki hareket olanağını daraltmaktadır. İşsizlik sorunu insanları bunalıma, intiharlara ve hatta gasp/hırsızlık gibi toplumca benimsenmeyen bir takım davranışlara sürüklemektedir.

1995 yılı, Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre, intihar olaylarının başlıca nedenleri sırasıyla hastalık, aile geçimsizliği ve geçim zorluğu olarak belirlenmiştir. Yanı sıra duygusal ilişkilerdeki başarısızlık, istediği kişiyle evlenememe, ticari hayattaki başarısızlık da insanların intihar etmelerine neden olan olaylar olarak karşımıza çıkmaktadır. (Çizelge: 2.2)

1995 yılı yaş gruplarına göre intiharlar, özellikle 15-24, 25-34 yaş grubunda yani genç nüfusta ağırlık kazanmaktadır. (Çizelge: 2.3) Aradıklarını yaşamın içinde bulamayan genç kuşak bunalıma sürüklenmekte, hayata bağlayan değerlerden kopmaktadır. Yanı sıra aldığı eğitimin karşılığını alamamak, istediğini yapamamak, istediği mesleğe yönelememek; aile içindeki anlaşmazlık (kuşaklar-arası çatışma), geçim zorluğu, hissi ilişkiler gençlerin bunalıma sürüklenmelerine sebebiyet vermektedir.

Kentleşme ve kitle iletişim araçlarının ortaya çıkmasıyla birlikte bireyler, başkaları olmaya, başkaları tarafından yönetilmeye başlanmıştır. İnsanın toplumdaki konumu dolayısıyla çok sayıda insanla görüşmesi zorunlu hale gelmiştir. Her türlü düşünce karmaşası altında, özerkliği, kendi ben'i ortadan kalkmaya başlamıştır. 'Kişinin kendi kendini yönettiği hissini azalması, değersizlik duygusu ve yalnızlık kişiyi tam da başkalarına karşı kuşkucu ve güvensiz yapacak bir durumdur. Kuşkuculuk, başkalarının kötü niyetli olduğuna inanma, güvensizlik ve bunların sonucunda insanlarla yakınlık kuramama ve çabuk çatışmaya girme halidir.' *

* Atabek, Erdal, 2001, 'Anne, Baba Korkuyorum...', Cumhuriyet Kitap Dergisi, 20.11.2001, ss:7-8

Çizelge: 2.2 1995 Yılında Nedenlerine Göre İntiharlar

İNTİHAR NEDENLERİ	TÜRKİYE		İSTANBUL	
	SAYI	ORAN(%)	SAYI	ORAN(%)
Hastalık	535	36,64	94	36,02
Aile Geçimsizliği	387	26,51	61	23,37
Geçim Zorluğu	201	13,77	39	14,94
Ticari Başarısızlık	48	3,29	8	3,07
Hissi İlişki ve İsteddiği ile Evlenememe	157	10,75	26	9,96
Öğrenim Başarısızlığı	64	4,38	12	4,6
Diğer	53	3,63	18	6,9
Bilinmeyen	15	1,03	3	1,15
TOPLAM	1460		261	100

1998 Yılında Nedenlerine Göre İntiharlar

İNTİHAR NEDENLERİ	TÜRKİYE		İSTANBUL	
	SAYI	ORAN(%)	SAYI	ORAN(%)
Hastalık	597	31,6	87	26
Aile Geçimsizliği	502	26,6	97	29
Geçim Zorluğu	277	14,7	54	16,1
Ticari Başarısızlık	114	6	22	6,6
Hissi İlişki ve İsteddiği ile Evlenememe	247	13,1	42	12,5
Öğrenim Başarısızlığı	79	4,2	14	4,2
Diğer	74	3,9	19	5,7
TOPLAM	1890	100	335	100

Kaynak: T.C.İstanbul Valiliği, İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma, Planlama ve İstatistik Bölümü, Sayısal Veriler, 2000

Çizelge: 2.3 1995 Yılı Yaş Gruplarına Göre İntiharlar

Yaş Gurubu	Sayı(Türkiye)	Oran %(Türkiye)	Sayı (İstanbul)	Oran % (İstanbul)
15 Yaş ve Altı	52	3,56	2	0,77
Erkek	21	2,32	2	1,14
Kadın	31	5,61		
15-24 Yaş	500	34,25	71	27,2
Erkek	242	26,68	46	26,29
Kadın	258	46,65	25	29,07
25-34 Yaş	320	21,92	71	27,2
Erkek	213	23,48	49	28
Kadın	107	19,35	22	25,58
35-44 Yaş	220	15,07	46	17,62
Erkek	156	17,2	34	19,43
Kadın	64	11,57	12	13,95
45-54 Yaş	139	9,52	26	9,96
Erkek	112	12,35	18	10,29
Kadın	27	4,88	8	9,3
55-64 Yaş	94	6,44	20	7,66
Erkek	65	7,17	9	5,14
Kadın	29	5,24	11	12,79
65-74 Yaş	90	6,16	14	5,36
Erkek	64	7,06	9	5,14
Kadın	26	4,7	5	5,18
75 Yaş ve Üstü	45	3,08	11	4,21
Erkek	34	3,75	8	4,57
Kadın	11	1,99	3	3,49
TOPLAM	1460	100	261	100
Erkek	907	62,12	175	67,05
Kadın	553	37,88	86	32,95

Kaynak: DİE, 2000

Bu düşünce, insanı çevresinden koparmakta sadece zaruri olan gereksinmesi için iletişimi getirmektedir.

Toplumbilimcilerinin tanımladığı gibi davranış sapmaları daha sık yaşanır hale gelir: intiharlar, bunalım, hırsızlık, kapkaççılık...vb. Bu noktada D.İ.E'nin adli suçlara yönelik araştırmalarını göz gezdirmek yerinde olacaktır.

2000 yılı itibariyle İstanbul'da cezaevine giren hükümlülerin hüküm giymelerine sebep olan suçlar sırasıyla hırsızlık, dolandırıcılık, öldürme, yaralama, rüşvet, sahtekarlık ve ırza geçmede yoğunlaşmaktadır. (Ek-2) Ve bu suçlar, sırasıyla 30-39, 22-29, 40-49 yaş gruplarınca en çok işlenmiştir. (Ek-1)

Yine 2000 yılı içinde suç işlediği ikametgah İstanbul olup, cezaevinden çıkan hükümlülerin hüküm giydikleri suçlar en çok icra, iflas, uyuşturucu madde kullanmak-satmak-satın almaktır. (Ek-3) Bu suçları işleyenlerin öğrenim durumlarına bakıldığında en çok ilkokul mezunlarının yer aldığı görülmektedir. Ayrıca suç işleyenler içinde ortaokul, lise ve yüksek okul mezunlarının sayısı da oldukça fazladır. Eğitimli insanların özellikle de yüksek öğrenim görmüş insanların adli suçlara karışmış olması büyük sorun olarak karşımızda durmaktadır. Fakülte mezunu insanların adli suçlar arasında görülmesinin en büyük nedenlerinden biri sosyal eşitsizliğin keskinleşmesidir. Dayatılan görselliklere ulaşabilmek için, metaya daha fazla ihtiyaç duyulmakta ve yaşanan kısır döngülerle aslında bireyler bu tür suçlara itilmektedir.

Bunların dışında çocuk yaşta olup çeşitli suçlardan dolayı ıslahevlerinde kalmak zorunda olanlarda bulunmaktadır. İstanbul bir göçler şehri olup bulunduğu stratejik özellikleri ile çok kısa sürede metropolleşebilmiştir. Köyden göçle gelen insanlar ya kendi içleri kapalı yaşamakta ya da kentin her düzenine ayak uydurmak zorundadır. İçine kapalı olarak kalan ailelerin çocukları parasızlık, ilgisizlik, pahalılık...vb. nedenlerle sokaklara yönelmekte, doğruyu yanlış yerlerde aramaya başlamaktadırlar. Büyük kentlerdeki serbestlik farklı kimlikleri buluştururken yanlış-doğru, doğru-doğru, yanlış-yanlışlıda bir araya getirebilmektedir. Ve çocuklar bilinçli olmadıkları için özellikle kentin göçle gelişen mahallelerinde kötü alışkanlıklar edinebilmekte bu da suç oranlarını arttırmaktadır. Ek-5'e bakıldığında İstanbul ilinde (2000) 22 çocuk hırsızlık suçundan ıslahevinde bulunmaktadır. İstanbul nüfusuyla karşılaştırıldığında bu rakam düşüktür. Ancak tezin hazırlanış amaçlarından biri de çocukların çok daha güzel yarınlarda eğitimli ve başarılı

olmasını sağlamak olduğu düşünölecek olursa her çocuğın ve her bireyin mutlak önemi bulunmaktadır.

Adli suçlardaki yoğunlaşmalar metropolleşmenin etkenleri olmasına karşın bilinçli ve duyarlı bir eğitimle suç işleme azaltılabilir. Metropolleşmiş kentlerde farklılaşmış kimlikler yan yana yaşamakta, insanlar istedikleri şekilde davranmakta, yasaklar daha fazla çiğnenmekte, denetim daha az yapılmaktadır. Tüm bunlarda dayanışma ruhunu azaltmakta, toplumsal düşünme duyarlılığını aza indirmektedir. İşte bu noktada farklı kimlikleri bir araya getirecek ve bireyin kendine sahip çıkabileceği eğitim tabanlı kuruluşlar kurulması zorunlu hale gelmektedir.

Bu noktada toplumsal sorunları yok edici bir katalizör bulmak gereklidir. Ayrıca farklı kolektif kimliklerin sorun olmaması ve çözölme yaratmaması için yasa üstünlüğünü sağlayacak etkin, güçlü, dürüst bir kamu yönetimine ve aynı zamanda da metropol yaşamının zorunlu gereksinmesi olarak bireylerde demokratik yurttaşlık, hak ve ödevler bilincinin gelişmiş olması gerekmektedir. Çarpık da olsa kent kültürünü geliştirip en küçük yerleşim birimine kadar ulaştırmak, demokrasi ve birey olma bilincini yükseltme zorunluluğu vardır. Bir dönem yaşanan ekonomik ve sosyal karmaşalar içinde kentlere göç eden insanların ve kentte yaşayanların ortak bir paydası vardır: bu da insan varlığının zenginliği ve diriliğinin iyi bir bilgiden geçtiğidir.

2.3. ÇÖZÜM ARAYIŞLARI

Bir çok ülkede yaşanan olumsuzlukları yok edebilmek için eğitim kanalıyla insanlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Sosyal Kapital

Sosyal Kapital görüşü, toplumun düşüncesini, davranışını belirlemede kullanışlı bir yoldur. Bu görüşü ayrıca Dünya Bankası, ekonomik ve sosyal gelişmede yönetici uzmanlarıyla birlikte kullanmaktadır. Dünya Bankası (1999) Sosyal Kapital görüşünü şöyle tanımlamaktadır: ‘İlişkiler ve toplumların sosyal etkileşimlerindeki nitelik ve nicelik değişimlerini ele alır. İnsanlar arasındaki etkileşim toplulukların oluşmasına temel olmaktadır. Her biri diğeriyle sosyal ilişki halinde olur ve böylece sosyal bir fabrikanın temeli örülmüş olur. İlişkilerdeki güven insanlara birçok olanak sağlar.’*

Sosyal kapitalle ilgili bir çok tanım yapılmaktadır. Birçoğu kapitalin kendisini tanımlamaktan ziyade sosyal kapitalin belirtilerinden bahseder. Sosyal kapital informal bir norm olup, iki birey arasındaki işbirliğini ilerletmeye çalışır. Örneğin sosyal kapital, zıt doktrinleri mesela iki farklı dini yan yana getirir. Buradan hareketle denilebilir ki, güven, iletişim, sivil toplum sosyal kapitalin konularıdır ama kendisi değildir. Fukuyama’ya göre, sosyal capital gruplar arası işbirliğini sağlamaya çalışır ve bu nedenle de geleneksel değerlerle ilişkilidir. Örneğin dürüstlük, verdiği sözü tutmak, iş içinde güvenilirlik ve hoşlanma, sevme...vb. **

1916-1920’li yıllarda ilk olarak Lyda Judson Hanifans Okul Topluluk Merkezleri geliştirerek Sosyal Kapital görüşünü ortaya atmıştır. Hanifans günlük yaşamda insanların somut olarak kullandığı materyalleri tanımlamıştır: istekleri yaşama dökme, sosyal gruplar, arkadaş grupları...vb. 1961’de Jane Jacop bu düşüncüyü geliştirerek kentsel hayat ve komşuluk ilişkileri

* Fukuyama, Francis, (1999), ‘Social Capital’, social.capital.com., 20 Şubat 2003, İstanbul

** Fukuyama, Francis, (1999), ‘Social Capital’, www.imf.org/external/pubs/ft/seminer/1999/fukuyama.htm, 17 Ocak 2003, İstanbul

üzerinde çalışmıştır. 1983'te Pierre Bourdieu, 1988'te James S. Coleman ve 1993'te Robert D. Putnam siyasal içerikli eğitim görüşünü dile getirmişlerdir. Robert Putnam, Sosyal Kapital ile sosyal çıkarların artacağını belirtmiştir:

- Çocuk gelişimi sosyal kapital tarafından yönetilmektedir. Güven, ağ, çocuğun ailesiyle karşılıklı ilişkileri, okul, grup ve büyük toplulukların olanak ve seçeneklerine ulaşmada etkinliğin sağlanması
- İnsanlar sosyal-toplumsal organizasyonlara katılamıyor, gençler denetlenemiyor ve arkadaşlık bağlantıları kurulamıyorken, sosyal kapital ile insanlar dostçadır ve sokaklar güvenlidir. Geleneksel komşuluk güçlü etkidedir.
- Gelişmiş bir araştırmanın yapısı belirtir ki, güven, sosyal ağlar nerede gelişirse bireyler, firmalar, komşuluklar ve hatta uluslar bile ekonomik olarak başarılı olurlar. Sosyal kapital, sosyo-ekonomik dezavantajın kötü etkilerinin hafiflemesine yardım edebilir.
- Düzenli kulübe bağlılık, gönüllülük, girişimcilik mutluluk getirmektedir. Bu mutluluk da iş yaşamındaki başarıya, gelir artışına, evliliklerin fazlalaşmasına vesile olmaktadır.

Sosyal içerikli eğitim fikri, Dünya Bankası tarafından kullanılmış ve halâ kullanımına devam edilmektedir. Dünya Bankası eğitim organizasyonlarında malî konuda destekleyici olmaktadır. 1999 yılında yapılan istatistikler, eğitim faaliyetlerinin sosyal düzeyinin ekonomik gelişim düzeyine bağlı olduğunu göstermiştir. Aynı istatistikler aile, toplum ve devlet tarafından desteklenen eğitim faaliyetlerinin daha başarılı olduğunu göstermiştir. 'Aile, topluluk ve devlet katılımı iyeliği geliştirmekte, kaynakları mobilize etmekte, kurumsal kaliteyi güçlendirmekte, güvenin artmasına, eğitim kalitesinin yükselmesine yardım etmektedir.'*

Örneğin Amerika'da yaşayan 5 düşük gelirli Çinli aile üzerinde bir araştırma yapılmış, bu araştırma sonucunda çocukların performansı ile aile ilişki arasında bir bağlantı kurulmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda ailelerin, çocukların eğitim faaliyetleriyle yakından ilgilendiği

* Francis et al, (1998), Colletta ve Perkins, (1995), 'Social Capital', www.infed.org/biblio/social_capital.htm. 10 Şubat 2003, İstanbul

ve buna bağılı olarak da çocuğun başarısının artmakta olduğu görülmüştür. Bir diğeri araştırma da farklı boyutta Nijerya'da yapılmıştır: Nijerya'daki gönüllü organizasyonlar, aile-öğretmen işbirliği, okul komiteleri ve diğeri organizasyonlar yerel okulların eğitim alt yapısına, bu okulların devamına ve güvenin sağlanmasına önemli katkıda bulunmaktadır. Bu da karşılıklı ilişkilerin eğitim başarısını maksimum kıldığını göstermektedir.

Sosyal Kapital, hem topluluk organizasyonlarını sağlamakta hem de düşük gelirli aileler için malî kaynak sağlamaktadır. Ancak 'Sosyal Kapital görüşü tüm sosyal çabalarına rağmen bazı hallerde başarısız olmaktadır veya dengeleyici olamamaktadır. Örneğin yine Nijerya'da yapılan bir araştırma göstermiştir ki, devlet okullarındaki düşük gelirli aileler ve çocukları desteklenirken, yüksek gelirli olanlar bu durumdan hoşnut olmamakta ve çocuklarını bu okullardan uzaklaştırmak istemektedirler.' *

F.Fukuyama (1999)**, sosyal kapital görüşüne eleştiriler de getirmiştir. Sosyal kapital insanları bir araya getirir, bu güven duygusunu geliştirmede etkilidir. Eğer grubun güven duygusu varsa bu daha da pekişir, ancak bu duygu yerine farklı ve toplumca benimsenmeyen duygular hakimse bu defa bunlar gelişecektir ve umulanın tersi olacaktır. Ayrıca grup içindeki güven grup dışındaki insanlara güveni zayıflatabilir.

Sosyal kapitalle gerçekleşen komşuluk ünitelerini bir araya getirerek sorunları paylaşma, okullardaki düşük gelirli aileler için maddi-manevî konularda destek olma, gönüllü organizasyonlar oluşturma, Kent Enstitülerinde de uygulanabilir. Ancak, Fukuyama'nın da üzerinde durduğu gibi, topluluk içinde güven duygusu varsa bunun gelişimi çok daha başarılı olacaktır fakat o topluluk üyelerinde şiddet duygusu hakimse bu defa bu gelişecektir. Ayrıca önemli bir diğeri noktada güvenin sadece grup içinde değil, grup dışında da olmasını sağlamaktır. Kent Enstitülerinde amaçlanan da farklı grupları-farklı kolektif kimlikleri yan yana getirmek, çeşitliliğin içinde birbirine bağımlı olarak birlikteliği sağlamaktır.

* Francis et al, (1998), Colletta ve Perkins, (1995), 'Social Capital', www.infed.org/biblio/social_capital.htm. 10 Şubat 2003, İstanbul

** Fukuyama, Francis, (1999), 'Social Capital', www.imf.org/external/pubs/ft/seminer/1999/fukuyama.htm, 17 Ocak 2003, İstanbul

Topluluk Evi (Community House)

Topluluk üyelerini, genç ve yetişkinleri geliştirmek, güven duygusunu güçlü kılmak amacıyla 1992 yılında Topluluk Evi (Community House) kurulmuştur. Üniversite ve eğitim-öğretim veren çeşitli organizasyonlarla birlik sağlanmıştır.

Sanatsal yeteneği arttırma, dans, yoga, dikiş, patchwork, kelime hazinesi geliştirme, yazma konularında aktiviteler düzenleyen Topluluk Evi özellikle gençler ve yetişkinler üzerinde programlar düzenlemektedir. En önemli ilke ise, eğitimin uzun ömürlü olmasını sağlamaktır.

Topluluk Evi, eğitim faaliyetlerini gerçekleştirirken bu konuda fakir olan merkezi yerleşmeleri seçip etkileşimindeki yerleşmelere de eğitim vermeye çalışmaktadır. Örneğin 9 adet yerleşmeyi Bilgi Kasabası olarak nitelendirmiştir. Bunlar: Kyabram, Horsham, Gaelong, Lenogatha, Albury, Ballarat, Bendigo. Amaçları gerçekleştirmek için yerel yönetim birimleri, eğitim enstitüleri, sosyal kuruluşlar birliktelik içinde çalışmaktadır.

Topluluk Evleri içinde önemli çalışmalar yapan Briagolong Topluluk Evi (BCH-1992)'dir. Briagolong Topluluk Evi, toplantılarını Mekanik Bilimler Enstitü Binası'nda yaparken ayrıca ilkokullarda da çeşitli programlar gerçekleştirmektedir. BCH Yönetim Topluluğu, Mekanik Bilimler Enstitü Binası'ndaki Komite ve Wellington Topluluk Meclisi ile birlikte çalışmaktadır. Mali kaynak, Wellington Topluluk Meclisi tarafından sağlanmaktadır.

Briagolong Topluluk Evi, gençler için eğitim-öğretim vermek ve gençlerin davranışlarında risk olan etmenler için araçlar geliştirmek amacı ile Gençlik Programı (YPP) oluşturmuştur. Ancak bu programda yaş sınırı getirilmiş olup; 17 yaşını doldurmuş, 18 yaşına girenler arasından seçim yapılarak programa katılabilmektedirler.

Topluluk Evi ile yapılan çalışmalarda yerel yönetim birimleri ile çalışılması amaçların gerçekleşmesinde başarıyı getirmiştir. Kent Enstitüleri de Topluluk Evi örneğinde olduğu gibi toplumsal sorun yaşayan mahallelere kurulması düşünülmektedir. İdari açıdan yerel yönetim birimleriyle birlikte çalışılması Enstitünün başarısını maksimum kılacak ayrıca merkezîyetçilikten kurtularak daha esnek olmasını getirecektir. Ancak Kent Enstitüleri ile, Topluluk Evi örneğindeki çalışmalardan farklı olarak yaş sınırı koymak yerine sorunu olan tüm gençlere ve farklı yaş grubundan insanlara yönelik çalışmalar yapmayı hedeflenmektedir.

Topluluk Geliştirme (Community Development)

Topluluk Geliştirme (Community Development) Organizasyonlarından Beans & Rice Şirketi'nin çalışmaları çok başarılıdır. Bu şirket, kar amacı gütmeyen vergiden muaf olan bir topluluk geliştirme organizasyonudur. Beans & Rice Şirketi, iki ayrı şirketken Nisan 1997'de birleşmişlerdir. Radford Üniversitesi'nde Sosyoloji ve Antropoloji Bölümünde Dr.Nelda K.Pearson'un hizmet öğrenme derslerinden mezun olmuşlardır. 1998'de vergiden muaf statüsü kazanmışlardır. 1997'de Willow Woods ve New River Gardens'de programa katılmışlardır. 1997'de AmeriCorps pozisyonu ile ödüllendirilmişlerdir. Bu organizasyon özellikle düşük gelirli Afrikalı-Amerikalı ailelerden oluşan nüfus için öğretici Toplum Merkezlerini geliştiriyor. Toplum Merkezleri, eğitimin artırılması, yetenek geliştirme ve liderler geliştirmek için olanak sağlıyor. Çalışmalar halkın katılımı ile gerçekleştiriliyor; sorunlar birlikte düşünülerek çözülmeye çalışılıyor. Toplum Merkezlerinin çalışma konuları şöyledir:

- Toplumu dinleme,
- Toplum birlikte çalışma
- Toplum tarafından tanımlanmış ihtiyaçların toplulukla birlikte karşılanması,
- Gelişmeyi sağlama ve yetenek geliştirme olanaklarını kurma (aktif yurttaşlık için)
- Genç ve yetişkinleri geliştirme
- Her partner arasında ve her seviyede önderliği cesaretlendirme,
- Uzun dönemli çalışmalarda kısa ve kıvılcık çözümler sağlamak.

Beans & Rice Şirketi Toplumu Bilinçlendirme Merkezlerini Radford şehrinde ve Pulaski'nin bir kasabasında kurmuştur. Burada yaşayanlar alt-gelir gurubu olup çeşitli yaşlardan oluşan gruplardır (öğrenciler, yetişkinler, gençler, okul öncesi çocuklar)

Bu bölgelerde Beans & Rice, şu programları kombine etmiştir: Okul Öncesi Programı (PSP), Okul Sonrası Programı(ASP), Genç Önderler Programı, Komşuluk Gruplarına Bilgisayar Öğretme Merkezi, Yetişkin Eğitimi, Yaz Programı, Bilinçlendirme Programı.

- Okul Öncesi Programı (PSP): Bu programla, hafta içleri ikişer saat okuma saatleri düzenlenmiştir. (renkler, mektup, sayılar, öyküler, eğitici oyunlar)
- Okul Sonrası Programı (ASP): Hafta içleri ikişer saat olmak üzere eğitime yönelik oyunlar, rekreasyonel aktiviteler ve kültürel aktiviteler yer almaktadır.
- Genç Önderler Programı: Hafta içleri üçer saatlik gençlere yönelik olarak hazırlanmış bir programdır. Bu programla amaçlanan, gençleri stresten uzaklaştırma, kendine güvenmelerini sağlamaktır. Program, akademik hizmetler ve liderlik hizmetlerini kapsamaktadır.
- Komşuluk Birimlerine Bilgisayar Öğretme Merkezi: Haftada dört gün açık olan bu merkezde bilgisayarla ilgili istenilen programı öğrenme şansı verilmektedir.

Beans & Rice Şirketi, Yaz Programı ile yüzme, spor aktiviteleri, haftalık geziler, çevre bilgisi, Radford Halk Kütüphanesi'nde serbest okuma imkanı sağlamakta ve böylece eğitimin devamlı olmasını sağlamaktadır.

Eğitimde gönüllü birlikler oluşturulmuştur. Gönüllü katılımlar gerek üniversite öğrencileri içinden gerekse halkın içinden insanlarla gerçekleşmektedir. Ayrıca komşuluk birimleri içinde halkevi niteliğinde komşuluk evi olarak isimlendirilen topluluk birimleri oluşturulmuştur. Burası insanlar günlük sıkıntılarından uzaklaşmak, sorunlarını paylaşmak için isteğe bağlı olarak geldikleri, katıldıkları mekanlardır.

Beans & Rice, kültürünü bilen ve ona sahip çıkan, yaşamını yönlendirebilen bireyler yetiştirmeyi amaç edinmiştir ve kurulduğu andan itibaren büyük başarılar elde etmiştir.

Mahalle Konakları

Türkiye'de de sosyal ağı güçlendirici, toplumsal sorunları aza indirmeyi hedefleyen başarılı çalışmalar bulunmaktadır. Bunlar, 1980'li yıllarda yaşanan göçler, köy-kent kültürünün birbirine karıştığı, gecekondu-varoş mahallelerinde yaşayanların kentteki faaliyetlerden ekonomik nedenlerden dolayı faydalanamaması dolayısıyla yapılmış çalışmalardır. Bu dönemlerde CHP'nin hazırladığı amacı bilinçlendirme/eğitim olan Mahalle Konakları başarılı bir çalışmadır.

Mahalle Konakları, herkesin düşüncesini, kişiliğini, yeteneklerini özgürce geliştirebilmesini kolaylaştırmayı; özgürlükçü demokrasiyi pekiştirmeyi; barışı, hoşgörüyü ve toplumsal dayanışmayı güçlendirmeyi; çağdaş uygarlığı, evrensel değerleri kucaklamayı; insan yaşamını her yönüyle zenginleştirmeyi; insanca, hakça ve hızlı gelişmenin gereklerini karşılayacak bir iş gücü oluşturmayı; ulusal kültür bütünlüğü içinde, kültür mozayigimizin farklı zenginliklerini ayrımsız olarak geliştirmeyi ve evrensel kültüre katkı sağlamayı hedeflemiştir.

Mahalle Konakları ile kırla kent ve bölgeler arasında, ekonomik koşullar, ulaşım ...vb. farklılıklardan kaynaklanan eşitsizlikleri giderme yönünde faaliyetler yapılmıştır. Ayrıca yoğun olarak yaşanan işsizliğin önüne geçmek için büyük kamu-özel kesim işletmelerinin yanında meslek okulları açarak gençlere eğitimi uygulamalı olarak vermeyi ve iş imkanı yaratmayı planlamıştır. Kendi işini kurmak isteyen gençlere de finansman desteği verilmesi hedeflenmiştir. Mahalle Konakları fikri hedef olarak belirledikleriyle Köy Enstitüleri fikrine oldukça yakındır.

Gerek Türkiye’de hazırlanan çalışmalar, gerek yurt dışındaki örneklerde birleşen ortak nokta sosyal ağın kuvvetlendirilmesi ile güven duygusunun, dayanışmanın güçlendirileceğidir. Sorumluluklarını bilen bireyler yetiştikçe çevresine, ülkesine ve her şeyden önce birey olarak kendisine sahip çıkan nesiller yetiştirilmiş olacaktır. Ayrıca yapılan çalışmaların merkezi yönetimden değil, yerel yönetimle desteklenmesi ile hedeflenenler daha başarılı bir şekilde gerçekleşebilir.

3. METROPOLDEKİ TOPLUMSAL SORUNLAR ,ÇÖZÜM ARAÇLARI İÇİN YENİ BİR EĞİTİM ANLAYIŞI

3.1. Toplumsallaşma ve İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesinde Eğitimin Önemi

3.1.1. Toplumsal Sorun

‘Toplumsal sorun, bir toplumu ciddi olarak tehdit eden, bir çok insanın özlemlerini ve isteklerini engelleyen duruma verilen genel addır.’(Ozankaya, 1994) Özer Ozankaya ‘Toplumbilim’ adlı kitabında (Ozankaya,1994) toplumsal sorunların oluşmasına neden olan durumları şu şekilde ortaya koymaktadır:

- Toplumsal örgüt ve kurumların bireyler arasındaki ilişkileri düzenlemede başarısız kalması,
- Toplumsal kurumların işleyememesi, yasalara uyulmaması
- Bir kuşaktan ötekine toplumun değerlerinin aktarılamaz oluşu
- Beklenti çerçevelerinin sarsılması (Ozankaya, 1994)

Toplumbilimcileri, bu sorun durumlarının özellikle ‘davranış sapması’ olarak nitelendirilen biçimiyle ilgilenmişlerdir. Davranış sapması, insanların, toplumca benimsenmiş kurallara aykırı davranışlarda bulunması halidir. Toplumdan topluma davranış kuralları değişeceği için davranış sapmasının durumu da değişebilir.

‘Bir toplumun ya da toplumsal kümenin yapısal düzenini sarsan her şey toplumsal sapmaya yol açmaktadır. Bu durum başlıca şu etkenlerden kaynaklanmaktadır:

- Topluluğun amaçlarını belirleyen, mevkilerini düzenleyen değer yargılarındaki değişimler,
- Kurallar ve beklentilerin uyumunu ya da açıklığını bozan bir etken,
- Topluluğun yaptırım düzenini işlemez kılan etkenler,
- Uyumsuzluğu özendiren güçler

Bu etkenlerden bir bölümü bireylerin kişisel özelliklerine (fiziksel özellikler, sakatlıklar, kişisel öz geçmiş...), bir bölümü ise toplumsal olaylara bağlı etkenlerdir. (Ozankaya,1994)

Toplumsal olaylara etki eden davranış sapmaları özellikle büyük kentlerdeki elverişsiz yaşam koşullarından (eğitimsizlik, eksik beslenme, kötü konut...vb.) kaynaklanmaktadır. Normal bir insan bile, bazı hallerde farklı davranışlar içine girebilmektedir. Örneğin, ülke içindeki siyasi değişimler, ekonomik çöküşler, savaşlar insanların bunalıma girmesine, çevresine geçici zararlar vermesine neden olabilmektedir. Toplumsal ilişkilerin zayıf olduğu, farklı sınıfsal tabakaların yan yana yaşadığı ortamlarda, ölçü ve kurallar çatışmakta ve davranış sapmalarını kolaylaştırıcı durumlar söz konusu olabilmektedir. Ayrıca bir yerleşmede davranış sapmasını kolaylaştırıcı unsurlar yer alıyorsa (uyuşturucu kullanımı, hırsızlık, gasp...vb.) davranış sapması içinde olmayanlar da bu etki altında yer alırlar ve buna karşı korunaksızdırlar.

‘Davranış sapmasına en yaygın örnekler olarak cinsel sapıklıklar, akıl ve ruh hastalıklarını, uyuşturucu kullanımını, hırsızlık, soygun, adam öldürme, intihar...vb. genel suçları, kumar, kapkaççılık, fuhuş olaylarını, rüşvet, görevi kötüye kullanma, zimmetine para geçirme, vergi kaçırma, karaborsacılık gibi ekonomik suçları sayabiliriz. (Ozankaya,1994)

3.1.2. Toplumsal İlişki ve Toplumsal Küme Kavramı

Toplumbilimin oluşmasında önemli yerleri olan Emile Durkheim, Ferdinand Tönnies ve Charles Cooley toplumları ilişkilerin türüne göre iki sınıfa ayırmışlardır. Buna göre ilişkiler Birincil İlişki-Birincil Küme ve İkincil İlişki-İkincil Küme’dir.* Birincil ilişkiler, aile, akraba, arkadaşlık gurupları arasındaki ilişkidir. Burada bireyler arasındaki iletişim oldukça kuvvetli, değer yargıları hemen hemen aynı olup aynı kararlar alınabilmekte, aynı amaç için topluluk üyeleri yan yana gelebilmektedir. Ancak insanları birleştiren en önemli öge din, gelenek ve görenekler olmaktadır. Bu da birincil ilişkilerin daha katı ve baskıcı tutumlar çizmesine neden olmaktadır. İkincil birincil kümelerde zıt yönde gelişen ilişkilerdir. Kentlerde, metropollerde, az gelişmiş yerleşmelerin kent merkezlerinde ikincil ilişkilerle karşılaşılabilir. İkincil ilişkilerde farklı meslek, farklı gelir grubundaki insanların yan yana gelme olasılığı bulunmaktadır.

* Ozankaya, ÖZER, (1994), Toplumbilim, Cem Yayınevi, İstanbul.

‘Böyle farklılaşmış toplumlarda her üye pek çok durumda kendi özel seçimlerine göre inanmada, istemede ve davranmada özgürdür. Bu nedenle çağdaş toplum, demokratik toplum, yurttaşlar toplumu olarak nitelenmektedir. Burada ortak bilincin kapsamı daralmakta, yasakların çiğnenmesine karşı gösterilen küme tepkisi (toplumsal denetim ve baskısının) azalmakta, özellikle toplumsal zorlamalar(gelenek, görenek, töre)konusunda kişisel yorumlamanın alanı genişlemektedir. Çünkü geleneksel, köy, soy, boy toplulukları ortadan kalkmakta, aile küçülmekte ve ekonomik, eğitsel, dinlenme-eğlence yeri olma ...vb. işlevlerini yitirmekte, hısımlık ilişkileri ve dayanışması zayıflamakta; bunların yerine ekonomik yaşam işletmelerle yürütülmektedir. İkincil kümelerde bireylerin daha özgür hareket etme olanağı bulunmasına karşın bu defa da yabancılaşma, kuralsızlık, ölçüsüzlük yaşanabilmektedir. (Ozankaya, 1994))

3.1.3. Toplumsallaşma ve İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesinde Eğitimin Önemi

Özer Ozankaya, ‘Toplumbilim’ adlı kitabında (1994) toplumsallaşma sürecini, bireyin türlü kümeler ve toplum bütünü içindeki yerini bilmesi, iş-paylarını doğru olarak algılaması, onları istekle yerine getirebilmesi olarak tanımlamaktadır. Toplumsallaşma süreciyle bireyler bir kişilik kazanmakta ve yaşamını anlamlı kılacak davranışlar edinebilmektedir. ‘Toplumsallaşma, en geniş anlamıyla çıraklık ya da eğitim-öğretim yoluyla olmaktadır. Bu çıraklık bireyin dünyaya geldiği andan başlar, yaşamını bitirip öldüğü ana değin sürer. Bu süreç içinde belli bir toplum ya da küme için istenmeğe değer görülen davranışların değerlerin benimsetilmesi gibi; istenmeyen, beğenilmeyen kimi dürtülerin baskı altına alınması da söz konusudur.’ Bireyler doğdukları toplumun kültürüne koşullanarak yetişirler. İlk ilişkiler aile içinde gerçekleşmektedir. Daha sonra okul ve kişinin gelişimi açısından almış olduğu kurslar koşullanmayı toplum düzenine uygun hale getirmektedir. Böylece bireyler, toplum içindeki rollerini öğrenebilmekte, yeteneklerini geliştirebilmektedir.

Toplumsallaşma her zaman olmayabilir veya toplumsallaşmanın derecesi zayıf olabilir. Aynı kuşak içinde farklılaşmalar olabileceği gibi, kuşaklar arası çatışmalarda olmaktadır. Zaman değişimi, isteklerdeki değişim, üretim araç ve gereçlerindeki değişim...vb bu duruma neden olan birkaç etkidir. Örneğin metropollerde, kentlerde köy-kent kültürü, kent içinde farklı yerleşmelerde yaşayanların inanç ve değerlerindeki farklılıklar, alt gelir-üst gelir arasındaki sınıfsal farklar...vb.

‘Atiker (1995), toplumsal kimliği, o topluma öz ve ortak bir dünya olarak tanımlamaktadır’.* ‘Bu dünya dıştakilerden farklıdır; çünkü o toplumun ve kişilerin zaman ve tarih içinde geçirdikleri deneyimler ve edinilen bilgilerin /yorumların bütününden söz edilmektedir. Toplumsal belleğe kaydolan bu bilgiler, tekrar düşünülmeyen ortak değerlerdir ve yeni bilgiler bunların üzerinden sentezlenir. Lebenswelt, bu dünyaya ‘sezgisel bilgi bağlamı’ demektir. Bu durumda toplumsal kimlik, topluluk bilinci, kişilik ve kültür bütünlüğüdür. Bu haliyle de Durkheim’in ‘kollektif bilinç’ kavramıyla yakından ilgilidir.’**

İkincil ilişkilerin yoğun olduğu yerleşmelerde (kentlerde ve metropollerde), kollektif bilinç, topluluk bilinci dağınık olabilmektedir veya kollektif kimliklere çekilme söz konusudur. İnsanın kendine yabancılaşması, duyarsızlaşması ile birlikte kollektif kimlikler arası düşünsel saldırılar da olmaktadır. Kentlerde özellikle kuşaklar arası farkların getirdiği sorunlar, yerleşmeler arası toplumsal yapı değişimi...vb. bireylerde kimlik değişimine neden olmaktadır. Bu durum bireyin kendisiyle çelişmesine neden olabileceği gibi, kimlik kaybına da neden olabilmektedir.

3.2. Türkiye’de Eğitimin Yapısı ve Tarihten Örnekler

3.2.1. Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemi

Osmanlı İmparatorluğu Tanzimat Fermanı ile modernleşme devresine girmiştir. ‘Tanzimat’ın gereklerini yerine getirmek için idarî, hukukî, siyasî, kültürel, sosyal konularda yeniliklere girişilmiştir.’ (KODAMAN, 1991) Ayrıca Türk Eğitim Tarihine önemli etkiler yapacak atılımlarda bu dönemde gerçekleşmiştir.

II. Mahmut ile başlayan reformlarda, Batıya uyma Batılı gibi olma etkileri oldukça büyüktür. II. Mahmut öncelikle, ilköğretimi zorunlu yapan bir karar çıkartmıştır. Ancak eğitimi başlattığı yer ordu olmuştur. Osmanlı Devleti, Avrupa’da topraklarını kaybetmeye başladığı için öncelik askerî alana verilmiştir. Bu şekilde yetiştirilmiş gençler, modern Türk ordu geleneğinin öncüleri olmuşlardır. İlköğretimden mesleki öğretime kadar tamamiyle laîk bir öğretim sisteminin batı dışındaki ilk örneği budur.

*Atiker, ERHAN, (1995), Bireyselleşme ve Toplumsal Farklılaşma, İ.Ü. Edebiyat Fak. Yay. Rektörlük No:3912, Fakülte No: 3400, İstanbul ss: 2-3

**Erses, SELMA MİNE, (1998), ‘Metropolitan Alanlar ve Metropollerdeki Kimlik Değişimi’, YTÜ Metropolitan Alanlar Planlama Sorunları 1. Sempozyum Bildirileri, İstanbul, ss:46

‘II. Mahmut ile başlayan ve çok somut ‘kurumsal iyileştirme/islâhat’ çabaları içeren atılım, bir bakıma Batılılaşma olgusunu tarihimizin gündemine adeta bir daha çıkmamak üzere sokmuştur. Söz konusu ‘kurumsal iyileştirme/ islâhat’ çabaları başta ordu olmak üzere 3 önemli toplumsal alanda nitelikli insan gücü yetiştirmek amacıyla yüksek öğretim de ele alınmıştır. Bunlar Mekteb-i Tıbbiye, Mekteb-i Mülkiye ve Mühendishane-i Bahr-ı Hümayun’dur. Bugünkü dilde yinelersek, devlet aygıtına personel yetiştirmek üzere ‘siyasal bilgiler’, sağlık sektörü için yaşamsal önem taşıyan ‘tıp fakültesi’ ve çağdaş teknik kadro yetiştirmek için ‘Teknik Üniversite’dir. Bu arada birde Fransız etkisiyle kurulan Sanayi Nefise (Ecole des Beaux Arts) yani Güzel Sanatlar Akademisi vardır.’ (GÜREL, 2002) Sanayi Mektepleri, fabrikalara kalifiye eleman yetiştirmek, teknik ile sanat eğitimi imparatorlukta yaymak için kurulmuştur.

‘II. Mahmut, başlattığı eğitim seferberliğinin kısa sürede ve düşük maliyetle gerçekleşmesi için, Batıda uygulanan Langaster Sistemi’ni* kabul etmiştir’. (Kirby, 1960) İlköğretimin zorunlu hale getirilmesinden önce, eğitim-öğretim din ağırlıklı olarak medreselerde verilmektedir. Ancak eğitim devletin elinden dinin eline düştüğü için, yeni reform amacına ulaşamamış, aynı geleneksel yapı bir kuşaktan diğerine aktarılmış, modern bilgi ve değerlerden uzaklaşmıştır.

Tanzimat dönemi ile birlikte (Avrupa’daki etkiler önemlidir) halk eğitimi için az da olsa çabalar söz konusudur. Ancak bu çabalar İstanbul’la sınırlı kalmış yaygınlık kazanmamıştır. ‘Cemiyet-i Tedrisiye-i İslâmiye’nin teşekkülü ile İstanbul’da esnaf çıraklarına okuma-yazma, hesap ve din dersleri vermek üzere bir halk okulu açılmıştır. Bu aynı zamanda ilk halk okuludur. Alfabe, yazı, ilmühal, kur’an, kavaidi Osmaniye, hesap, hendese ve coğrafya dersleri vardır. Bu hareket kimsesiz çocuklar için bir lise (Darüşşafaka) açılmasına kadar gitmiştir.’ (Gedikoğlu, 1953) Fakat, bu çabalar daha fazla ileriye gidememiştir. Fransız etkisi altında olan Tanzimat, halktan uzaktır.

Meşrutiyet dönemi ise; başarılarından çok, karşılaştığı problemler bakımından önemlidir. Meşrutiyet, Batılılaşma çabaları ve etkilerinin ağırlık kazandığı bir dönemdir. ‘Batı medeniyetini halka götürmek, halktan da millî ve manevî değerlerini almak suretiyle, aydınların halka yaklaşımları lüzumu görülmüştür.’ (Gedikoğlu, 1953) Tanzimat Dönemindeki halk eğitimi anlayışı gibi bu dönemde de yapılanlar kısırlı kalmıştır.

*Lancaster Sistemi, okuma imkanı olmayan halk çocuklarının (kısa zamanda), ileri seviyedeki öğrencileri kalfa öğretmen olarak kullanmak suretiyle okutmak usulüdür. Ayrıca bu sistem, az mali kaynaklı ve yeterince öğretmeni bulunmayan halk eğitimi meselesini de çözüyordu. Bu sistemin ordu içinde uygulanmasıyla kısa zamanda bir aydın toplumu oluşmuştur. Kalfa okullarının mezunları, modern laik okulların yayılması işinde aktif rol oynamışlardır.

Sadece dernekler ve çeşitli ocaklar halk eğitiminde kitap, dergi, gazete gibi yayınlarla; müzik, tiyatro, ortaoyunu gibi vasıtalarla hizmet etmişlerdir. 'Garpcıların(Batı yanlısı) eğitim anlayışına göre, Türk eğitiminin problemi; Türk toplumunu cemiyetçi bir temelden fertçi bir temele çevirmek değil fakat onu ulusal olmayan ümmet temelinden ulusal olan toplumcu bir temele çevirmek problemidir. Türk eğitimcilerinin amacı, hem modern hem de ulusal olan bir öğretim sistemi meydana getirmektir. Bu sayede doğacak kültür ve uygarlık hem modern hem de ulusal olacaktır.

Sonuç olarak hem Tanzimat hem de Meşrutiyet Dönemlerinde eğitim konusunda bir takım çabalar yapılmış olmasına rağmen bunlar ilerletilememiştir. Ayrıca halk eğitimi konusunda medrese, tekke, zaviye, cami gibi dini kurumlar; dernek ve çeşitli ocaklar daha aktif rol oynamışlardır. Bu kurumlarda verilen eğitimin altyapısı daha ziyade dine dayalı olarak kalmıştır. Ocaklar ise ümmet temeline dayalı eğitim vermiş, böyle düşünen kapalı insanlar yetiştirmiş, bugünkü tarikatların temel direği olmuşlardır. Meşrutiyet döneminde dernekler, halk eğitiminde ön planda olan ve çok sayıda insanın katılımına açık kurumlar iken, Cumhuriyet'in ilk yıllarında gelişimi devam etmiş fakat daha sonra belirli insanların çıkarlarını koruma amacı gütmeye başlamıştır.

3.2.2. Cumhuriyetin Kuruluş Yılları ve Köy Enstitüleri

Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılması, hilafetin kalkması, ilköğretimin Milli Eğitim İdaresi'nde birleştirilmesi ve Cumhuriyet'in ilanı Meşrutiyet'in karşılaştığı çıkmazı ortadan kaldırmıştır. Laik düşüncenin gelmesi, Batılılaşma hareketlerine de hız vermiştir. Batının geçmişinden örnekler alınmaya başlanmış yurt dışından eğitim uzmanları getirtilmiştir. Ancak dışarıdan gelen eğitim uzmanları yeni kurulan rejimin koşullarını, ülkenin sosyal ve ekonomik durumunu gözardı ederek kendi ulusal eğitim politikalarını uygulamak istemişlerdir.

Konuyla ilgili olarak Dr. Kühne ile Omer Buyse'un çalışmaları yönlendirici nitelikte olmuştur.*: ' Dr. Kühne'ye göre ;

(a)Türkiye'de zanaat loncaları, Batıda olduğu gibi modern bir çıraklık eğitiminde kullanılmayacak derecede Batının endüstri nüfusuyla yıkılmıştır.

(b)Demiryolu, fabrika, endüstri inşaatı gibi tasavvur edilen yeni kalkınma işlerinin icabettirdiği kalifiye olan/olmayan işçi ve teknisyen sayısı şehirlerde çalışan nüfusun çok fazla üzerindedir.

Türkiye'nin ekonomik gelişmesinde endüstriyi felce uğratan işçi yokluğu durumu ile karşılaşmamak için Kühne'nin tahliline göre, ziraatçı işçi dışında yeni bir kaynak bulmak lazımdır. Verilecek eğitim, kalifiye eleman açığını kapatacak nitelikte olmalıdır.

Buyse ise, her ekonomik bölgenin ihtiyaçlarına göre meslek okullarının kurulması gerektiğini ileri sürmüştür. Bu fikirler, İsmail Hakkı Tonguç'un Köy Enstitüleri fikrinde kendini göstermiştir.

Cumhuriyet kurulduktan sonra kurulan Milli Eğitim Bakanlığı eğitimin yaygınlaştırılmasını, görev almıştır. Ayrıca herhangi bir politik partiye alet olmaması içinde bu etkilerden uzak tutulmuştur. Ancak geçmişten alınan kadrolar ve zihniyet, düşünülenlerin gerçekleştirilmesini engellemiştir. Bunların dışında ilköğretimi bütün bir ülkeye yaymak masrafı da eklenmiştir. 'Eğitim için ayrılan bütçe geri dönmeyeceği için ve ekonomik koşullar bu kaynağın yaratılmasında etkin olmadığı için başka çarelere başvurulmuştur:

- (1) Başka servet kaynaklarını vergiye bağlamak;
- (2) Eğitim seferberliğini bırakıp, ekonomik seferberliğe dönmek;
- (3) Başka memleketlerin mali kaynaklarına başvurmak
- (4) Eğitimin doğrudan doğruya ekonomik amaçlara yaramasını sağlayacak ve kendisi ekonomik bir şekilde işleyecek görülmemiş, duyulmamış bir usul bulmak.' (Kirby, 1960)

Bu şıklardan ilk üçü denenmiş fakat başarısız olunmuştur. Bu nedenle dördüncü şık üzerinde durulmuş, projeler üretilmeye çalışılmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında nüfus ağırlıklı olarak kırsal alanlarda yaşamaktadır. Türkiye'nin gelişebilmesi, daha bilinçli bir toplum yapısı oluşabilmesi için bu nüfusa eğitim olanaklarını götürmek gereklidir. Ekonomik koşullar, bu büyük nüfus kitlesinin eğitim sorunlarını giderecek nitelikte olmadığı için, kendisi ekonomik bir şekilde işleyecek bir sistem bulma gereği doğmuştur.

*F.Kirby , 'Köy Enstitüleri' adlı kitabında Türkiye'ye gelen yurt dışındaki eğitimcilerin çalışmalarından detaylı bilgiler vermiştir. Konunun gelişimi açısından bu bilgilerin sunulması yerinde görülmüştür.

Eğitim çözümlmeleri ve bunların uygulamaları özellikle şehirlerde gerçekleşirken, kırsal alanlar bunlardan yoksun kalmıştır. Ancak Cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda nüfus ağırlıklı olarak kırsal alanlarda yaşamakta olduğu için köylerin, kasabaların acil olarak eğitime kavuşturulması gereği ortaya çıkmıştır. Çözüm olarak şehirlerdeki halkevlerinin köylerde de aktif hale getirilmesi ve yanı sıra Bölge Okulları ve Köy Enstitülerinin kurulmasına karar verilmiştir. Ayrıca halk eğitimi için, Halk Dershaneleri ve Halk Konferansları, Millet Mektepleri ve Halk Okuma Odaları yapılmıştır.

3.2.2.1.Halk Dershaneleri ve Halk Konferansları

1927’de açılmıştır. Hiç okumamış, istediği eğitimi alamamış veya eğitimini yarıda bırakmış insanları okutmak görevini üstlenmiştir. Halkın sağlık, tarım, ekonomi, vatandaşlık bilgilerini alabilmesi için çeşitli konferanslar düzenlenmiştir. Ayrıca üniversitelerin belirli zamanlarda konferanslar vermesi düşünülmüş fakat uygulamaya geçilmemiştir.

3.2.2.2. Millet Mektepleri

Gezici ve sabit olmak üzere iki şekilde görev yapmıştır. Okuma-yazmayı öğretirken yaşamın içinde lüzumlu olacak pratik bilgilerde verilmiştir. Valilik tarafından kurulan bu okullar; okulu ve öğretmeni bulunan yerlerde sabit, bulunmayan yerlerde ise yeni öğretmen atanması koşulu ile gezici konumda görev yapmıştır. 16-45 yaş arasındaki tüm insanlar için eğitim hizmeti görmüştür. Ayrıca 12-18 yaş sınırındaki sağlıklı köy çocukları için ‘Yatılı Köy Dershaneleri’ açılmıştır. Millet Mektepleri , en az 20 işçisi bulunan devlet kurumları, hapishane, şirket, çiftlik ve fabrikaların işçilerinden okuma-yazma bilmeyenleri okutmakla mükellef tutulmuştur. 1928-1929’da başlayan bu çabalar, 1932-1933’de hız kazanırken, 1950’lerde sönük duruma düşmüştür.(Gedikoğlu, 1953)

3.2.2.3.Halk Odaları

Millet Mektepleri ile ilgili yasada yer alan bir oluşum olup, köy, kasaba ve şehirlerde birden fazla kurulması düşünülmüştür. Bu uygulamayla insanlar serbest olarak kitap okuma olanağına

kavuşturulmuş oldular. Bugün kütüphane ve kitaplıklar bu uygulamanın devamı niteliğindedir. Ancak köyler, bu olanaklarda yoksun durumdadır.

3.2.2.4. Halkevleri

Halkevleri, şehirlerde kültür merkezleri olarak hizmet sunmuştur. Nüfusun çoğunluğunu oluşturan köylüye doğru genişlemesi istenmiş, halka kültür ve eğitim verilmesi hedeflenmiştir. Gönüllü hizmete dayanan halkevleri, kısa sürede büyük başarılar elde etmiştir. Köylünün şehirlerdeki halkevlerine ve oralarda verilen konferanslara, kültür faaliyetlerine katılmasına olanak sağlanmıştır. Ancak bunun imkansızlığı görülünce köylüye gidilip çeşitli konularda bilgiler verilmiştir.

Halkevlerinin kuruluş amacı en başta Atatürkçü düşüncüyü yaymak iken, bazı yazarların köyü ve köylünün geliştirilmesinin geleneksel değerlere zarar vereceği hususundaki eleştirileri ile amacına ulaşmaktan uzak kalmıştır. Bu yazarlara göre, köy değişmemeliydi, şehirleşme buralara gelebilir ve böylece de proletarya yaratabilirdi. Oysa ki köylünün aynı yerde kalması demek, (nüfusun büyük çoğunluğunun buralarda olduğu düşünülürse) ekonomik kalkınmanın gerilemesi demektir.

3.2.2.5. Bölge Okulları

Bölge Okulları projesi, köy eğitim problemini çözmek amacıyla kısa bir süreliğine yatılı-gündüzlü olarak uygulanmak istenmiştir. Ancak Bölge Okullarının kurulabilmesi için yerleşim-okul arası mesafenin uzun olması düşünüldüğünde yol, taşıt problemleri...vs. halledilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Bu koşullardan dolayı Bölge okulları ülkenin çok nüfuslu gelişmiş alanlarında kurulabilecekti. Maddi zorluk çeken öğrencilerin bu okullara devamı oldukça zor olduğu için, köy eğitiminde bir çözüm olarak varlığını sürdürememiştir.

1935’de artık Türkiye, köy eğitimi ve kalkınma davasına çare olacak çözümleri bulmakta zorlanacağı bir devreye girmiştir. Düşünülen her proje uygulamaya sokulmakta fakat başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı’nın bütçesi dar olduğu için, örnek alınan modelin prototipiyle aynı sonuçlara ulaşılamamıştır.

Yapılması gereken, ekonomik koşullara, yerleşimin ulaşılabilirliğine ve özelliklerine uygun bir eğitim modeli geliştirmektir. Bunun için ilk hamleyi İsmail Hakkı Tonguç'un kurduğu Köy Enstitüleri oluşturmuştur

3.2.2.6. Köy Enstitüleri

1924'de Öğretim Birliği Yasası, 1928'de Harf İnkılabı'nın gerçekleşmesinden sonra Osmanlı eğitimi sona erdirilerek laîk eğitim sistemine geçilmiştir. Yurt dışından getirilen yabancı uzmanlar aradan çıkarılarak yeni bir eğitim seferberliğine başlanmıştır: Köy Enstitüleri. Köy Enstitüleri, bu çalışmada model olarak kullanılacağı için ayrı bir başlık altında incelenmiştir.

3.2.2.6.1. Köy Enstitüleri'nin Kuruluş Amaçları ve İlkeleri

Köy Enstitüleri, ülkenin kalkınması ve gelişmesi için insanların yetiştirilmesini hedeflemiştir. 'Türkiye'de bu yıllarda en önemli sorun, herkesin devlet desteği ile kısa sürede ilköğretimden geçirilmesi sorunudur.' (Türkoğlu, 1980)

1927'de yapılan Cumhuriyetin ilk nüfus sayımına göre toplam nüfus 12 milyondur. Bunun ancak ortalama %8'i okuma-yazma bilmektedir. 1928'de Latin Alfabesi'nin kabul edilmesiyle Arap harfleri kalkmıştır. Akşam okulları açılmış, eğitim çalışmalarına hız verilmiştir. Ama sorun sadece okuma-yazma sorunu değildir. 'Köy sorunu, ilköğretimi de içine almak üzere geniş kapsamlı bir kalkınma, köy dünyasında kapalı kalmış değerleri ortaya çıkararak tabanı bilinçlendirme, iş-eğitim ilkesini eğitim sisteminin içine yerleştirerek üretkenliğin artırılması, köylüyü Türkiye'nin yönetimine, bundan da öte bilim ve sanata katabilme sorunudur'.(Türkoğlu,1980) Bu sorun, ilk etapta eğitim ile çözülebilecektir. Başlangıçta Köy Öğretmen Okulları ile bu sorun çözülmeye çalışılmıştır. Daha sonra bu oluşum yerini Köy Enstitüleri'ne bırakmıştır. Köy Enstitüleri, sadece bir ilköğretim değil, ayrıca Halk Okulu niteliğinde olup, yetişkin insanlara da eğitim vermeyi amaç edinmiştir. Köy Enstitüleri Türkiye'nin 21 yerinde kurulmuştur. Kuruluş yerleri tarıma elverişli alanlardır. (Çizelge 3.1)

Öğrenim süresi 5 yıl , haftada 44 saat, olup örgün eğitimin yanı sıra kültür, sanat, teknik ve tarıma dayalı dersler de verilmiştir.

‘Tonguç, köyü de kentler kadar ele alabilen özgün buluşuyla eşitsizliğin kuralı olan köylere ve yoksullara sonra sıra gelir mantığını eğitimde ilk kez bozuyor. Kullandığı yöntem ve yaptığı örgütlenmeyle kentler kadar köylere batı bölgesi kadar doğuya ulaşma eylemini başlatarak, akılcı ve bilimsel bir eğitim politikasının önünü açıyor. Böylece ulusallığın bir ayağı ulusun tümüne eğitim ve kalkınma hizmeti götürme anlayışına dayanıyor. Bu planlamaya göre, Türkiye’de zorunlu ilköğretim en geç 1955’de %100’e ulaşacağı kolayca anlaşılıyor.temel eğitimin 8 yıla çıkarılması sorunu Enstitü sisteminin ilkokul sonrası için açtığı ‘Köy Bölge Okulları’ yoluyla daha o dönemde çözümlenmiş olacağı anlaşılıyor. .’(Türkoğlu, 1980)

Eğitimde en önemli sorun ‘ekonomik gider’ sorunudur. Bu dönemde eğitim yüksek gider gerektirdiği için kaynak bulunamamıştır. Köy Enstitüleri Uygulamasındaki üretime dönük iş eğitimi ilkesi, birkaç amacı birden gerçekleştirmiştir. Burada amaç, hem eğitim giderlerini karşılamaya çalışmak ve hem de bunu gerçekleştirerek eğitimin daha yaratıcı ve uygulamaya dönük olmasını sağlamaktır. Bu yöntemle yapılanlar kendini yatırıma dönüştürmüştür. Köy öğretmenlerinin ücretleriyle ilgili düzenlemede aynı amaçla yapılmıştır. Ayrıca imece yoluyla halkın katılımı sağlanmıştır. Örneğin imece ile köy okullarının yapımı, okul içi düzenlemeler yapılmıştır.

Çizelge:3.1. Köy Enstitüleri Kuruluş Yerleri ve Yılları

ENSTİTÜLERİN KURULUŞ YILLARI VE YERLERİ

KURULUŞ YILI	ENSTİTÜNÜN ADI VE ETKİ ALANINDAKİ İLLER
1937	1. <i>Eskişehir-Çifteler</i> Afyon, Kütahya, Uşak, Konya
1937	2. <i>İzmir-Kızılçullu</i> Manisa, Denizli, Aydın
1938	3. <i>Kırklareli, Lüleburgaz-Kepirtepe</i> Edirne, Tekirdağ
1939	4. <i>Kastamonu-Gölköy</i> Çankırı, Çorum, Zonguldak, Sinop
1940	5. <i>Adana, Haruniye-Düziçi</i> Maraş, Gaziantep
1940	6. <i>İzmit-Adapazarı- Arifiye</i> Bursa, Bilecik, İstanbul, Bolu
1940	7. <i>Antalya-Aksu</i> Muğla, Mersin
1940	8. <i>Balıkesir-Savaştepe</i> Çanakkale
1940	9. <i>Isparta-Gönen</i> Burdur
1940	10. <i>Kars-Cılavuz</i> Artvin, Ağrı
1940	11. <i>Malatya-Akçadağ</i> Tuceli, Elazığ
1940	12. <i>Kayseri-Pazarören</i> Yozgat, Kırşehir, Niğde

- 1940 *13. Samsun, Ladik-Akpınar*
Amasya, Tokat
- 1940 *14. Trabzon-Beşikdüzü*
Ordu, Giresun, Gümüşhane, Rize
- 1941 *15. Ankara-Hasanoğlan*
Çankırı, Ankara
- 1941 *16. Konya-İvriz*
Nevşehir, Niğde
- 1942 *17. Sivas-Yıldızeli*
Erzincan
- 1942 *18. Erzurum-Pulur*
Bingöl
- 1944 *19. Aydın-Ortaklar*
Denizli
- 1944 *20. Diyarbakır, Ergani-Dicle*
Urfa, Mardin, Bitlis
- 1948 *21. Van-Ernis*
Hakkari

Kaynak: Türkoğlu, Pakize, (1997), Köy Enstitüleri, ss: 176-177

Eğitimde diğer önemli bir sorun nicelik sorunudur. ‘Enstitüler, nicelik yönünden nasıl tüm ülkeyi kapsamına almışsa, gerek toplumun beklentileri gerekse bireyin gereksinimleri yönünden niteliği

yüksek bir eğitim için kendini donatmıştır. İş eğitimi yöntemi, bir yandan eğitimin ekonomik temeline destek veriyor, bir yandan insan kişiliğine zenginlik katan, bireye yaratıcılığını kullandıran öğrenmeyi iş içinde üretim içinde sağlayan, ruhsal, ekonomik, kültürel, sağlıklı gelişimi ve toplumun gereksinimine uygun çok yönlü bir eğitim ortamı oluşturuyor.’(Türkoğlu, 1980) Böylece, eğitim, toplumun ve bireyin beklentilerini karşılayabilen ve çağdaş bir nitelik kazanmıştır. Bu yönleriyle enstitü uygulaması sınıfsal kutuplaşmanın önüne geçerek, ırklar ve etnik kökenin yarattığı farkları çok yönlü ve niteliği yüksek bir eğitimle azaltarak önemli adımlar atmıştır.

Kuruluş Amaçları:

(1)-Türkiye’de hakim olan kırsal nüfusu eğitmek, cahilliği yok etmek.(Türkiye 1927 nüfus sayımına göre , 12 milyon nüfusa sahiptir. Bu döneme ilişkin sayısal olarak ayrıntılarla ilgili veri olmamasına karşın gözle görünür bir oranda okur-yazarlık çok azdır.) ‘Okur-yazarlıkla birlikte, dünyaya yarayışlı bilgiler, pozitif bilimlerin ilk adımı köye yarayışlı olanları, yurttaşlık bilgileri yaşam bilgileri, tarih, coğrafya, aritmetik, geometri, yeni tarım bilgileri ve el sanatları öğretmek’*.

(2)- Köye yarayışlı el sanatlarını geliştirmek.** (Cumhuriyet kurulmadan önce Anadolu’da yaşayan nüfusun çoğunluğunu Ermeniler ve Rumlar oluşturmaktadır. Köylüye yarayışlı sanatlarla bunlar uğraşmışlardır. Türk asıllı olanlar daha çok tarımcılıkla, çiftçilikle uğraşmışlardır. Cumhuriyetin kurulmasıyla köylünün bir eksiğini kapatmak için Enstitüler devreye girmiştir.)

(3)-Türkiye’de öğretmenliğin niteliğini değiştirmek ve yenileştirmek.*** (Türkiye’de 1848’de açılan ilköğretim okullarının getirdiği öğretmenler Cumhuriyetin lâik düşüncesini yarınlara en iyi şekilde taşıyamayacakları için eğitim-öğretimin hem kadrosunu hem de niteliğini değiştirmek gerekli idi)

* Baykurt, FAKİR, (1997), Unutulmaz Köy Enstitüleri, ss: 197

** Baykurt, FAKİR, (1997), Unutulmaz Köy Enstitüleri, ss: 197

*** Baykurt, FAKİR, (1997), Unutulmaz Köy Enstitüleri, ss: 197

(4)-Köylü insanların devlet yönetiminde rol almasını sağlamak, katılımı arttırmak.

Köy Enstitüleri, bu amaçları gerçekleştirmek için kurulmuş ve uygulanmıştır. Özellikle ders dışı etkinlikler, özgür okuma saatleri, hafta sonu eleştiri toplantıları, Cumartesi gece eğlenceleri, yurt gezileri, bunların hepsi bir bütün olarak köy çocuğunu geliştirici, köylüyü canlandırıcı, diriltici etkinlikler olmuştur.*

(5)-Köyün ekonomik hayatını geliştirmek için ziraat, sanat, teknik alanlarda köylülere örnek olabilecek işler yapmak, okullarda sergiler açma; iş hayatının canlandırılması ile ilgili tedbirlerin alınmasında köylülere gereken yardımlarda bulunmak, gidip gelinmesi mümkün yerlerdeki Pazar, sergi, panayır, fuar, müze gibi ekonomik hayatın gelişmesiyle ilgili kuruluşlarla halkı ve öğrencileri ilgilendirmek, onların buraları ziyaret etmelerine kılavuzluk etmek; ormancılığa ait bilgilerin arttırılmasına çalışmak , kurulmuş köy ormanlarının korunmasını sağlamak ve yeniden kurulacakların kurulmasında yardım etmek.

(6)-Köyde ve yakın yerleşmelerdeki tarihi eserlerin korunması ve bakımında köylüyle birlikte çalışmak

(7)-Köy gençlerinin güreşçi, yüzücü, kayakçı, binici, avcı; bisiklet, motosiklet ve traktör kullanıcı gibi hareketli ve canlı vasıflarda yetişmelerini sağlamak.

Kuruluş İlkeleri:

1-Fırsat ve Olanak Eşitliği

Osmanlı yönetiminde köy halkı, köy çocukları, eğitim olanaklarından faydalanmamışlardır. Yalnız Ermeniler ve Rumlar kendi kültürlerini geliştirecek okullar açmışlardır. Cumhuriyetin ilk yıllarında da kırsal alanlar eğitim yönünden şanssız kalmışlardır. Ancak Köy Enstitüleri kurulduktan sonra köydeki erkek öğrenciler kadar kızlara da fırsat ve olanak eşitliği gerçekleşmiştir.

2-İş Eğitimi İlkesi

Köy Enstitüleri, Türkiye'nin kendi olanaklarını kullanarak kalkınmaya çalıştığı yıllarda

* Baykurt, FAKİR, (1997), Unutulmaz Köy Enstitüleri, ss: 197

kurulmuştur. Devletin eğitime ayırdığı ödenek ve bundan ilköğretime ayrılan pay o günkü ölçülere göre az olmamasına rağmen yüzde seksene varan nüfusun nicelik ve nitelik yönünden eğitimi için yeterli olamazdı (Türkoğlu, 1997)

Hele böyle bir eğitim uygulamasının amaçları göz önünde bulundurulduğunda bunu gerçekleştireci daha çok gider isteyecek yatırım gerekli olacaktı. Bu ekonomik gerçek, yapılacak eğitimin kendi içinde kaynak yaratarak, yatırıma dönüştürücü bir uygulama ile tamamlanması zorunluluğunu doğuruyordu. Bunun sonucu olarak, yani Türkiye'nin o günkü ekonomik durumundan ötürü Köy Enstitülerinde üretime dönük iş eğitimi ilkesi temel prensip olarak kabul edilmiştir.

'Ayrıca, üretime dönük iş eğitimi ilkesi, yetişen öğrencilerin alacakları görevler yönünden de zorunludur. Çünkü aynı zamanda köylünün üretim bilgisini ve alışkanlıklarını geliştirecek, onlara yeni bilgi ve beceriler kazandıracak bir eğitim amaçlanmaktadır. Ancak burada iş üretimi ilkesiyle kastedilen yalnızca kaynak yaratma amacıyla ucuza işçilik yaptıran tek yönlü bir eğitim değildir. İnsanı ezen, otomatlaştıran, kültür yönünden kısırlaştıran tek yönlü bir eğitim de değildir'. (Türkoğlu, 1997).

Köy Enstitüleri'nde öğrenciler dersleri teorik olarak değil uygulayarak almışlardır. Amaç, öğrencinin tek başına ya da bir grupta birlikte yapacağı işi aşama aşama sonuna kadar yapabilmesi, onu toplumsal yarara sunabilmesidir.

3-Öğrencinin Yönetime Katılma İlkesi

Enstitü işleri sadece görevlilerce değil, öğrenciler tarafından da yapılmıştır. Öğrenci temsilcileri seçilerek, yapılan işler konusunda, enstitü yönetimi konusunda eleştiriler yapılmıştır.

4-Özveri ve Özgecilik İlkesi

Öğrencilerin paylaşım duyguları geliştirilecektir. Her biri elindekini bir diğeriyle paylaşacak kadar özgeci olmalıdır.

5-Kendi kendine öğrenmeyi sürdürme ilkesi

Kendi kendine öğrenmeyi sağlamak için öncelikle serbest okuma saatleri düzenlenmiştir. Böylece öğrenci bildiklerine yenilerini ekleme fırsatını yakalayabilmiştir.

6-Yıl Boyu Eğitim İlkesi

Enstitüdeki programın uygulamadaki önemli özelliklerinden birisi kuşkusuz süreklilik ilkesiydi. Yarıısı iş ve üretim derslerine ayrılan böyle bir programın sürekliliği doğaldı. Süreklilik iş ve üretimin doğasında vardı. Enstitülerin iş ve üretim çalışmalarını belli saatlere, günlere, aylara çakılı programla sınırlamak, durdurmak olası değildi. (Türkoğlu, 1997) Bir alanın ekimi, biçimi, hasatının kaldırılmasının kendi doğal zamanları vardır. Hayvanların, bağın, bahçelerin bakımı vardır. Bu işler sonraya atılamayan sürekli yapılması gereken işlerdir.

7-Herkesi Başarılı Kılma İlkesi

Enstitü tüm öğrencilerin başarılı olmasını hedeflemiştir. Ayrıca bölgesel özelliklere göre eğitim verdiği için, öğrenci kendi yöresinde üretime katılabilecektir. Örneğin, Cılavuz'da kayak öğretimi yapılırken, Trabzon Beşikdüzü'nde balıkçılık öğrenimi yapılmıştır.

8-Karma Eğitim İlkesi

Osmanlı eğitim sisteminde kız çocuklarının okuması, okutulması gereksiz sayılmakta idi. Cumhuriyetin ilanından sonra bu serbestlik tanınmış olsa da Köyde hala kız çocukları okula gidememekte idi. Enstitüler bu anlamda iyi bir atılım yapmışlardır. Kız ve erkek öğrenciler bir arada eğitim almışlardır.

3.2.2.6.2. Köy Enstitüleri'nin Kuruluşu, İşleyişi ve Yıkılışı

Enstitüler, tarım arazileri üzerine kurulmuşlardır. Kuruldukları alan, sadece o yerleşime değil, çevresine de hizmet edecek şekilde merkezi bir konumdur. Tarım arazileri üzerine kurulmasının en önemli nedeni ise, köy ile ilgili işlerde, öğrencilerin, toprağı kullanarak pratik yapabilme olanağını sağlamak, ayrıca enstitünün ihtiyaçlarını karşılayabilmektir. Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenler atandıkları köylerin her türlü eğitim öğretim işlerini görmektedirler. Örnek: Bağ-bahçe, atölye gibi tesisler kurarak köylüye önderlik ederler, bunlardan yararlanmalarına yardımcı olurlar. Bu amaçla öğretmenlere üretim için ve öğrencilerin uygulama yapacağı araçlar, tohum, çiftlik, fidan, vb. araç-gereçler okul demirbaşına geçirilerek devletçe verilir. Köy Öğretmeninin atandığı okula, köy sınırı içinde ve tarım işlerine yarayacak topraklardan , köy kanununa göre

satın alınarak öğretmen ve ailesinin geçimine, okul öğrencilerinin uygulama derslerine yetecek kadar toprak verilir. Köyde devlet toprağı varsa bu amaçla okula devredilir.

Köy Enstitüsü sistemi Türkiye devriminin bir parçasıdır. 1940'lı yıllarda ülkenin içinde bulunduğu koşullar, Köy Enstitüsü sisteminin rahatça işlemesine ve yayılmasına bazı engeller de koymuştur. Bu engeller, Köy Enstitüsü sistemine karşı olanlara yardım etmiştir. (Yücel, 1997) 'Köy Enstitüleri'nin programları 1947'de bir parça değişikliğe uğramıştır. Bu değişiklikte, kültür derslerine genel bilgi dersleri denmiş ve bunlara ötekilerden daha fazla saat ayrılmıştır. Teknik derslere sanat dersleri ve atölye çalışmaları denmiş, bunların öğretimi her yıl fakat 1/3 öğretim yılı ile sınırlandırılmıştır. 1947 değişikliği, Köy Enstitü felsefesinden ilk belirgin uzaklaşma diye yorumlanmaktadır. (Akyüz, 1999)

1948'de enstitülerin programları değiştirilmiştir. İş eğitimine, üretici eğitime son verilerek, klasik öğretmen anlayışına dönülmüştür. İlkokul programları da köy gerçeğı bir yana itilerek elden geçirilmiştir.

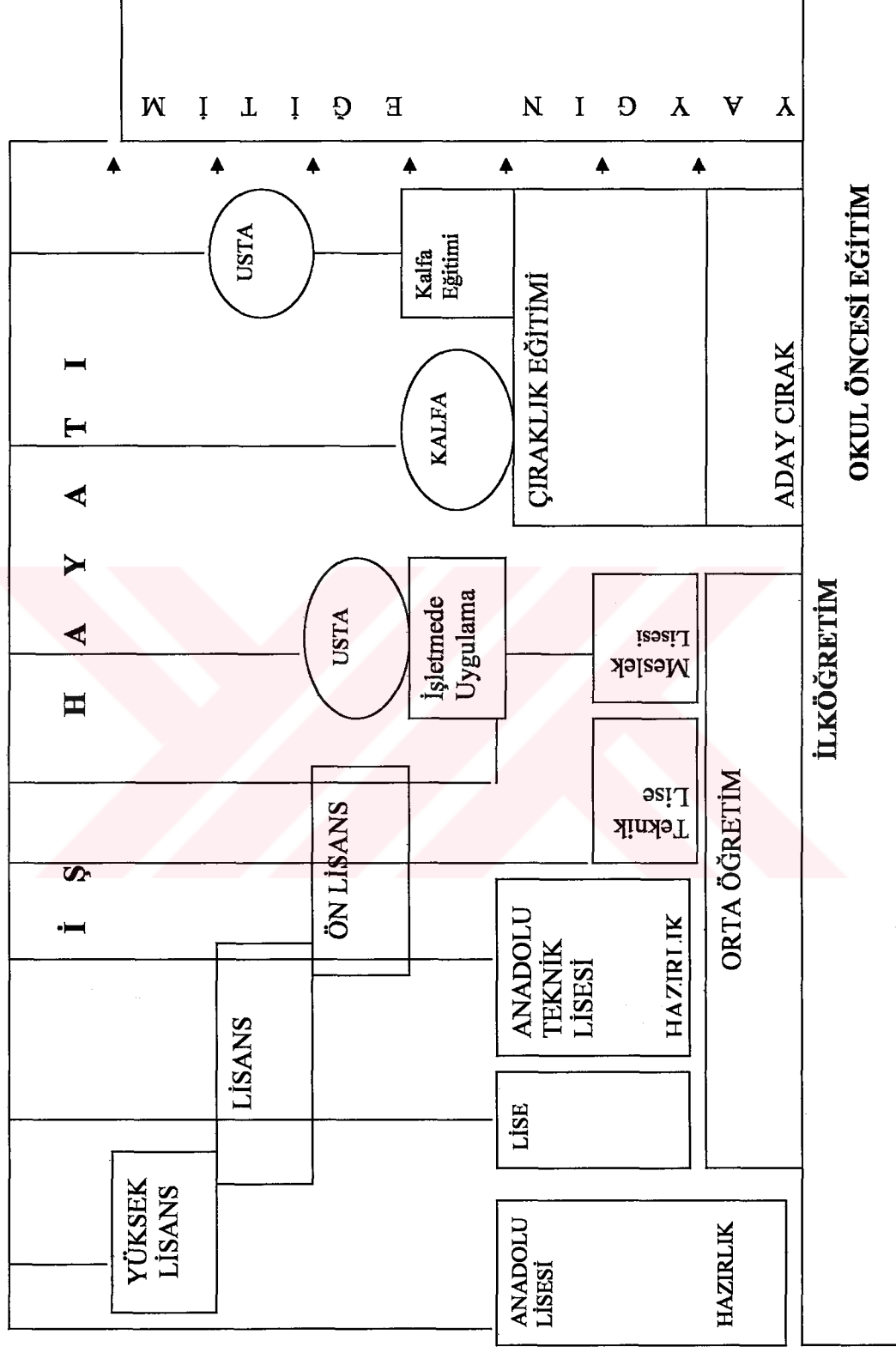
İleriyi göremeyen cahillikten kurtulamamış çevrelerin daha doğrusu fırsatçı çevrelerin kötü oyununa yenik düşen Köy Enstitüleri, Türkiye ve geleceğı için çok büyük bir şans olmasına karşın, oldukça kısa süren bu aydınlanma yolu tıkanmış ve tarihe acımasızca gömülmüştür.

Oysaki, 'Köy Enstitüleri sistemi başlı başına ne bir okuma yazma kampanyası, ne bir köy kalkınması sorunu ne bir öğretmen yetiştirme çabası, ne de bir okul yapımı girişimi idi. Temel amacı bakımından, tarihsel koşulların hazırladığı bir olanaktan yararlanarak iktidara katılıp elde edilen yürütme gücü ile emekçi sınıfları bilinçlendirmek ve devrimsel süreci hızlandırmak için girişilmiş bir devrim stratejisi ve taktiğı idi. (Tonguç, 1970)

3.2.3. Türkiye'de Eğitim Öğretimin Bugünkü Yapısı ve İşleyişi

Bugün geçerli olan 3. Beş Yıllık Kalkınma Planında öngörülen eğitim sistemi Şekil 3.1.'deki gibidir. Buna göre, okul öncesi eğitim zorunlu değildir. Zorunlu temel eğitim ilköğretim olup eğitim-öğretim süresi 1996 yılından itibaren 8 yıla çıkartılmıştır. 5+3 yıl süren zorunlu temel eğitimin son 3 yılında öğrencinin mesleki ilgi alanlarının oluşmasına çalışılması, ilgi alanlarının

Şekil: 3.1 Türk Eğitim Sistemi

KAYNAK: Varış ve Diğerleri, (1991), Eğitim Bilimlerinde Çağdaş Gelişmeler, Eskişehir AÖF. Yayınları, Eskişehir.

belirlenmesi hedeflenmiştir. 8 yıl süren zorunlu temel eğitimi bitiren öğrenciler isteğe bağlı olarak resmi yada özel mesleki-teknik lise, genel lise veya sınavla öğrenci alan Anadolu Liselerinde öğrenimlerine devam edebilmektedirler. Bu aşamadan sonra meslek yüksek okulları veya fakülte eğitimine geçilebilmektedir. Aynı zamanda öğrenci liseyi bitirdikten sonra (özellikle meslek-teknik-ticaret liselerinde) bir iş yerinde staj görerek mesleğinde ilerleme kaydedebilmektedir. Tüm bu eğitim kurumlarını dışardan destekleyen yaygın eğitim kurumları da bulunmaktadır. Yaygın eğitim kurumları her yaştan insana eğitim hizmeti sunmaktadır. Örgün eğitimin yanı sıra yaygın eğitim kurumları aracılığı ile öğrenci mesleğinde veya ilgi alanına giren konularda bilgi sahibi olabilmektedir.

Eğitim sisteminin kurumsal işleyişine bakıldığında; Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu aracılığı ile merkezde ve taşrada eğitim sisteminin düzenli işleyişini sağlamaktadır. Merkezde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Ana Hizmet Birimleri, Yardımcı Birimler, Danışma ve Denetim Birimleri ve Sürekli Kurullar bulunmaktadır. Taşrada ise yine Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve onun altında İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri bulunmaktadır. İlçe sınırları içindeki eğitim birimlerinin düzeninde İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü sorumludur. Ayrıca İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, halk eğitim merkezleri, çıraklık eğitim merkezleri, akşam sanat okulları, sağlık eğitim merkezleri ile kurs ve seminerler düzenlenmesinden sorumludur. İl Milli Eğitim Müdürlüğü ise kurumsal olarak İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerini denetlemektedir ve eğitim sisteminin işleyişinden sorumludur.

İstanbul metropolünde öğrencilerin eğitim-öğretim birimlerinden hangilerini daha fazla tercih ettiklerini, bu okullardaki başarılarını ve eğitim birimlerindeki kapasiteyi görebilmek için istatistiksel verilere bakmak yerinde olacaktır:

Buna göre genel lise okul sayısı 363 olup bunun 211'i resmi, 152'si özel okuldur. Mesleki ve teknik liselerde ise resmi 229, özel 19 olup toplam 248 okuldur. Genel liselerde eğitim gören öğrenci sayısı 183 120 kişi olup, mesleki ve teknik liselerde 155 971 kişidir. (Çizelge 3.2) Bu tablo ile İstanbul'da lise seviyesindeki öğrencilerin yarıya yakınının meslek edinme çabası içinde olduğunu düşünebiliriz. Özellikle bu eğilim merkez çevresindeki yerleşmelerde (Çizelge 3.5 incelendiğinde genel lise ve mesleki-teknik lise dağılımları görülecektir) fazlalaşmaktadır

Çizelge 3.2 1999-2000 Eğitim-Öğretim Yılı Resmi ve Özel Liselerde Okul Türlerine Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayısı (İstanbul)

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	
Genel Liseler	363	183.120	94.981	88.139	10.739
Resmi	211	159.197	82.720	76.477	6.491
Özel	152	23.923	12.261	11.662	4.248
Mesleki ve Teknik Liseler	248	155.971	84.730	71.241	6.515
Resmi	229	154.296	83.580	70.716	6.380
Özel	19	1.675	1.150	525	135
GENELTOPLAM	611	339.091	179.711	159.380	17.254

Kaynak: T.C. M.E.Bakanlığı, Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Milli Eğitim Sayısal Veriler-2000

Çizelge 3.3 1999-2000 Eğitim-Öğretim Yılı Resmi Genel Liselerin İlçeler ve İstanbul Bazında Derslik ve Şube Sayılarına Göre Öğrenci Dağılımı

İlçeler	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı	Derslik Başına Düşen Öğrenci	Şube Sayısı	Derslik Başına Düşen Öğrenci
Adalar	1	251	28	16	16	16	16
Avcılar	3	3.462	116	64	54	82	42
Bağcılar	6	6.103	197	127	48	122	50
Bahçevler	9	7.720	299	199	39	180	43
Bakırköy	9	9.212	307	156	59	184	50
B.paşa	6	4.619	159	126	37	110	42
Beşiktaş	7	6.068	276	156	39	159	38
Beykoz	2	913	54	33	28	30	30
Beyoğlu	7	3.178	170	118	27	96	33
Eminönü	5	4.178	203	132	32	113	37
Esenler	3	3.305	98	68	49	70	47
Eyüp	5	4.102	136	116	35	90	46
Fatih	12	9.584	409	261	37	244	39
G.O.Paşa	7	3.908	138	138	28	97	40
Güngören	2	2.299	73	38	61	38	61
Kadıköy	23	18.292	851	550	33	485	38
Kağıthane	5	1.618	76	81	20	57	28
Kartal	11	8.040	373	283	28	216	37
Kçekmece	10	6.493	268	271	24	163	40
Maltepe	8	7.580	354	194	39	188	40
Pendik	8	5.742	194	162	35	137	42
Sarıyer	5	2.721	126	65	42	72	38
Şişli	9	6.509	263	168	39	167	39
Tuzla	4	1.784	69	57	31	49	36
Ümraniye	10	7.229	305	202	36	181	40
Üsküdar	13	11.255	517	314	36	274	41
Z.burnu	4	3.120	106	69	45	64	49
Bçekmece	8	6.989	185	214	33	175	40
Çatalca	1	63	11	8	8	3	21
Silivri	5	1.324	79	55	24	45	29
Sultanbeyli	1	1.074	24	23	47	23	47
Şile	2	453	27	31	15	18	25
İstanbul	211	159.197	6.491	4.495	35	3.948	40

Kaynak: Sayılarla İstanbul 2000, Büyükşehir Belediyesi Yayınları, ss:93

Çizelge 3.5’de 1999-2000 eğitim-öğretim yılı resmi ve özel ortaöğretimlerde okul türü ve ilçelere göre öğrenci, öğretmen, derslik sayıları ile derslik başına düşen öğrenci sayısına bakıldığında; Avcılar, Bayrampaşa, Beykoz, Eyüp, Gaziosmanpaşa, Güngören, Kağıthane, Kartal, Küçük Çekmece, Şişli, Tuzla, Ümraniye, Zeytinburnu, Çatalca, Sultanbeyli’de mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında öğrenci sayısı genel ortaöğretim kurumlarına göre fazladır. Kadıköy, Beşiktaş, Üsküdar, Maltepe’de ise genel ortaöğretim kurumlarındaki öğrenci sayısı mesleki ve teknik ortaöğretimdeki öğrenci sayısına göre fazlalaşmaktadır. Bu tablo merkez çevresindeki yerleşmelerdeki öğrencilerin daha fazla meslek edinmeye yöneldiğini göstermektedir. Yine bu öğrencilerin sınıf geçme ve sınıfta kalma oranlarına bakıldığında (Çizelge 3.6), 1998-1999 eğitim-öğretim yılında genel ortaöğretim okullarında sınıfta kalma oranı %16,36 ile en fazla Bağcılar ilçesinde gerçekleşmiştir. Sınıf geçme oranında ise %95,26 ile Beşiktaş ilçesi birinci sırada yer almaktadır. Mesleki ve teknik ortaöğretim okullarında sınıfta kalma oranı %22,36 ile en fazla Silivri’de iken, sınıf geçme oranı %100 ile en fazla Bakırköy’de görülmektedir. Genel ortaöğretim okullarında sınıf geçme oranı %81,36 iken, mesleki ve teknik ortaöğretim okullarında %86,76’dır.

Çizelge 3.4’de 1999-2000 eğitim-öğretim yılı resmi mesleki ve teknik liselerde derslik başına düşen öğrenci sayısı görülmektedir. Buna göre resmi mesleki ve teknik liselerde derslik başına ortalama 49 öğrenci düşmektedir. İlçeler bazında ise, 101 öğrenci ile Bayrampaşa birinci, 71 öğrenci ile Bağcılar ikinci, 70 öğrenci ile Küçük Çekmece üçüncü sırada yer almaktadır. Derslik başına düşen öğrenci artmasına karşın sınıf geçme oranları yine de yüksektir. Ancak sınıf geçme oranı %86,76 iken derslik başına düşen öğrenci sayısı azaltılarak başarı %100’e çıkartılabilir.

Çizelge 3.6’de 1999-2000 eğitim-öğretim yılında resmi genel liselerde derslik başına düşen öğrenci sayıları verilmiştir. Buna göre genel liselerin derslik başına düşen öğrenci sayısına bakıldığında ortalama 35 öğrenci çıkmaktadır. En yüksek değer 61 öğrenci ile Güngören, ikinci sırada 50 öğrenciyle Bakırköy, 54 öğrenciyle üçüncü sırada Avcılar ilçesi yer almaktadır.

Genel liselerde derslik başına düşen öğrenci sayısı mesleki ve teknik liselerdeki derslik başına düşen öğrenci sayısı daha az olmasına karşın mesleki ve teknik ortaöğretim okullarındaki başarı seviyesi daha yüksek çıkmaktadır. Bu da mesleki amaçlı eğitimde öğrencilerin daha fazla istekli olduğunu göstermektedir.

Çizelge 3.4 1999-2000 Eğitim-Öğretim Yılı Resmi Mesleki ve Teknik Liselerde İlçeler ve İstanbul Bazında Derslik ve Şube Sayılarına Göre Öğrenci Dağılımı

İlçeler	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı	Derslik Başına Düşen Öğrenci	Şube Sayısı	Derslik Başına Düşen Öğrenci
Adalar	0	0	0	0	0	0	0
Avcılar	9	4.452	186	95	47	117	38
Bağcılar	4	3.789	132	53	71	96	39
Bahçeşehir	11	8.052	266	152	53	190	42
Bakırköy	4	6.087	265	110	55	135	45
B. paşa	6	6.678	175	66	101	158	42
Beşiktaş	9	5.053	238	103	49	139	36
Beykoz	10	5.588	224	120	47	147	38
Beyoğlu	10	4.112	148	64	64	93	44
Eminönü	11	3.617	209	77	47	111	33
Esenler	0	0	0	0	0	0	0
Eyüp	8	5.239	232	121	43	140	37
Fatih	8	4.160	192	109	38	115	36
G.O.Paşa	6	6.653	263	139	48	146	46
Güngören	6	3.453	138	79	44	89	39
Kadıköy	8	6.138	268	142	43	157	39
Kağıthane	8	4.900	227	157	31	145	34
Kartal	13	10.814	468	237	46	284	38
Kçekmece	9	7.904	204	113	70	179	44
Maltepe	8	5.357	221	80	67	126	43
Pendik	4	3.381	150	91	37	81	44
Sarıyer	6	2.964	130	81	37	85	35
Şişli	17	8.436	338	191	44	231	37
Tuzla	7	3.898	155	94	41	104	37
Ümraniye	10	8.583	364	134	64	223	38
Üsküdar	11	10.350	540	180	58	308	34
Z. burnu	12	7.897	371	177	45	221	36
Bçekmece	2	1.406	33	29	48	31	45
Çatalca	6	2.546	108	15	33	78	33
Silivri	3	653	46	15	44	23	28
Sultanbeyli	3	2.136	89	59	36	54	40
Şile	0	0	0	0	0	0	0
İstanbul	229	154.296	6.380	3.145	49	4.006	39

Kaynak: Sayılarla İstanbul 2000, Büyükşehir Belediyesi Yayınları, ss:94

Çizelge 3.5 1999-2000 Eğitim-Öğretim Yılı Resmi ve Özel Ortaöğretimlerde Okul Türü ve İlçelere Göre Öğrenci, Öğretmen, Derslik Sayıları ile Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları

İlçeler	Genel Ortaöğretim					Mesleki-Teknik Ortaöğretim				
	Öğrenci	Öğretmen	Öğrenci/Öğretmen	Derslik	Öğrenci/Derslik	Öğrenci	Öğretmen	Öğrenci/Öğretmen	Derslik	Öğrenci/Derslik
Adalar	251	28	9	21	12	0	0	0	0	0
Avcılar	3.539	138	26	96	37	4.452	186	24	95	47
Bağcılar	6.565	275	24	250	26	3.811	134	28	53	72
Bahçeşehir	9.115	522	17	421	22	8.343	286	29	165	51
Bakırköy	10.998	605	18	346	32	6.087	265	23	110	55
B. paşa	4.619	159	29	126	37	6.757	175	39	66	102
Beşiktaş	8.416	655	13	369	23	5.053	238	21	103	49
Beykoz	913	54	17	33	28	5.588	224	25	120	47
Beyoğlu	5.813	494	12	334	17	4.249	172	25	81	52
Eminönü	4.187	203	21	132	32	3.617	209	17	77	47
Esenler	3.336	100	33	95	35	0	0	0	0	0
Eyüp	4.102	136	30	116	35	5.239	232	23	121	43
Fatih	10.348	549	19	360	29	4.484	222	20	125	36
G.O.Paşa	4.201	212	20	227	19	6.653	263	25	139	48
Güngören	2.596	87	30	55	47	3.453	138	25	79	44
Kadıköy	21.430	1.470	15	845	25	6.325	271	23	155	41
Kağıthane	1.618	76	21	81	20	4.900	227	22	157	31
Kartal	8.918	566	16	501	18	10.814	468	23	237	46
Kçekmece	7.114	389	19	436	21	7.904	204	39	113	70
Maltepe	8.774	592	15	367	24	5.470	240	23	103	53
Pendik	6.471	230	28	216	30	3.381	150	23	91	37
Sarıyer	4.010	478	8	239	17	2.964	130	23	81	37
Şişli	8.009	556	14	332	24	8.702	353	25	207	42
Tuzla	2.308	175	13	98	24	3.898	155	25	94	41
Ümraniye	7.599	473	16	267	28	8.583	364	24	134	64
Üsküdar	13.433	865	16	637	21	10.606	562	19	194	55
Z. burnu	3.120	106	29	69	45	7.897	371	21	177	45
Bçekmece	8.247	397	21	404	20	1.406	33	43	29	48
Çatalca	63	11	6	8	8	2.546	108	24	77	33
Silivri	1.365	96	14	80	17	653	46	14	15	44
Sultanbeyli	1.414	36	32	55	21	2.136	89	24	59	36
Şile	453	27	17	31	15	0	0	0	0	0
İstanbul	183.120	10.739	17	7.555	24	155.971	6.515	24	3.257	48

Kaynak: Sayılarla İstanbul 2000, Büyükşehir Belediyesi Yayınları, ss:95

Çizelge 3.6 1999-2000 Eğitim-Öğretim Yılı Resmi ve Özel Ortaöğretimlerde Okul Türü ve İlçelere Göre Sınıf Geçme ve Sınıfta Kalma Oranları

İlçeler	Genel Ortaöğretim				Mesleki-Teknik Ortaöğretim			
	Sınıf Geçen	Oran (%)	Sınıfta Kalan	Oran (%)	Sınıf Geçen	Oran (%)	Sınıfta Kalan	Oran (%)
Adalar	213	84,86	4	1,59	0	0	0	0
Avcılar	3.131	88,47	522	14,75	3.403	76,44	469	10,53
Bağcılar	4.557	69,41	1.100	16,76	3.485	91,45	535	14,04
Bahçeşehir	7.115	78,06	1.031	11,31	6.796	81,46	654	7,84
Bakırköy	9.657	87,81	895	8,14	6.103	100,26	416	6,83
B. paşa	3.375	73,07	557	12,06	5.829	86,27	351	5,19
Beşiktaş	8.017	95,26	352	4,18	4.089	80,92	501	9,91
Beykoz	655	71,74	90	9,86	4.537	81,19	719	12,87
Beyoğlu	4.725	81,03	221	3,79	3.844	90,47	519	12,21
Eminönü	3.608	86,17	82	1,96	2.790	77,14	365	10,09
Esenler	2.562	76,80	488	14,63	0	0	0	0
Eyüp	3.488	85,03	222	5,41	4.904	93,61	397	7,58
Fatih	8.812	85,16	1.054	10,19	4.413	98,42	470	10,48
G.O.Paşa	2.963	70,53	316	7,52	6.323	95,11	509	7,65
Güngören	1.461	56,28	413	15,91	3.056	88,50	238	6,89
Kadıköy	18.923	88,30	944	4,41	6.093	96,33	207	3,27
Kağıthane	1.084	67,00	125	7,73	4.167	85,04	489	9,98
Kartal	7.214	80,62	789	8,82	8.891	82,22	835	7,72
Kçekmece	5.290	74,36	695	9,77	6.789	85,89	557	7,05
Maltepe	7.072	80,60	1.060	12,08	4.719	86,27	589	10,77
Pendik	4.792	74,05	896	13,85	2.879	85,15	266	7,87
Sarıyer	3.705	92,39	292	7,28	2.769	93,42	532	17,95
Şişli	6.866	85,73	585	7,30	7.581	87,12	675	7,76
Tuzla	1.896	82,15	165	7,15	2.956	75,83	255	6,54
Ümraniye	6.046	79,56	819	10,78	6.532	76,10	1.266	14,75
Üsküdar	11.233	83,62	966	7,19	10.204	96,21	548	5,17
Z. burnu	2.215	70,99	413	13,24	6.897	87,34	1.108	14,03
Bçekmece	6.129	74,32	333	4,04	1.116	79,37	110	7,82
Çatalca	43	68,25	9	14,29	1.974	77,53	139	5,46
Silivri	1.061	77,73	204	14,95	461	70,60	146	22,36
Sultanbeyli	741	64,94	120	10,52	172	80,15	35	1,64
Şile	329	72,63	53	11,70	0	0	0	0
İstanbul	148.978	81,36	15.815	8,64	133.777	86,76	13.900	8,91

Ayrıca örgün eğitim kurumlarının yanında boş vakitleri değerlendirmeye, mesleki beceriyi arttırmaya yönelik yaygın eğitim kurumları da bulunmaktadır. Ancak bu kurumların sayısı İstanbul sayısı ile karşılaştırıldığında sayıca yetersiz kalmaktadır. Oysaki yaygın eğitim kurumları işlevi açısından çok daha geniş kitlelere cevap verebilmelidir. Yaygın eğitim kurumları içinden halk eğitim merkezleri ilçe milli eğitim merkezine ve ilçe belediyesine bağlantılı olarak görev yapar. Ancak bu merkezler genellikle ilçenin merkezinde olup mahalle içlerindeki nüfusun ihtiyacına cevap veremez durumdadır. Ayrıca verilen eğitim halkın talebine göre değil, günün koşullarına göre hazırlanmaktadır. Halk eğitim merkezleri her ilçede tek kurum yerine ilçe nüfusuna ve ilçenin eğitim düzeyine bakılarak daha sistemli olarak çalışabilmelidir. Çizelge 3.7’de tüm Türkiye’de (1999) yaygın eğitim kurum sayısı 6531 olup, 2 978 799 öğrenciye hizmet etmektedir. Halk eğitim merkezlerinde açılan kurslar meslek kursları, sosyal kültürel kurslar ve okuma-yazma kursları olup 1999 yılı itibariyle İstanbul’da (Çizelge 3.8) açılan kurs sayısı toplam 48 413’dür.

3.2.4 Bugün Metropoller İçin Nasıl Bir Eğitim Anlayışı Gerekli

Türkiye’de diğer birçok sorunlarda olduğu gibi eğitim sorunlarının temelinde de göçlerle başlayan hızlı nüfus artışı yatmaktadır. 1950’lerden beri ekonomik gelişmenin dengesizliği ve çarpıklığı, siyasi ortamdaki istikrarsızlık ve toplumsal kutuplaşmalar milli gelirden eğitime ayrılan payın düşmesine ve eğitimin bugün içinde bulunduğu çıkmazların doğmasına sebebiyet vermiştir.

Eğitimin amacı bireyleri üretici ve yaratıcı kılmaktır. İnsanların bilgi yoluyla çevrelerini değiştirebilir hale gelmelerini sağlamaktır. Bilgi küçük yaştan başlayarak insanlara verilmelidir. Bu durum hem bireysel yarar ve hem de toplumsal yarar için zorunludur. Köy Enstitüleri ‘iş içinde eğitim’ uygulamasıyla bu doğruları hayata geçirmeyi başarmış iyi bir örnektir.

Bugün metropollerde dengesiz gelir dağılımı, dengesiz yerleşim ve planlama ...vs.gibi sorunların yanı sıra eğitimde de sınıfsal dengesizlikler söz konusudur. Metropoller içindeki alt yerleşmeler arasındaki farklar, eğitim düzenine de yansımıştır. Örneğin bazı yerleşmelerdeki eğitim birimlerine sunulan olanaklar dolayısıyla talep daha fazla olabilmektedir. Öncelikle bu sorunun giderilmesi gerekmektedir. Alt gelir gurubunun yaşadığı bir yerleşimdeki eğitim ile üst gelir gurubunun yaşadığı yerleşimdeki eğitim biçimsel farklar olsa bile öz olarak aynı olmalı, ve iki

Çizelge 3.7 Yaygın Eğitim Kurumları (1999, Türkiye)

Kurum/Merkez Türü	Kurum Sayısı	Kursiyer Sayısı	Öğretmen Sayısı
Pratik Kız Sanat Okulu	443	89.594	303
Olgunlaşma Enstitüsü	12	1.534	350
Yetişkinler Teknik Eğitim Mrkz.	12	173	*
Mesleki Eğitim Mrkz.(Erkek)	13	1.102	*
Halk Eğitim Merkezi	920	961.044	5.260
Çıraklık Eğitim Merkezi	330	228.844	5.084
Özel Eğitim	176	5.155	925
Eğitim ve Uygulama Okulu	62	2.860	589
Mesleki Eğitim Merkezi	44	1.409	233
İş Eğitim Merkezi	65	764	97
Bilim ve Sanat Merkezi	5	122	6
Özel Öğretim	4.625	1.684.166	36.584
Özel Kurslar	2.895	1.195.882	20.189
Özel Dershaneler	1.730	488.284	16.395
Meslek Kursları	**	7.187	**
GENEL TOPLAM	6.531	2.978.799	48.506

* Bağlı Bulundukları meslek liselerinde gösterilmiştir.

**Mesleki ve Teknik okullar ile yaygın eğitim kurumlarınca açıldığından, kurum ve öğretmen sayısı verilmemiştir.

Çizelge 3.8 Halk Eğitim Merkezlerince Açılan Kurslar ve Kursiyer Sayısı (İstanbul, 1999)

Kurs Türü	Açılan Kurs Sayısı	Kursiyer Sayısı		
		Toplam	Erkek	Kadın
Meslek Kursları	34.928	637.458	131.770	505.688
Sosyal Kültürel Kurslar	8.961	220.690	72.519	148.171
Okuma Yazma Kursları	4.524	102.896	64.643	38.253
TOPLAM	48.413	961.044	268.932	692.112

Kaynak: T.C. M.E.B., Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Milli Eğitim Sayısal Veriler-2000

farklı gurubun birbirine yabancılaşmasını engelleyecek niteliğe bürünmelidir. Bu durum kimlik kutuplaşmasına engel olabilecek bir yoldur. Unutulmaması gereken önemli bir nokta metropollerin farklı kimlikleri bir araya getirdiği ve bu kimlikler arasında da zaman zaman bütünleşme ve zaman zaman da ayrılıkların, çatışmaların olduğudur.

Eğitimle bireylerin üretken olmaları, insanlara, dünyada yaşanan olgulara eleştirel bir gözle bakmaları, kendilerinden başlayarak çevrelerini değiştirebilir nitelikte zengin düşümler kurmaları sağlanmalıdır. Eğitim tarihimizde yer alan Köy Enstitüleri uygulaması böylesi bir eğitim sistemi için çarpıcı bir örnek olarak karşımızda durmaktadır. Bu noktada günümüz koşullarını da değerlendirerek yerleşmelerin ihtiyacı ve eğitim seviyesi doğrultusunda eğitim kurumları bulunmalı, özellikle çocuk ve genç nüfusun durumları değerlendirilmeli, bunun dışında diğer yaş guruplarından insanların da bu eğitim birimlerinden faydalanmaları sağlanmalıdır. Eğitim işlevi yanı sıra sosyal içeriğe de bürünen bu sistem yerleşmeler arasında bağlantılar kurarak kolektif ürünler verebileceği düşünülmektedir.

4. UYGULAMA ALANI GAZİ OSMAN PAŞA İLÇESİ: 75.YIL, GAZİ, ZÜBEYDE HANIM MAHALLELERİ İÇİN BİR KENT ENSTİTÜSÜ ÖNERİSİ

4.1. Araştırmanın Yöntemi, Kapsamı ve Alanı

Kapsam ve Alan

Bilgi toplama alanı Gazi, Zübeyde Hanım ve 75. Yıl Mahallelerini kapsamaktadır. Bu mahallelerde incelenen yaş grupları, 15-29, 30-44, 45-59'dur. İncelenen yaş grupları ilköğretimi bitirmiş(15-29), iş yaşamını düzene sokmuş, evlenmiş, yerleşik hayata geçmiş (30-44) ve yetişkin çocuklara sahip(45-59) bireyleri kapsamaktadır. Gazi, Zübeyde Hanım, 75. Yıl mahalleleri ilçeden geçen TEM Otoyolunun kuzeyinde yer almaktadır. 2000 yılına kadar, Gazi Mahallesi olarak adlandırılan yerleşim, nüfus yoğunluğu nedeniyle dört mahalleye bölünmüştür: Gazi, Zübeyde Hanım, 75. Yıl, Yunus Emre Mahalleleri. 2000 yılı nüfus verilerine göre Gazi ve Zübeyde Hanım Mahalleleri 14 500 kişi, 75. Yıl Mahallesi 15 430 kişidir.

Gazi, Zübeyde Hanım ve 75.Yıl Mahalle'lerinde anket yapılmasının temel nedeni benzer sosyal – kültürel özelliklere sahip olmalarıdır. Anket öncesinde yapılmış keşfedici araştırmaya göre, bu mahallerdeki nüfusun büyük çoğunluğunu İç-Doğu- Güney Doğu Anadolu Bölgeleri'nden gelenler oluşturmaktadır. Kent Enstitüsü mahallelerin merkezi bir noktasına kurulacak; mahallelerdeki ilköğretim, lise, dernek ve halkevleriyle ilişkiler kurarak mahallenin, mahallelilerin problemlerini aşamalı olarak çözmeye çalışacaktır. Bu yönüyle anket sonucu kurumsal yapının işleyişine yön verecektir.

Yapılan anket çalışmasına dayanarak hem mahallelerde yaşayanların temel özellikleri saptanacaktır, hem de mahalle sakinlerinin (genç, orta yaş, yaşlı) yaşadıkları ortamda kendilerini ne kadar kentli hissettikleri irdelenecektir.

Kent Enstitüleri için önceliğin komşuluk ilişkilerinin kuvvetli olduğu ancak kendi içinde sorunlar yaşayan mahallelere verilmesi planlanmıştır. Çünkü, sosyal ağın kuvvetli olması, uygulamayı çok daha başarılı kılacaktır. Buradaki başarı, etaplar halinde uygulanması düşünülen enstitü sistemini diğer mahallelere de taşıyacaktır.

Yöntem

Gazi, Zübeyde Hanım ve 75. Yıl mahallelerinin sosyo-ekonomik görünümünü, mahallede yaşayan insanların mahallerine ne kadar sahip çıktıklarını; yaşam düzeyleri, eğitim durumlarını, mahalle için, kendileri için gelecekte ne beklediklerini görebilmek için ve de Kent Enstitüsü'nün uygulama alanlarında hangi baskın işleve sahip olması gerektiğine karar verebilmek için her bir mahallede 100 denek tesadüfi olarak seçilmiştir. Anket sorularının hazırlanırken Bilgi Üniversitesi-Gülten Kazgan danışmanlığında öğrencileriyle birlikte hazırladığı Kuştepe Gençlik Araştırması 2002, model olarak alınmıştır. *

100 sorudan oluşan anketler, yüz yüze görüşme yoluyla yapılmıştır. Anket çalışması 75. Yıl Mahallesi'nde İstiklal Caddesi, Zübeyde Hanım Mahallesi'nde Kazım Karabekir Caddesi ve Gazi Mahallesi'nde İstiklal Caddesi üzerinde kota örneklemesiyle seçilen deneklere yapılmıştır. Denekler her soruya büyük ilgiyle cevap vermiş, güçlük çıkartmamışlardır.

4.2. Gaziosmanpaşa İlçesi

4.2.1. Konum

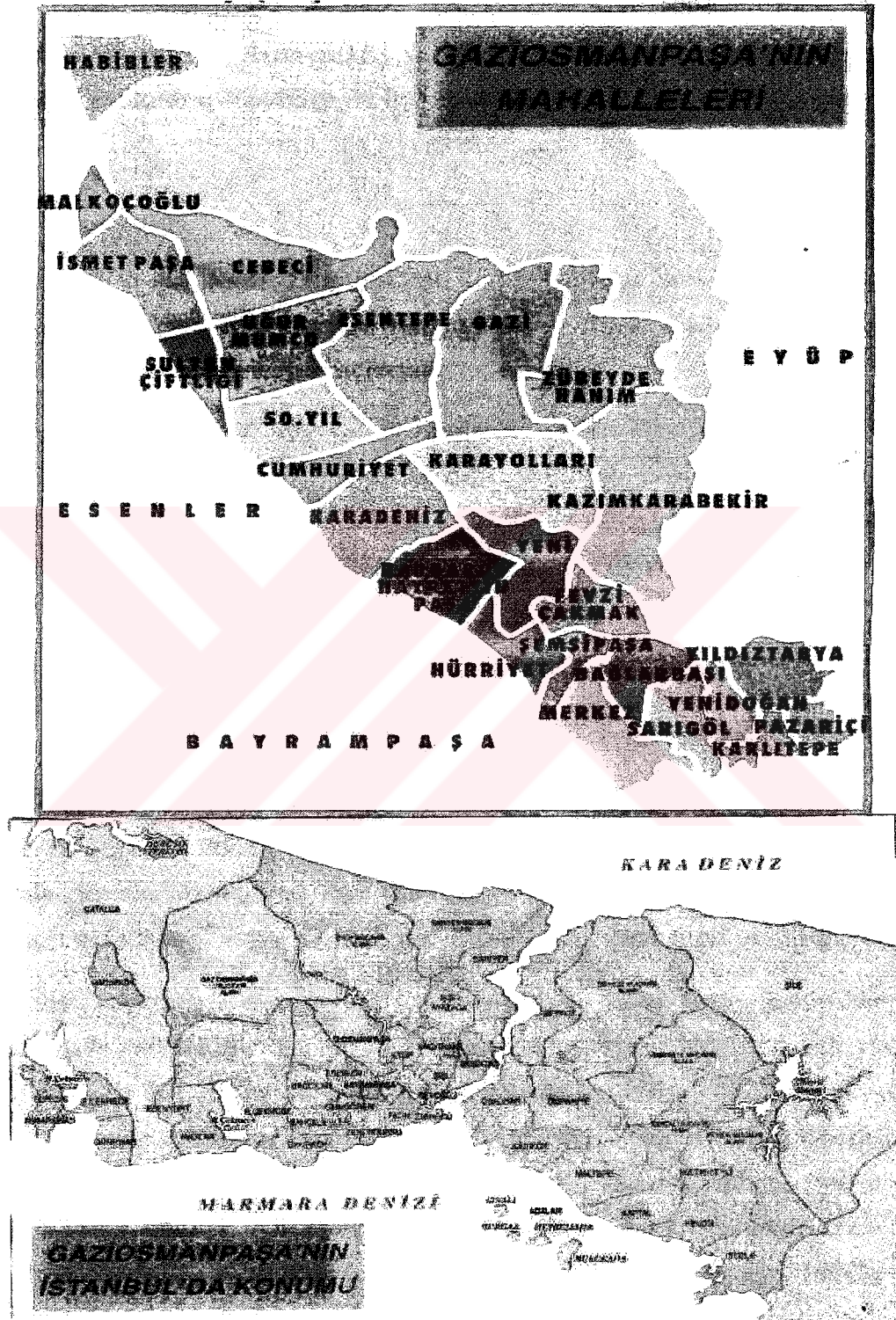
İstanbul'un batı yarısında, Çatalca Yarımadası'nda yer alır. 27 Mayıs 1963'de yürürlüğe giren yasayla kurulmuştur. Gazi Osman Paşa, kuzeydoğu, doğu ve güneydoğuda Eyüp, güneyde Bayrampaşa, Esenler ve Küçükçekmece; batıda Çatalca ilçesi ve kuzeyde de Karadeniz'e komşudur. Bu sınırlar içinde 163 kilometrekarelik bir alanı kaplar. İlçenin 29 mahallesi, Merkez bucağına bağlı 10 köyü vardır.** (Şekil 4.1)

Gazi Osman Paşa ilçesindeki mahalleler: Bağlarbaşı, Barbaros Hayrettin Paşa, Cebeci, Cumhuriyet, 50.Yıl, Esentepe, Fevzi Çakmak, Gazi, Habipler, Hürriyet, İslambey , İsmet Paşa, Karadeniz, Karayolları, Karlitepe, Kazım Karabekir, Malkoçoğlu, Merkez, Pazariçi, Sarıgöl, Sultançiftliği, Şemsi Paşa, Uğur Mumcu, Yeni, Yenidoğan, 75.Yıl, Yıldıztabya, Yunus Emre,

* Kazgan, GÜLTEN, (2002), Kuştepe Gençlik Araştırması 2002, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul

** İstanbul Ansiklopedisi, (1994), ss:380

Şekil 4.1 Gaziosmanpaşa İlçesinin İstanbuldaki Konumu ve Mahalleleri

Kaynak: Gaziosmanpaşa Belediyesi, 2003, İstanbul.

Zübeyde Hanım'dır. Arnavutköy, Boğazköy, Bolluca, Çilingir, Hacımaşlı, Haraççı, İmrahor, Taşoluk, Tayakadın, Yeniköy de ilçenin kırsal kesimindeki yerleşme merkezleridir.

4.2.2.Ulaşım

Gazi Osman Paşa ilçesi, İstanbul'dan geçen uluslar arası TEM Otoyolu ikiye bölmektedir. Bu yola bağlanan önemli yollar ise batı da Rami-Kışla Caddesi ve Eski Edirne Asfaltı'dır. Diğer bağlantı yol ise, Alibeyköy-Küçükköy yoludur.

Gazi Osman Paşa yakın çevresiyle ilişkisini 2 arterle sağlamaktadır. Bunlar Gazi Osman Paşa'yı Eminönü'ne bağlayan Alibeyköy-Eyüp-Eminönü sahil yolu ve bir diğeri de Eski Edirne Asfaltıdır. İlçe içinde ulaşım karayolu ağı ile yapılmaktadır ve toplu taşımacılık hakimdir. Ancak ilçenin kuzey yerleşmelerine, köylerine ulaşım özel araçlar ve minibüslerle yapılmaktadır. (Şekil 4.2)

4.2.3. Demografik Yapı

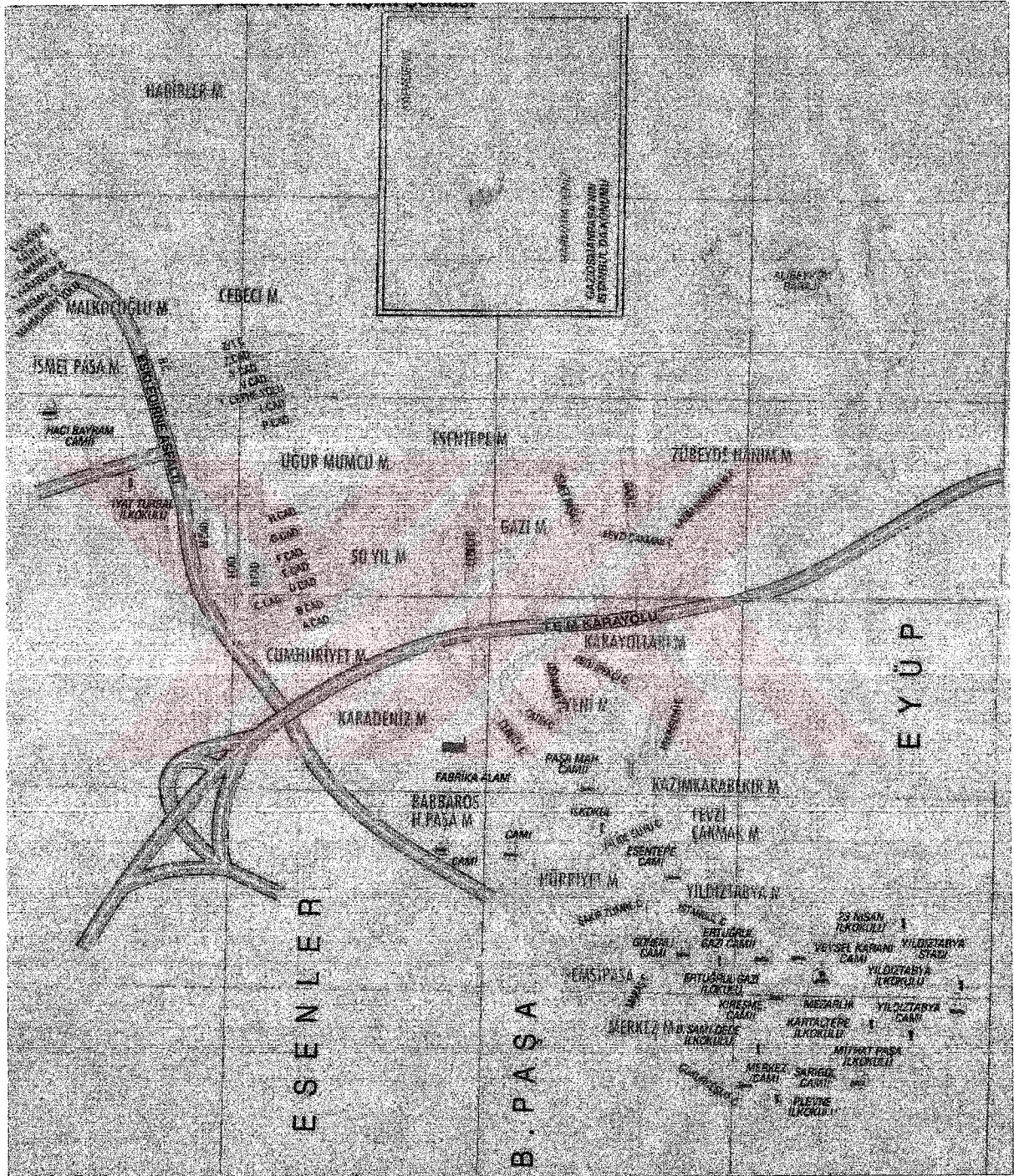
4.2.3.1. Nüfus

Gazi Osman Paşa ilçesinin nüfusu, 1997 yılı verilerine göre toplam 649.648 kişi, 2000 yılı verilerine göre de 764.767 kişidir. İlçe nüfusu her yıl biraz daha artmaktadır. 1990-1997 yılları arasında ilçenin nüfus artış hızı %64,06 olup, İstanbul nüfus artış hızından (%27,84) yüksektir. (Çizelge: 4.1) Bu nedenle, G.O. Paşa'nın İstanbul nüfusundan aldığı pay yükselmektedir.

Eski adı Taşlıtarla olan Gazi Osman Paşa, 1950'lerde Eyüp ve Rami'deki sanayileşme hamleleriyle çekici bir yerleşim bölgesi haline gelmiştir. bu etkiyle, kısa sürede gecekondu mahalleleriyle dolan Taşlıtarla hızlı nüfus artışı nedeniyle önce bucak, daha sonra da Gazi Osman Paşa adıyla ilçe konumuna gelmiştir. Böylece Gazi Osman Paşa önemli bir yayılma (işyeri-konut mesafesi açısından) haline gelmiştir. ayrıca ilçenin kentin gelişme aksları üzerinde yer alması (Rami-Kışla Caddesi, Alibeyköy-Eminönü ulaşım hattı), uluslar arası TEM otoyolunun ilçeden geçmesi, merkez bölgelerle ulaşım bağlantılarının olması hareketliliğin artmasına neden olmuştur.

Gazi Osman Paşa, ilçe olmadan önce Eyüp'e bağlı bir yerleşim olduğu için Eyüp nüfus gelişimiyle karşılaştırmak yerinde olacaktır. Eyüp nüfusu(1980-1990), Gazi Osman Paşa'nın ilçe

Şekil 4.2 Gaziosmanpaşa İlçesi Ulaşım Şeması

Kaynak: Gaziosmapaşa Belediyesi, 2003, İstanbul.

konumuna gelmesinin(1963) etkisiyle nüfus kaybetmiştir. Ayrıca Gazi Osman Paşa'nın kuzey bölgeleri boşluk alanlar olduğu için göçle gelen nüfus yerleşmeye başlamıştır. Ancak orman alanlarına, Alibeyköy Baraj koruma kuşağına doğru gelişen bu bilinçsiz yayılım problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlçedeki kentsel-kırsal nüfus verileri değerlendirildiğinde ise ortaya çıkan tablo şöyledir: 1980'lere kadar kırsal nüfus artarken, 1980'lerden sonra ekonomik aktivitelerin kentsel alanlarda yoğunlaşması nedeni ile kırsal nüfus azalmıştır. Ancak 1980-2000 yılları arasında kırsal nüfus halâ az da olsa artma eğilimi göstermektedir.

Çizelge: 4.1 1980-1997 Donemi Gazi Osman Pasa İlçesi ve Komsu İlçelerin Nüfus Artış Hızları, İstanbul Nüfusu İçindeki Payları.

	1980		1985		1990		1997		1980-1997
	İst.Nüf. Ald. Pay	1975-1980	İst.Nüf. Ald. Pay	1980-1985	İst.Nüf. Ald. Pay	1985-1990	İst.Nüf. Ald. Pay	1990-1997	Nüfus Artış Hızları
Bayrampasa*	3,56		3,33	15,39	2,95	9,16	2,57	11,04	40
Eyüp*	3,42		3,12	12,46	2,94	16,18	2,71	17,77	54
G.O.Pasa**	4,62		4,96	32,33	5,39	35,82	7,06	64,06	195
İSTANBUL				23,22		23,15		27,84	93,99

Çizelge: 4.2 Gaziosmanpaşa İlçesi Kentsel-Kırsal Nüfusları**

Yıllar	Gaziosmanpaşa Nüfus Verileri		Toplam
	Kent(kisi)	Kir(kisi)	
1965	69.599	19.939	89.538
1970	89.778	35.889	125.667
1975	97.118	63.831	160.949
1980	101.810	117.216	219.026
1985	279.127	10.714	289.841
1990	354.186	39.481	393.667
1997	573.466	76.182	649.648
2000	667.809	96.958	764.767

Çizelge:4.3 Gaziosmanpaşa İlçesinin Nüfus Gelişimi**

Yıllar	G.O.Pasa Nüfusu	İst. İçindeki Oranı(%)	G.O.P. Nuf. Artış Hızı (%)
1980	219.026	4,62	
1985	228.841	4,96	32,33
1990	393.667	5,39	35,82
1997	649.648	7,06	64,06
2000	764.767		

* YENEN, Zekiye-AKIN, Oya-YAKAR, Hülya, 'Eyüp Dönüşüm Sürecinde Sosyal, Ekonomik-Mekansal Yapı', Eyüp Belediyesi, İstanbul,2000, ss:62.

**T.C. İstanbul Valiliği, İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Araştırma, Planlama ve İstatistik Bölümü, Sayısal Veriler, 2000.

4.2.3.2. Demografik Yapının Değerlendirilmesi

İstanbul nüfusu 1980'lerden sonra giderek artmıştır. (Çizelge 4.2, Çizelge 4.3, Çizelge 4.4) incelendiğinde Gazi Osman Paşa ilçesinin İstanbul nüfusu içindeki oranının arttığı görülecektir. Bu da ilçedeki nüfus artış hızının oldukça yüksek olduğunun bir göstergesidir.

Gazi Osman Paşa, kırsal-kentsel nüfus açısından değerlendirildiğinde (Çizelge 4.5, Çizelge 4.6); 1980-1985 yılları arasında kır nüfusu büyük oranda düşüş yaşarken kent nüfusu artmıştır. 1980 sonrası kent nüfusu sürekli artan bir eğilim göstermiştir. Ancak 1980-1985'de büyük düşüş yaşayan kır nüfusu bu yıllardan sonra tekrar artmaya başlamıştır. Bu da ilçenin hala göç aldığını göstermektedir. Ulaşım olanaklarının kırsal alanlara kadar ulaştırılması bu durumun tetikleyicisi olmuştur.

4.2.4. Gazi Osman Paşa'nın Tarihsel Gelişim Süreci

Bu bölüm hazırlanırken, Gazi Osman Paşa ilçesinin oluşumunu ve gelişimini İstanbul'daki gelişim süreci etkilediği için bu kapsamda ele alınmıştır. Sanayileşme süreci, göç ve gecekondulaşma etkisiyle oluşan Gazi Osman Paşa'nın tarihsel süreci incelenirken, altı çizilerek önemle vurgulanması gereken noktalar bu sürecin geçtiği, 1950-1980 ve 1980 sonrası dönemlerdir. Bu nedenle bu dönemler ağırlık kazanarak konunun incelenmesi uygun görülmüştür.

Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasıyla kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde, dünya savaşlarının etkisiyle her alanda yıkımlar başlamıştır. Türkiye'nin değişen dünyada yerini almasının en temel formülü 'sanayileşme' olarak görüldüğü için savaş sonrası dönemde bu yönde gelişmeler başlamıştır. Özellikle yatırımların, sermayenin konumlandığı noktalar büyük kentler olduğu için ve de kırsal alanlar geri bıraktıldığı için göçler yaşanmaya başlamıştır.

İstanbul, bulunduğu stratejik konumu ile Türkiye'nin en çekici kentlerinden biridir ve sanayideki hızlı gelişmelerden büyük kayıplar vererek etkilenmiştir.

İstanbul'daki bu hareketlenmeler başlarken, Gazi Osman Paşa ilçesi henüz boş bir alan olup sadece mesire ve gezi yeri olarak kullanılmaktadır.

Çizelge: 4.4 1980-2000 Dönemi Türkiye, Marmara, İstanbul, G.O.P. Nüfus Artış Hızları*

	1980		1985		1990		1997		2000	
	Nüfus	(%)	Nüfus	(%)	Nüfus	(%)	Nüfus	(%)	Nüfus	(%)
Türkiye	44.736.657	20,65	50.664.458	24,88	56.473.035	21,71	62.865.574	15,33		
Marmara	9.427.216	30,42	11.087.258	32,44	13.083.223	32,50	16.195.086	28,33		
İstanbul	4.741.890	21,44	5.842.985	23,22	7.195.773	25,09	9.198.809	34,54		
Batı Marmara	3.264.233	29,36	3.942.005	37,92	4.734.857	36,84	5.908.239	31,94		
Gazi O.Paşa	219.026		228.841	32,33	393.667	35,82	649.648	64,06	764.767	

Çizelge: 4.5

İstanbul, Batı Yakası, Gazi Osman Paşa Kır Nüfusu Karşılaştırması

	1980		1985		1990		1997		2000	
	Nüfus	(%)	Nüfus	(%)	Nüfus	(%)	Nüfus	(%)	Nüfus	(%)
İstanbul	1.798.471	96,9	245.706	-40,2	425.369	111,0	692.783	70,4		
Batı Yakası	1.298.813	72,7	176.007	-40,1	197.964	106,0	456.379	61,5		
Gazi O.Paşa	117.216		10.714		39.481		76.182		96.958	

Çizelge: 4.6

İstanbul, Batı Yakası, Gazi Osman Paşa Kent Nüfusu Karşılaştırması

	1980		1985		1990		1997		2000	
	Nüfus	(%)	Nüfus	(%)	Nüfus	(%)	Nüfus	(%)	Nüfus	(%)
İstanbul	2.867.632	18,2	5.507.051	132	6.770.404	41,7	8.506.628	32,9		
Batı Yakası	1.965.520	5,0	3.765.998	131	4.436.893	33,0	5.451.860	29,7		
Gazi O.Paşa	101.810		279.127		354.466		573.466		667.809	

Kaynak: T.C. İstanbul Valiliği, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Araştırma, Planlama ve İstatistik Bölümü, Sayısal Veriler, 2000

D.İ.E, 2000

‘1950 yıllarında Kartal, Bomonti ve Kağıthane bölgelerinde sanayi kuruluşları yer seçmiştir. Aynı şekilde Gazi Osman Paşa, Bakırköy, Zeytinburnu, İstinye, Paşabahçe ve Beykoz’da çok sayıda sanayi kolu üretime başlamıştır. 1950’lerin ortasında İstanbul, banliyö demir yolunun da etkisiyle, Marmara Denizi kıyılarına koşut olarak batıda Yeşilköy, doğuda Bostancı’ya kadar uzanan bir alana yayılmış, kuzeyde Levent’e ilerlemiştir. Bu yayılmada 2 farklı konut üretimi ortaya çıkmaktadır. Birincisi gecekondulaşmadır. 1940’lı yıllarda yeni ekonomik politikalar sonucunda başlayan göç olgusu 1950’lerden itibaren İstanbul’un gelişmesinde temel olgu haline gelmiştir. Sanayileşmeye bağlı bu ilk göç dalgası ile gelenler, Haliç ve surdışındaki sanayi kuruluşları çevresinde yerleşmişlerdir; Zeytinburnu, Kağıthane, Taşlıtarla ve Maltepe bölgeleri ilk gecekondu alanları olmuştur. İkinci konut üretim biçimiye apartmanlaşmadır. 1954 yılında tapu yasasında yapılan bir değişiklik ile kat mülkiyetine olanak sağlanması bu süreci hızlandırmıştır.’ (Yenen, Akın, Yakar, 2000)

1950’lere değin kuzeydeki küçük köyler dışında genelde bir gezinti ve av alanı olan Gazi Osman Paşa’nın çekirdeğini oluşturan Taşlıtarla, Eyüp ilçesinin Rami Bucağı’nın küçük bir köyü olan Küçükköy’e bağlı bir mahalle durumunda idi. Göçle gelen insanlar Rami ile Küçükköy arası boş alanlar olduğu için bu bölgeye yerleşmiştir. Çok kısa bir zamanda (1958) kalabalık bir halk kitlesinin yerleştiği bu bölge, Rami Bucağı’ndan ayrılarak Göktepe adı altında Eyüp ilçesine bağlı bir bucak olmuş ve 6 mahalleye ayrılmıştır.

‘1960’larda Yakacık, Tuzla, Çayırova, Gebze sanayi eksenine, Kartal-Maltepe sanayi alanları eklenmiştir. Zeytinburnu ve Bakırköy arasını doldurmuş olan sanayi alanları bir yandan Sefaköy, Halkalı, Firuzköy; diğer yandan Eyüp, Rami, Gazi Osman Paşa bölgesinden kuzeye kayarak Küçükköy, Alibeyköy ve Kağıthane’ye ulaşmıştır.’ (Yenen, Akın, Yakar, 2000) Buna koşut olarak Gazi Osman Paşa’da nüfus her geçen gün biraz daha artmış ve kuzeydeki ormanlık alanlara kadar sokulmaya başlamıştır. 27 Ağustos 1963 tarih ve 309 sayılı kanunla Göktepe Bucağı Eyüp ilçesinden alınarak Gazi Osman Paşa ilçesi haline getirilmiştir. Eyüp ilçesine bağlı Küçükköy, Cebeci, Arnavutköy, Boğazköy, Bolluca, İmrahor, Taşoluk, Hacımaşlı, Haraççı, Çilingir ve Tayakadın köyleri de Gazi Osman Paşa ilçesine bağlanmıştır.

‘1970 yılından sonra Batı yakasında Bakırköy, Sefaköy, Halkalı, Firuzköy, Avcılar, Eyüp, Rami, Alibeyköy, Gazi Osman Paşa, Küçükköy, Bomonti, Kağıthane; Doğu Yakası’nda Maltepe,

Yakacık, Kartal, Tuzla, Çayırova, Gebze ile Ümraniye ve Şile dönemin başlıca sanayi bölgeleri olmuştur. 1970'lere kadar Eminönü, Beyoğlu, Taksim, Şişli bölgelerinde süregelen merkez fonksiyonları 1970'li yıllardan itibaren Mecidiyeköy'e ve bir sonraki aşamada Zincirlikuyu'ya ilerlemiştir. Karaköy-Beşiktaş ve Şişli-Zincirlikuyu arasında gelişen bu iş bölgesinde genelde hizmet sektörü faaliyetleri yer almıştır. Yine bu dönemde Bakırköy, Bayrampaşa, Fatih ve Gazi Osman Paşa semtlerinde merkezi iş alanı işlevleri görülmeye başlanmıştır.' (Yenen, Akın, Yakar, 2000)

Tüm bu oluşumların gerçekleşmesinde karayolları ağının güçlendirilmiş olmasının etkisi büyüktür. Boğaziçi Köprüsü ve bağlantı yolları, ardından Fatih Sultan Mehmet Köprüsü çevresinde yeni yerleşmelerin oluşmasına ve gelişmesine neden olmuştur. Böylece Gazi Osman Paşa'daki iş kollarının genişlemesine koşut olarak ulaşım olanaklarının artırılmasıyla, nüfus hızla çoğalmıştır. 1997 ve 2000 yılı nüfus verileri incelendiğinde İstanbul nüfus artış hızından daha yüksek bir nüfus artış hızı olduğu görülecektir. Mekansal olarak da geniş bir alana sahip olan Gazi Osman Paşa, göçle gelen insanların salt konut gereksinmesini karşıladığı bir yayılma mekanı haline gelmiştir.

4.2.5. Gazi Osman Paşa'da Sosyo-Ekonomik Yapı

Gazi Osman Paşa 1990 yılı DİE verilerine göre ilçe merkezinde iktisaden faal nüfus (125 420), 12 ve daha yukarı yaştaki nüfusun yüzde 48,4'ünü oluşturmaktadır. Bu, 12 yaş üzerindeki nüfusun yaklaşık yarısının faal olarak ekonomik hayata katıldığını, diğer yarısının ise faal olmadığını ortaya koymaktadır. Faal olmayan nüfusun büyük çoğunluğunu ise ev hanımları oluşturmaktadır. Gazi Osman Paşa ilçesinde satış ve ticaret işiyle uğraşanlar ağırlıkta olup, idari işlerde, hizmetlerde çalışanlarda mevcuttur. Ayrıca az da olsa tarımcılıktan geçimini sağlayanlar da bulunmaktadır. Genç nüfusun ağırlıkta olduğu Gazi Osman Paşa'da işsiz olup iş arayanların oranı da oldukça yüksektir.

4.2.5.1. Nüfusun Eğitim ve Kültür Düzeyi

Gazi Osman Paşa ilçesinde eğitim donatıları okul, öğrenci sayıları İstanbul ile karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Aşağıdaki tablolardan da görüleceği gibi örgün eğitim birimleri yoğun

olmasına karşın yaygın eğitime yönelik kurum ya da kuruluşlar yok denecek kadar azdır. Klasik pedagoji anlayışı içinde eğitim alan öğrencilerin yeniliklere açık olarak yetişmesi, kendini geliştirmesi de oldukça zordur.

Ayrıca D.İ.E'nin 2000 yılı cinsiyete göre eğitim durumlarına bakıldığında, 575 134 kişilik nüfus içinde okuma yazma bilmeyenler 49 296 kişi olup bu rakam oldukça yüksektir. (Çizelge: 4.7) Okuma yazma bilmeyen nüfus içinde kadın oranı erkek oranına göre fazladır. Okuma yazma bilenlerin içinde ilköğretimden mezun olanlar en fazla yüksek öğretimden mezun olanlar ise az sayıdadır. (Çizelge: 4.8)

Çizelge 3.7 Gazi Osman Paşa İlçe Merkezi Cinsiyete Göre Okuryazarlık, Eğitim Durumu, D.İ.E.,2000

	Cinsiyet	Toplam	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen
	T	575.134	49.296	525.838
	E	292.154	11.045	281.109
	K	282.980	38.251	244.729

Çizelge 4.8 Gaziosmanpaşailçe merkezi cinsiyete göre okuryazarlık, eğitim durumu, 2000

					Ortaokul Dengi Meslek Okulu		Lise Dengi Meslek Okulu	Yüksek Öğretim
Cinsiyet	Toplam	İlkokul	İlköğrtm	Ortaokul	Lise			
T	400.380	264.525	13.576	44.360	1.178	50.353	12.405	13.983
E	218.847	136.472	7.777	28.070	822	28.774	8.128	8.804
K	181.533	128.053	5.799	16.290	356	21.579	5.179	5.179

4.2.5.1.1. Eğitim Donatıları

4.2.5.1.1.a. Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları

Okul öncesi eğitim hizmeti veren kurumlar çeşitlidir. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı anaokulları, ilköğretim bünyesinde ana sınıfları, kamu kuruluşlarına bağlı anaokulları, kreş ve bakım evleri bu kurumlar arasında yer almaktadır.

Okul öncesi eğitim kurumları İstanbul ilinde, 1999-2000 dönemi verilerine dayanarak %98'lik bir oranla daha çok şehirlerde yer almaktadır. (Çizelge: 4.9)

Çizelge: 4.9 1999-2000 Dönemi Resmi-Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yerleşim Yerlerine Göre Okul, Öğrenci, Derslik Sayıları ve Oransal Dağılımları

Okul öncesi Eğitimde	YERLEŞİM YERİ					
	Şehir	Oran(%)	Köy	Oran(%)	Toplam	Oran(%)
Okul-kurum	886	97,04	27	2,96	913	100,0
Öğrenci	32.855	98,23	592	1,77	33.447	100,0
Derslik	1.482	98,34	25	1,66	1.506	100,0

Kaynak: Sayılarla İstanbul 2000, Büyükşehir Belediyesi Yayınları

Gaziosmanpaşa'da ise, nüfusun kalabalık olmasına rağmen okul-öncesi eğitim kurumları oldukça azdır. 1998-1999 yılında 26 adet okul, 1999-2000 döneminde %-3, 85'lik bir düşüşle azalma göstermiştir. Buna bağlı olarak öğrenci sayısında %-42,84'lük bir düşüş yaşanmıştır. (Çizelge: 4.10)

Çizelge :4.10 Resmi ve Özel Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının İstanbul ve Gaziosmanpaşa'da Okul, Öğrenci Sayısı ve Dönemsel Artış Oranları

	OKUL SAYISI			ÖĞRENCİ SAYISI		
	1998-99	1999-00	Artış (%)	1998-99	1999-00	Artış(%)
Gaziosmanpaşa	26	25	-3,85	1.809	1.034	-42,84
İstanbul	818	913	11,61	34.390	33.447	-2,74

Kaynak: Sayılarla İstanbul 2000, Büyükşehir Belediyesi Yayınları

Gaziosmanpaşa genelinde geniş aile tipinin hakim olması, aile ilişkilerinin kuvvetli olması ve gelir düzeyinin düşüklüğü; anaokulu hizmetinin ulaşılabilir noktalarda sunulamaması, çocuk eğitiminde aile eğitiminin hakim olması okul öncesi eğitim kurumlarına olan talebi azaltmaktadır.

İlköğretim birimlerinin dağılımına gelince okul sayısı ve öğrenciler, İstanbul'da her geçen yıl biraz daha artmıştır. İstanbul ilinde yer alan ilköğretim okulu sayısı, 1992-1993 dönemindeki %-7,57'lik ve 1994-1995 dönemindeki %0,33'lük düşüşler dışında genel olarak hep artan bir tablo çizmektedir. (Çizelge :4.11) Tez kapsamı içinde üzerinde önemle durulan noktalarda birisi fiziksel ya da zihinsel engellilerin eğitimi olduğundan, İstanbul genelinde engelliler için eğitim veren kurumların incelenmesi yerinde olacaktır. 1999-2000 yıllarında resmi ve özel ilköğretim kurumları; zihinsel engelliler için 3, görme engelliler için 2, işitme engelliler için 6 adet , toplamda 11 adet olup; öğrenci sayısı 1595 kişidir. İstanbul nüfusunun kalabalık olduğu düşünülürse eğitim binaları ve buralara yapılan talepler oldukça yetersiz kalmaktadır. (Çizelge :4.12) Eğitim binalarının ulaşılabilir noktalarda olmaması, ailedeki bilgi eksikliği, geçim sıkıntısı talep azlığına neden olabilmektedir.

Çizelge :4.11 1990-2000 Yılları Arasında Resmi ve Özel İlköğretim Kurumları, Öğrenci Sayısı ve Artış Oranları

Yıllar	Okul Sayısı	Artış(%)	Öğrenci Sayısı	Artış(%)
1990-91	1.139	-	1.105.389	-
1991-92	1.202	5,53	1.183.914	7,10
1992-93	1.111	-7,57	1.057.534	-10,67
1993-94	1.214	9,27	1.187.693	12,31
1994-95	1.210	-0,33	1.228.268	3,42
1995-96	1.301	7,52	1.269.338	3,34
1996-97	1.322	1,61	1.292.508	1,83
1997-98	1.369	3,56	1.350.797	4,51
1998-99	1.417	3,51	1.444.967	6,97
99-2000	1.488	5,01	1.497.317	3,62
90-2000	%30,64		%35,46	

Çizelge :4.12 1999-2000 Dönemi Resmi ve Özel Zihinsel-Fiziksel Engelliler İlköğretim Kurumları

Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci
Zihinsel Engelliler	3	154
Görme Engelliler	2	229
İşitme Engelliler	6	1.212
TOPLAM	11	1.595

Çizelge :4.13 1999-2000 Dönemi Resmi İlköğretim Okullarının Gazi Osman Paşa ve İstanbul Bazında Okul, Öğrenci ve Derslik Sayılarıyla Oransal Dağılımları

	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Derslik Sayısı	Drsl.Baş.Düş.Öğr.
G.O.P.	75	113.454	1.541	60
İstanbul	1241	1.431.797	22.254	65

Kaynak: Sayılarla İstanbul 2000, Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

Çizelge :4.14 1999-2000 Dönemi Resmi ve Özel İlköğretim Okullarının Gazi Osman Paşa ve İstanbul Bazında Okul, Öğrenci ve Derslik Sayılarıyla Oransal Dağılım

	Okul S.	Okul Orn.(%)	Öğrenci S.	Öğrc.Orn.(%)	Derslik S.	Derslik Orn.(%)
G.O.P.	78	5,24	114.172	7,63	1.542	6,05
İstanbul	1.488	100,0	1.497.317	100,0	25.469	100,0

Kaynak: Sayılarla İstanbul 2000, Büyükşehir Belediyesi Yayınları

Gazi Osman Paşa ilçesi, okul, öğrenci ve derslik sayıları bakımından incelendiğinde (Çizelge: 4.13-4.14), 78 ilköğretim okulu ile ve bu okullarda öğrenim gören toplam 114.172 öğrenci ile, İstanbul içindeki payı oldukça yüksektir. Okul ve öğrenci sıralamasında, Kadıköy ve Üsküdar'dan hemen sonra gelen Gazi Osman Paşa'da, ilköğretim okullarının sayıca fazla olmasına karşın eğitim açısından eksiklikler yaşanmakta, bazı dersler öğrencilere iletilememektedir. Ayrıca okulları destekleyici, öğrencinin gelişimini sağlayacağı kurumlar ilçede yer almamaktadır. İlçe içindeki yerleşmelerin, fiziksel, sosyo- ekonomik ve demografik özellikleri göz önüne alınarak ve de devletin mali gücü düşünülerek ilköğretimlerin mesleğe hazırlayıcı niteliğe kavuşturulması gereklidir. Çünkü, her ilköğretimi bitiren öğrenci liseye; her liseyi bitiren öğrenci de üniversiteye gidememektedir. Ayrıca ilçede mesleki ve teknik liselere olan talebin yüksek olması bunun bir göstergesidir.

4.2.5.1.1.b. Liseler

Liseler, 15-18 yaş grubuna eğitim vermektedir. Genel ve mesleki-teknik eğitim kurumlarından oluşmaktadır. Nüfusun ihtiyacına göre liselerin alansal büyüklüğü belirlenmektedir. Ancak yerleşmenin sosyo-ekonomik ve toplumsal koşulları da buna dahil edilmelidir. Gazi Osman Paşa'da genel liselerin yanında mesleki ve teknik liselerin ve burada eğitim alan öğrencilerin sayıca daha fazla olduğu Çizelge: 4.16'da ve Çizelge: 4.17'de görülmektedir.

Çizelge :4.15 1990-2000 Dönemi İstanbul'da Resmi ve Özel, Genel ve Mesleki-Teknik Liselerde Okul, Öğrenci Sayıları ve Artış Oranı

Yıllar	Okul S.	Artış(%)	Öğrenci S.	Artış(%)
90-1991	307	-	200.036	-
91-1992	332	8	210.835	5
92-1993	359	8	258.530	23
93-1994	397	11	293.338	13
94-1995	423	7	319.816	9
95-1996	461	9	340.570	6
96-1997	507	10	319.827	-6
97-1998	546	8	316.571	-1
98-1999	596	9	330.514	4
99-2000	611	3	339.091	3
90-2000	99%		70%	

Kaynak: Sayılarla İstanbul 2000, Büyükşehir Belediyesi Yayınları

İstanbul'da lise eğitimi veren kurumlar hep artan bir tablo çizmektedir. Çizelge 4.15 incelendiğinde 1999-2000'de 611 adet lise vardır. Bu değer 1998-1999'da 596 iken %3'lük bir artışla bu değere yükselmiştir. Eğitim kurumlarının artışına paralel olarak öğrenci sayısı da artmaktadır.

Çizelge :4.16 1999-2000 Dönemi Resmi-Genel Liselerin Gazi Osman Paşa ve İstanbul Bazında Okul, Öğrenci ve Derslik Sayıları

	Okul S.	Öğrenci S.	Derslik S.	Dersl.Baş. Düş.Öğrn.
G.O.P	7	3.908	138	28
İstanbul	211	159.197	4.495	35

Çizelge : 4.17 1999-2000 Dönemi Resmi, Mesleki ve Teknik Liselerin Gazi Osman Paşa ve İstanbul Bazında Okul, Öğrenci ve Derslik Sayıları

	Okul S.	Öğrenci S.	Derslik S.	Dersl.Baş. Düş.Öğrn.
G.O.P	6	6.653	139	48
İstanbul	229	154.296	3.145	49

Kaynak: Sayılarla İstanbul 2000, Büyükşehir Belediyesi Yayınları

Çizelge:4.18 1999-2000 Dönemi Resmi ve Özel Liselerin Türlerine Göre Gazi Osman Paşa ve İstanbul Bazında Öğrenci ve Derslik Dağılımları

	Genel Lise		Mesleki-Teknik Lise	
	Öğrenci S.	Derslik S.	Öğrenci S.	Derslik S.
G.O.P.	4.201	227	6.653	139
İstanbul	183.120	7.555	155.971	3257

Kaynak: Sayılarla İstanbul 2000, Büyükşehir Belediyesi Yayınları

4.2.5.2. Sosyal-Kültürel Donatıları

‘Kültürel donatılarla sosyal donatılar iç içe geçmiş ve birbirlerini tamamlayan hizmetlerdir ve dayanışmayı, sağlıklı bir toplumsal yapı oluşumunu destekler. Bu nedenle sosyo-kültürel donatımların her yerleşmede bulunması gereklidir. Toplumsal eğitimde ve boş zamanların değerlendirilmesinde yararlanılan her iki donatım türü ve onları oluşturan alt bileşenler sosyal nitelikli donatılar ve kültürel nitelikli donatılardır. Sosyal nitelikli donatılar dini tesisler,

dernekler, okul aile birlikleri, sosyal yardım merkezleri, sosyal yardım birlikleri, kulüpler, huzurevleri, özürllülere yönelik kuruluşlar, çocuk esirgeme kurumlarıdır. Kültürel nitelikli donatılar kültür merkezleri, halkeğitim merkezleri, kütüphaneler, sanat galerileri, konser ve toplantı salonları, sinemalar, müzeler ve benzerleridir.' (Yenen, Akın, Yakar, 2000)

Gazi Osman Paşa ilçesinde hemen her ilçede bir ya da birden fazla dernek yer almaktadır. Ancak derneklerin sosyal nitelikli olması beklenirken bu amaçlarından uzaktırlar. Siyasi ya da etnik gruplara hitap eder hale gelmişlerdir. Bu da birçok insanın derneklerle ilişkisini kesmekte ve de derneklerin kuruluş amaçlarını ihlal etmektedir. Halk eğitim merkezleri sadece belediye binası içinde ve de Küçükköy merkezde belediyeye bağlı olarak yer almaktadır. Bu merkezlerde verilen dersler, bilgisayar, el sanatları ve İngilizce olup, katılım oranı oldukça düşüktür. Bunun nedeni ulaşılabilir noktalarda olmamasıdır. Halk eğitim merkezlerinin özellikle nüfusun kalabalık olduğu yerleşmelerde erişilebilir noktalarda kurulması ve verilen hizmetten tüm insanların haberdar olması sağlanmalıdır.

4.3. GAZİ, ZÜBEYDE HANIM VE 75. YIL MAHALLELERİ GENEL ÖZELLİKLERİ

Gazi, Zübeyde Hanım, 75. Yıl mahalleleri ilçeden geçen TEM Otoyolunun kuzeyinde yer almaktadır. 2000 yılına kadar, Gazi Mahallesi olarak adlandırılan yerleşim, nüfus yoğunluğu nedeniyle dört mahalleye bölünmüştür: Gazi, Zübeyde Hanım, 75. Yıl, Yunus Emre Mahalleleri. 2000 yılı nüfus verilerine göre Gazi ve Zübeyde Hanım Mahalleleri 14 500 kişi, 75. Yıl Mahallesi 15 430 kişidir.

Gazi Osman Paşa ilçesindeki diğer mahalleler içinde üç mahallenin ayırdedici özelliği, komşuluk ilişkilerinin güçlü olması ve geleneksel değerlerine sahip çıkmasıdır. İlçe içindeki diğer mahallelere bakıldığında Sarıgöl, Yıldız Tabya, Pazariçi'nde uyuşturucu satışı, hırsızlık...vb. toplumca benimsenmeyen davranış sapmalarını kolaylaştırıcı sorunlar yaşanmaktadır. Bununla birlikte insanlar arası iletişim de çok kuvvetli değildir. Kazım Karabekir Mahallesi'nde gecekondu, apartman ve sitede yaşayanların oluşturduğu Karadenizlilerin ağırlıklı olarak yaşadığı bir yerleşimdir. Sitede yaşayanlar ile gecekonduya yaşayanlar arası bağlantı güçlü değildir. Buna

benzer bir durum Cumhuriyet Mahallesi'nde de söz konudur. Merkeze yakın mahallelerde de ilişkiler sadece kişinin toplumdaki zaruriyetlerinden kaynaklıdır. İnsanların ortaklaşa faaliyetlerde bulunamaması veya buna imkan verecek ortamların olmaması dolayısıyla mahalleler arası soğukluk da söz konusudur. Önceleri gecekondulu mahallelerinden oluşan Gazi Osman Paşa'da sosyal ağ daha kuvvetli iken, apartmanlaşma, ekonomik taleplerin değişmesi, güvensizlik insanların birbirinden uzaklaşmasına neden olmuştur.

Kent Enstitüleri için önceliğin komşuluk ilişkilerin kuvvetli olduğu ancak kendi içinde sorunlar yaşayan mahallelere verilmesi planlanmıştır. Çünkü, sosyal ağın kuvvetli olması, uygulamayı çok daha başarılı kılacaktır. Buradaki başarı, etaplar halinde uygulanması düşünülen enstitü sistemini diğer mahallelere de taşıyacaktır.

4.4. BULGULAR VE SONUÇLAR

4.4. 1. Mahallelerin Sosyo-Ekonomik Görünümü

4.4.1.1. Yaş, Cinsiyet ve Temel Sosyo-Ekonomik Özellikleri İtibariyle Dağılım

a) Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

Tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen deneklerden Gazi Mahallesi'nde yaşayanların %57'si kadın, %43'ü erkektir. %23'ü 15-29 yaş grubunda, %55'i 30-44 yaş grubunda olup %30'u 45-59 yaş grubuna girmektedir. 75. Yıl Mahallesi'nde de benzer oranlar hakimdir. (Kadın oranı %56, erkek oranı %44'dür.) Zübeyde Hanım Mahallesi'nde kadın oranı (%47) erkek oranına göre (%53) biraz daha azdır. Sonuç olarak her üç mahalle karşılaştırıldığında erkek ve kadın oranlarının yarı yarıya olduğu tespit edilmiştir. (EK:6, EK: 26, EK: 46)

b) Eğitim Durumları Dağılımı

Mahallelerdeki eğitim durumunu karşılaştırıldığında eğitim açısından en kötü durumda olan Zübeyde Hanım'dır.(hiç eğitim almamışların oranı %25). İkinci sırada 75. Yıl Mahallesi gelmektedir. (%24) Gazi Mahallesi'nde ise bu oran düşüş gösterirken(%13) okuma-yazma bilen

fakat ilköğretimi ekonomik sıkıntılardan dolayı yarıda bırakmak zorunda olanların oranı yükseliş göstermektedir.(EK: 8, EK: 28, EK: 48). Her üç mahallede üniversite öğrencisi veya üniversite mezunu oldukça azdır. (Gazi Mh.'de %4, Z. Hanım Mh.'de %3, 75. Yıl Mh.'de %7'dir.) Deneklerin büyük çoğunluğu eğitim masraflarından (EK: 17, EK: 37, EK: 57) dolayı sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca üniversiteyi bitirmiş olmanın artık çok fazla getirisi olmadığı görüşü de hakimdir. Mesleki eğitimin en iyi okulda değil, iş yerlerinde kazanılacağını düşünenlerin sayısı oldukça fazla olup, çocuklarının meslek , teknik, ticaret liselerinde okumalarının en doğrusu olduğunu düşünmektedirler.

Eğitim konusunda böyle düşüncelerinin altında yatan neden yine ekonomik nedenlere dayandırılabilir. Deneklerin bu düşünceleri bugünün Türkiye'sinde var olan bir gerçeği dile getirmektedir. Toplumdaki özellikle de metropollerdeki en büyük sorunlardan biri de aldığı eğitimin karşılığında istediklerine kavuşamayan üniversite mezunlarının durumudur. Ve yine metropollerde hareket edebilmenin en önemli anahtarı ekonomiye dayanmaktadır. Dolayısıyla üniversiteyi bitirmeden meslek sahibi olmak, buna ek olarak kendini geliştirmek ve iş hayatına başlayıp işinde iyi bir noktaya gelmek daha cazip hale gelmiştir.

c) Yaş ve Cinsiyete Göre Öğrencilik, Çalışma ve İşsizlik Durumlarına Göre Dağılım

Mahallelerdeki deneklerin çalışma, öğrencilik ve işsizlik durumlarına ait veriler (EK: 10, EK: 30, EK: 50) Türkiye'nin genelinde (özellikle de metropollerde) yaşanan ve hızla da artan işsizliğin boyutlarını ortaya koymak açısından çok anlamlıdır). Gazi Mh.'de seçilen deneklerden %35'i çalışıyor olup bu oran kadın(%17) ve erkekte(%18) birbirine eşitlenmektedir. Çalışmayan kadınlar büyük oranda 45-59 yaş grubunda olup, daha önce de hiç çalışmamış ev hanımlarıdır. Çalışmayan erkekler ise vakitlerini sokaklarda, kahvehanelerde geçirmektedir. Çalışmayanların %14'ü evden harçlık almakta, %21'de burs veya yardım kampanyalarından faydalanmaktadır. İşsizlik oranının en düşük olduğu yaş grubu 45-59, en yüksek olduğu 30-44 yaş grubu olması da oldukça ilginçtir.(işsiz olan orta yaş grubundaki insanların birçoğu çalıştıkları işyerlerinden çıkartıldıkları için mağdur durumda olduklarını belirtmişlerdir).

75.Yıl Mh.'de çalışanların oranı %74 olup, bu oranın %35'ni kadın, %39'nu erkekler oluşturmaktadır. Çalışmayan yaş grubu büyük oranda 45-59 yaş grubunu kapsamaktadır. Çalışmayanların %28'i aileden harçlık alırken, %6'sıda burslardan, komşu-akraba yardımlarından faydalanmaktadır. (EK: 11, EK: 31, EK: 50)

Z.Hanım Mh.'de çalışanların oranı %55 olup, bu oranın %17'sini kadın, %38'ini erkekler oluşturmaktadır. Çalışan kadın oranı oldukça düşüktür. Çalışmayan kadınların çoğunluğu evli-çocuklu olup, çocukları nedeniyle veya eşlerinin izni olmadığı için çalışamadıklarını belirtmişlerdir. (EK:17, EK: 37, EK: 57) Çalışmayanların %25'i ailelerinden harçlık alırken, %18'i burslardan ve yardımlardan faydalanmaktadır.

Eğitim düzeyi, çalışma durumları, yaş ve cinsiyet analizinin sonuçlarına bakıldığında mahalle sakinlerinin büyük oranda eğitiminin düşük olduğu görülmüştür. En kötüsü de eğitilmiş olmanın kendilerine bir şeyler kazandırmayacağına dair olumsuz düşünceleridir. Ayrıca az denemeyecek boyutta işsizlik hakimdir. Bu da insanların üretkenliğini öldürmektedir.

4.4.2. SOSYAL AĞ

4.4.2.1. Aile, Komşuluk İlişkileri, Toplumsal Duyarlılık

a) Doğdukları Bölgelere Göre Dağılım ve Mahallede Yaşamaya Başlama Sebepleri

Gazi, Zübeyde Hanım ve 75. Yıl Mahallerinde örneklemdaki çıkan sonuçlara göre deneklerin büyük çoğunluğu İç Anadolu, Doğu-Güney Doğu Anadolu Bölgesi doğumludur. Bu sıralamadan sonra Marmara Bölgesi gelmektedir. Marmara Bölgesi doğumlu olanlar özellikle 15-29 yaş grubuna girenlerdir. (EK: 13, EK:33, EK: 52) Mahallede yaşamaya başlama nedenleri sırasıyla; tanıdıklarının yakınlığı ve ucuz arsa- ev bulabilmeleridir. (EK:14, EK: 34, EK:53)

İki farklı kuşağı barındıran mahallelerde hala doğdukları bölgelere ait gelenekleri sürdürme mücadelesi bulunmaktadır.

b) Aile ilişkileri, Mahalle ile İlişkiler

Her üç mahallede yapılan örnekleme sonuçlarına göre mahallelerdeki ilişkiler oldukça sıcak ve samimidir. Komşuluk ilişkileri hala sağlam olup, aynı yörüngede düşünen insanlar fazladır. Bu da insanlar için artı avantajlar getirmektedir. 5 yıl öncesinde hırsızlık, esrar eroin kullanımı gibi kötü alışkanlıklar olmamasına rağmen 2002'de bu tür olaylar yaşanmış ve bu da mahalle sakinlerinin güven duygusunu zedelemeye başlamıştır. Buna karşın bu tür alışkanlıkları mahalleye getirenlerin mahallelinin değil dışarıdan insanların olduğu düşüncesi hakimdir. Bu da birbirlerine karşı güvenin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. (EK: 15, EK: 35, EK: 54)

Anket sonuçlarına göre mahalledeki bu ilişki olumlu olmasına karşın, hala ayakta kalan geleneksel tavır bazen baskılara, kısıtlamalara ve dedikodulara da neden olmaktadır. (EK: 15, EK: 35, EK: 54)

Aile ilişkilerinde hakim olan en büyük sorun parasal konulardır. Bu sorun, ulaşım, eğitim, giyim, yeme, eğlenme...vs. gibi konuları da etkilediği için deneklerin mahalle dışında sosyalliği yakalama şansları oldukça azdır. Ayrıca anne-baba-çocuk ilişkisinde eşler arasında ya da ebeveynlerle çocuklar arasında anlaşılacakla ilgili büyük oranda sıkıntı vardır. (EK: 17, EK: 37, EK:57) Yetişkinlerin en büyük sorunu maddi durum sıkıntısı nedeniyle çocuklarının eğitim masraflarını karşılayamamaktır. Ayrıca sigortasız/ pirt-time çalışanlarda geleceğe güvenle bakamamaktadırlar. (EK: 18, EK: 38, EK: 58)

Deneklerin yaklaşık $\frac{3}{4}$ 'ü siyasal kökenli çatışmaların yaşandığını belirtmişlerdir. 1995 yılında yaşanan Gazi Mahallesi olayları her üç mahalle sakinlerini de kötü yönde etkilemiştir. Her yıl 12 Mart öncesi ve sonrasında TEM otoyolu kavşak noktasında sıkı bir arama ile mahalleye girebildiklerini, geceleri silah sesleri duyduklarını ve bundan dolayı korku duyduklarını belirtmişlerdir. Mahallede din ayrımının olmadığını herkesin eşit olduğunu vurgulamışlardır. EK: 19, EK: 39, EK: 59)

Mahallelinin en büyük sorunu parasızlık olduğu için deneklerin büyük çoğunluğu belediyeden maddi yardımı arttırmasını istemişlerdir. Eğitim olanaklarının arttırılması, kültürel faaliyetlerin mahalle içinde de olmasını istemektedirler. (EK: 21, EK: 41, EK: 61)

Deneklerin $\frac{3}{4}$ 'ü halkevlerine veya derneklere mutlaka gitmektedir. Etkinlik düzenlendiğinde kulaktan kulağa haber aldıklarını söyleyen deneklerin büyük çoğunluğu bundan yarar

gördüklerini belirtirken, bir kısmı da derneklerin siyasal amaçlı kullanımı dolayısıyla bundan bu yelere gitmeye çekindiklerini belirtmişlerdir.

Her üç mahallede bir çok dernek olmasına karşın, üç mahallenin bir halkevi (Gazi Mahallesi Gazi Halkevi)bulunmaktadır.

4.5. GAZİOSMANPAŞA'DA SORUNLARIN AŞILMASI VE İNSAN KAYNAKLARININ GELİŞTİRİLMESİ İÇİN KENT ENSTİTÜSÜ MODELİ

Model olarak alınan Köy Enstitüleri, kurulduğu yıllarda nüfusun çoğunluğu kırsal alanlarda, köylerde yaşadığı için köylere kurulmuştur. Köyler hem eğitim olanaklarından yoksun idi hem de üretime katılma şansları çok az idi. Bu anlamda Köy Enstitüleri çabası salt ilköğretimi yaygınlaştırma çabası değildir. Aynı zamanda kalifiye eleman yetiştirmek adına, Türkiye’de var olan eğitmen açığını gidermek adına ve köylünün bilinç seviyesini yükseltmek adına öncü bir çalışma olmuştur. Köy Enstitüleri’nde coğrafi sınırlar belirlidir. **Uygulanan modelde her yerleşme için, temel ilke ve amaçlar aynı kalmak kaydı ile bölgesel özellikler ve üretim süreci gözönüne alınmıştır.** Tanzimat Dönemi’nden günümüze Türkiye’deki eğitim sistemleri içinde, **bölgesel özellikleri değerlendirerek bir bilinçlenme hareketine giden ilk eğitim sistemi Köy Enstitüleri olmuştur.**

Çok kısa sürede büyük başarılar elde etmiş Köy Enstitüleri modelinin bu temel özellikleri bugünde yeni bir anlayışla hayata geçirilebilir. Toplumsal sorunlar yaşayan, geri bırakılmış yerleşmelere, belli coğrafi sınırlar içinde kalarak, bölgesel özellikler, potansiyeller göz önüne alınarak uygulanması mümkündür. Böylece eğitim, sağlık, kültür...vb. sosyal ve ekonomik sorunlar yaşayan yerleşmelerde, sorunları gidermek için, insanların bilincini kuvvetlendiren, akılcı, insanî, etik değerlerini güçlendiren bir yol izlenebilir. Bilinç seviyesinin artırılmasıyla insanlar yaşadıkları mekanlara sahip çıkabilecekler, kendi sorunlarına çözüm arayışına gireceklerdir. Yaratıcı, üretken, bilinçli bir toplum yaratılmadan nitelikli yerleşmeler yaratmak, yaratılsa dahi korumak mümkün değildir. Bu anlayış, kentsel alanlardaki sorunlar içinde düşünülmelidir.

‘**Kent Enstitüleri**’ diye adlandırılabilen bu uygulama için mahalleler en uygun yerler gibi görünmektedir. Çünkü mahalle, sakinleri üzerinde büyük izler bırakacak kadar özgün bir karaktere sahiptir; coğrafi açıdan denetlenmesi kolaydır. Ayrıca, mahalleler kent bütünü oluşturucu parçalardır. Mahallerde kurulacak Kent Enstitüleri de böylece bir kentsel sistemin parçacıklarını oluşturur. Enstitü sistemi, mahallede yaşayan insanların talepleri doğrultusunda kendini değiştirebilecek; olaylara, sorunlara seri çözümler üretebilecektir. Bu sistemin

uygulanması ve gerçekleşmesi ile mahalleliler mekanlarının kendilerine ait olduğunu bileceklerdir. Kentlerin 'yaşanılabilir' olmasının en temel formülü insanların bilincine bağlıdır.

Kent Enstitüsü sisteminin sunulabilmesi için, ekonomik hedefler, politik hedef ve stratejiler de değişikliğe uğramalıdır. 'Bir hizmetten beklenen verimin alınabilmesi, hizmetin gerçekleştiğinin algılanmasına, kentlilerin bilgilendirilmesine, beğeni ve eleştirilerini yönetime aktarabilmesine bağlıdır. Bu konuda başarılı bir örnek olarak İngiltere'de Birmingham Kent Meclisi tarafından benimsenen temel politikaların uzantısı şeklinde oluşturulan Mahalle Forumları/ Mahalle Büroları gösterilebilir.'(Evren, 1997) Bu örnekten hareketle mahallelerdeki derneklerin ve halkevlerinin Mahalle Büroları gibi işlev görerek, Enstitü ile işbirliği içinde olması sağlanmalıdır. Böylece halkın talepleri doğrultusunda enstitü standart çalışmaları yanında hizmet yönünü değiştirebilecek kadar esnek olabilecektir.

Kent Enstitüleri vasıtasıyla mesleki eğitim, teknik eğitim ve hobi eğitimi gönüllüleri yaratılabilir. Mahallede üniversite mezunu veya öğrencisi (yabancı dil bilen, fotoğraf sanatçısı, resim, ebru, grafik, ses müziği, antrönör, bilgisayarlılar, kimyagerler...vb.) insanlar gönüllü seferber potansiyeli yaratabilir. Haftada bir ya da iki saat rutin zamanlarda Enstitü içinde, derneklerde veya okullarda ders verilebilir. Ayrıca mahalle içinde eğitmenler, gönüllü aktivitelere katılabilir. Böylece eğitmenler sadece okullarda değil, yaşamın içinde de eğitici ve yol gösterici işlevlerini devam ettirmiş olacaklardır. Bu yeni açılımlar yapabilecek potansiyeller taşımaktadır. Beans & Rice Şirketi'nin oluşturduğu gönüllü hizmetlerde büyük başarılar elde edilmiştir. Bu yöntem hem gönüllü olarak katılımda bulunanları hem de hizmetten faydalananları daha üretici kılacaktır.

Yerel belediyeler, emlak vergisi, çöp vergisi...vs. vergi gelirlerinden bir kısmını bir sefere mahsus enstitüye tahsis ederse enstitü kütüphane, bilgisayar...vb. teçhizatını rahatlıkla temin edebilecektir.

Kent Enstitüsü öncelikle toplumsal sorun yaşayan (eğitimsizlik, işsizlik, gelir düşüklüğü...vb.) alanlarda kurulması düşünülmektedir. Fakat kentler zaten hale hazırda toplumsal sorunlar yumağı olduğu için uygulamanın etaplar halinde çeperlerden merkeze doğru konfedere olarak uygulanabileceği düşünülmektedir. Bu sistem, bir bilinçlenme hareketi olması yanında sosyal kirliliği önleyecektir. Bu nedenle ilk etapta sosyal ilişkilerin kuvvetli olduğu (örnek model olacağı için sosyal ilişkilerin kuvvetli olması çalışmanın başarısını maximum kılacaktır) ancak

eğitim düzeyinin düşük olduğu, işsizliğin, sağlık sorunlarının yaşandığı geleneksel değerlerini hala ayakta tutmaya çalışan Gazi Osman Paşa ilçesi, Gazi, Zübeyde, 75. Yıl Mahallelerinde çalışılması uygun görülmüştür.

4.5.1. Amaçlar, İlkeler

4.5.1.a. Kuruluş Amaçları

Kuruluş amaçları ana başlıklar halinde şematik olarak Şekil 4.3.'de verilmiştir. Ayrıca her bir başlık altında hedeflenenler aşağıda verilmiştir:

A- Okur-yazar oranının artırılması, temel bilgilerin halka ulaştırılması

- Okur-yazar olmayanları okur-yazar haline getirmek
- Okur-yazar olan fakat ilköğretimi bitiremeyen veya çeşitli nedenlerden dolayı ilköğretim eğitimini alamamış olan insanların ilköğretimi bitirmelerini sağlamak, gerekli imtihanlara hazırlayıcı çalışmalarda bulunmak
- İlköğretimi bitiren ancak lise eğitimini almak isteyip alamayan; liseden sonra üniversite eğitimi almak isteyen insanlara yardımcı olmak.

B- Meslekî eğitim, işe hazırlama, iş içinde eğitim

- *Yerleşme içindeki veya çevresinde iş kolları, iş potansiyelleri değerlendirilerek, bölgesel özellikler göz önüne alınarak ve iş verenler ile ilişkiler içinde bulunarak iş imkanları yaratmak, iş bulma kurumu gibi davranmak.*

(‘İyi elemanlar bir işletmenin en kıymetli varlıklarıdır. Bir firmada çalışanlar, müşterilere karşı saygısız olduklarında, becerisiz kaldıklarında ya da kötü intibalar verdiklerinde işletme bu müşterilerini bir daha kazanmayacak şekilde kaybetmektedir. Müşteriler bir işin hayatiyetini teşkil ederler. Çünkü, müşteriler, firmanın kâr hedeflerini belirleyen daimi patronlarıdır. İyi elemanlar, bir işletmede bu amacı çok daha başarılı şekilde yakalayabilmektedirler. Bunu göz önüne alan firma, işyeri sahipleri, elemanlarını eğitmek durumundadır. Bu personel programları, ‘insan kaynakları’ programları arasında olup firmanın amaçlarını ve firma hakkındaki haberleri

çalışanlarına iletmeye yöneliktir. İşverenler eleman tedarikinde piyasaya başvurmak durumundadır. İhtiyaç duyduğu elemanları bulmak için çeşitli kaynaklara başvurmaktadır:

Gazete ilanı, iş dünyasına ait basın haberleri, radyo ilanları, resmi ve özel iş bulma merkezleri, sosyal yardımlaşma kurumları, üniversitelerin ilgili bölümleri, meslek odaları, ilan tahtaları, işverenler ve iş adamları dernekleri...vb.)’* Bu durumda iş bulma kurumu gibi davranan enstitü, hem o işyerinin kalifiye olan/olmayan eleman ihtiyacını karşılamış olacak, hem de istediği gibi eleman yetiştirmiş olacaktır. İş yerinde eğitim alan öğrenci de bunun karşılığında maddi değil, mesleki kazanç elde etmiş olacaktır.

- ***Halkın talepleri doğrultusunda ve mevcut işkollarına yönelik meslek kurslarının açılması, eğitimin iş içinde uygulamalı olarak verilmesi***

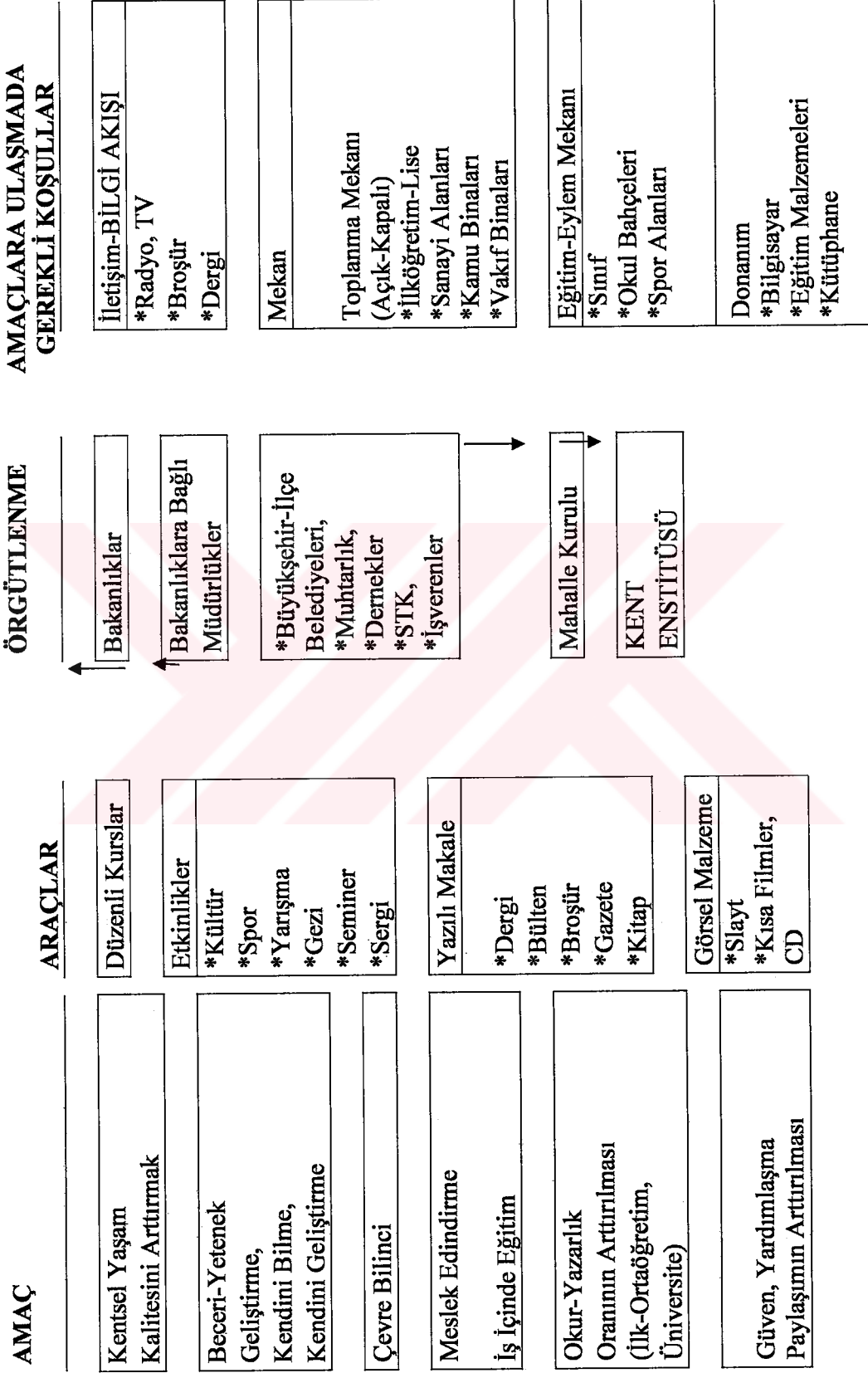
Meslek kursları, halkın talepleri doğrultusunda açılır. Kabul edilen öğrenciler –tercih edilen meslek önemlidir- işverenler ile mahalle kurulu aracılığı ile irtibat sağlanarak eğitim için bu alana yönlendirilir. Eğitimini tamamlayan öğrenci, eğitim süresince işverenden herhangi bir şey talep etmeyecektir. Mesleği tam anlamıyla öğrenenler aynı yerde iş hayatlarına devam edebileceklerdir.

- ***Mesleki eğitim ile ilgili toplantılar ve seminerler düzenlemek, işçi ve işvereni buluşturmak; yarışma ve sergiler düzenlemek.***

İlan panoları, işverenler-işadamları dernekleri, sosyal yardımlaşma kurumları, radyo yayını gibi araçlar aracılığı ile toplantı ve seminer zamanları duyurulur. Burada yapılan aktivitelerden herkesin bilgi sahibi olması programın başarısını maksimum kılmak için ön koşuldur. Yarışma ve sergiler düzenlemek, farklı insanları bir araya getireceği için, hem paylaşım söz konusu olacaktır ve hem de insanların yaptıkları işlere daha fazla sahip çıkmalarına yol açacaktır. Mesleki eğitim ile ilgili toplantılar, birebir işletmelerin, küçük firmaların uzman yetkilileri tarafından verilmesi sağlanacaktır. Bu yolla işveren ve firma yetkilileri, hem o mahalle halkının eğitimine katkıda bulunmuş olacaktır hem de mahalleliler ve enstitü yönetimi ile tanışmış olacaktır.

* Kargül, İ.DOĞAN, (1997), Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yönetim Sorunları ve Çözümleri, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 1997-47, İstanbul, ss:31

Şekil 4.3 Kent Enstitü Sisteminde Hedeflenen Amaçlar

Hazırlayan: Solmaz, YASEMİN, 2002, İstanbul

C- KENTSEL YAŞAM KALİTESİNİ ARTTIRMA

- Mahalle sakinlerine cinsiyet, yaş, etnik köken, inanç, toplumsal, ekonomik, siyasal konum, bedensel ya da zihinsel engellik ayrımı yapılmadan ihtiyaç duydukları eğitimi vermek.*
- Halkın din, mezhep, inanış ayrılıklarını hoş görmeye alıştırılması; karşılıklı yardım ve paylaşım duygularının geliştirilmesi,
- Anne-babalara çocuk yetiştirme ile ilgili eğitim vermek; kitap okuma alışkanlığını kazandırmak ; gündemi hızlı takip etmelerini sağlamak amacıyla kitaplık oluşturmak veya varsa kitaplığı zenginleştirmek
- Türkçeyi en iyi şekilde konuşmak ve yabancı dil etkilerinden korumak amacıyla diksiyon dersleri vermek,
- Güven, yardım ve paylaşım duygularının geliştirilmesi.
- Hastalıklardan korunma yollarının öğretilmesi; dengeli beslenmenin önemini öğretilmesi, çocuk bakımı, hasta bakımı, ilkyardım derslerinin verilmesi,

D - ÇEVRE BİLİNCİ

- Ev, sokak, çevre temizliği eğitimini vermek; çevre güzelliğini sağlayıcı çalışmalar yapmak.
- Çevre bilgisi, çevre koruma, yeşil alanları koruma, tarihi çevreleri koruma ile ilgili temel dersler vermek veya ilgili üniversitelerin veya kuruluşların seminerlerine katılımı sağlamak.

E – YETENEK GELİŞTİRME

- Kültür-sanat faaliyetleri düzenlemek, müzik, resim, tiyatro dersleri vermek. Kent içindeki aktivitelere katılımı teşvik etmek.

* Yıldırım, SELAHATTİN, (1997), 'Yerel Yönetim ve Demokrasi', IULA-EMME- Yerel Yönetimlerin Geliştirilmesi Programı El Kitapları Dizisi, Kavramlar, Yaklaşımlar, T.C.Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Kent Basınevi, İstanbul.,

4.5.1.b. Kuruluş İlkeleri

* Fırsat ve Olanak Eşitliği

Mahalle sakinlerine cinsiyet, yaş, etnik köken, inanç, toplumsal, ekonomik veya siyasal konum, bedensel ya da zihinsel engellik ayrımı yapılmadan ihtiyaç duydukları eğitimi vermek

* İş Eğitim İlkesi

Enstitüde öğretilenler uygulamalı hale getirilecek ve her birey yaptıklarını mahalle hizmetine sunacak, ayrıca yapılanlar enstitünün ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak için satışa sunulacaktır. Yetişkin fakat iş bulamayan insanların eğitim düzeylerine göre ve taleplerine uygun olarak iş bulmaları sağlanacak; eğitim durumu yetersiz insanların yeteneğine göre mesleki eğitim verilecektir. Ayrıca yerleşim içindeki ilköğretim son sınıf öğrencilerinin öğretmenleri aracılığı ile gözlemlenen mesleki eğilime göre (öğrencinin isteği durumunda) enstitüye yönlendirilecek ve bu yönde hem eğitim alarak hem de çalışarak mesleğin öğrenciye kazandırılmasına çalışılacaktır. Öğrencinin ilgi duyduğu meslek dalının, yerleşim içinde veya çevresindeki iş kollarında bulunmadığı durumlarda, Mahalle Kurulu tarafından il genelinde yapılan araştırmalarla öğrencinin o iş koluyla irtibatı sağlanacaktır.

* Yönetime Katılma İlkesi

Kent Enstitüsünün en temel amaçlarından biri katılımı arttırmaktır. Mahalleyi ve mahalleliyi ilgilendiren herhangi bir durumun sadece idari yönetim içindeki insanların değil, o yerleşim içindeki insanların da kararı ile gerçekleşmesi/-memesine bağlı olmalıdır. Örneğin, Gazi Mahallesi için 2002-2003 yılı itibarı ile bir şehir parkı yapımına başlanmıştır. Fakat bu çalışmadan ve olup bitenlerden mahallede yaşayanlar bilgilendirilmemiştir. Böylesi bir çalışmada, yapılan planlardan ve uygulama sürecinden insanların bilgilendirilmesi gerekir. Mahalleliler, yerleşmelerindeki hizmetler ve gelişmelerden haberdar olmalıdır. Hizmetin sunulmasında, talep edilenlerin gerçekleşmesinde Mahalle kurulu ve Mahalle Muhtarı etkin olacaklardır. Kentsel yenileme çalışmalarından, sosyal hizmetlerden, eğitim, rekreasyon, altyapı çalışmalarından, afet durumunda işleyecek acil eylem planlarından halkın bilgilendirilmesi için kurul ve muhtarlık aracılığı ile toplantılar düzenlenmelidir. Bu toplantılar için herhangi bir okul

binası hafta sonları kullanılabilecek şekilde ayarlanmalıdır. Bu durum, yerel yönetim yetkilileri-mahalle sakinleri arasındaki güveni karşılıklı kılacaktır.

*** Özveri ve Özgecilik İlkesi**

Kent Enstitüsü'nün en belirgin niteliği, karmaşıklığın, çeşitliliğin içinde birlikteliği, karşılıklı saygı ve güveni yaratmak olacaktır. İlçe sınırları içerisindeki her bir mahallede veya birkaç mahallenin merkezi bir noktasına kurulması hedeflenen Enstitü, konfedere bir sistem oluşturacaktır. Bu yönüyle sadece mahalle içinde değil, mahalleler arasındaki iletişimi de kuvvetlendirecektir. Kurulduğu yerleşim içinde çalışmalara başlayan Enstitü, belli zamanlarda farklı kültürleri yan yana getirebilecek; böylece kent içinde kollektif kimlik karmaşası ve bunun doğurduğu kimlik bunalımı, kutuplaşma... vs.'nin önüne geçilmiş olacaktır. Enstitü sistemi, insanlara tam anlamıyla bağımsızlık değil, karşılıklı özveri ve bağımlılığı kazandıracaktır.

***Kendi Kendine Öğrenmeyi Sürdürme İlkesi**

Enstitüde öğretilen bilgiler, genel olarak insanların sürekli olarak kullanabileceği bilgiler olacaktır. Toplum eğitime yönelik bilgiler, -ev hanımları, çalışan kadınlar, gençler, çocuklar, çalışan -çalışmayan erkekler, yaşlılar- tüm insanlara ulaştırılmaya çalışılacaktır. Mahalle sınırlarındaki ilköğretimler ve lise binalarındaki kitaplıklar zenginleştirilmeli ve halka açık kütüphane görevi görmelidir. Ayrıca aynı eğitim binalarında sergi, yarışma, seminere katılım olanağı sağlanmalıdır. Bilginin sıcak tutulması ve öğretilenlere yenilerinin eklenmesi amacı ile sadece mahalledeki insanların katılımı (mahalleli önderliğinde) aktiviteler düzenlenmelidir.

*** Yıl Boyu Eğitim İlkesi**

Enstitü yıl boyu aralıksız olarak eğitim verecektir.

4.5.2. Yer Seçim Kriterleri

Enstitüler, nüfusu kalabalık olan mahallelerde merkezi, tüm komşuluk üniteleri tarafından rahatça erişilebilecek bir mekanda tek bir noktada kurulmalıdır. Nüfusun az olduğu yerleşmelerde iki ya da üç mahallenin merkezi bir noktasında yer seçmelidir. Mahalle içindeki Mahalle Kurulu olarak dönüştürülmesi düşünülen derneklerin konumları değiştirilmeyecektir. Nüfusun 5000-7500 kişi olduğu, yerleşmelerde Enstitü, 2 ya da 3 mahallenin merkezi bir noktasında komşuluk

ünitelerinin ulaşabileceği, ulaşım güzergahı üzerinde merkezi bir nokta üzerinde yer seçmelidir. Nüfusun 10.000-15.000 kişi olduğu kalabalık mahallelerde ise Kent Enstitüsü, sadece o mahalleye hizmet sunacak şekilde düzenlenmelidir. İlçe belediyesinin 2000 yılı nüfus kayıtlarına göre uygulama alanı olarak seçilen Gazi ve Zübeyde Hanım Mahalleri'nde 14.500 kişi ve 75. Yıl Mahallesi 15.000 kişi yaşamaktadır. Bu nedenle her bir mahallede bir enstitü ana ulaşım güzergahı üzerinde kurularak hizmet verebilecektir. (Şekil 4.4'de şematik olarak enstitü için yer belirlenmiştir.)

4.5.3. Hukuki Temeli ve İşleyişi

Kurumsal Yapı

Enstitü Sistemi, ilçe belediyesi ve ilçe milli eğitim müdürlüğünün denetimi altında olacaktır.

Yerel ölçekteki denetim sistemin işleyişini hızlandıracak ve başarının yüksek olmasını sağlayacaktır. Ayrıca Enstitü sistemi ile iş potansiyelini artırıcı özelliğinden ve üretime yönelik çabalarından dolayı çevre iş kollarının da mali olarak desteği alınabilecektir. Tüm bu girişimlerin gerçekleşebilmesi için öncelikle, kamu yönetiminden özel kurumlara ve özel girişimlere kadar her bir birimin esnek bir yapıya kavuşması da ön-kosuldur.

İlgili bakanlıklarda üzerlerine düşen görevleri aşağıdaki şekilde gerçekleştirecektir.

1)- Milli Eğitim Bakanlığı ve bünyesindeki Yaygın Eğitim Dairesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Adalet Bakanlığı, Basın-Yayın Turizm Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, İmar – İskan ve Bayındırlık Bakanlığı, Sanayi Bakanlığı, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Tarım Bakanlığı

2)- Sivil toplum kuruluşları, yarayışlı dernekler, örgütler

3)- Özel şirketler, işverenler

Her bir kurum arasındaki işleyiş yukarıdan aşağı, aşağıdan yukarıya eşitlikçi bir şekilde yürümelidir. Burada her bir kurumsal yapı üzerine düşecek görevleri sıralamak yerinde olacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Yaygın Eğitim Müdürlüğü, okuma-yazma öğretimi, temel kültür eğitimi, inceleme, araştırma, eğitimcileri yetiştirme, görevlendirme, koordinasyon, duyuru, enstitü işeyişinden sorumlu kurum görevi görecekler. Yine Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı, **İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri'nin** sorumluluğundaki İlköğretim, ortaöğretim ile ilgili daireler

bitirme imtihanları ile ilgili kurslardan ve de okur-yazarlığın artırılması ile ilgili faaliyetlerden sorumlu olacaklardır. **Üniversite ve yüksekokullar**, konferans ve seminerler yapıldığında bunun duyurusunu enstitülere ileteceklerdir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü, vakıf tesislerini gerektiği hallederde halk eğitimi için sunması,

Adalet Bakanlığı, cezaevleri ve ıslahevlerindeki insanların, toplumdan giderek dışlanması veya soyutlandırılması yerine bu insanları kazanma adına buralarda eğitim çalışmalarını sürdürmesi ve bu konuda enstitüye gereken desteği vermesi,

Basın-Yayın, Turizm Bakanlığı, tanıtıcı yayınlar, geziler tertip ve teşvik ederek enstitü hizmetine sunmak,

Çalışma Bakanlığı, çeşitli meslek kursları, işi öğretme ve işe yerleştirme aşamaları için gereken teknik bilgileri vermede görevli insanları tayin etmek,

İçişleri Bakanlığı, yerel belediye çalışanlarının halk eğitimi ile ilgili çalışmalarda destekleyici olmalarını sağlamak,

Ulaştırma Bakanlığı, kent içi- yurt içi aktivitelere gezilere toplu katılımlarda indirimli olarak ulaşımdan faydalanmanın sağlanmasına çalışmak

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, yerleşim bölgesini ilgilendiren plan değişikliklerini, çevre bilgisi, seminer ve kurslar aracılığı ile halka iletilmesi,

Sanayi Bakanlığı, ihtiyaca göre küçük sanat kurslarının düzenlenmesinde yardımcı olmak,

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, sağlık derslerinin verilmesinde gereken teknik elemanın ve teçhizatın temin edilmesini sağlamak.

Çeşitli Sivil Toplum Kuruluşları, enstitü çalışmalarında gerek meslek edindirme, gerek toplum eğitimi ile ilgili ve gerekse maddi yardıma ihtiyaç duyanlara destek amacıyla yardımcı görevler üstlenmesi,

Dernekler, mevcut haliyle tüm insanlara açık olacaktır. Mahalle kurulları ise, mahallelinin taleplerini ilgili bakanlıklarla, daire ve müdürlüklerle görüşerek enstitüde hazır hale gelmesini yönlendirecektir. Mahalle kurulu, duyuruların tüm halka ulaşmasını temin edecek, ilgili tüm kuruluşlarla bağlantı sürekli olacaktır.

Amaçlara Ulaşmada Gereken Koşullar

Radyo kanalları ile her türlü duyuru yapılmalıdır. Ayrıca Enstitü düzenlediği aktivitelerin halka ulaştırılmasını sağlamak amacıyla ilan, broşür dağıtımı, dergi, bülten...vs. ile yapılmalıdır.

SONUÇ

Metropoldeki toplumsal sorunları çözmeye, insanların kentlerine sahip çıkabilmelerini sağlamada, kentlerin daha yaşanabilir olmasının temel dayanağında ‘eğitim’ yatmaktadır.

Kentleri fiziksel planlarla düzenlemenin ve yaşanılabilir mekanlar oluşturma, insanların ihtiyacı olan her türlü kamusal hizmeti sunmanın yanı sıra ayrıca o kentte yaşayanların bilinç seviyesini ve kentli bilincini arttırmak gereklidir. Ayrıca, farklı kimliklerin bulunduğu metropollerde bu kimlikleri bir araya getirerek, ortak yaşama/paylaşım duyguları güçlendirilmelidir.

Bugün metropollerde kapitalist ilişkilerin varlığı ile ekonomi-politik yaşam devamlı değişim halindedir. Bu değişim metropolde yaşayan farklı sosyal sınıftaki insanları farklı şekillerde etkilemektedir. Ortak paydaya oturan sorun ise bireyselleşme, yalnızlaşma, güvensizlik, suç eğilimlerinin artması, geleneksel ilişkilerin zayıflaması...vb. gibi durumlardır. Heterojen insan gruplarının yaşadığı metropollerde, bazı yerleşimler kentli olmanın gerektirdiği birçok olanağa sahipken bazıları geri kalmaktadır. Küreselleşme ile birlikte gelir dağılımları arasındaki farklar daha da derinleşmiştir. Ekonomik tabandaki bu dengesizlik her alanda insanları etkilemektedir. Oysaki uç noktadaki bu eşitsizliğin asgariye indirilmesi gereklidir.

İstanbul metropolü 1950-1980 yılları arasında yoğun göçlerle kalabalıklaşan bir şehirdir. Sanayi yatırımları ile cazibesi artan şehre daha iyi yaşam standardına kavuşabilmek için kırsal alanlardan insanlar akmaya başlamıştır. Özellikle kentin çeperlerindeki boş alanlara yerleşerek ve getirdikleri kültürlerini, geleneksel davranışlarını sürdürerek yaşamlarına devam etmişlerdir. Planlı yerleşim olmadığı için altyapı, sağlık, eğitim...vb alanlarda sorunlar yaşamışlardır. İlk göçerler kente uyum sağlamaya başladığında bu defa yeni göçerler gelmeye başlamıştır. Ancak yerleşim seçimi, hemşehriliğe dayandığı için bu defa kentte aynı etnik kökene bağlı, aynı geleneksel tavırları gösteren, birbirine benzer gruplar oluşmaya başlamıştır. Kent içinde mekanlar etnik yapıya göre tanımlanır hale gelmiştir. böylece kırıncı kapalı toplum yapısı kente taşınmıştır ve insanlar kent-kır kültürü arasında sıkışıp kalmışlardır. Bu kapalı gruplar her ne kadar birbirlerine bağlı olarak yaşamlarını sürdürmeye devam etseler de bu defa küreselleşme ve kapitalizmin varlığı ve kitle iletişim araçları ile değişimler evlerimize kadar sokularak kapalı

yaşayan ve bilinçli davranışlarda bulunamayan insanlar (özellikle genç kesim) üzerinde özendirici etkiler yaratmıştır. Kentte işsizlik, gelir düşüklüğü, eğitimsizlik, sağlık sorunlarının yaşandığı alt yerleşimler bulunmaktadır. Özellikle bu alanlardan etaplar halinde başlanarak eğitim odaklı bir bilinçlendirme hareketinin başlanması zorunludur.

Bu temel amacı gerçekleştirmek adına İstanbul-Gaziosmanpaşa ilçesindeki sorunlar incelenmiştir. 1950 li yıllardaki göç hareketleriyle oluşan Gaziosmanpaşa ilçesi giderek kalabalıklaşmış, çoğunlukla aynı etnik yapıya sahip insanların aynı mahallelerde oturduğu, kendi içine kapalı, alt-orta gelir gruplarının ikamet ettiği, geleneksel bir tavırla yaşam mücadelesi veren, işçi sınıfının ağırlıklı olduğu, eğitim seviyesinin düşük olduğu, sosyal-kültürel olanaklardan yoksun bir yerleşimdir. Plansız olarak gelişen Gaziosmanpaşa'da daha çok hemşehriliye dayalı ilişkiler hakimdir. İlçede Gazi, Zübeyde Hanım ve 75. Yıl Mahalleleri uygulama alanı olarak seçilmiştir. Bu seçimin temel nedeni ise aynı sosyal-kültürel özelliklere sahip olmaları olmuştur. Sorunların tespiti ve enstitünün üstleneceği rolü belirlemek için her mahallede 100 denek üzerinde anket yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda, metropol çeperindeki en büyük sorunun işsizlik olduğu ve buna bağlı olarak eğitim olanaklarından yeterince faydalanamayan bir gençliğin varlığı ortaya çıkmaktadır. Eğitim sorununun yanı sıra ekonomik sıkıntılar, sağlık sorunları ve kentsel aktivitelere katılamamak belli başlı meseleler olarak belirmektedir. Bu sorunlara rağmen mahallelerde yaşayanların aynı coğrafi bölgeden bölgeden gelmiş olması, benzer sosyo-kültürel özellikler taşıması sebebiyle, hemşehriliğe dayalı güven ve paylaşım duyguları yüksektir. Bu güven ve paylaşım duygusu sosyal sermayeye dönüştürülebilir.

Enstitü sisteminin kurgulanmasındaki temel amaç, belirli coğrafi alanlar içinde potansiyelleri değerlendirmek, insanların taleplerine cevap vermek, farklı kimlikleri buluşturmak, kentleri daha yaşanılabilir sosyal mekanlar haline getirmektir. Bu bağlamda yer seçimi kararı önemlidir. Enstitünün ana ulaşım güzergahı üzerinde komşuluk ünitelerinin ulaşabileceği noktalarda kurulması bu temel amaca hizmet edecektir.

Uygulama alanı olarak seçilen mahallelere mahalle büroları kurulacaktır. Her mahalle bürosu, halkın sorunlarıyla bire bir ilgilenecek ve bu sorunları değerlendirerek enstitüye veya sivil toplum kuruluşlarına bilgi aktarımında bulunacaktır. Böylece derneklerin daha iyi hizmet vermesi ve farklı kültürlere açılımı da sağlanmış olacaktır. Enstitünün bir diğer amacı, gönüllü birlikler, guruplar kurarak eğitimde maliyeti aza indirmek, ve bu gruba giren insanların var olan mesleki

yaşantıları dışında üretici bir rol oynamalarını sağlamaktır. Örneğin her mahallede ilköğretim ve lisede görevli öğretmenlerin bu çalışmaya katılımı teşvik edilerek yaşamın içinde de öğretici görevlerine devam etmeleri sağlanmış olacaktır. Ayrıca mesleki eğitim, hobi eğitimi, teknik eğitim konusunda gönüllü guruplar yaratılarak bu konuda bilgi sahibi olan insanların haftanın bir ya da iki saatinde isteğe bağlı zamanlarda (bu zaman ayarlanabilecektir) enstitü içinde veya mevcuttaki okul binalarında ders verilebilecektir.

Enstitü bu üç mahallede öncelikle okur-yazar olmayanları belirleyerek okur-yazarlığı kazandırma, halka temel bilgiler verme, çevre bilincini geliştirmek amacıyla konu hakkında bilgi sunma ve çevre güzelliğini sağlayacak çalışmalar yapmak, yetenekleri geliştirici kültür- ve sanat faaliyetleri ile ilgili dersler vermek ve öğrenilenleri etkinliğe çevirmek, ilk yardım, hasta bakımı, çocuk bakımı, dengeli beslenme, afetler ve bunlardan korunma yöntemleri...vb. konularda bilgi sunmak ile insanları bilgilendirecek; bunu yaparken yaş, cinsiyet, etnik köken, inanç, düşünsel yapı konusunda ayırım gözetmeyecektir. Mahallelerde kurulacak olan her enstitü bir diğeriyle işleyiş olarak ilişkili olacak; etkinlikler gerektiğinde ortak düzenlenerek farklı insanların ortak eylemlerde bir araya gelmeleri sağlanacaktır.

Mahallelerdeki önemli diğeri bir sorun işsizliktir. Bu noktada enstitü halkın talebini, mesleki bilgi düzeyini ölçerek mevcuttaki iş potansiyellerini değerlendirme görevini üstlenecektir. Gaziosmanpaşa ilçesinde iş kollarının ağırlıklı dağılımına bakılığında tekstil ile ilgili işlerin yoğunlaştığı, ayrıca torna-tesfiye ve diğeri küçük ölçekli ticari işlerin ağırlıklı olduğu görülmektedir. Mahalle sakinleri bu işler hakkında mesleki bilgiye sahip olmak için öncelikle mahalle bürosuna başvuracak ve buradan enstitü belli sayıda öğrenciyi kabul edecektir. Kabul edilen öğrenciler enstitü aracılığı ile işveren arasında irtibat kurularak öğrencinin mesleki eğitimi bu iş alanı içinde öğrenmesine çalışılacaktır. Böylece iş içinde eğitim ilkesi hayata geçirilmiş olacaktır. Öğrenci uzmanlaştığı takdirde bu işyerinde kalabilecek veya başka işlerde çalışabilecektir. Enstitü, mesleki eğitim konusunda toplantı ve seminerler düzenleyecek, ve bu seminerleri gazete, tv, radyo ilanları ile duyurarak ilçedeki diğeri mahallelilerinde katılımı sağlanacaktır. Mesleki eğitimin verilmesinde firmaların, iş yerlerinin uzman yetkilileri tarafından verilmesine çalışılacaktır. Böylece, işçinin işverenle buluşması, işverenin o mahalle halkı ve potansiyeli hakkında bilgi sahibi olması sağlanmış olacaktır.

Önemle belirtilmesi gereken bir husus şudur: Enstitü bu yolla işsizliği kökünden çözemeyecektir. Çünkü bunun ön koşulu ülkede dengeli kalkınmanın olmasıdır. Ancak bu yöntemle iş sıkıntısında azalmalar meydana gelecektir. Ayrıca insanlara temel konularda bilgiler verilmesiyle duyarlı, bilinçli bir toplumun önü açılmış olacaktır. Bu hareketin bugün başlamasıyla bundan iki kuşak sonrası gençlerin kendinden emin, özgün düşünceler üretebilecek kadar sağlam karakterli olması sağlanmış olacaktır.

Model Gaziosmanpaşa'daki diğer mahallelere de uygulanarak, eğitimin kolektif bir harekete dönüşmesi ileriye dönük amaçlardandır.

KAYNAKLAR

- Afzal, Muhammed, (2000), 'Birmingham Belediyesi'nde Yerinden Yönetim ve Demokratikleşme, Kent Yönetimlerinin Demokratikleşme Sürecinde Mahalle, IULA-EMME, Kent Basımevi, 2000 İstanbul, ss:11-38
- Alada, A, (1993), Şehir Yönetiminin Örgütlenmesinde İlk Basamak Mahalle, Yayınlanmamış Çalışma, IULA-EMME Uluslar arası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı, İstanbul
- Akyüz, Yahya, (1985), Türk Eğitim Tarihi, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara
- Ana Britannica 13. Cilt, Ana Yayıncılık Sanat Ürünleri, 1989, İstanbul, ss: 599, sütun:2-3
- Ana Britannica 9. Cilt, Ana Yayıncılık, 1999 İstanbul, ss: 327, sütun: 2-3
- Atabek, Erdal, (2001), 'Anne, Baba Korkuyorum...' Cumhuriyet Kitap Dergisi, 20.11.01, ss: 7-8
- Atiker, Erhan, (1995), Bireyselleşme ve Toplumsal Farklılaşma, İ.Ü. Edebiyat Fak. Yay., Rektörlük No: 3912, Fakülte No: 3400, 1995 İstanbul, ss:2-3
- Baykurt, Fakir, (1997), Unutulmaz Köy Enstitüleri, Duisburg, Almanya, ss: 197 (Yayınlanmamış Kitap)
- Bilgin, Nuri, (1995), Kollektif Kimlik, Sistem Yayıncılık, İstanbul, ss:59,
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi 14. Cilt, Librairie Larousse, İnterpress Basım Yayıncılık A.Ş. 1990, İstanbul, ss: 7073, sütun:1-2
- Bookchin, Muuray, (1999), Kentsiz Kentleşme- Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü, Özyalçın, Burak (çev.), Ankara, 1999, İstanbul.
- Çelikhan, Seniha, (1994), Türkiye'de Ülke, Bölge ve Şehir Düzeyinde Şehir Bölge Planlaması Yönünden Eğitim Tesisleri Analiz ve Planlaması,(Okul öncesi, ilk ve orta eğitim), Uzel Matbaacılık Ambalaj ve Matbaa Malzemeleri San. Ve Tic. Ltd. Şti. Yay., Ekim 1994, İstanbul, ss:1-13
- Diğer, İclal, (1999), 3. Bin Yılda Şehirler: Küreselleşme Mekan Planlama Dünya Şehircilik Günü 23. Kolokiyumu, 8-9-10 Kasım 1999, YTÜ Yayınları, 2000 İstanbul,
- Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 5. Cilt, Ana Basım A.Ş., 1994, İstanbul, ss: 380, sütun: 1-2-3
- Erçin Osman, (1942), Türkiye Maarif Tarihi, Cilt No: 10, Milli Eğitim Yayınları, Ankara
- Ergit, Şükrü, (1999), T.C.Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Dairesi Başkanlığı, Milli Eğitim İle İlgili Mevzuat 2, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1999, ss: 1101-1115
- Erses, Selma Mine, (1998), 'Metropolitan Alanlar ve Metropollerdeki Kimlik Değişimi', Y.T.Ü Metropolitan Alanlar Planlama Sorunları, 1.Sempozyum Bildirileri, İstanbul, ss:46

- Evren, Yiğit, (1997), Metropoliten Alanlarda Yerel Kamu Hizmetlerinin Sunulmasında Optimizasyon, Konut Alanlarında Servis Birimi Olarak Mahallelerin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi , YTÜ, FBE Ens. (yayınlanmamış)
- Fidan, Nurettin ,(1985) Okulda Öğrenme ve Öğretme, Altın Yayınevi, 1985 Ankara, ss: 7
- Francis et al, (1998), Coletta ve Perkins, (1995), ‘Social Capital’, www.infed.org/biblio/socialcapital.htm., 10 Şubat 03, İstanbul
- Fukuyama, Francis, (1999), ‘Social Capital’, www.socialcapital.com., 20 Şubat 03, İstanbul.
- Fukuyama, Francis,(1999),‘Social Capital’ imf.org/external/pubs/ft/seminer/1999/fukuyama.htm. 17 Ocak 2003, İstanbul.
- Fukuyama, Francis,(1999), Güven, YKY, 2000, İstanbul.
- Gedikoğlu, Şevket, (1953), Halk Eğitimi, İdeal Basımevi, 1953 Ankara, ss: 39-57, 69-83
- Gökçen, Rifat, Gaziosmanpaşa, Özyürek Yayınları, 1983, İstanbul, ss:28-53
- Harvey, David, (1997), Postmodernliğin Durumu, Savran, Sungur (çev.) Metis Yayınları, 1997 Kasım, İstanbul.
- İstanbul Külliyyatı/Cumhuriyet Dönemi İstanbul İstatikleri, (1927-1990), İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı, İstanbul Araştırma Demografi Merkezi Yayınları, İstanbul
- Kargül, İ. Doğan, (1997), ‘Yerel Yönetim ve Demokrasi’, IULA-EMME-Yerel Yönetimlerin Geliştirilmesi Programı el Kitapları Dizisi, Kavramlar, Yaklaşımlar, T.C. Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Kent Basımevi, İstanbul.
- Kazgan, Gülten, (2002) Kuştepe Gençlik Araştırması 2002, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Ekim 2002, İstanbul
- Kavak, Yüksel, (1997),i Dünya’da ve Türkiye’de İlköğretim, Pegem Yayınları, 1997 Ankara, ss: 11-17.
- Kirby, Fay, (1960), Türkiye’de Köy Enstitüleri, Beyazıt Kütüphanesi, Kitap No: 107704, Tasnif No: 371 (496)=94.35, Doktora Tezi, İstanbul.
- Mutioğlu, Halil, (1998), ‘Metropollerde Kimlik ve Katılım/Kaybolan Paradigma’, Metropoliten Alanlar Planlama Sorunları, 1. Sempozyum Bildirileri, 15-16 Ekim 1998, İstanbul.
- Ozankaya, Özer, (1994), Toplumbilim, Cem Yayınevi, Ocak 1994, İstanbul
- Putnam, Rubert, (1998), ‘Social Capital’ www.socialcapital.com 20 Şubat 2003, İstanbul.
- Şengül, Tarık, (1999), ‘Sosyal Adelet Kent Mekanı ve Küreselleşme’, 3. Bin Yılda Şehirler: Küreselleşme Mekanı Planlama, Dünya Şehircilik Günü 23. Kolokiyumu 8-9-10 Kasım 1999, İstanbul
- Uygun, Ekrem, (1990), İlçemiz Gaziosmanpaşa, İstanbul Beyazıt Kütüphanesi, Kitap No: 28 4350, 1990 İstanbul, ss:11-33.

Tanilli, Server, (1996), Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?, Cem Yayınevi, Ocak 1996, İstanbul, ss:47-69.

Temel Britannica, 11. Cilt, Ana Yayıncılık A.Ş., 1993 Nisan, İstanbul, ss:70-71, sütun: 1-2

T.C.Milli Eğitim Bakanlığı Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü, Halk Eğitimi Çalışmalarının Verimli Olması, Çalışmalardan Birlik ve Beraberliğin Sağlanması Hakkında Açıklama, Milli Eğitim Yayınları, Ankara 1961, ss: 5-15.

Toymaz, Haydar, (1992), Hizmetiçi Eğitim, Pegem Yayınları, 1992 Ankara, ss: 3

Türkoğlu, Pakize, (1997), Köy Enstitüleri, İş Bankası Yayınları, İstanbul, ss:176-250

Yavru, Yılmaz, Temel Hüseyin (1968), Gaziosmapaşa İlçesini Tanıyalım, Saffet Matbaası, ss:5

Yenen, Zekiye;Akın Oya; Yakar Hülya (2000), Eyüp Dönüşüm Sürecinde Sosyal-Ekonomik-Mekansal Yapı, Eyüp Belediyesi Yayınları, 2000, İstanbul

Varış ve diğerleri, (1991), Eğitim Bilimlerinde Çağdaş Gelişmeler, Eskişehir A.Ö.F. Yayınları, Eskişehir

EKLER

Ek 1 Suç İşlediği Andaki İkametgah (İstanbul) ve Suç Türüne Göre Cezaevinden Çıkan Hükümlüler, 2000.....	102
Ek 2 Yaş Gruplarına Göre Cezaevine Giren Hükümlüler, 2000,İstanbul.....	102
Ek 3 Suç İşlediği Andaki İkametgah (İstanbul) ve Suç Türüne Göre Cezaevinden Çıkan Hükümlüler, 2000.....	103
Ek 4 Öğrenim Durumuna Göre Cezaevine Giren Hükümlüler, 2000.....	104
Ek 5 Suç Türüne Göre İslahevine Giren Hükümlü Çocuklar, 2000, İstanbul.....	105
Ek 6 Zübeyde Hanım Mahallesi –Yaş ve Cinsiyet Dağılımı.....	106
Ek 7 Deneklerin Medeni Durumlarına Göre Dağılım.....	107
Ek 8 Deneklerin Eğitim Durumu.....	108
Ek 9 Deneklerin Çalışma Durumları.....	109
Ek 10 Yaş ve Cinsiyete Göre Öğrencilik, Çalışma ve İşsizlik Durumları.....	110
Ek 11 Deneklerin Kişisel Gelir Kaynakları.....	111
Ek 12 Hane Halkının Gelir Düzeyi.....	112
Ek 13 Deneklerin Doğdukları Bölgelere Göre Dağılımı.....	113
Ek 14 Zübeyde Hanım Mah’de Yaşamaya Başlama Sebepleri.....	114
Ek 15 Zübeyde Hanım Mah. Hakkında Olumlu/Olumsuz Düşüncelerine Göre Dağılım.....	115
Ek 16 Mahallede En Sık Buluşulan Noktalara Göre Dağılım.....	116
Ek 17 Denelerin Ailevi İlişkilerinin Olumlu/Olumsuz Oluşlarına Göre Dağılımı.....	117
Ek 18 Deneklerin Karşılaştığı En Önemli Güçlükler.....	118
Ek 19 Mahallede En Sık Rastlanılan Sosyal Bozukluklar.....	119
Ek 20 Mahallede Olmasını İstediklerine Göre Dağılım.....	120
Ek 21 Belediyeden Mahalle İçin İstediklerine Göre Dağılım.....	121
Ek 22 Mahalleyi Ne Kadar İyi Tanıdıklarına Göre Dağılım.....	122

Ek 23 Mahallede Kökeni, Yaşam Tarzı ve Sosyal Düzeyi Birbirinden Farklı İnsanların Varlığına İlişkin Dağılım.....	123
Ek 24 Mahalledekilerle Güçlü Bir Dayanışma İçinde Olup/Olmadıklarına Göre Dağılım.....	123
Ek 25 Mahalle İçindeki Derneklerin ve Halkevlerinin Ne Kadar Sıklıkta Kullanıldıklarına Göre Dağılım.....	124
Ek 26 Yıl Mahallesi –Yaş ve Cinsiyet Dağılımı.....	125
Ek 27 Deneklerin Medeni Durumlarına Göre Dağılım.....	126
Ek 28 Deneklerin Eğitim Durumu.....	127
Ek 29 Deneklerin Çalışma Durumları.....	128
Ek 30 Yaş ve Cinsiyete Göre Öğrencilik, Çalışma ve İşsizlik Durumları.....	129
Ek 31 Deneklerin Kişisel Gelir Kaynakları.....	130
Ek 32 Hane Halkının Gelir Düzeyi.....	131
Ek 33 Deneklerin Doğdukları Bölgelere Göre Dağılımı.....	132
Ek 34 75.Yıl Mah’de Yaşamaya Başlama Sebepleri.....	133
Ek 35 75.Yıl Mah. Hakkında Olumlu/Olumsuz Düşüncelerine Göre Dağılım.....	134
Ek 36 Mahallede En Sık Buluşulan Noktalara Göre Dağılım.....	135
Ek 37 Denelerin Ailevi İlişkilerinin Olumlu/Olumsuz Oluşlarına Göre Dağılımı.....	136
Ek 38 Deneklerin Karşılaştığı En Önemli Güçlükler.....	137
Ek 39 Mahallede En Sık Rastlanılan Sosyal Bozukluklar.....	138
Ek 40 Mahallede Olmasını İstediklerine Göre Dağılım.....	139
Ek 41 Belediyeden Mahalle İçin İstediklerine Göre Dağılım.....	139
Ek 42 Mahalleyi Ne Kadar İyi Tanıdıklarına Göre Dağılım.....	140
Ek 43 Mahallede Kökeni, Yaşam Tarzı ve Sosyal Düzeyi Birbirinden Farklı İnsanların Varlığına İlişkin Dağılım.....	140
Ek 44 Mahalledekilerle Güçlü Bir Dayanışma İçinde Olup/Olmadıklarına Göre Dağılım.....	141
Ek 45 Mahalle İçindeki Derneklerin ve Halkevlerinin Ne Kadar Sıklıkta Kullanıldıklarına Göre Dağılım.....	141

Ek 46 Gazi Mahallesi –Yaş ve Cinsiyet Dağılımı.....	142
Ek 47 Deneklerin Medeni Durumlarına Göre Dağılım.....	142
Ek 48 Deneklerin Eğitim Durumu.....	143
Ek 49 Deneklerin Çalışma Durumları.....	144
Ek 50 Yaş ve Cinsiyete Göre Öğrencilik, Çalışma ve İşsizlik Durumları.....	145
Ek 51 Deneklerin Kişisel Gelir Kaynakları.....	146
Ek 52 Hane Halkının Gelir Düzeyi.....	146
Ek 53 Deneklerin Doğdukları Bölgelere Göre Dağılımı.....	147
Ek 54 Gazi Mah. 'de Yaşamaya Başlama Sebepleri.....	148
Ek 55 Gazi Mah. Hakkında Olumlu/Olumsuz Düşüncelerine Göre Dağılım.....	149
Ek 56 Mahallede En Sık Buluşulan Noktalara Göre Dağılım.....	150
Ek 57 Denelerin Ailevi İlişkilerinin Olumlu/Olumsuz Oluşlarına Göre Dağılımı.....	150
Ek 58 Deneklerin Karşılaştığı En Önemli Güçlükler.....	151
Ek 59 Mahallede En Sık Rastlanılan Sosyal Bozukluklar.....	152
Ek 60 Mahallede Olmasını İstediklerine Göre Dağılım.....	152
Ek 61 Belediyeden Mahalle İçin İstediklerine Göre Dağılım.....	153
Ek 62 Mahalleyi Ne Kadar İyi Tanıdıklarına Göre Dağılım.....	153
Ek 63 Mahallede Kökeni, Yaşam Tarzı ve Sosyal Düzeyi Birbirinden Farklı İnsanların Varlığına İlişkin Dağılım.....	154
Ek 64 Mahalledekilerle Güçlü Bir Dayanışma İçinde Olup/Olmadıklarına Göre Dağılım.....	154
Ek 65 Mahalle İçindeki Derneklerin ve Halkevlerinin Ne Kadar Sıklıkta Kullanıldıklarına Göre Dağılım.....	155

EKLER

EK-1: Yaş Grubuna Göre Cezaevine Giren Hükümlüler, 2000, İstanbul

A: Toplam, B: Erkek, C: Kadın

Toplam-Türkiye		Toplam-İstanbul			-15		16-18		19-21	
A	B	C	A	B	C	B	C	B	C	C
98.969	96.188	2.781	8.970	8.619	351	7	91	361	24	

22-29		30-39		40-49		50-59		60-64		65+	
B	C	B	C	B	C	B	C	B	C	B	C
2407	99	3004	116	2001	68	622	38	72	1	54	5

EK-2 Suç İşlediği Andaki İkametgah (İstanbul) ve Suç Türüne Göre Cezaevinden Çıkan Hükümlüler, 2000

A: Toplam, B: Erkek, C: Kadın

	Adam Öldürme	Dövmek, Yaralama	Kız, Kadın ve Erkek Kaçırma	Irza Geçme	Zina	Zimmete Para Geçirme	Rüşvet İrtikap ve Sahtecilik	Dolandı- rıcılık	Sövme, Hakaret	
Türkiye	A 118.765	8.948	5.622	922	1.815	12.483	246	1 858	7.511	145
	B 115.334	8.550	5.536	893	1.805	12.085	236	1 814	7.338	143
	C 3.431	398	86	29	10	398	10	44	173	2
İstanbul	B 15.218	1.033	854	82	176	3.075	23	369	1.906	8
	C 570	37	8		1	92	3	4	40	

Kaynak: D.I.E. 2000

Ek: 3 Suç İşlediği Andaki İkametgah (İstanbul) ve Suç Türüne Göre Ceza Evinden Çıkan Hükümlülüler, 2000

A:Toplam, B: Erkek, C: Kadın

TOPLAM	Uyuşturucu Madde Kul. Satmak, Satın Almak	Para ve Mal Kaçakçılığı Yapmak	Kabakatlər	Orman Suçları	İcra, İflas Kanunlarına Muhalefet	Ateşli Silahlar	Diğer Suçlar
Türkiye	A	2.286	470	977	1.304	57.464	3.694
	B	2.221	464	965	1.286	55.597	3.686
	C	65	6	12	18	1.867	8
İstanbul	B	762	30	41	21	4.888	680
	C	46	1	4	2	282	2
							48

Kaynak: D.I.E. 2000

EK: 4 Öğrenim Durumuna Göre Cezaevine Giren Hükümlüler, 200

A: Toplam. B: Erkek, C: Kadın

TOPLAM (Türkiye)		Okuma Yazma Bilmeyen	Okur Yazarak Olup Bir okuldan Mezun Olmayan	İlkokul	Ortaokul ve Dengi Meslek Okulu	Lise ve Dengi Meslek Okulu	Fakülte ve Yüksek Okul Mezunu
A	98.969						
B	96.188	1.796	2.522	69.860	10.495	9.503	2.012
C	2.781	445	131	1.405	238	440	122
TOPLAM (İstanbul)							
A	10.309						
B	9.936	211	130	6.040	1.407	1.706	442
C	373	83	6	128	38	87	31

Kaynak: D.İ.E. 2000

EK: 5 Suç Türüne Göre İslahevine Giren Hükümlü Çocuklar, 2000, İstanbul

A: Toplam	B: Adam Öldürme	C: Hırdızlık	D: Irza Geçme
E: Fiili Livata	F: Yaralama	G: Gasp	H: Diğer

Suçun İşlendiği İl (İstanbul)

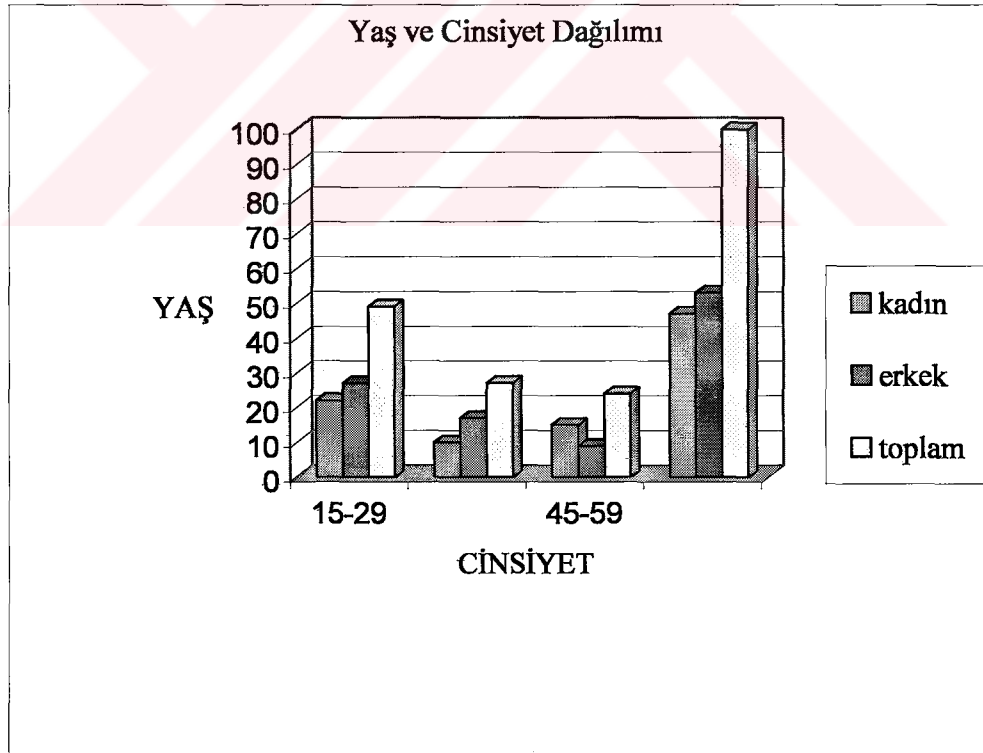
	Toplam	İstanbul Çocuk Tutuk Evi	İzmir Çocuk İslah Evi
A	83	54	29
B	12	8	4
C	28	22	6
D	4	2	2
E	11	8	3
F	2	1	1
G	24	13	11
H	2	0	2

Kaynak: D.I.E, 2000

Zübeyde Hanım Mahallesi Örnekleme Çalışması (100 Kişi)

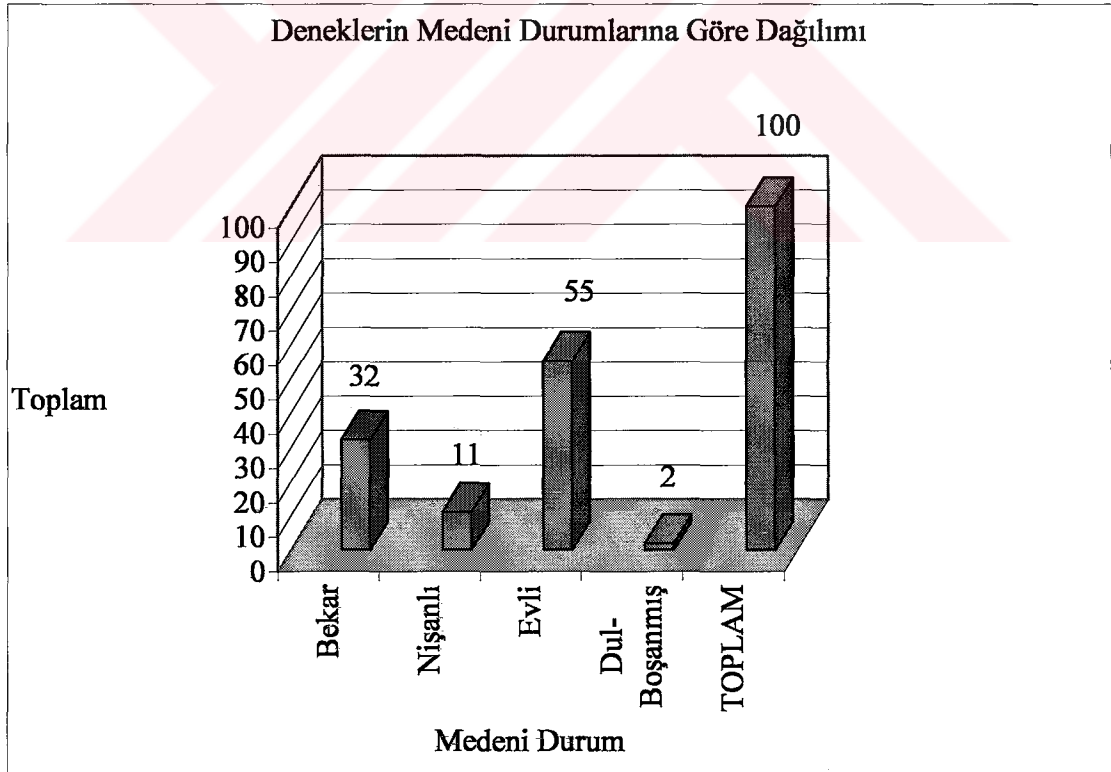
EK: 6 Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

Yaş	Kadın	Erkek	Toplam
15-29	22	27	49
30-44	10	17	27
45-59	15	9	24
TOPLAM	47	53	100

EK: 7 Deneklerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

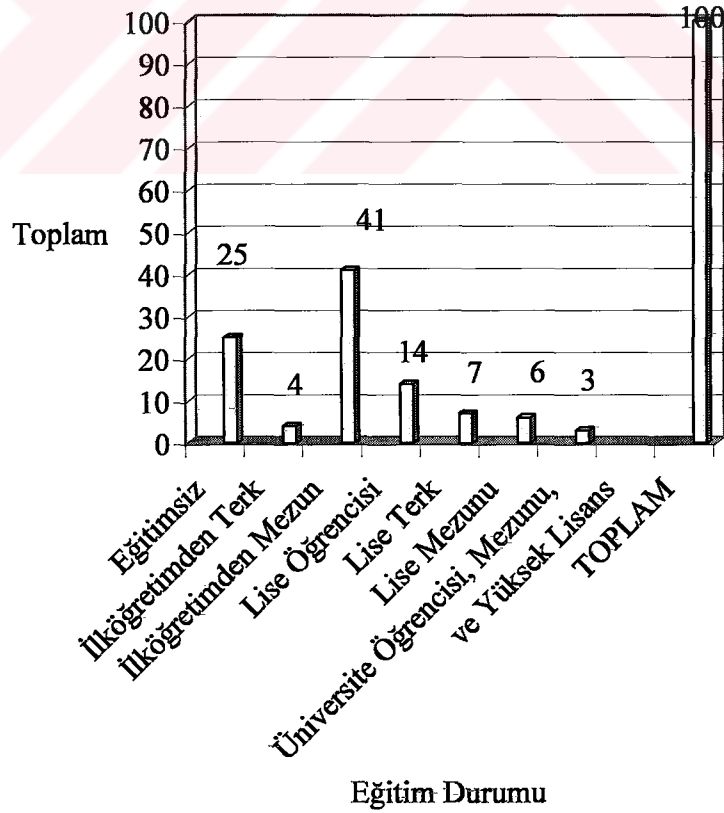
Medeni Durum	Genel
Bekar	32
Nişanlı	11
Evli	55
Dul-Boşanmış	2
TOPLAM	100

EK: 8 Deneklerin Eğitim Durumu

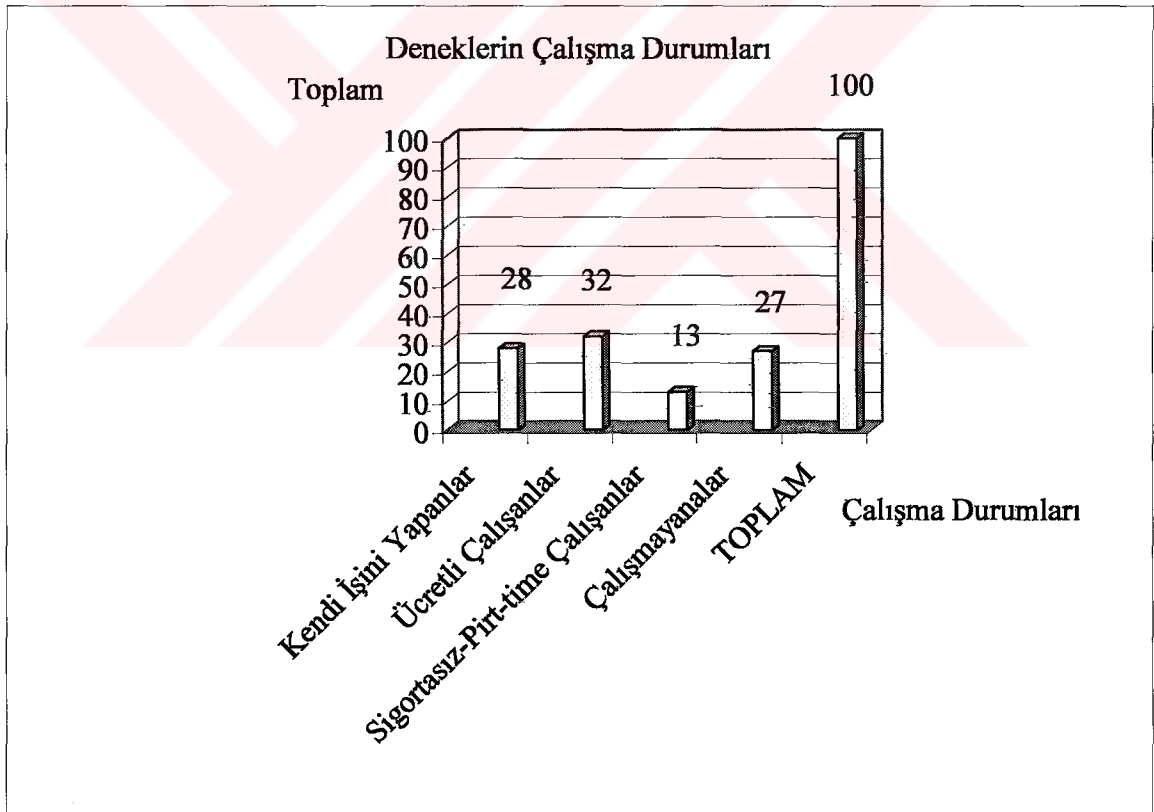
EĞİTİM DURUMU	GENEL
Eğitimsiz	25
İlköğretimden Terk	4
İlköğretimden Mezun	41
Lise Öğrencisi	14
Lise Terk	7
Lise Mezunu	6
Üniversite Öğrencisi, Mezunu, ve Yüksek Lisans	3
TOPLAM	100

Deneklerin Eğitim Durumu

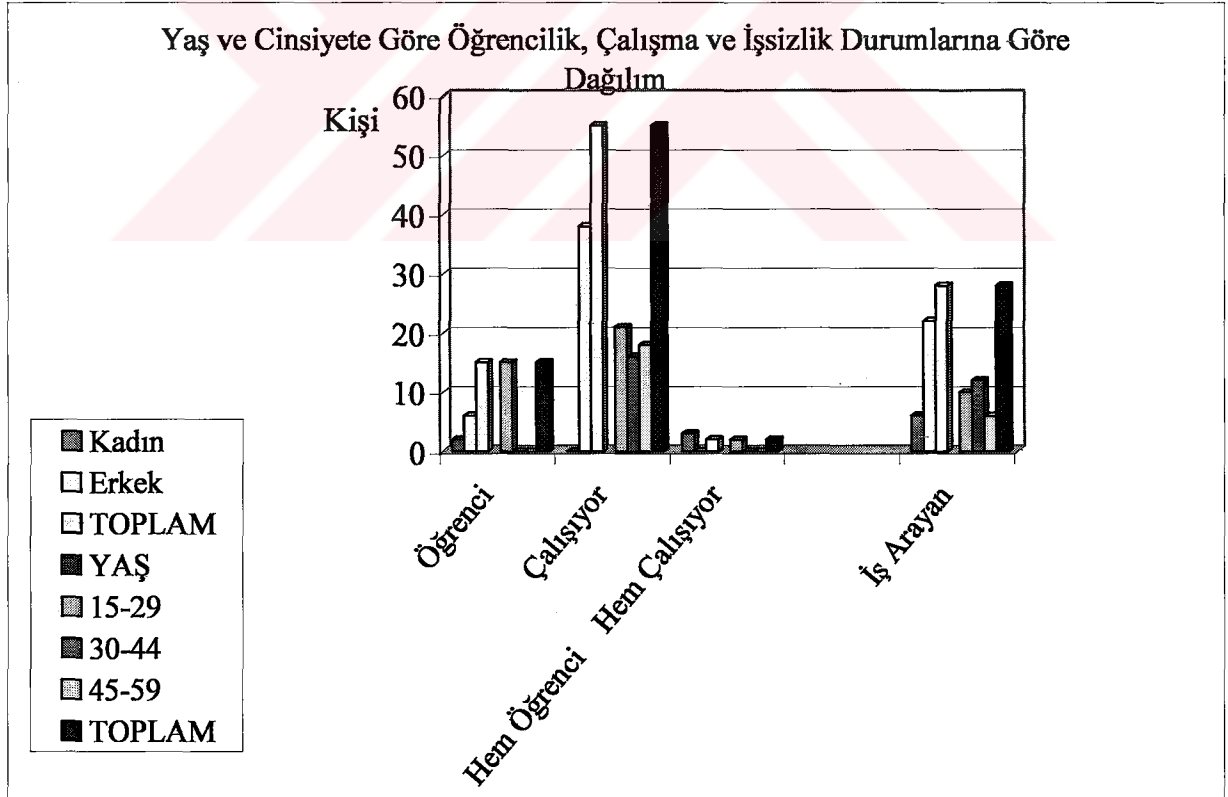
EK: 9 Deneklerin Çalışma Durumları

Çalışma Durumları	Genel
Kendi İşini Yapanlar	28
Ücretli Çalışanlar	32
Sigortasız-Pirt-time Çalışanlar	13
Çalışmayanalar	27
TOPLAM	100

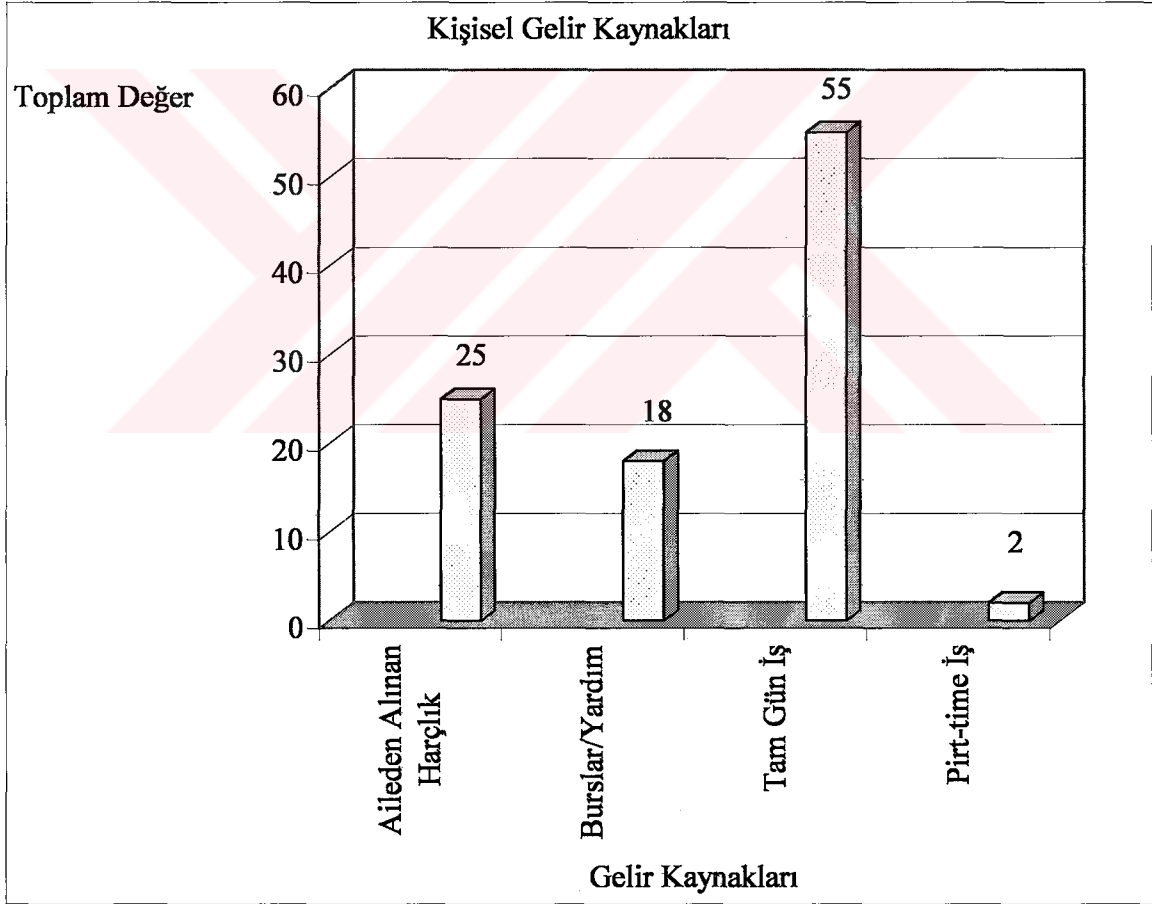
EK: 10 Yaş ve Cinsiyete Göre Öğrencilik, Çalışma ve İşsizlik Durumları

Cinsiyet	Öğrenci	Çalışıyor	Hem Öğrenci Hem Çalışıyor	İş Arayan
Kadın	2	0	3	6
Erkek	6	38	0	22
TOPLAM	15	55	2	28
YAŞ				
15-29	15	21	2	10
30-44	0	16	0	12
45-59	0	18	0	6
TOPLAM	15	55	2	28

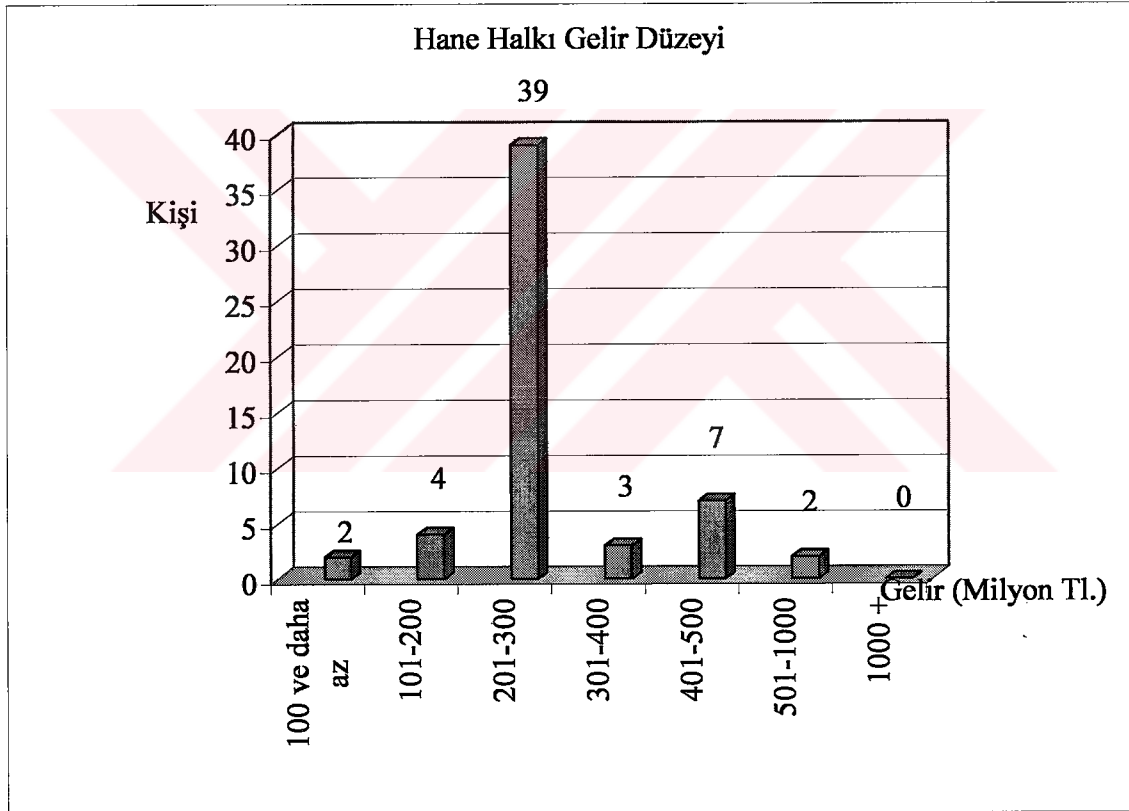
EK: 11 Deneklerin Kişisel Gelir Kaynakları

GELİR KAYNAKLARI	GENEL
Aileden Alınan Harçlık	25
Burslar/Yardım	18
Tam Gün İş	55
Part-time İş	2
TOPLAM	100

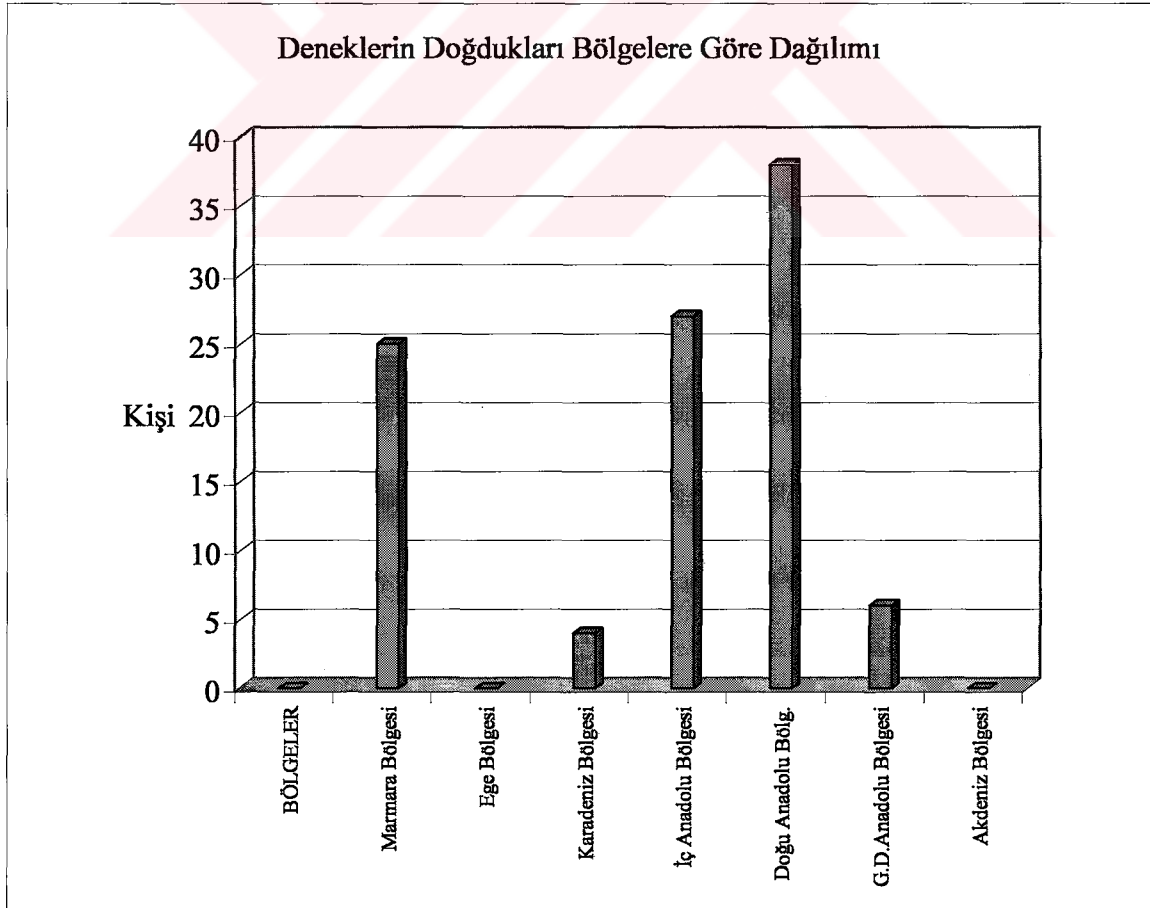
Ek: 12 Hane Halkının Gelir Düzeyi (aylık Milyon TL.)

GELİR (MİLYON TL.)	GENEL
100 ve daha az	2
101-200	4
201-300	39
301-400	3
401-500	7
501-1000	2
1000 +	0
TOPLAM	57

EK: 12 Deneklerin Doğdukları Bölgelere Göre Dağılımı

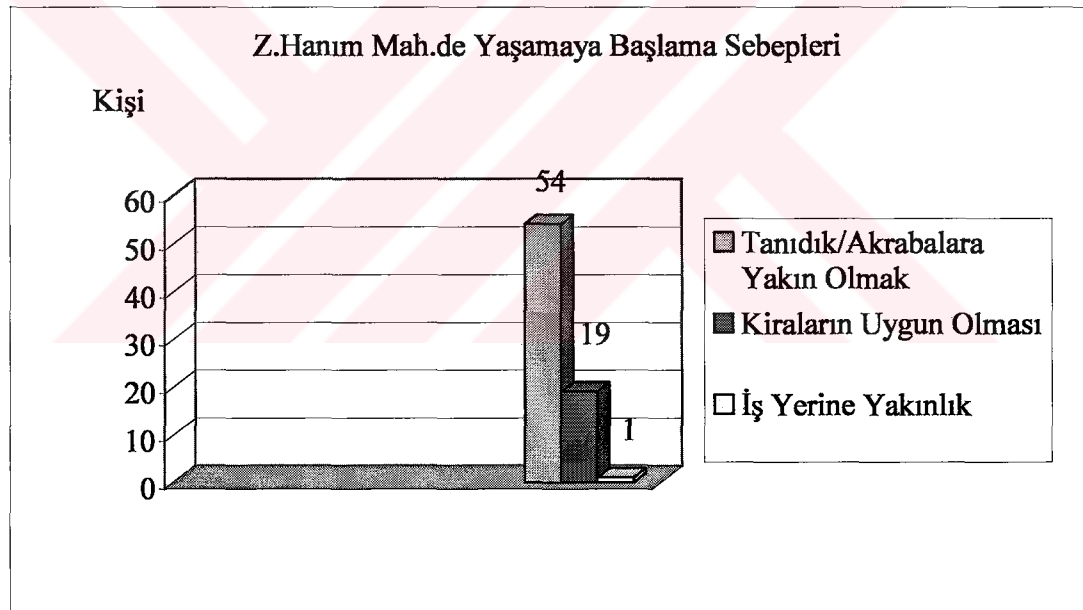
BÖLGELER	GENEL (kişi)
Marmara Bölgesi	25
Ege Bölgesi	0
Karadeniz Bölgesi	4
İç Anadolu Bölgesi	27
Doğu Anadolu Bölğ.	38
G.D.Anadolu Bölgesi	6
Akdeniz Bölgesi	0
TOPLAM	100

EK: 14 Zübeyde Hanım Mahallesi'nde Yaşamaya Başlama Sebepleri*

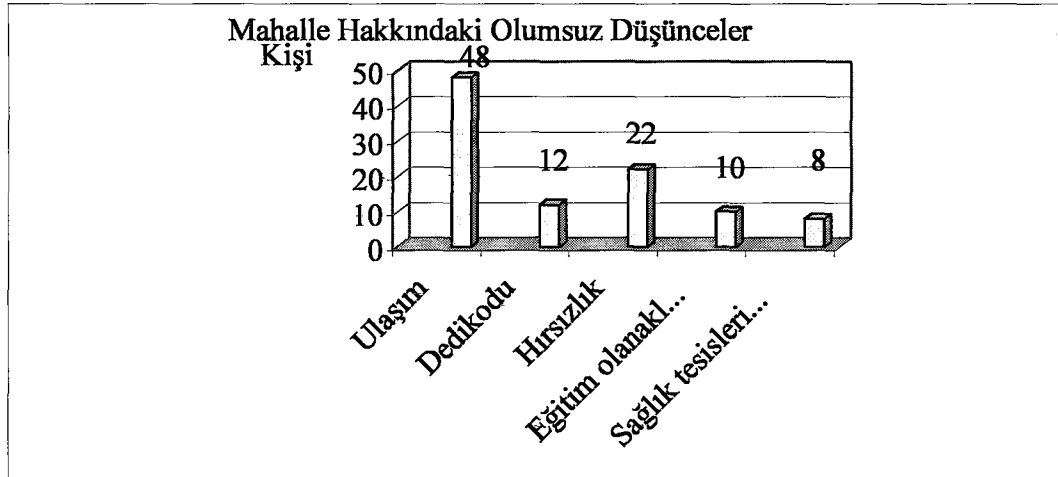
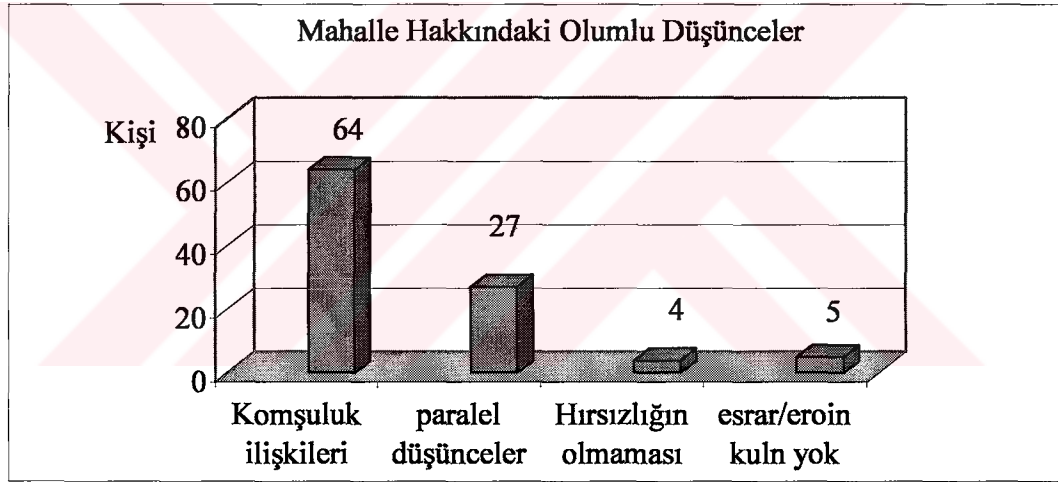
SEBEPLER	GENEL
Tanıdık/Akrabalara Yakın Olmak	54
Kiraların Uygun Olması	19
İş Yeri Yakınlık	1
TOPLAM	75

*Bu anket 75 Kişi Üzerinden Değerlendirilmiştir.

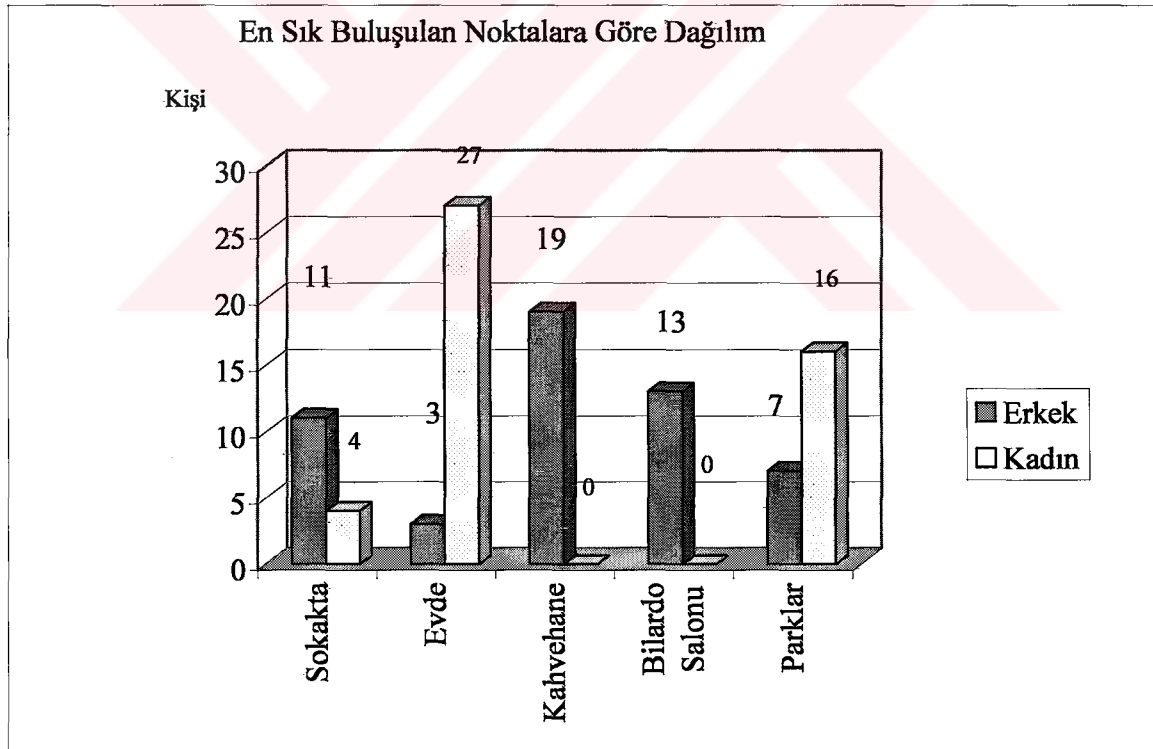
EK: 15 Zübeyde Hanım Mah. Hakkındaki Olumlu/Olumsuz Düşüncelerine Göre Dağılımı

OLUMLU	GENEL	OLUMSUZ	GENEL
Komşuluk ilişkileri	64	Ulaşım	48
paralel düşünceler	27	Dedikodu	12
Hırsızlığın olmaması	4	Hırsızlık	22
esrar/eroın kuln yok	5	Eğitim olanaklarının iyi olmayışı	10
		Sağlık tesislerinin az oluşu	8
TOPLAM	100	TOPLAM	100

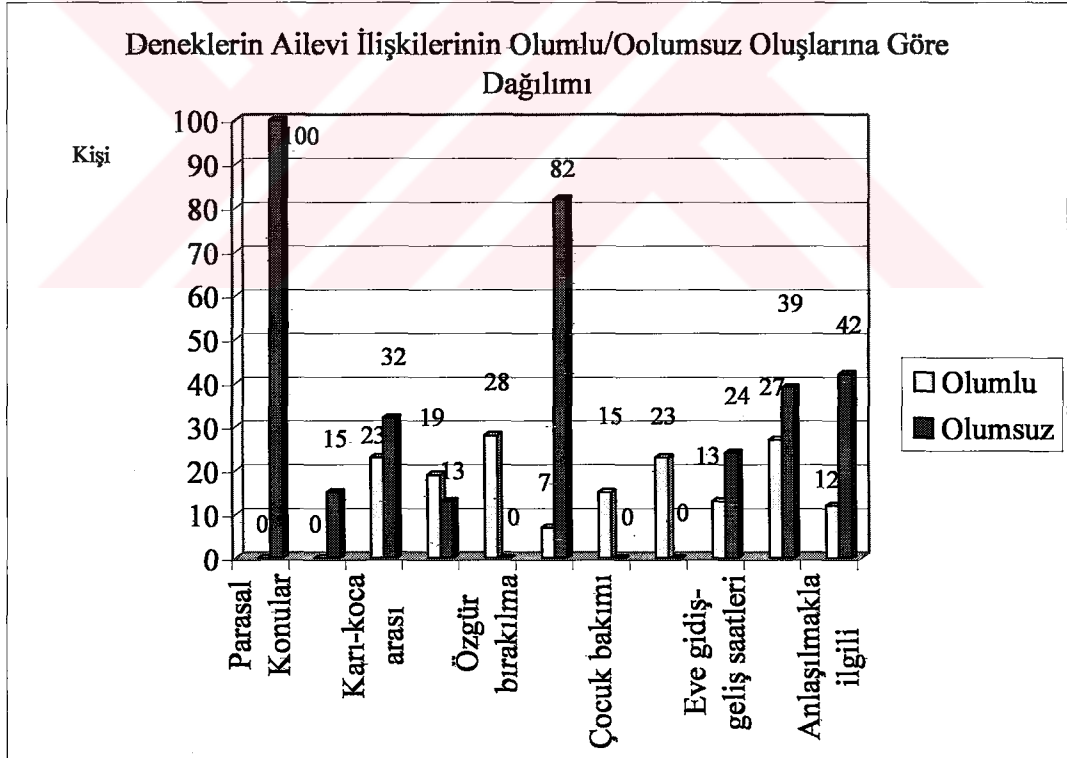
EK: 16 Mahallede En Sık Buluşulan Noktalara Göre Dağılımları

Buluşma Noktaları	Erkek	Kadın
Sokakta	11	4
Evde	3	27
Kahvehane	19	0
Bilardo Salonu	13	0
Parklar	7	16

EK: 17 Deneklerin Ailevi İlişkilerinin Olumlu/Olumsuz Oluşlarına Göre Dağılımı

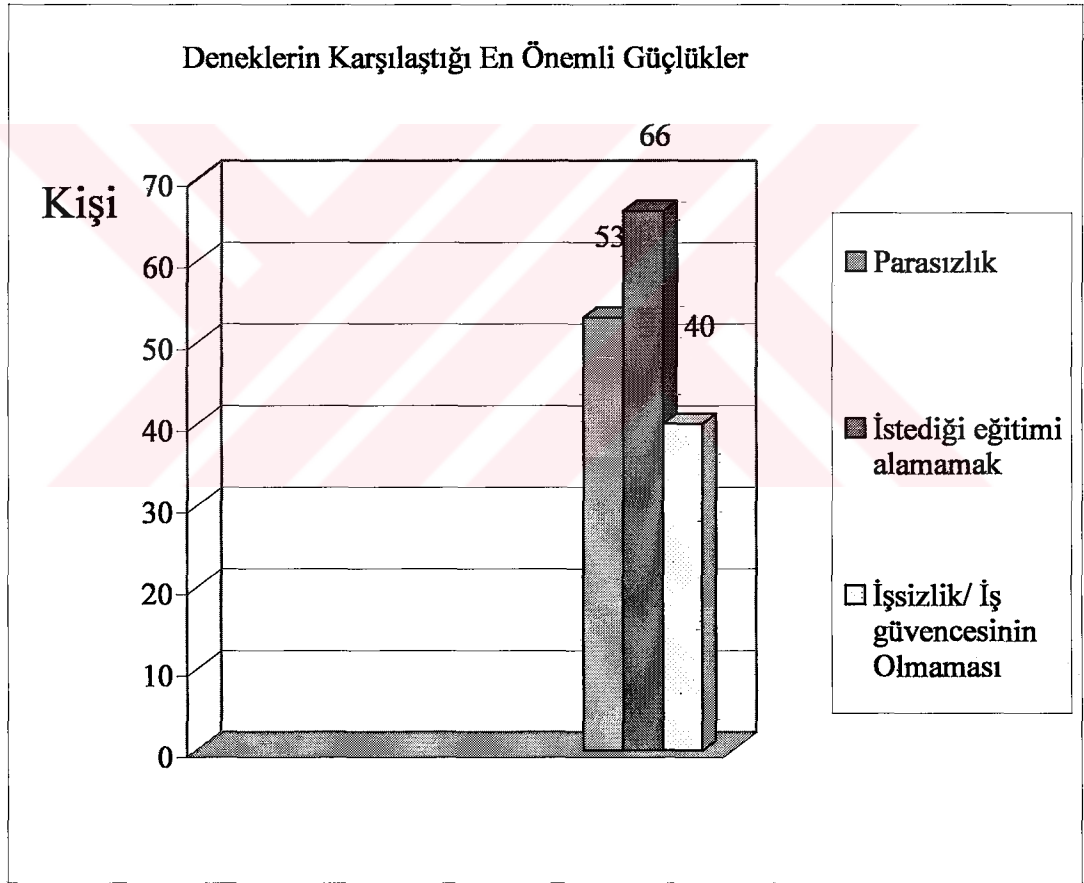
KONULAR	Olumlu	Olumsuz
Parasal Konular	0	100
Okul Masrafları	0	15
Karı-koca arası ilişki (evliler için)	23	32
Kız-erkek arkadaşlıkları (bekarlar için)	19	13
Özgür bırakılma	28	0
Giyim	7	82
Çocuk bakımı	15	0
TV	23	0
Eve gidiş-geliş saatleri	13	24
İş	27	39
Anlaşılmakla ilgili	12	42

EK: 18 Deneklerin Karşılaştığı En Önemli Güçlükler*

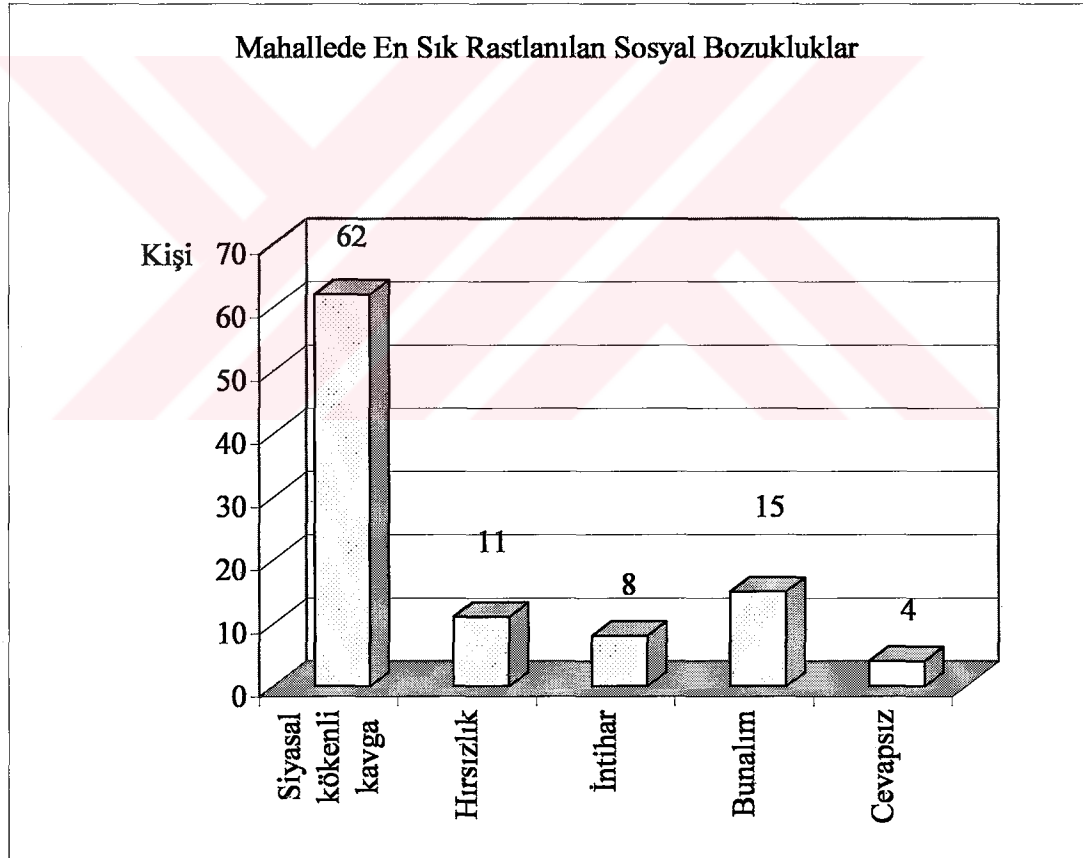
KONULAR	GENEL
Parasızlık	53
İstediği eğitimi alamamak	66
İşsizlik/ İş güvencesinin Olmaması	40

*Bu ankete verilen cevaplar çokludur.

EK: 19 Mahallede En Sık Rastlanılan Sosyal Bozukluklar

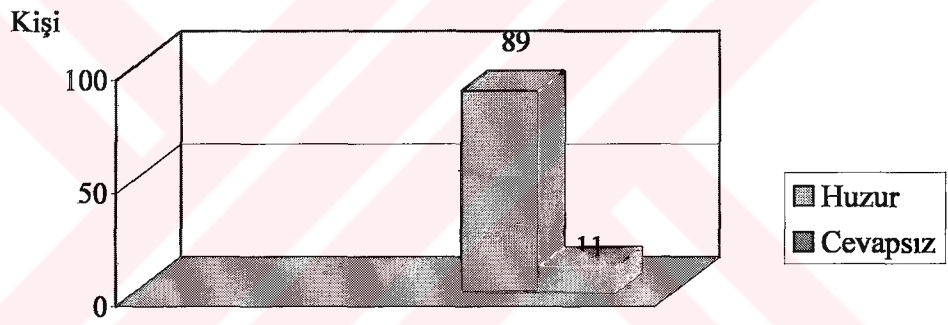
SOSYAL BOZUKLUKLAR	GENEL
Siyasal kökenli kavga	62
Hırsızlık	11
İntihar	8
Bunalım	15
Cevapsız	4
TOPLAM	100

EK: 20 Mahallede Olmasını İstediklerine Göre Dağılım

İSTEKLER	GENEL
Huzur	89
Cevapsız	11
TOPLAM	100

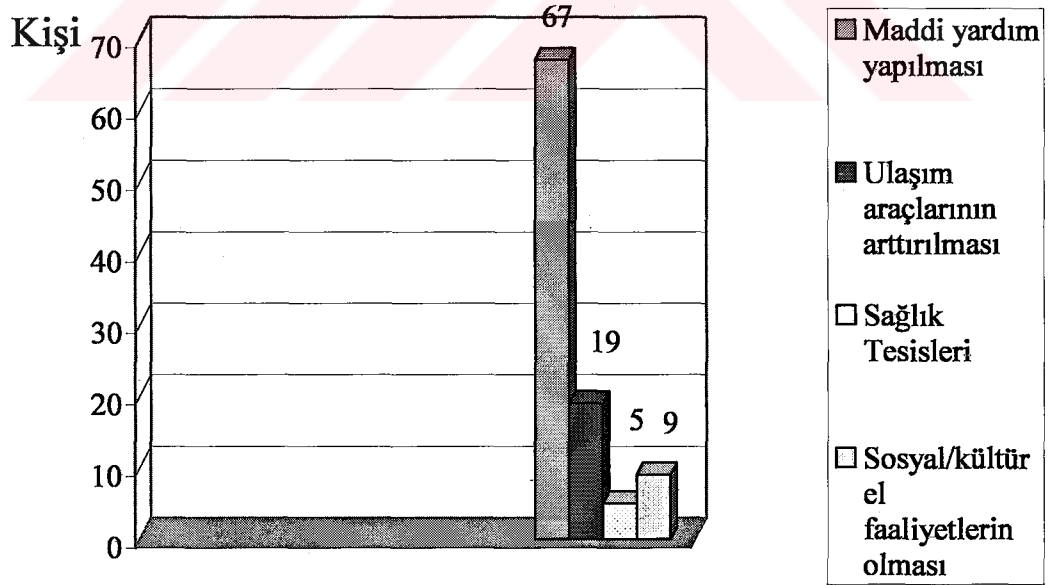
Mahallede Olmasını İstedikleri Kalemlere Göre Dağılım

EK: 21 Belediyeden Mahalle İçin İstediklerine Göre Dağılım

İSTEKLER	GENEL
Maddi yardım yapılması	67
Ulaşım araçlarının artırılması	19
Sağlık Tesisleri	5
Sosyal/kültürel faaliyetlerin olması	9
TOPLAM	100

Belediyeden Mahalle İçin İstediklerine Göre Dağılım

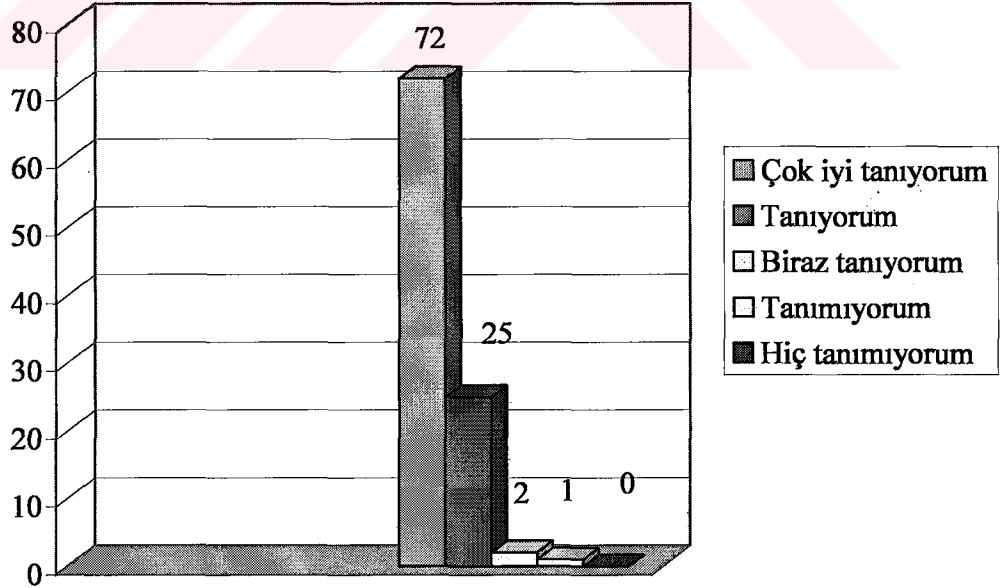

EK: 22 Mahalleyi Ne Kadar İyi Tanıdıklarına Göre Dağılım

DÜŞÜNCELER	GENEL
Çok iyi tanıyorum	72
Tanıyorum	25
Biraz tanıyorum	2
Tanımıyorum	1
Hiç tanımıyorum	0
TOPLAM	100

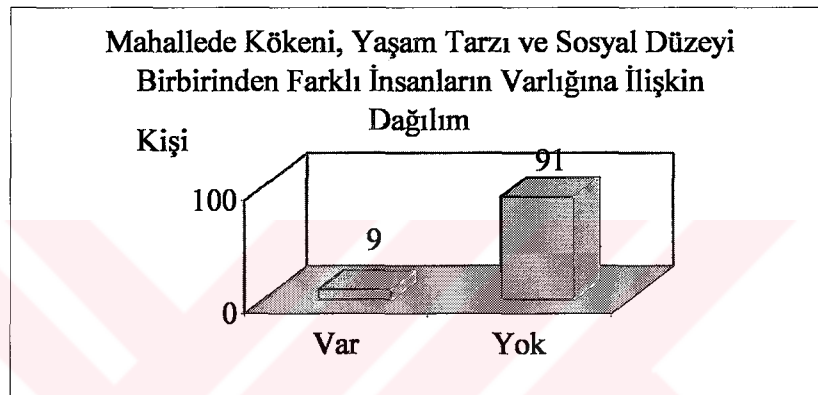
Mahalleyi Ne Kadar İyi Tanıdıklarına Göre Dağılım

Kişi

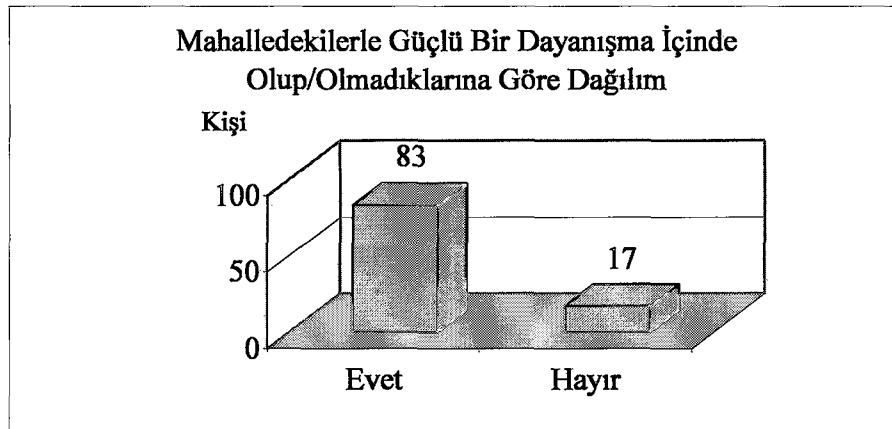
EK: 23 Mahallede Kökeni Yaşam Tarzı ve Sosyal Düzeyi Birbirinden Farklı İnsanların Varlığına İlişkin Dağılım.

	GENEL
Var	9
Yok	91
TOPLAM	100

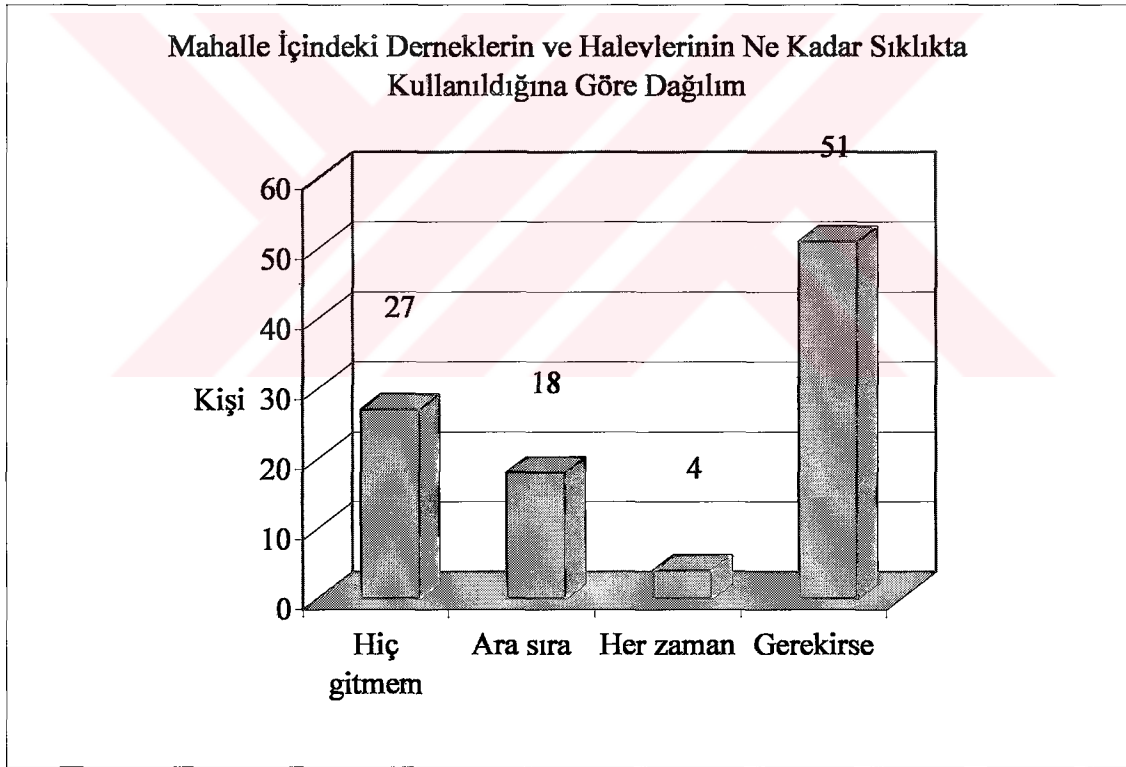
EK: 24 Mahalledekilerle Güçlü Bir Dayanışma İçinde Olup/Olmadıklarına Göre Dağılım

	GENEL
Evet	83
Hayır	17
TOPLAM	100

EK: 25 Mahalle İçindeki Derneklerin Ve Halkevlerinin Ne Kadar Sıklıkta Kullanıldığına Göre Dağılım

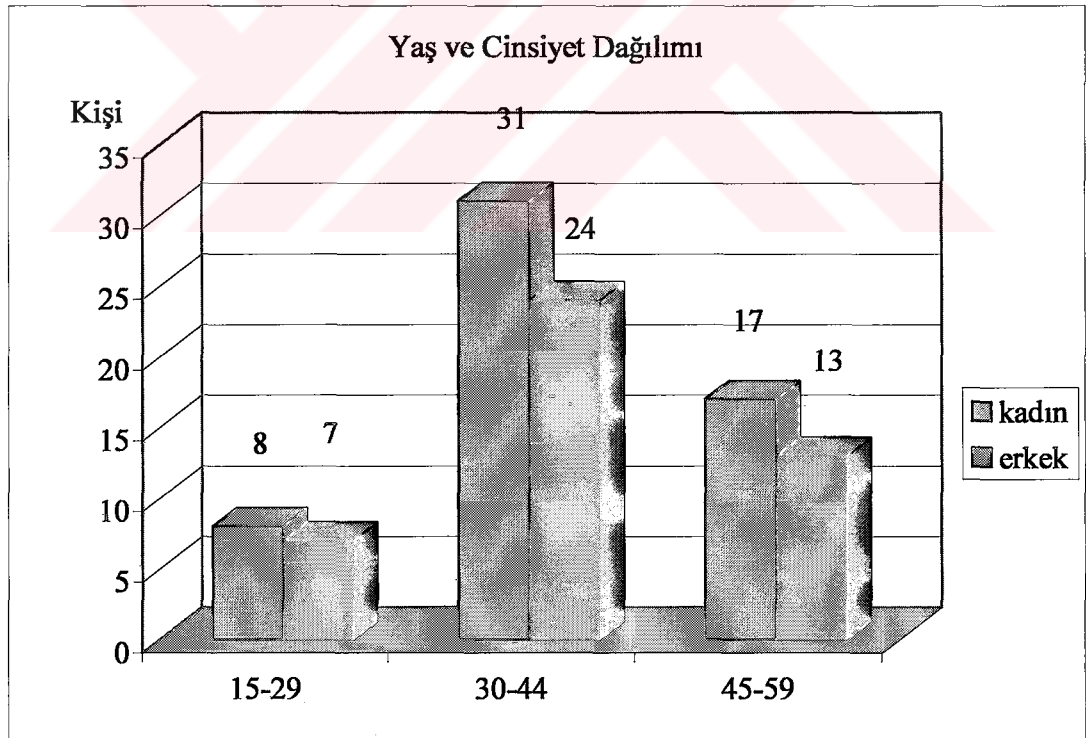
	GENEL
Hiç gitmem	27
Ara sıra	18
Her zaman	4
Gerekirse	51
TOPLAM	100

75. YIL MAHALLESİ (100 DENEK)

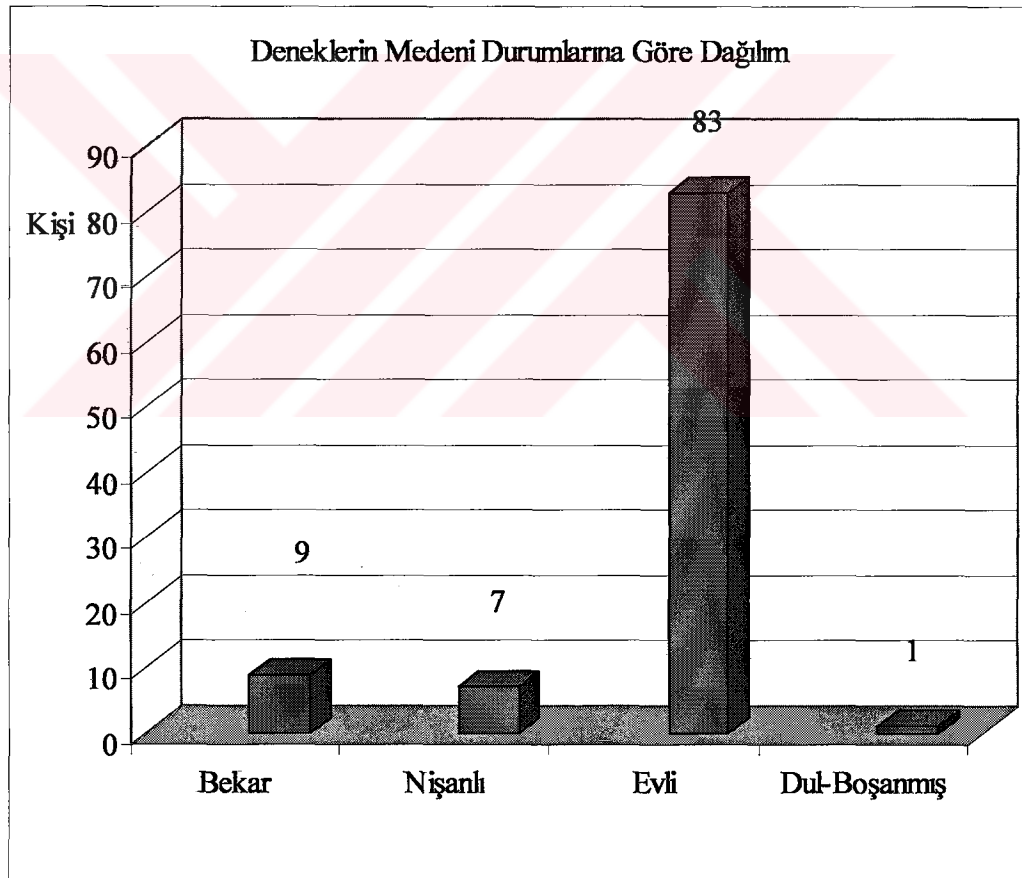
EK: 26 Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

Yaş	Kadın	Erkek	Toplam
15-29	8	7	15
30-44	31	24	55
45-59	17	13	30
TOPLAM	56	44	100

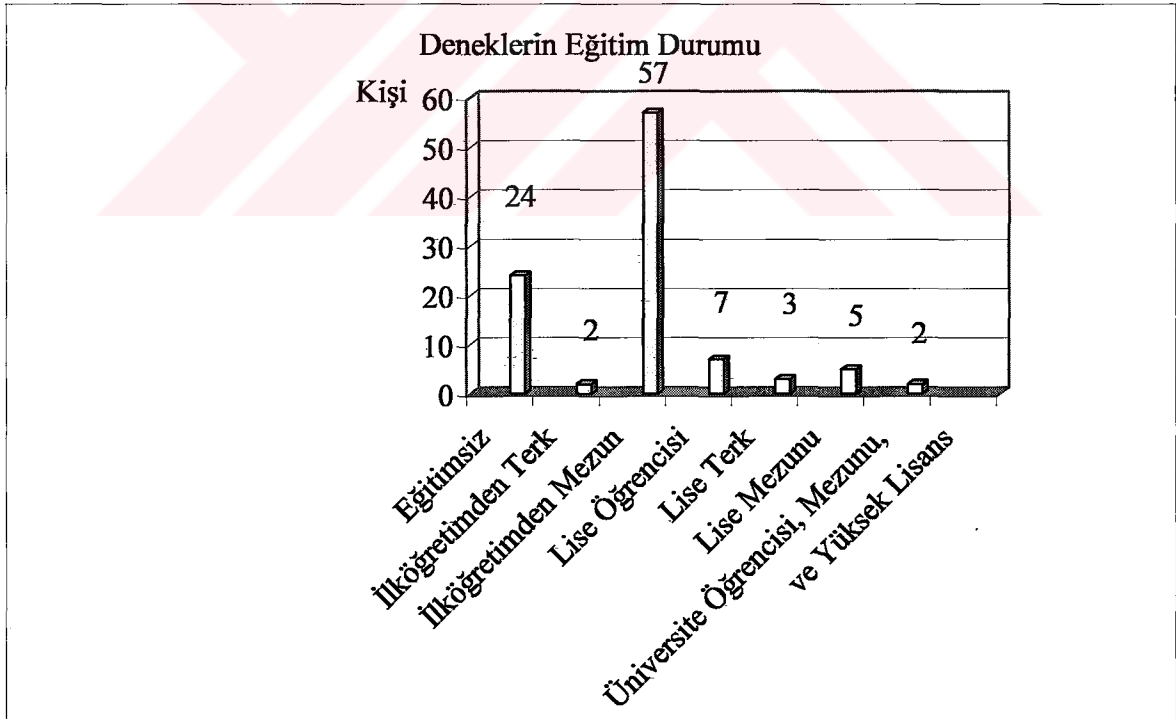
EK: 27 Deneklerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Medeni Durum	Genel
Bekar	9
Nişanlı	7
Evli	83
Dul-Boşanmış	1
TOPLAM	100

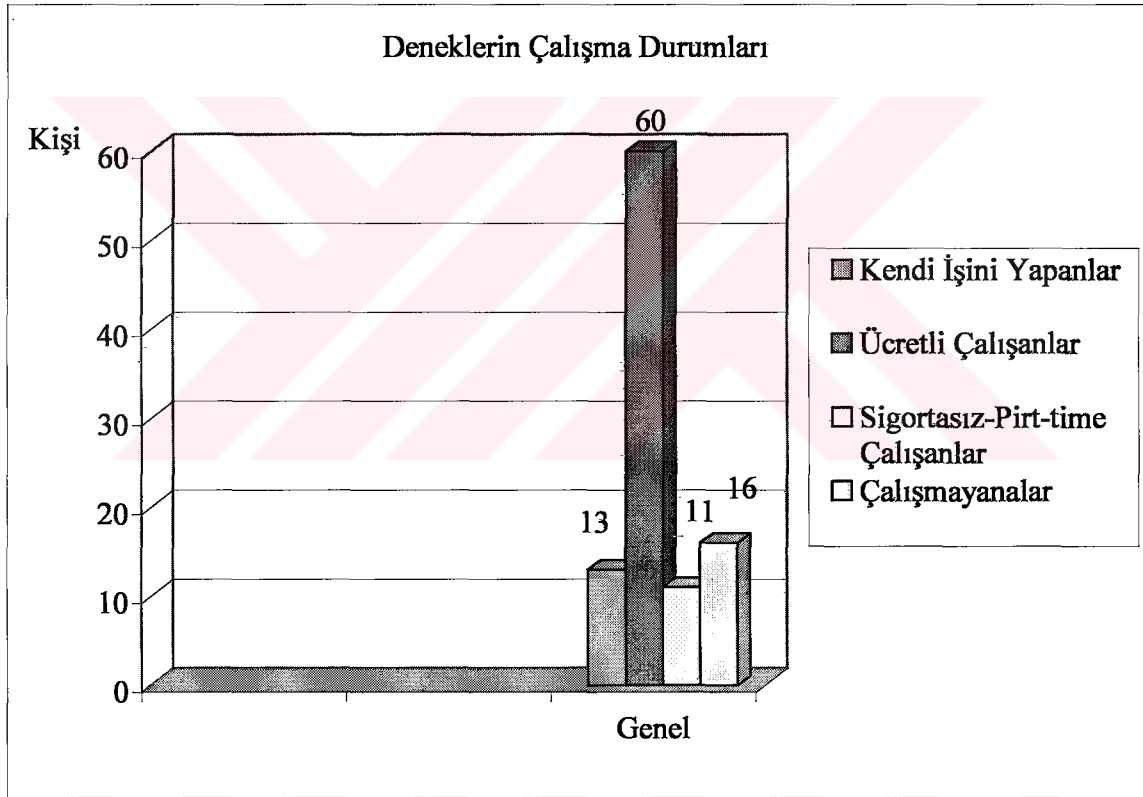
EK: 28 Deneklerin Eğitim Durumu

EĞİTİM DURUMU	GENEL
Eğitimsiz	24
İlköğretimden Terk	2
İlköğretimden Mezun	57
Lise Öğrencisi	7
Lise Terk	3
Lise Mezun	5
Üniversite Öğrencisi, Mezun, ve Yüksek Lisans	2
TOPLAM	100

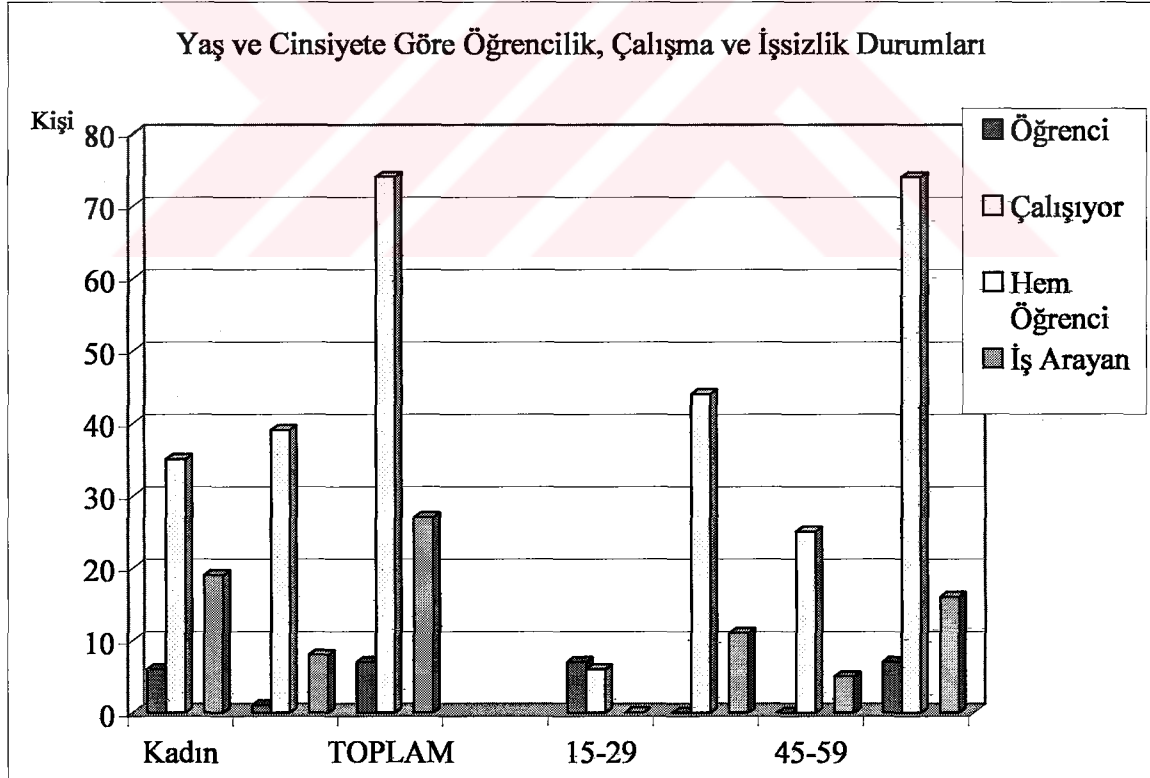
EK: 29 Deneklerin Çalışma Durumları

Çalışma Durumları	Genel
Kendi İşini Yapanlar	13
Ücretli Çalışanlar	60
Sigortasız-Pirt-time Çalışanlar	11
Çalışmayanalar	16
TOPLAM	100

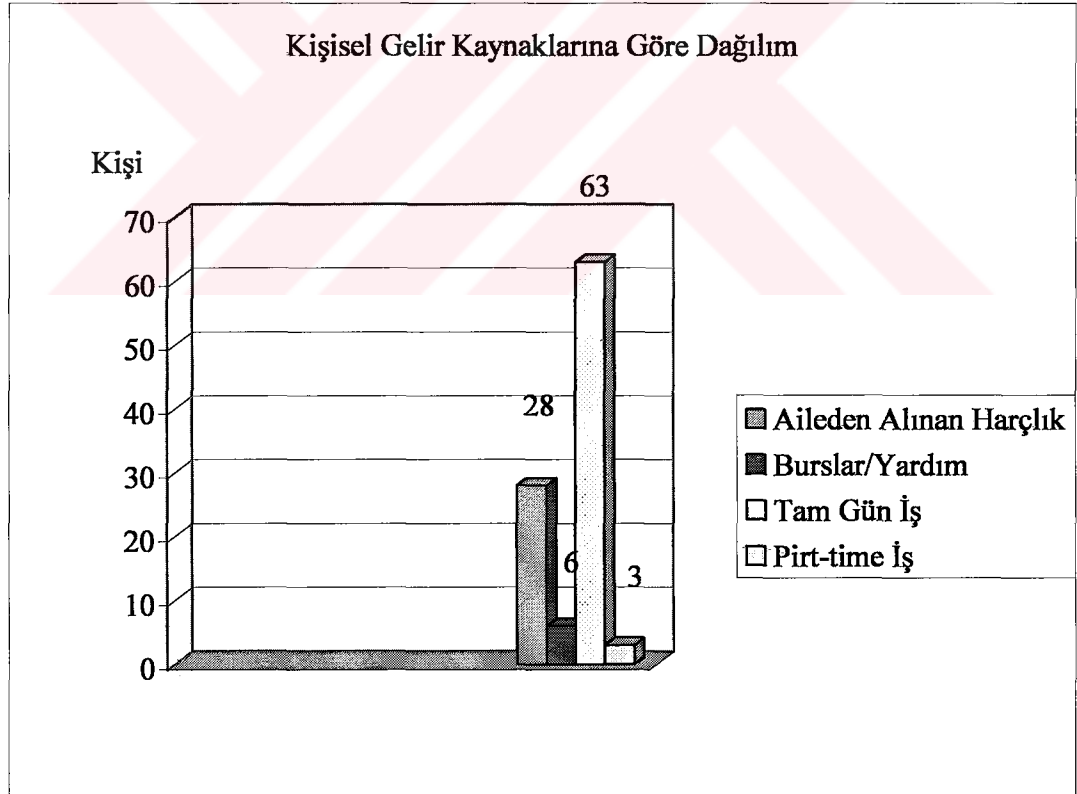
EK: 30 Yaş ve Cinsiyete Göre Öğrencilik, Çalışma ve İşsizlik Durumları

Cinsiyet	Öğrenci	Çalışıyor	Hem Öğrenci Hem Çalışıyor	İş Arayan
Kadın	6	35	2	19
Erkek	1	39	1	8
TOPLAM	7	74	3	27
YAŞ				
15-29	7	6	3	0
30-44	0	44	0	11
45-59	0	25	0	5
TOPLAM	7	74	3	16

EK: 31 Deneklerin Kişisel Gelir Kaynakları

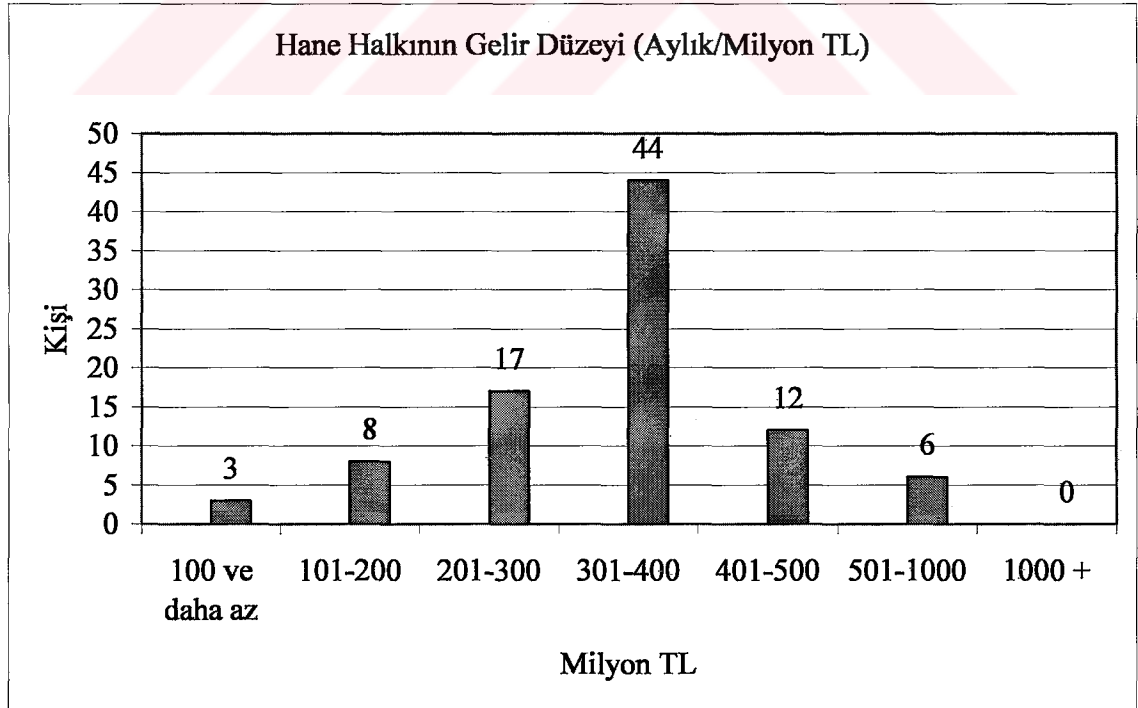
GELİR KAYNAKLARI	GENEL
Aileden Alınan Harçlık	28
Burslar/Yardım	6
Tam Gün İş	63
Pirt-time İş	3
TOPLAM	100

EK: 32 Hane Halkının Gelir Düzeyi (Aylık Milyon TL)*

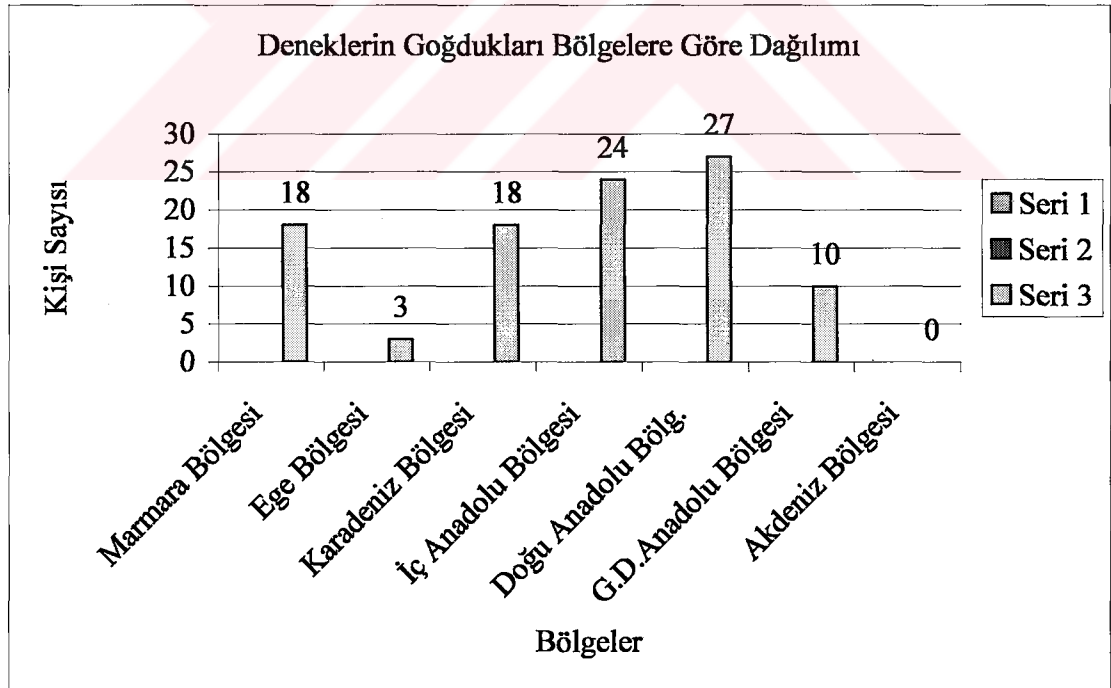
GELİR (MİLYON TL.)	GENEL
100 ve daha az	3
101-200	8
201-300	17
301-400	44
401-500	12
501-1000	6
1000 +	0
TOPLAM	90

*Bu ankete 90 kişi cevap verdiği için bu rakam üzerinden değerlendirilmiştir.

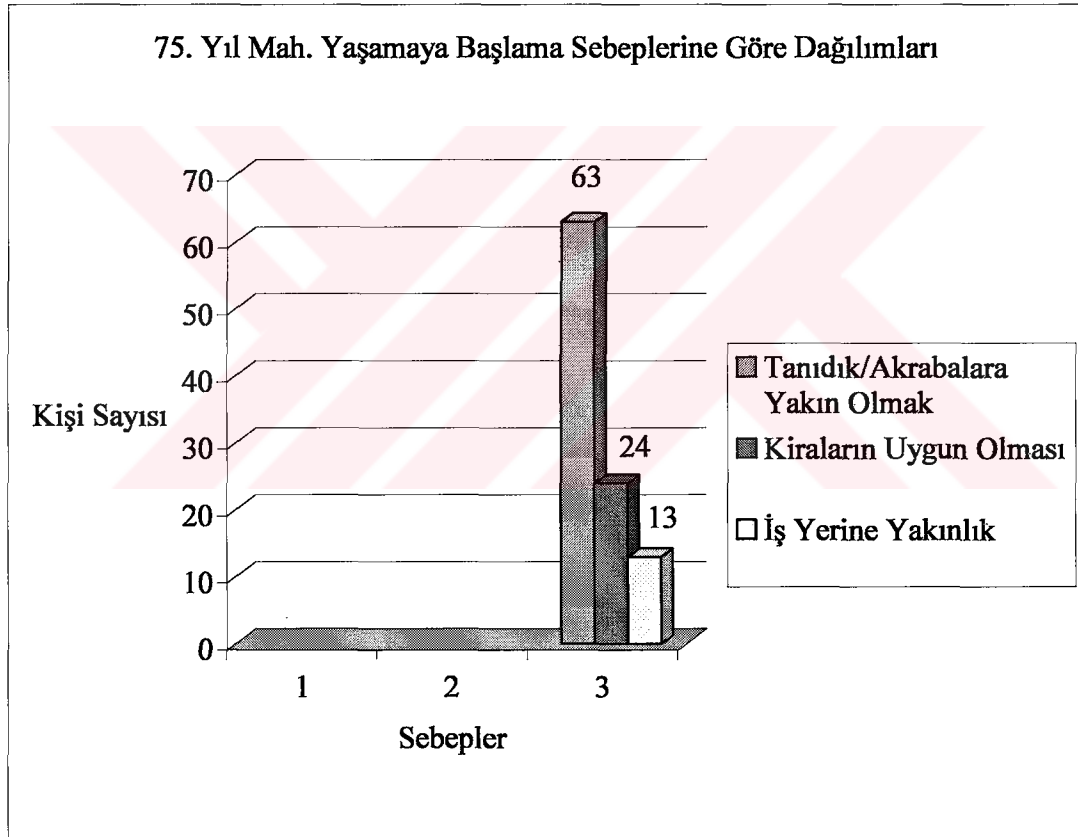
EK: 33 Deneklerin Doğdukları Bölgelere Göre Dağılımı

BÖLGELER	GENEL (kişi)
Marmara Bölgesi	18
Ege Bölgesi	3
Karadeniz Bölgesi	18
İç Anadolu Bölgesi	24
Doğu Anadolu Bölğ.	27
G.D.Anadolu Bölgesi	10
Akdeniz Bölgesi	0
TOPLAM	100

EK: 34 75. Yıl Mah. Yaşamaya Başlama Sebepleri.

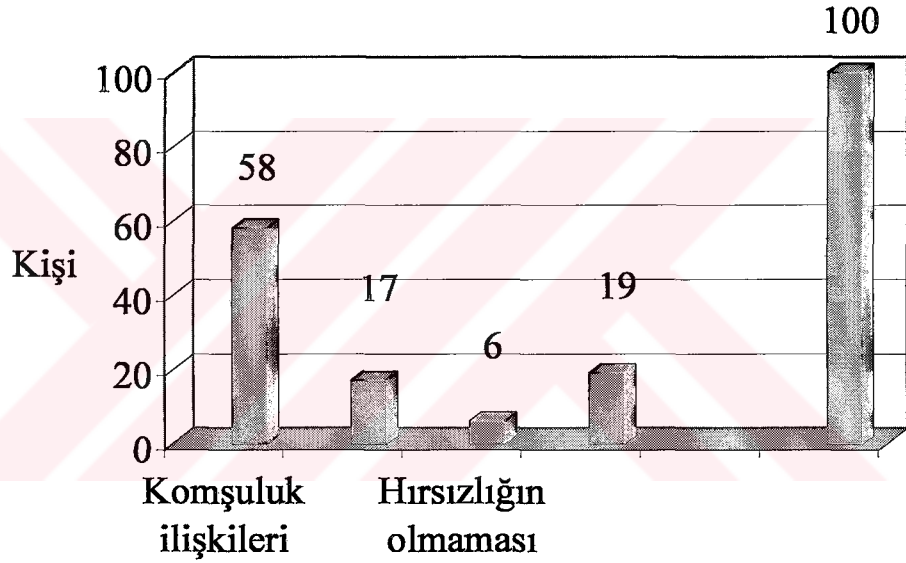
SEBEPLER	GENEL
Tanıdık/Akrabalara Yakın Olmak	63
Kiraların Uygun Olması	24
İş Yerine Yakınlık	13
TOPLAM	100

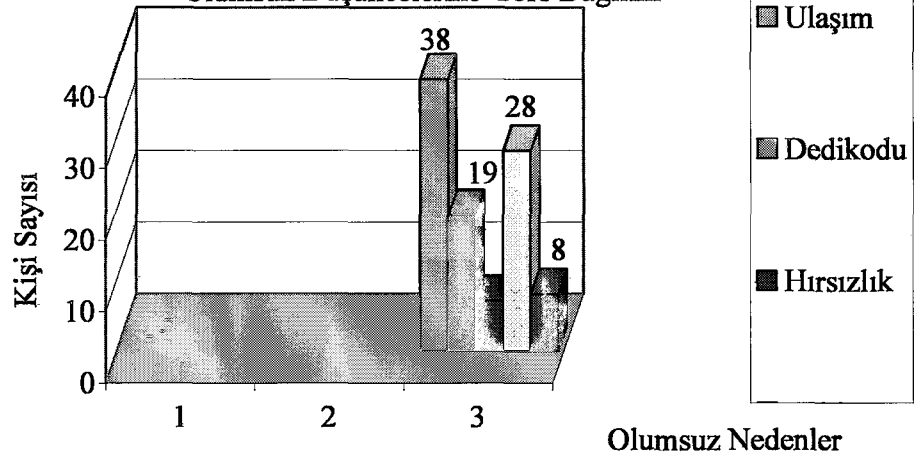
EK: 35 75. Yıl Mah. Hakkındaki Olumlu/Olumsuz Düşüncelerine Göre Dağılım

OLUMLU GENEL		OLUMSUZ	GENEL
Komşuluk ilişkileri	58	Ulaşım	38
paralel düşünceler	17	Dedikodu	19
Hırsızlığın olmaması	6	Hırsızlık	7
esrar/eroin kuln yok	19	Eğitim olanaklarının iyi olmayışı	28
		Sağlık tesislerinin az oluşu	8
TOPLAM	100	TOPLAM	100

Olumlu Düşüncelerine Göre Dağılım

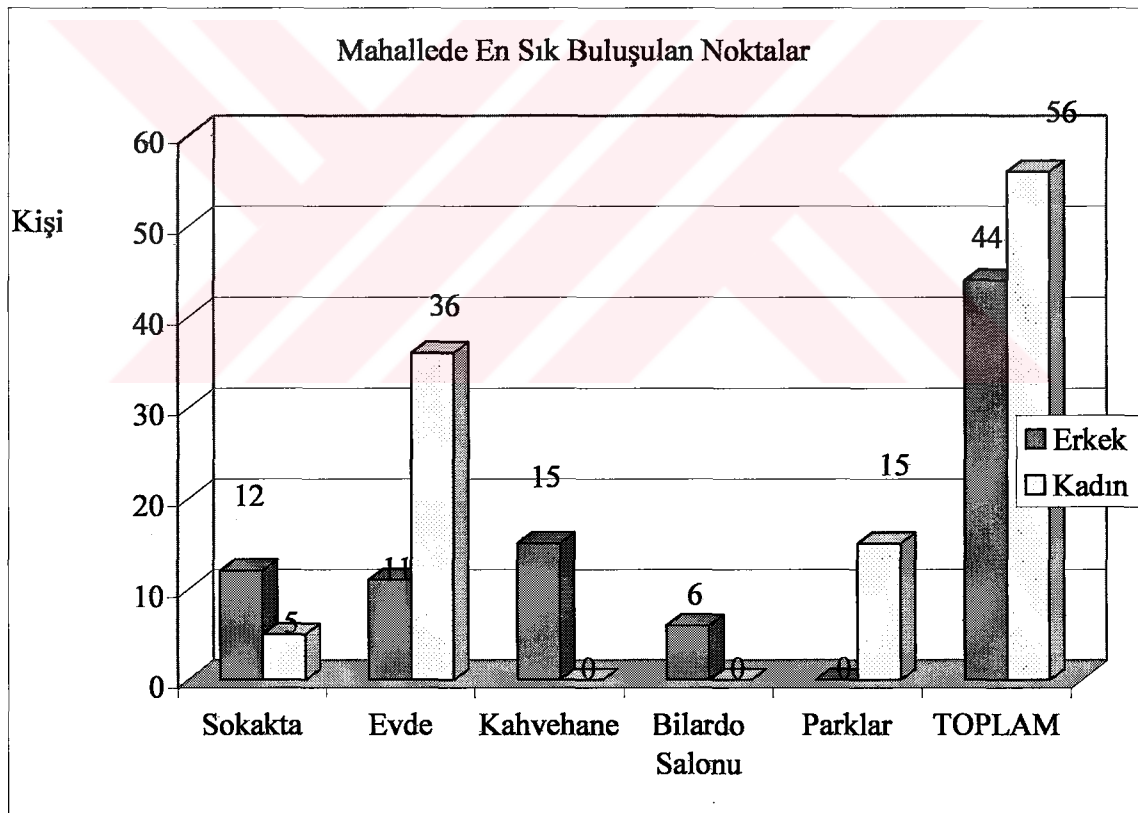

Olumsuz Düşüncelerine Göre Dağılım

EK: 36 Mahallede En Sık Buluşulan Noktalara Göre Dağılım

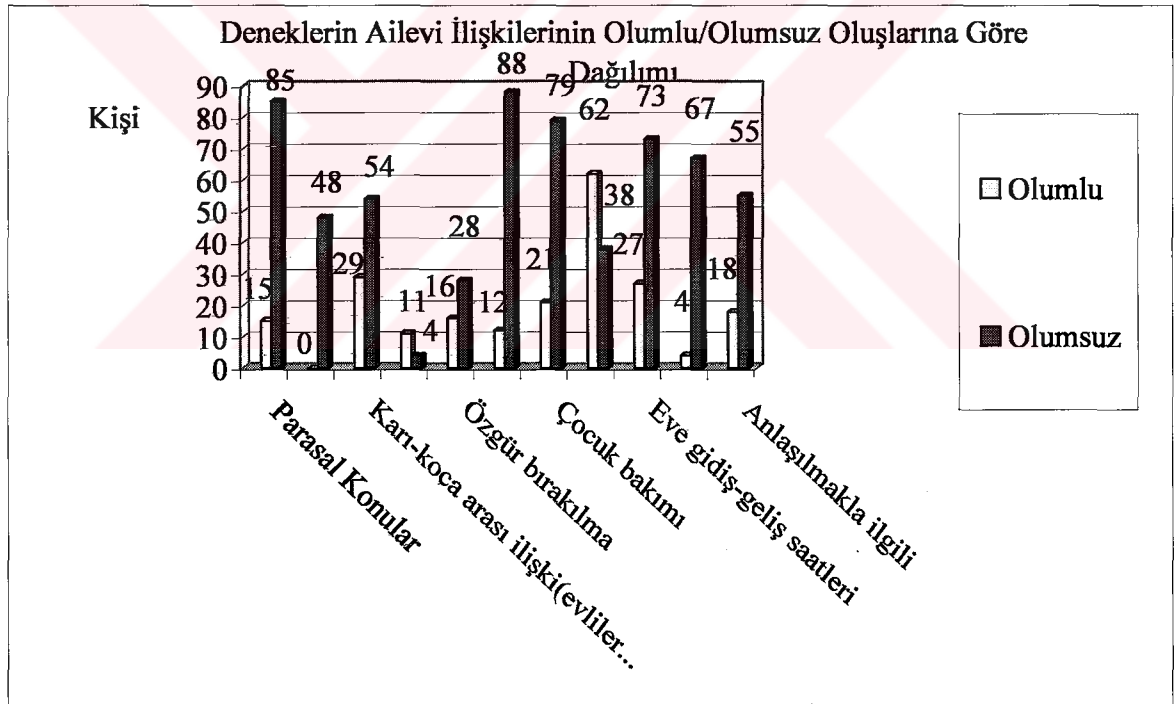
Buluşma Noktaları	Erkek	Kadın
Sokakta	12	5
Evde	11	36
Kahvehane	15	0
Bilardo Salonu	6	0
Parklar	0	15
TOPLAM	44	56

EK: 37 Deneklerin Ailevi İlişkilerinin Olumlu/Olumsuz Oluşlarına Göre Dağılım*

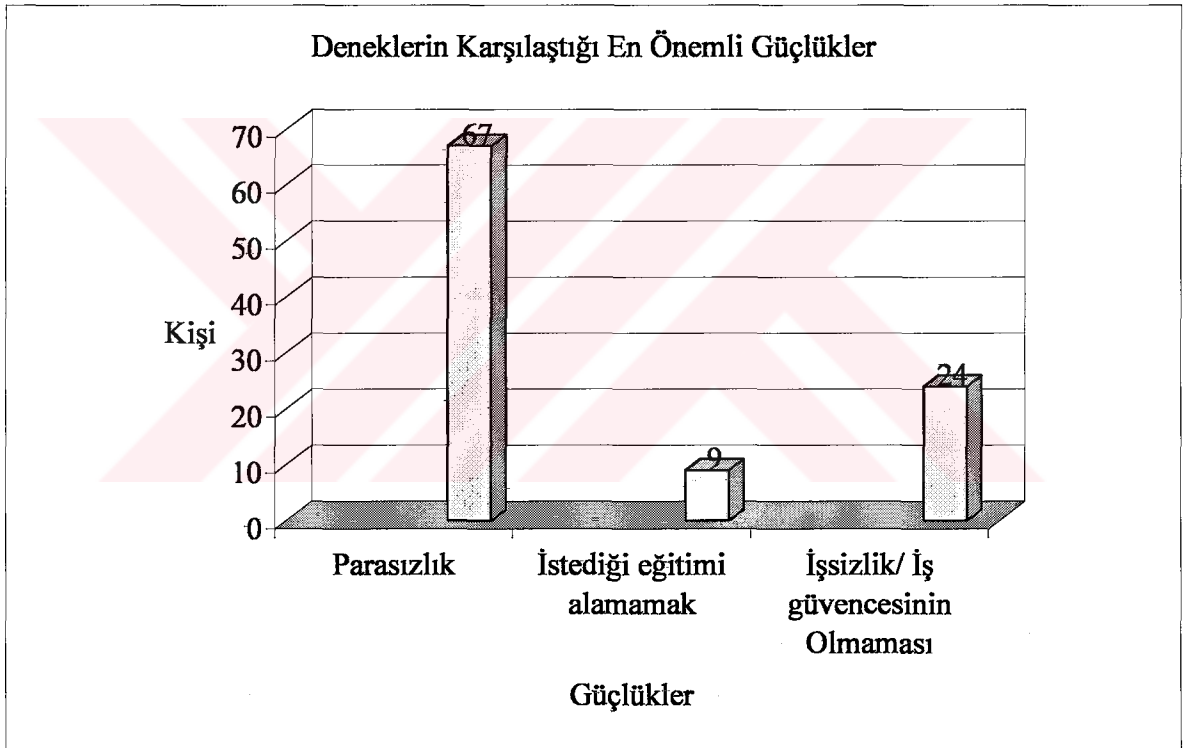
KONULAR	Olumlu	Olumsuz
Parasal Konular	15	85
Okul Masrafları	0	48
Karı-koca arası ilişki (evliler için)	29	54
Kız-erkek arkadaşlıkları (bekarlar için)	11	4
Özgür bırakılma	16	28
Giyim	12	88
Çocuk bakımı	21	79
TV	62	38
Eve gidiş-geliş saatleri	27	73
İş	4	67
Anlaşılmakla ilgili	18	55

*Bu ankete verilen cevaplar çokludur.

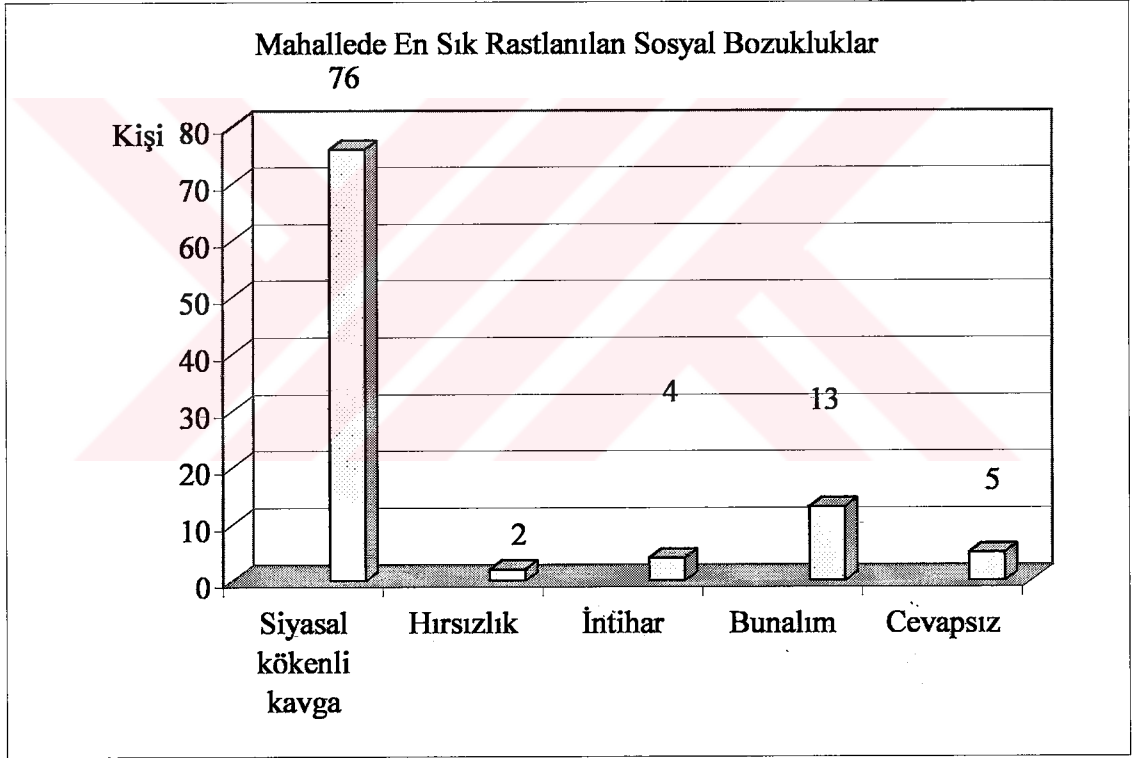
EK: 38 Deneklerin Karşılaştığı En Önemli Güçlükler

Konular	Genel
Parasızlık	67
İstediği eğitimi alamamak	9
İşsizlik/ İş güvencesinin Olmaması	24

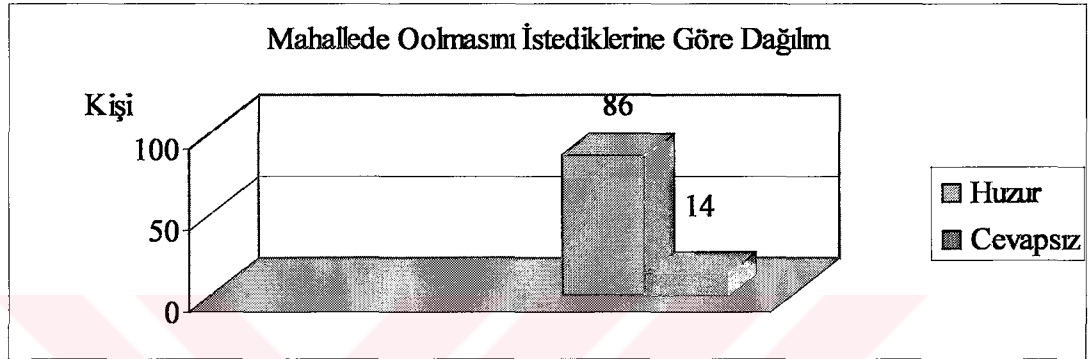
EK: 39 Mahallede En Sık Rastlanan Sosyal Bozukluklar

Sosyal Bozukluklar	Genel
Siyasal kökenli kavga	76
Hırsızlık	2
İntihar	4
Bunalım	13
Cevapsız	5
TOPLAM	100

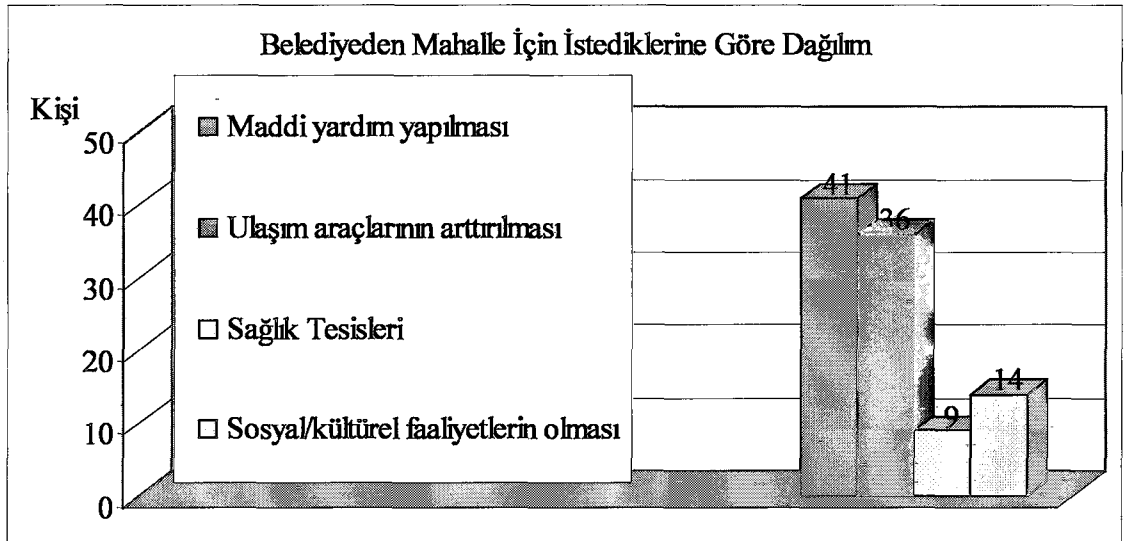
EK: 40 Mahallede Olmasını İstediklerine Göre Dağılım

İSTEKLER	GENEL
Huzur	86
Cevapsız	14
TOPLAM	100

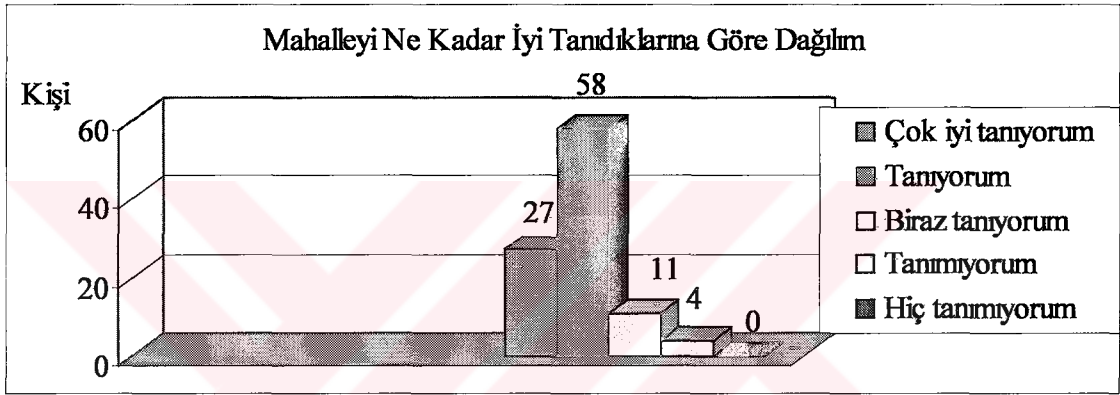
EK: 41 Belediyeden Mahalle İçin İstediklerine Göre Dağılım

İSTEKLER	GENEL
Maddi yardım yapılması	41
Ulaşım araçlarının arttırılması	36
Sağlık Tesisleri	9
Sosyal/kültürel faaliyetlerin olması	14
TOPLAM	100

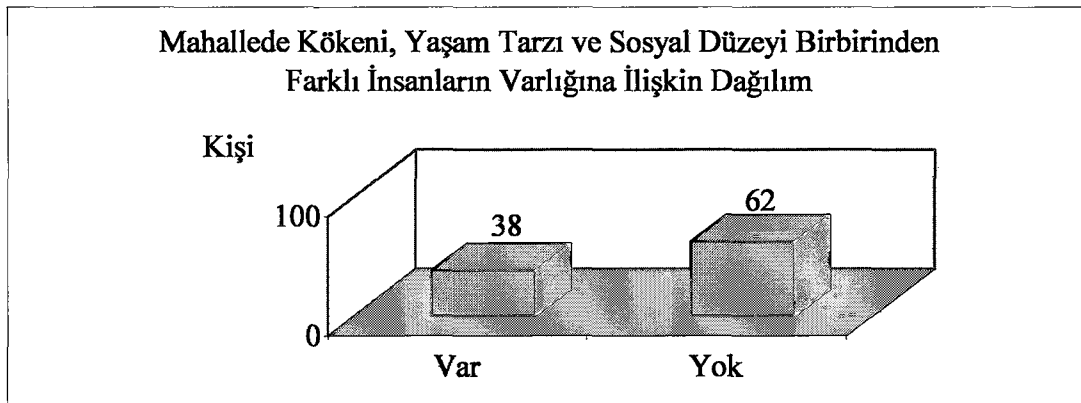
EK: 42 Mahalleyi Ne Kadar İyi Tanıdıklarına Göre Dağılım

DÜŞÜNCELER	GENEL
Çok iyi tanıyorum	27
Tanıyorum	58
Biraz tanıyorum	11
Tanımıyorum	4
Hiç tanımıyorum	0
TOPLAM	100

EK: 43 Mahallede Kökeni, Yaşam Tarzı ve Sosyal Düzeyi Birbirinden Farklı İnsanların

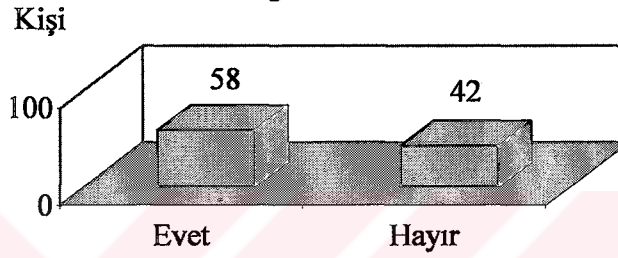
	GENEL
Var	38
Yok	62
Toplam	100

EK:44 Mahalledekilerle Güçlü Bir Dayanışma İçinde Olup./Olmadıklarına Göre Dağılım

	GENEL
Evet	58
Hayır	42
TOPLAM	100

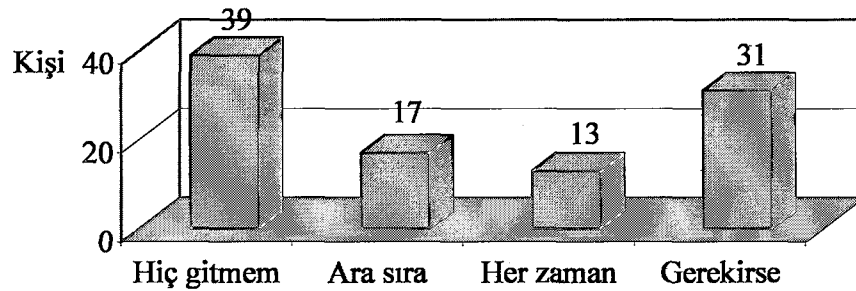
Mahalledekilerle Güçlü Bir Dayanışma İçinde Olup/Olmadıklarına Göre Dağılım

EK: 45 Mahalle İçindeki Derneklerin ve Halkevlerinin Ne Kadar Sıklıkta Kullanıldığına Göre Dağılım

	GENEL
Hiç gitmem	39
Ara sıra	17
Her zaman	13
Gerekirse	31
TOPLAM	100

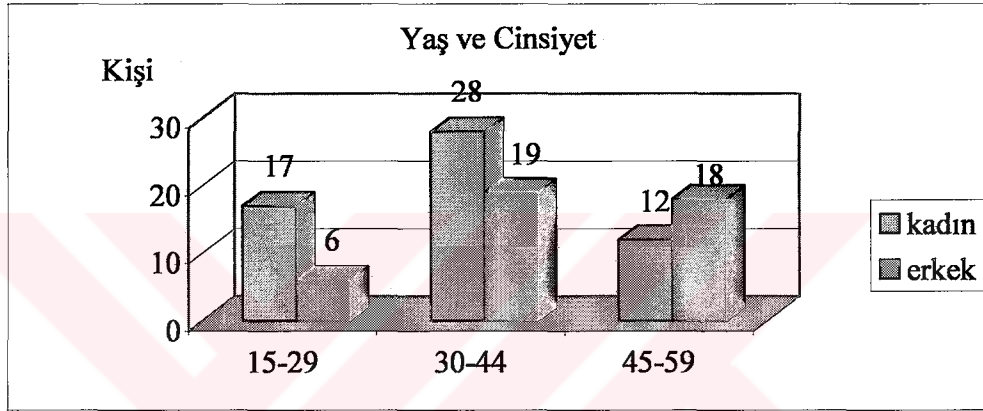
Mahalle İçindeki Derneklerin Halkevlerinin Ne Kadar Sıklıkta Kullanıldığına Göre Dağılım

GAZİ MAHALLESİ (100 DENEK)

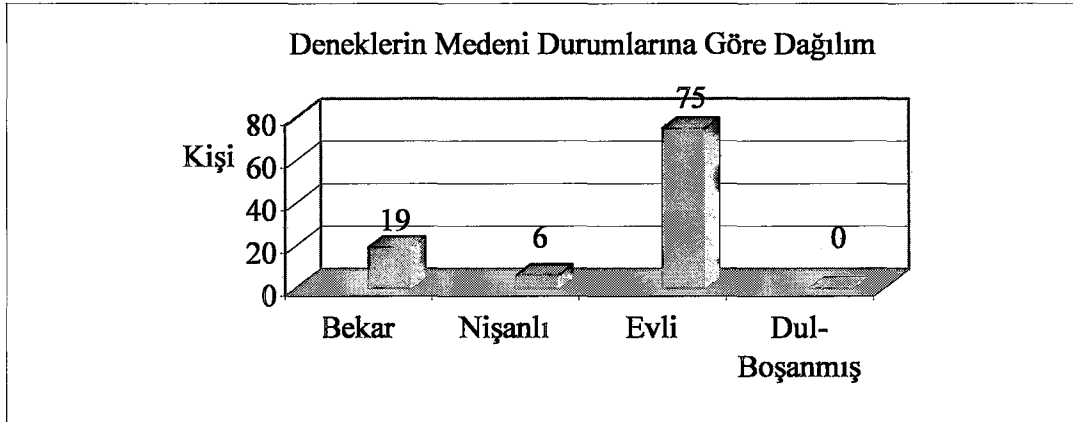
EK: 46 Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

Yaş	Kadın	Erkek	Toplam
15-29	17	6	23
30-44	28	19	47
45-59	12	18	30
TOPLAM	57	43	100

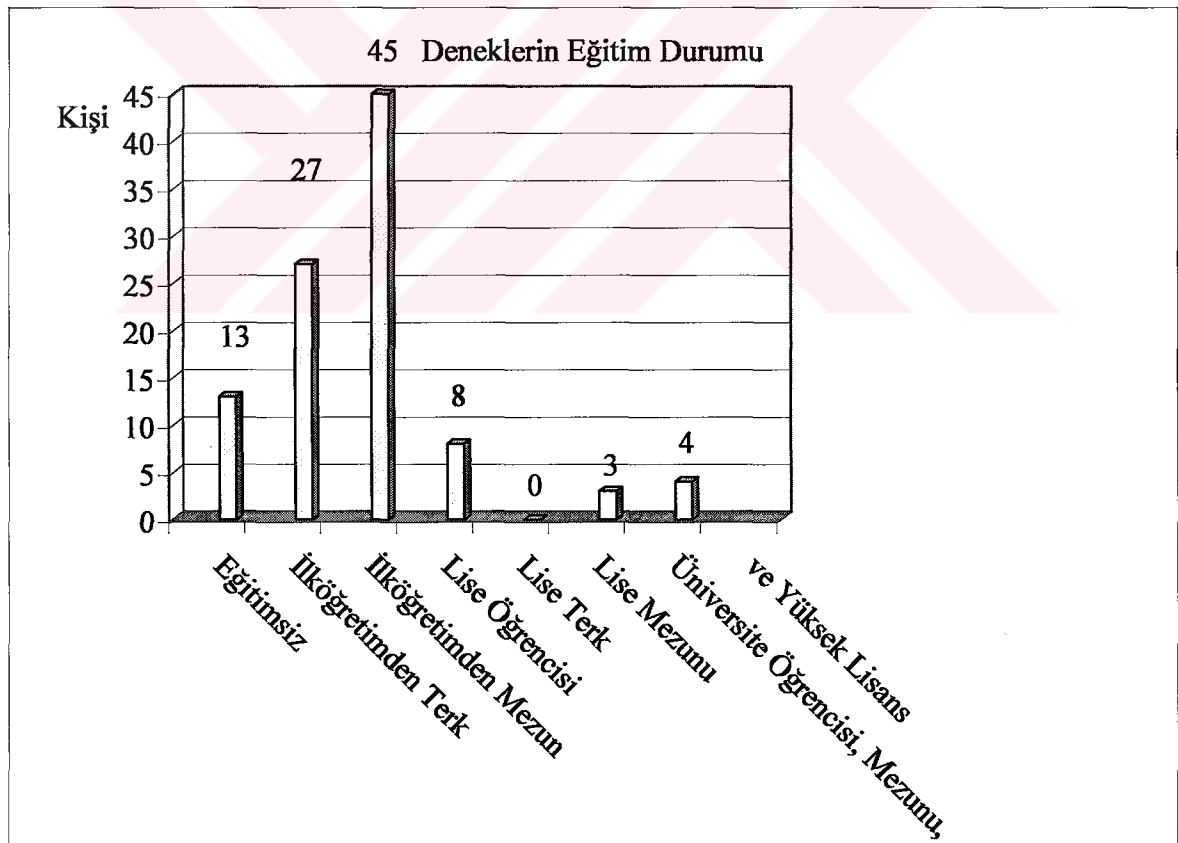
EK: 47 Deneklerin Medeni Durumlarına Göre Dağılım

Medeni Durum	Genel
Bekar	19
Nişanlı	6
Evli	75
Dul-Boşanmış	0
TOPLAM	100

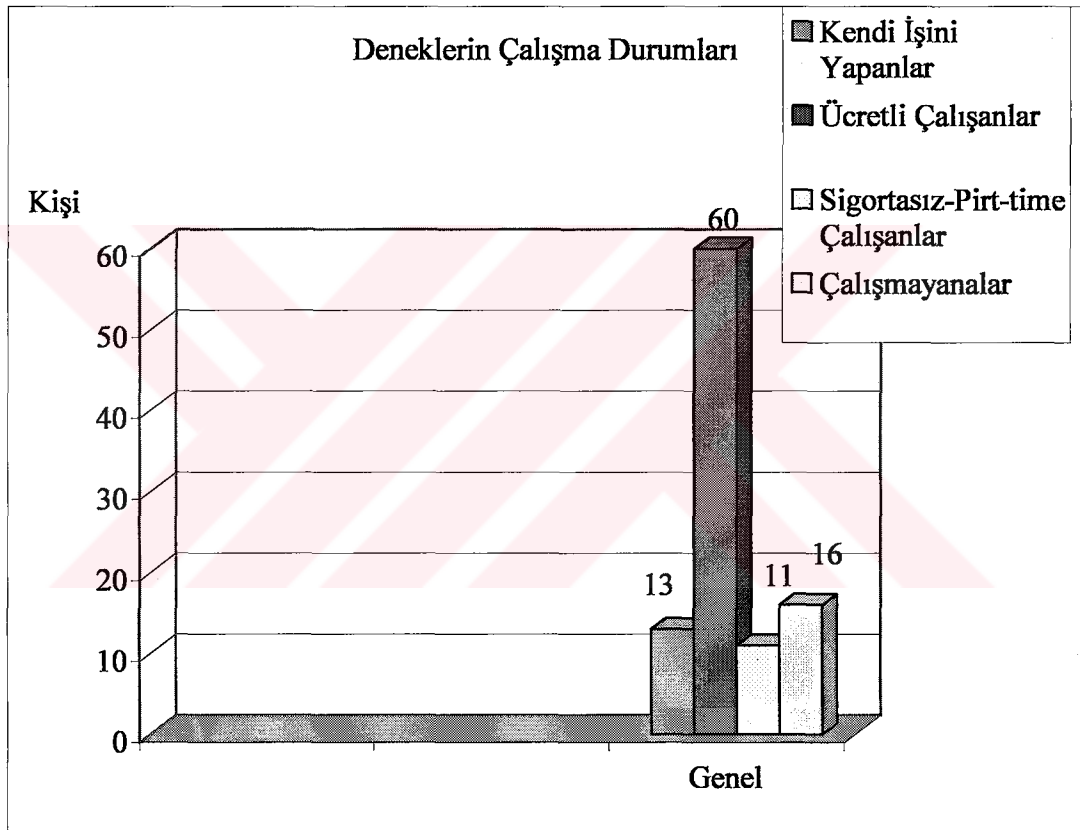
EK: 48 Deneklerin Eğitim Durumu

EĞİTİM DURUMU	GENEL
Eğitimsiz	13
İlköğretimden Terk	27
İlköğretimden Mezun	45
Lise Öğrencisi	8
Lise Terk	0
Lise Mezun	3
Üniversite Öğrencisi, Mezun, ve Yüksek Lisans	4
TOPLAM	100

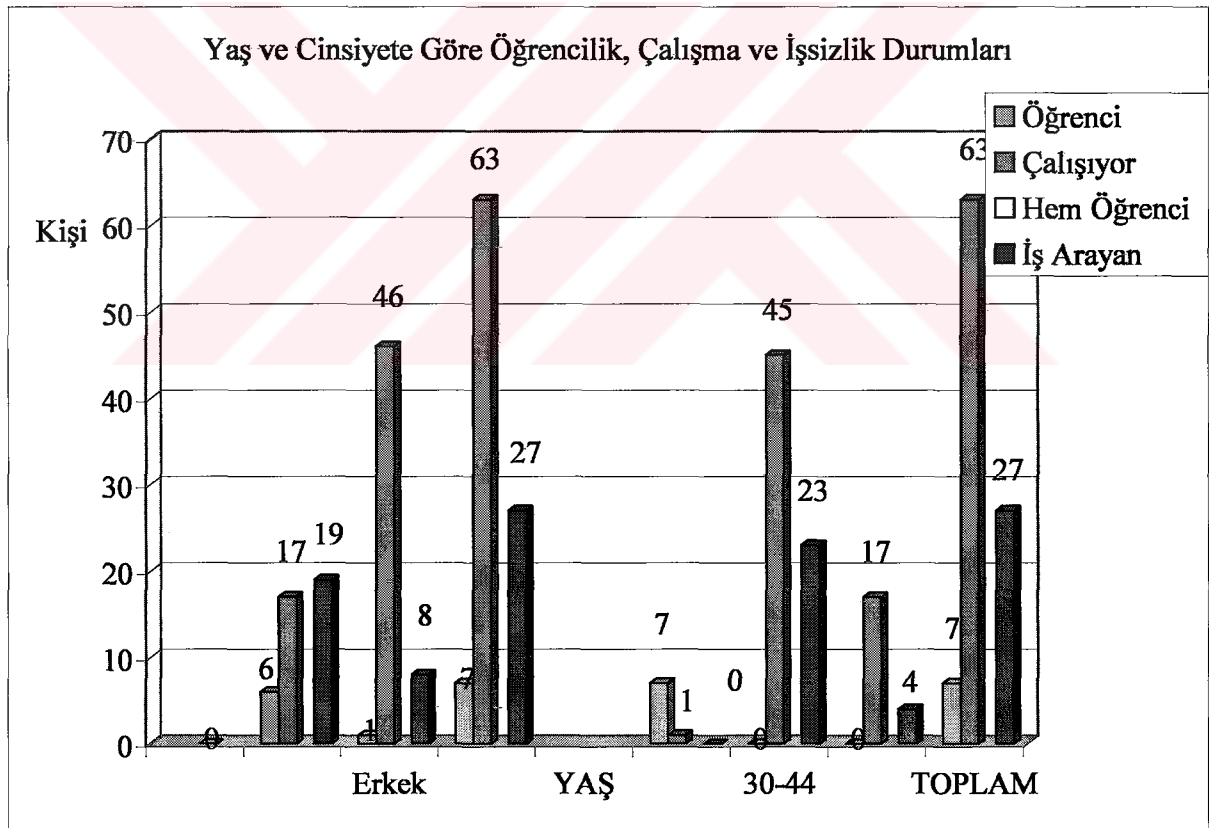
EK: 49 Deneklerin Çalışma Durumları

Çalışma Durumları	Genel
Kendi İşini Yapanlar	13
Ücretli Çalışanlar	60
Sigortasız-Pirt-time Çalışanlar	11
Çalışmayanalar	16
TOPLAM	100

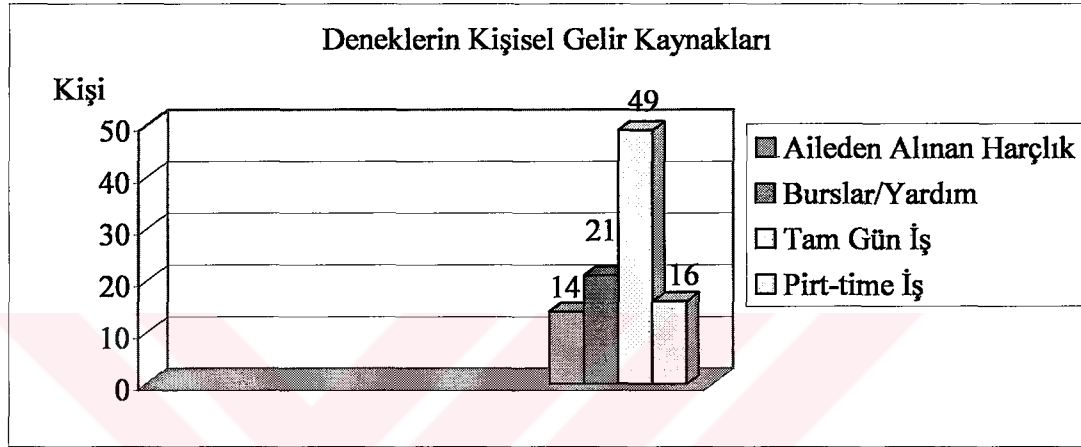
EK: 50 Yaş ve Cinsiyete Göre Öğrencilik, Çalışma ve İşsizlik Durumları

Cinsiyet	Öğrenci	Çalışıyor	Hem Öğrenci Hem Çalışıyor	İş Arayan
Kadın	6	17	2	19
Erkek	1	46	1	8
TOPLAM	7	63	3	27
YAŞ				
15-29	7	1	3	0
30-44	0	45	0	23
45-59	0	17	0	4
TOPLAM	7	63	3	27

EK: 51 Deneklerin Kişisel Gelir Kaynakları

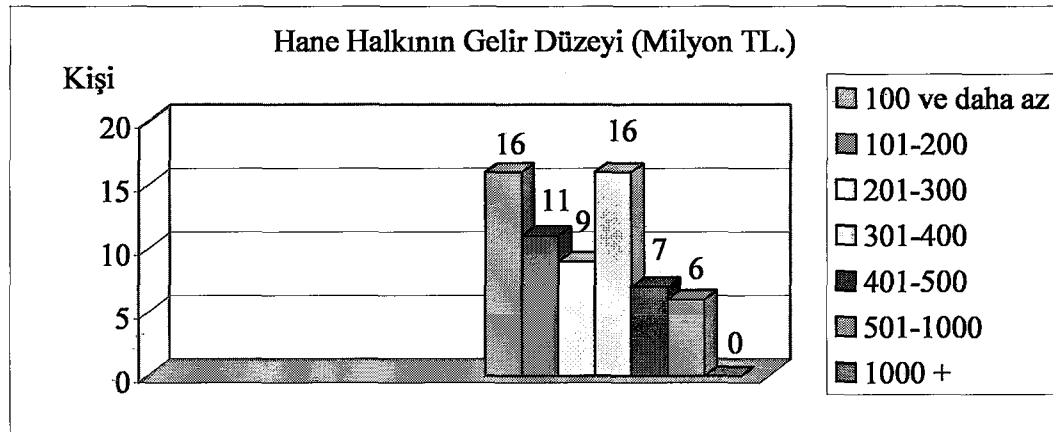
GELİR KAYNAKLARI		GENEL
Aileden Alınan Harçlık		14
Burslar/Yardım		21
Tam Gün İş		49
Pirt-time İş		16
TOPLAM		100

EK: 52 Hane Halkının Gelir Düzeyi (Aylık Milyon TL)*

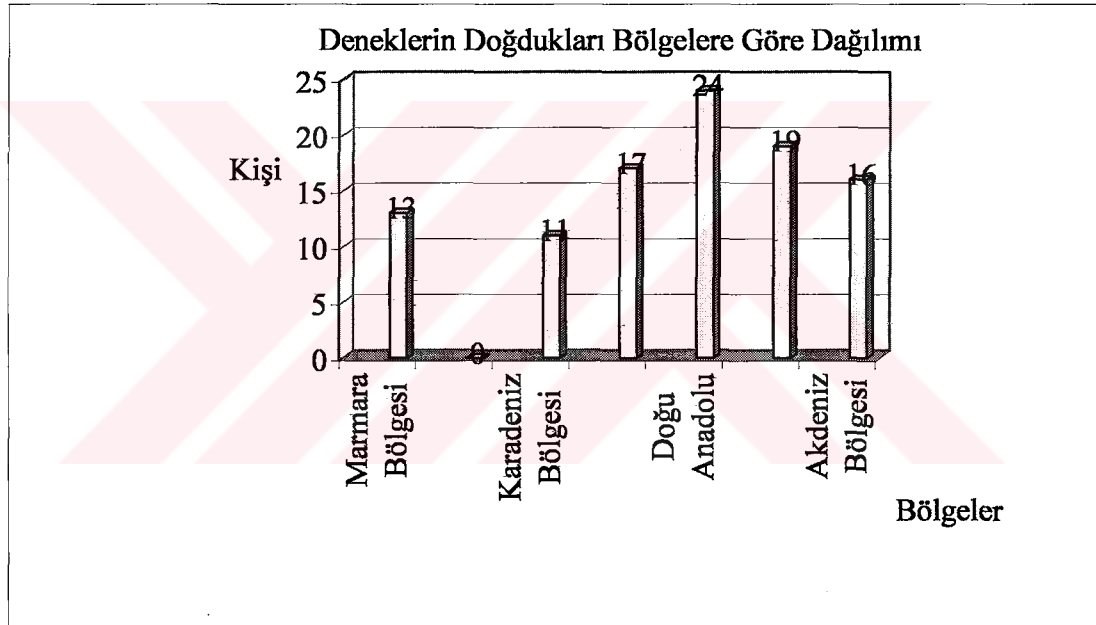
GELİR (MİLYON TL.)	GENEL
100 ve daha az	16
101-200	11
201-300	9
301-400	16
401-500	7
501-1000	6
1000 +	0
TOPLAM	

*Bu ankete 65 kişi katılmıştır.

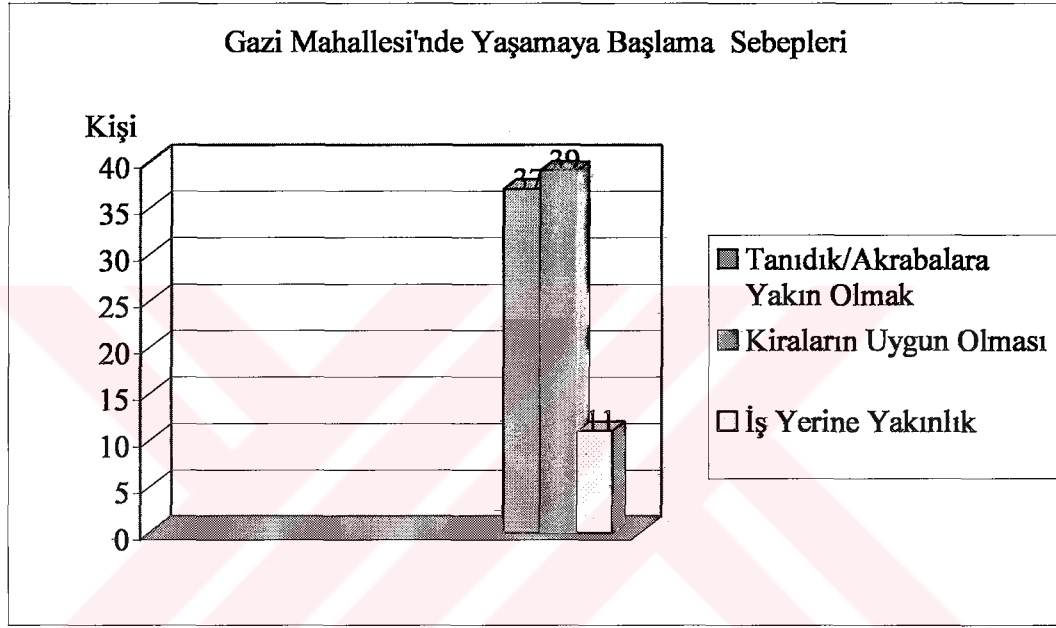
EK: 53 Deneklerin Doğdukları Bölgelere Göre Dağılımı

BÖLGELER	GENEL (kişi)
Marmara Bölgesi	13
Ege Bölgesi	0
Karadeniz Bölgesi	11
İç Anadolu Bölgesi	17
Doğu Anadolu Bölge.	24
G.D.Anadolu Bölgesi	19
Akdeniz Bölgesi	16
TOPLAM	100

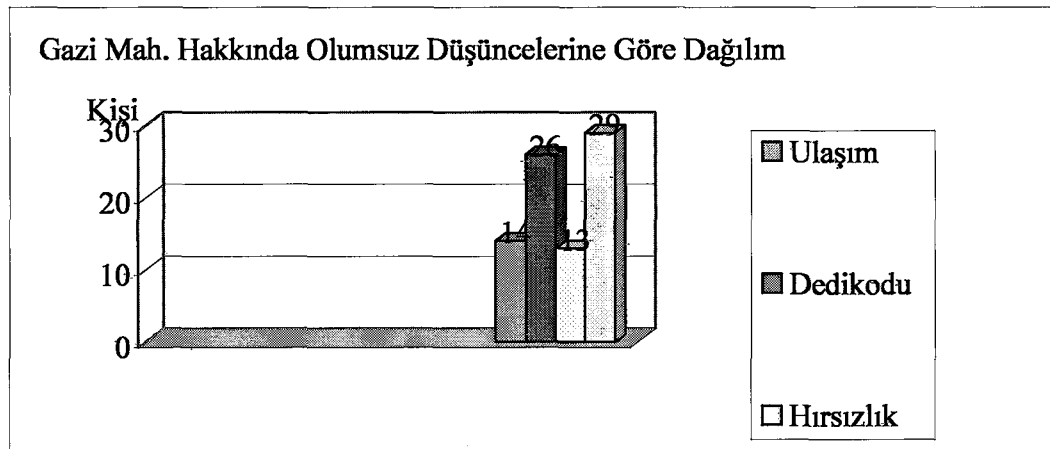
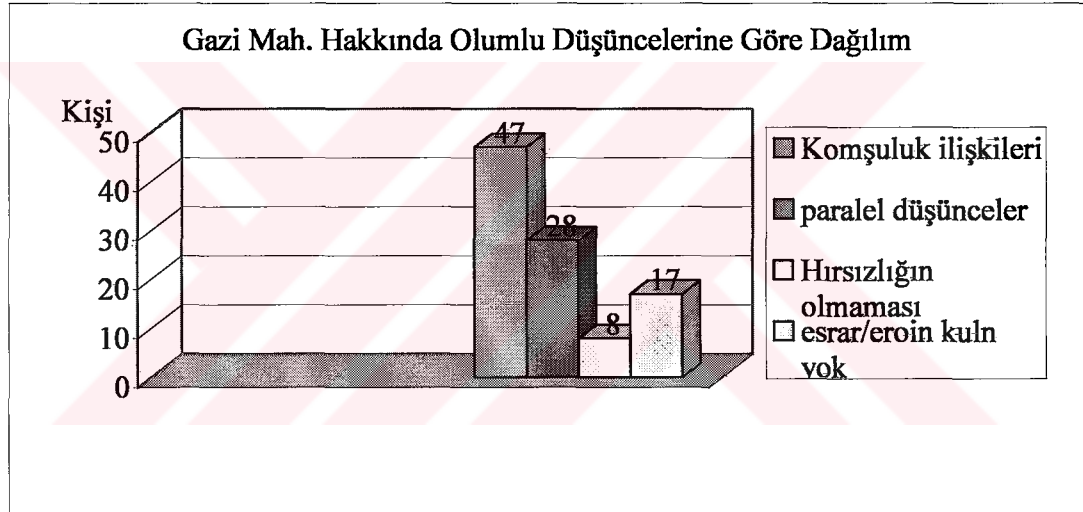
EK: 54 Gazi Mahallesi'nde Yaşamaya Başlama Sebepleri

SEBEPLER	GENEL
Tanıdık/Akrabalara Yakın Olmak	37
Kiraların Uygun Olması	39
İş Yerine Yakınlık	11
TOPLAM	87

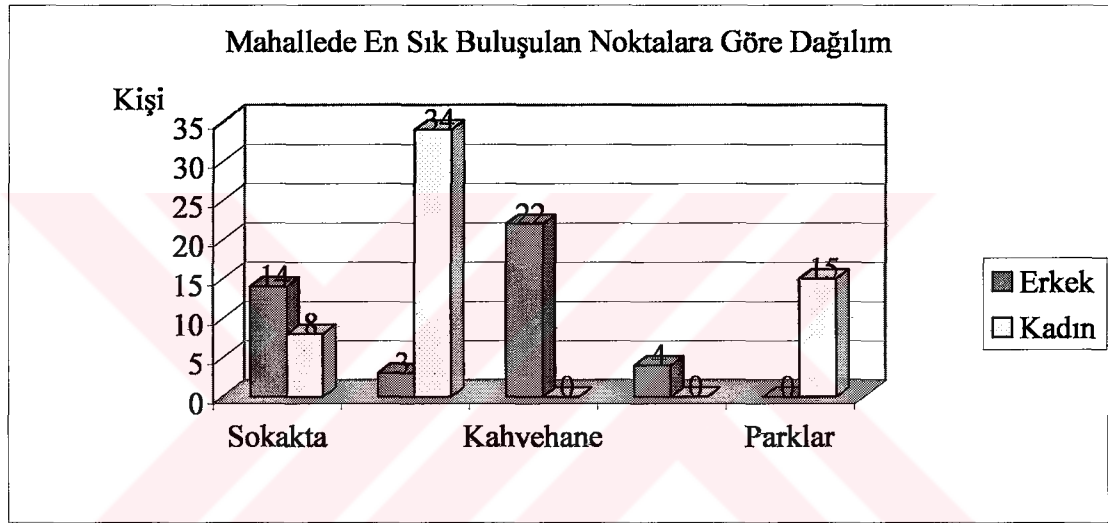
EK: 55 Gazi Mah. Hakkındaki Olumlu/Olumsuz Düşüncelerine Göre Dağılım

OLUMLU	GENEL	OLUMSUZ	GENEL
Komşuluk ilişkileri	47	Ulaşım	14
paralel düşünceler	28	Dedikodu	26
Hırsızlığın olmaması	8	Hırsızlık	13
esrar/eroïn kuln yok	17	Eğitim olanaklarının iyi olmayışı	29
		Sağlık tesislerinin az oluşu	18
TOPLAM	100	TOPLAM	100

EK: 56 Mahallede En Sık Buluşulan Noktalara Göre Dağılım

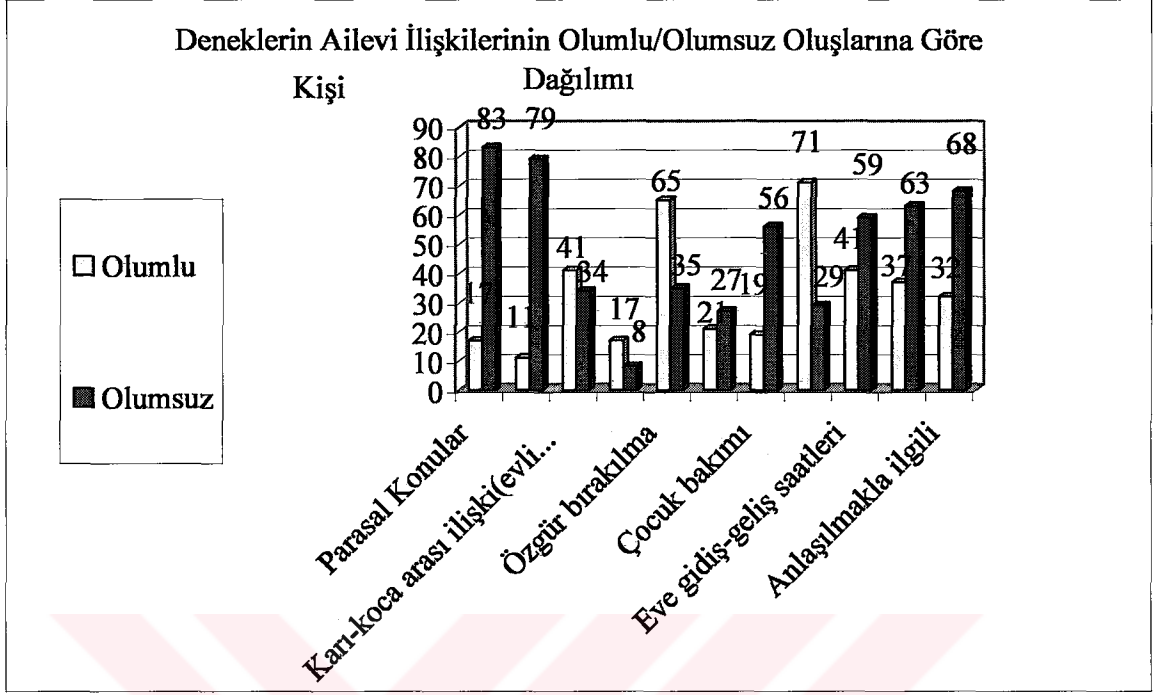
Buluşma Noktaları	Erkek	Kadın
Sokakta	14	8
Evde	3	34
Kahvehane	22	0
Bilardo Salonu	4	0
Parklar	0	15
TOPLAM	43	57

EK: 57 Deneklerin Ailevi İlişkilerinin Olumlu/Olumsuz Oluşlarına Göre Dağılım*

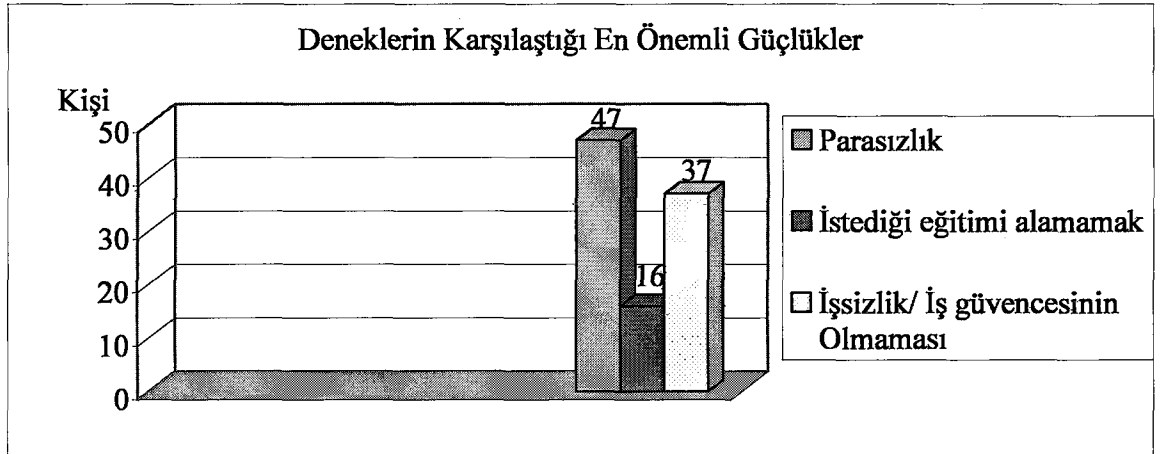
KONULAR	Olumlu	Olumsuz
Parasal Konular	17	83
Okul Masrafları	11	79
Karı-koca arası ilişki (evliler için)	41	34
Kız-erkek arkadaşlıkları (bekarlar için)	17	8
Özgür bırakılma	65	35
Giyim	21	27
Çocuk bakımı	19	56
TV	71	29
Eve gidiş-geliş saatleri	41	59
İş	37	63
Anlaşılmakla ilgili	32	68

* Bu ankete verilen cevaplar çokludur.

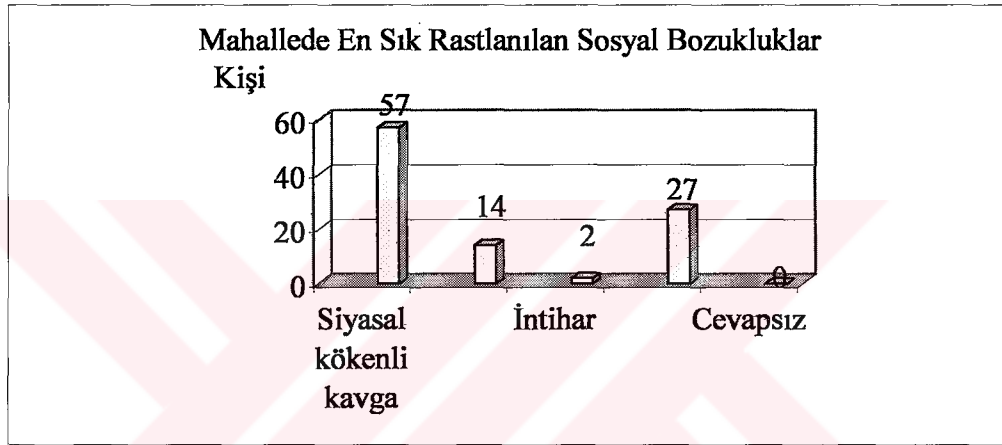
EK: 58 Deneklerin Karşılaştığı En Önemli Güçlükler.

KONULAR	GENEL
Parasızlık	47
İsteddiği eğitimi alamamak	16
İşsizlik/ İş güvencesinin Olmaması	37

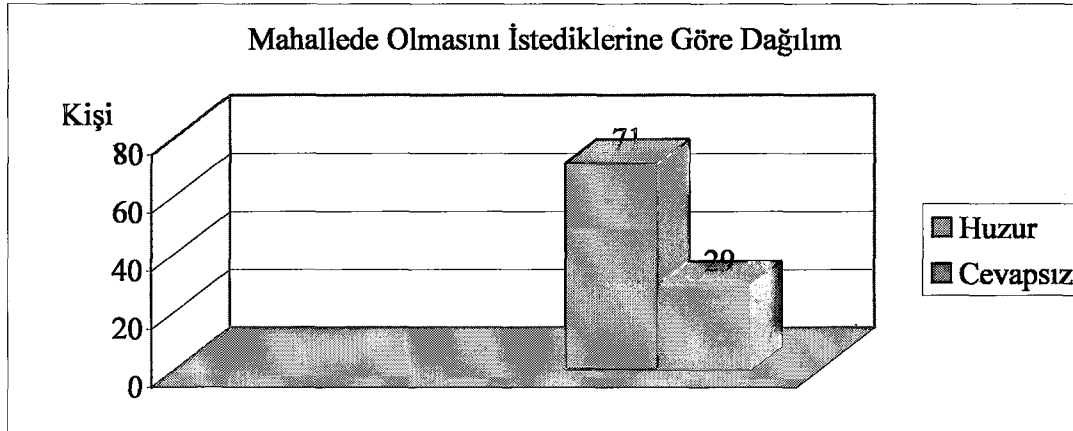
EK: 59 Mahallede En Sık Rastlanılan Sosyal Bozukluklar

SOSYAL BOZUKLUKLAR	GENEL
Siyasal kökenli kavga	57
Hırsızlık	14
İntihar	2
Bunalım	27
Cevapsız	0
TOPLAM	100

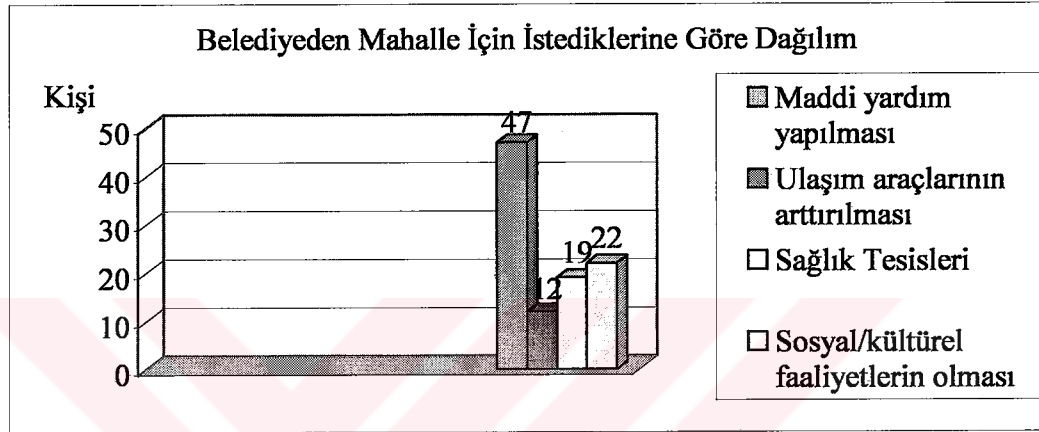
EK:60 Mahallede Olmasını İstediklerine Göre Dağılım

İSTEKLER	GENEL
Huzur	71
Cevapsız	29
TOPLAM	100

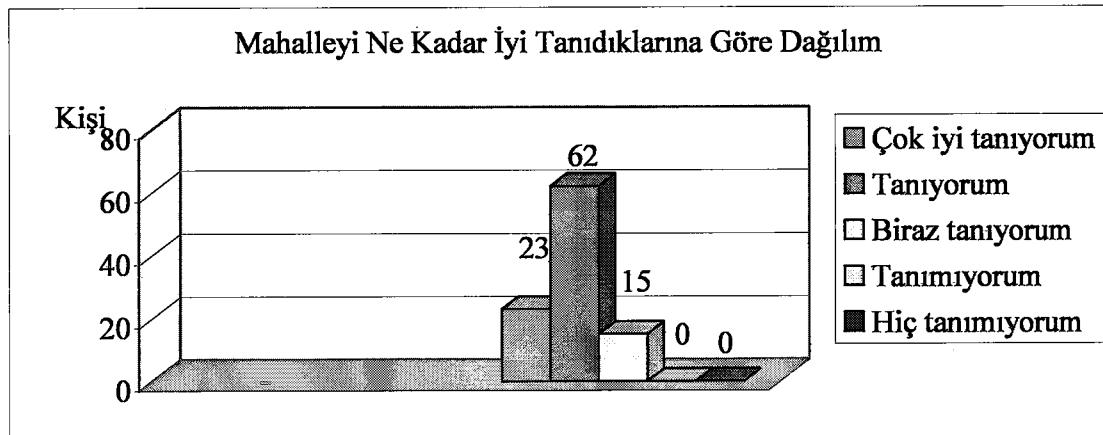
EK: 61 Belediyeden Mahalle İçin İstediklerine Göre Dağılım

İSTEKLER	GENEL
Maddi yardım yapılması	47
Ulaşım araçlarının artırılması	12
Sağlık Tesisleri	19
Sosyal/kültürel faaliyetlerin olması	22
TOPLAM	100

EK: 62 Mahalleyi Ne Kadar İyi Tanıdıklarına Göre Dağılım

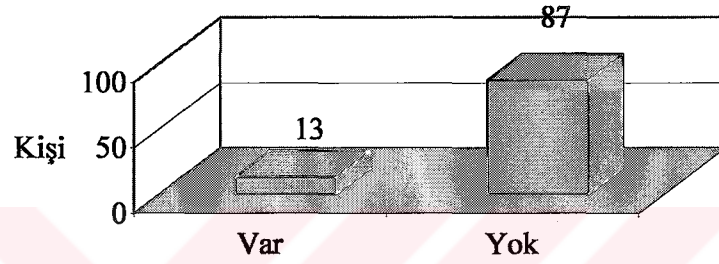
DÜŞÜNCELER	GENEL
Çok iyi tanıyorum	23
Tanıyorum	62
Biraz tanıyorum	15
Tanımıyorum	0
Hiç tanımıyorum	0
TOPLAM	100

EK: 63 Mahallede Kökeni, Yaşam Tarzı Ve Sosyal Düzeyi Birbirinden Farklı İnsanların Varlığına İlişkin Dağılım

	GENEL
Var	13
Yok	87
TOPLAM	100

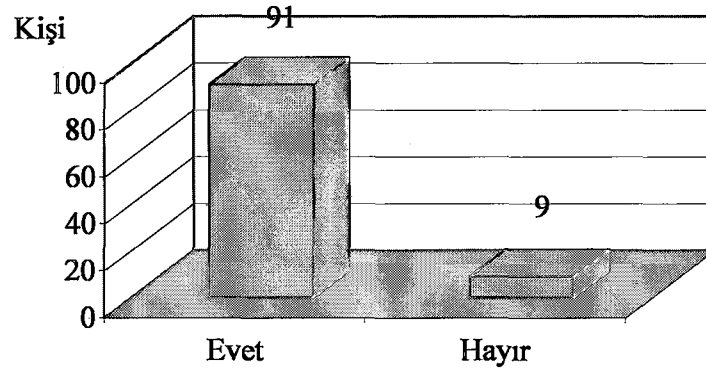
Mahallede Kökeni, Yaşam Tarzı ve Sosyal Düzeyi Birbirinden Farklı İnsanların Varlığına İlişkin Dağılım

EK: 64 Mahalledekilerle Güçlü Bir Dayanışma İçinde Olup/Olmadıklarına

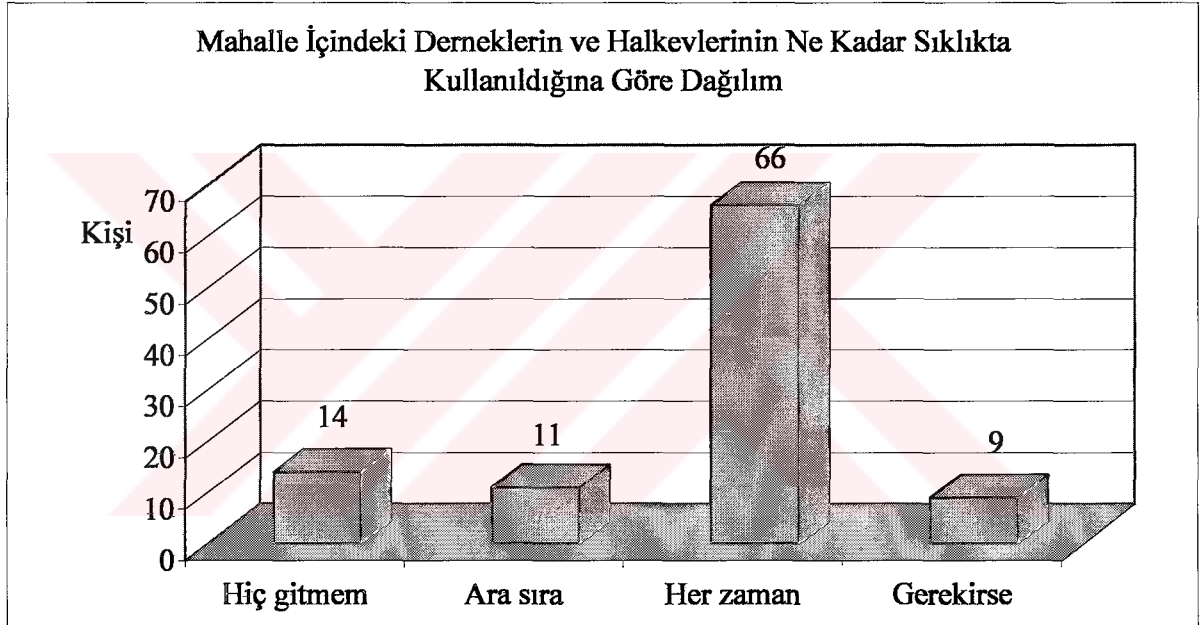
	GENEL
Evet	91
Hayır	9
TOPLAM	100

Mahalledekilerle Güçlü Bir Dayanışma İçinde Olup/Olmadıklarına Göre Dağılım

EK: 65 Mahalle İçindeki Derneklerin Ve Halkevlerinin Ne Kadar Sıklıkta Kullanıldığına

	GENEL
Hiç gitmem	14
Ara sıra	11
Her zaman	66
Gerekirse	9
TOPLAM	100

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Tarihi	01.051977
Doğum Yeri	İstanbul
Lise	1991-1994 Pertevniyal Lisesi
Lisans	1995-2000 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Şehir-Bölge Planlama Bölümü
Yüksek Lisans	2001-2004 Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir Planlama Ana Bilim Dalı, Şehir Planlama Programı (devam ediyor)
Çalıştığı Kurumlar	2000-2001 İntersystem Tasarım 2002-2002 Devlet İstatistik Enstitüsü 2003-2003 Merkez Lisesi İngilizce Vekil Öğretmenlik 2004-Devam ediyor Adli Tıp Kurumu- Daktilograf